

**ROČNÍ SOUHRNNÁ ZPRÁVA
O VÝSLEDČÍCH KONTROLNÍCH AKCÍ
ZA ROK 2017**

Státní úřad inspekce práce
Kolářská 451/13, 746 01 Opava
telefon: 950 179 101, fax: 553 626 672
IČ 750 46 962
opava@suiip.cz, www.suiip.cz
ID DS: **cmwaazf**

Obsah

	Úvod	3
	Inspekce práce v České republice	3
1.	Kontrolní akce realizované v roce 2017	6
1.1.1.	Kontrola dodržování pracovněprávních předpisů na základě podnětů směřujících do úseku pracovních vztahů a podmínek, bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, zaměstnanosti.....	7
1.2.	Kontrolní akce v oblasti pracovněprávních vztahů	21
1.2.1.	Kontroly agenturního zaměstnávání	22
1.2.2.	Kontroly dodržování minimální a zaručené mzdy.....	32
1.2.3.	Kontroly rovného zacházení, zákazu diskriminace a rovného odměňování mužů a žen	40
1.2.4.	Kontroly dodržování minimální a zaručené mzdy u zaměstnavatelů v osobní autobusové dopravě	49
1.2.5.	Kontroly ochrany osobních práv zaměstnanců při provozování kamerových a jiných monitorovacích systémů na pracovišti.....	55
1.3.	Kontrolní akce v oblasti zaměstnanosti vč. nelegálního zaměstnávání.....	60
1.3.1.	Kontroly nelegálního zaměstnávání občanů ČR a cizinců	61
1.3.2.	Kontroly dodržování rovného zacházení se zaměřením na odměňování cizinců.	78
1.3.3.	Kontroly zprostředkování zaměstnání bez povolení.....	82
1.3.4.	Kontrola plnění povinného podílu zaměstnávání OZP podle zákona o zaměstnanosti.....	86
1.4.	Kontrola bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a bezpečnosti provozu vyhrazených technických zařízení	91
1.4.1.	Bezpečnost práce ve stavebnictví	92
1.4.2.	Kontrola provozovatelů osobní a nákladní dopravy	98
1.4.3.	Kontrola systému bezpečnosti práce, provozu technických zařízení a pracovních podmínek v mikro, malých, středních a v dalších vybraných podnicích s počtem zaměstnanců 250 a více	104
1.4.4.	Kontrola dodržování povinností k zajištění bezpečnosti práce při provozu elektrických zařízení jako součásti technologických celků v provozu	112
1.4.5.	Kontrola bezpečnosti práce při provozu zdvihacích zařízení na staveništích	118
1.4.6.	Kontrola dodržování bezpečnosti práce při provozu plynových spotřebičů...	124
1.4.7.	Kontrola dodržování povinností vyplývajících z právních předpisů o bezpečnosti provozu vyhrazených tlakových zařízení jako jsou kotle a tlakové nádoby...	132

1.4.8.	Kontrola plnění úkolů zadavatele stavby a koordinátora BOZP na staveništi	140
1.4.9.	Prevence BOZP při přípravě a provádění staveb.....	143
1.4.10.	Kontrola bezpečnosti práce v zemědělské prvovýrobě se zaměřením na chov zvířat	148
1.4.11.	Kontrola organizace práce a pracovních postupů při práci v lese a na pracovištích obdobného charakteru.....	155
1.4.12.	Mimořádný úkol - Kontrola bezpečnosti provozovaných elektrických zařízení v dětských letních táborech.....	162
1.4.13.	Integrovaná inspekce podle zákona č. 224/2015 Sb., o prevenci závažných havárií	166
1.4.14.	Program <i>Bezpečný podnik</i>	170
	Seznam použitých zkratk	177

Úvod

Kontrolní činnost orgánů inspekce práce v roce 2017 byla realizována v souladu s *Ročním programem kontrolních akcí Státního úřadu inspekce práce na rok 2017*, řádně projednaným Radou vlády pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci, vyššími odborovými orgány a organizacemi zaměstnavatelů a schváleným Ministerstvem práce a sociálních věcí (dále jen MPSV).

V souladu s tímto programem byla v roce 2017 realizována kontrolní činnost Státního úřadu inspekce práce (dále jen úřad) a oblastních inspektorátů práce (dále jen inspektorát). Některé z hlavních kontrolních akcí byly do programu zahrnuty opakovaně. Jednalo se například o kontroly v sektoru stavebnictví, kontroly bezpečnosti a ochrany zdraví při práci (dále jen BOZP) v malých a středních podnicích, kontroly na základě přijatých podnětů ke kontrole, kontroly agentur práce, kontroly nelegálního zaměstnávání, kontroly dodržování zákona o zaměstnanosti, integrovanou inspekci a kontroly v rámci programu Bezpečný podnik.

Jednotlivé kontrolní akce byly realizovány v souladu s jejich zadáním, přičemž počty kontrol stanovené pro jednotlivé hlavní úkoly byly splněny. Výsledky provedených kontrol dokládají přínos vhodně zvolených hlavních úkolů, jejichž realizací orgány inspekce práce plnily svou preventivní i represivní úlohu.

Tato roční souhrnná zpráva za rok 2017 byla zpracována za součinnosti inspektorátů. Statistické údaje uvedené v této zprávě jsou platné k datu 31. 12. 2017, pokud není uvedeno jinak.

Inspekce práce v České republice

Úřad a inspektoráty jsou správními úřady se zákonem vymezenou působností a jako celek tvoří orgány inspekce práce.

Úřad je účetní jednotkou, přičemž jednotlivé inspektoráty jsou z hlediska hospodaření s majetkem, prostředky státního rozpočtu, účetnictví, pracovněprávních vztahů zaměstnanců a služebních vztahů státních zaměstnanců jeho vnitřními organizačními jednotkami na úrovni odboru. V čele úřadu je generální inspektor. V čele inspektorátu je vedoucí inspektor.

Úřad a inspektoráty kontrolují dodržování povinností vyplývajících z

- právních předpisů, z nichž vznikají zaměstnancům, příslušnému odborovému orgánu nebo radě zaměstnanců nebo zástupci pro BOZP práva nebo povinnosti pracovněprávních vztazích včetně právních předpisů o odměňování zaměstnanců, náhradě mzdy a náhrady výdajů zaměstnancům
- právních předpisů stanovících pracovní dobu a dobu odpočinku
- právních předpisů k zajištění bezpečnosti práce
- právních předpisů k zajištění bezpečnosti provozu technických zařízení se zvýšenou mírou ohrožení života a zdraví
- právních předpisů o zaměstnávání zaměstnankyň, mladistvých zaměstnanců a zaměstnanců pečujících o děti

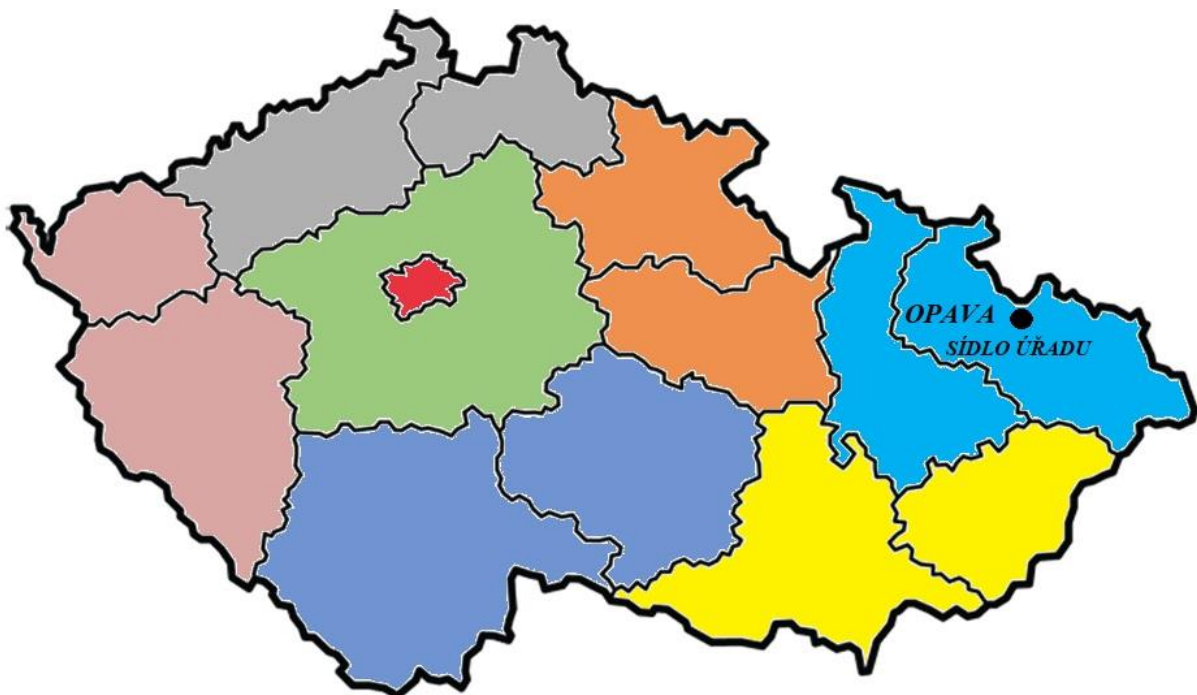
- právních předpisů upravujících výkon umělecké, kulturní sportovní a reklamní činnosti dítěte
- kolektivních smluv v částech, ve kterých jsou upraveny individuální pracovněprávní nároky vyplývající z právních a vnitřních předpisů
- předpisů upravujících právní postavení zaměstnanců vyslaných k výkonu práce v rámci nadnárodního poskytování služeb
- právního předpisu upravujícího péči o dítě v dětské skupině
- vybraných částí právních předpisů o zaměstnanosti, včetně nelegálního zaměstnávání

Samotná kontrolní činnost je realizována prostřednictvím 544 inspektorů ve služebním poměru, přičemž tito jsou specializováni do následujících kontrolních oblastí:

- pracovněprávní vztahy (dále jen PVP),
- BOZP a vyhrazená technická zařízení (dále jen VTZ)
- zaměstnanost, včetně nelegálního zaměstnávání (dále jen NLZ)

	BOZP a VTZ	PVP	NLZ	Celkem
Počty inspektorů dle oblastí	202	149	193	544

Oblastní inspektoráty práce

■ Oblastní inspektorát práce pro hlavní město Prahu se sídlem v Praze

Kladenská 103/105, 160 00 Praha 6

- **Oblastní inspektorát práce pro Středočeský kraj se sídlem v Praze**
Ve Smečkách 599/29, 110 00 Praha 1
- **Oblastní inspektorát práce pro Jihočeský kraj a Vysočinu se sídlem v Českých Budějovicích**
Vodní 1629/21, 370 06 České Budějovice
- **Oblastní inspektorát práce pro Plzeňský kraj a Karlovarský kraj se sídlem v Plzni**
Schwarzova 2617/27, 301 00 Plzeň
- **Oblastní inspektorát práce pro Ústecký kraj a Liberecký kraj se sídlem v Ústí nad Labem**
SNP 2720/21, 400 11 Ústí nad Labem
- **Oblastní inspektorát práce pro Královéhradecký kraj a Pardubický kraj se sídlem v Hradci Králové**
Říční 1195/5, 501 01 Hradec Králové
- **Oblastní inspektorát práce pro Jihomoravský kraj a Zlínský kraj se sídlem v Brně**
Milady Horákové 1970/3, 658 60 Brno
- **Oblastní inspektorát práce pro Moravskoslezský kraj a Olomoucký kraj se sídlem v Ostravě**
Živičná 1123/2, 702 69 Ostrava

1. Kontrolní akce realizované v roce 2017

- Kontrola dodržování pracovněprávních předpisů na základě podnětů směřujících do úseku pracovních vztahů a podmínek, bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, zaměstnanosti

Kontrolní akce v oblasti pracovních vztahů a podmínek

- Kontroly agenturního zaměstnávání
- Kontroly dodržování minimální a zaručené mzdy
- Kontroly rovného zacházení, zákazu diskriminace a rovného odměňování mužů a žen
- Kontroly dodržování minimální a zaručené mzdy u zaměstnavatelů v osobní autobusové dopravě
- Kontroly ochrany osobních práv zaměstnanců při provozování kamerových a jiných monitorovacích systémů na pracovišti

Kontrolní akce v oblasti zaměstnanosti vč. nelegálního zaměstnávání

- Kontroly nelegálního zaměstnávání občanů ČR a cizinců
- Kontroly dodržování rovného zacházení se zaměřením na odměňování cizinců
- Kontroly zprostředkování zaměstnání bez povolení
- Kontrola plnění povinného podílu zaměstnávání osob se zdravotním postižením

Kontrolní akce v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a bezpečnosti provozu vyhrazených technických zařízení

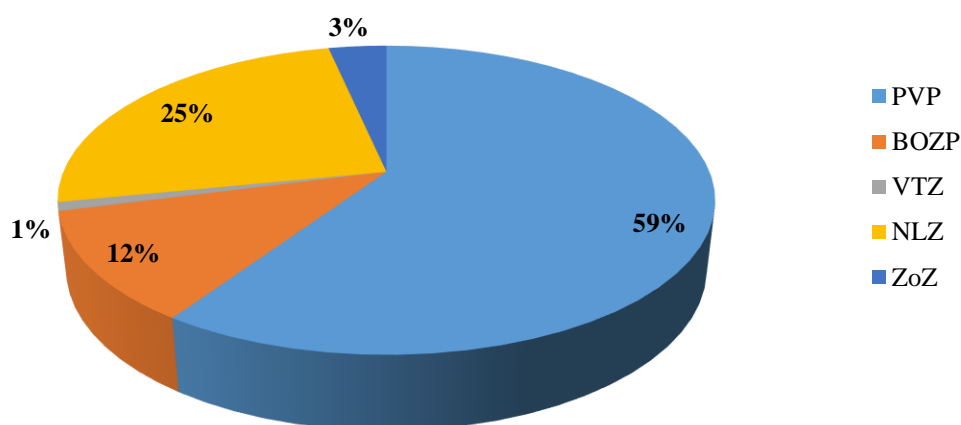
- Bezpečnost práce ve stavebnictví
- Kontrola provozovatelů osobní a nákladní dopravy
- Kontrola systému bezpečnosti práce, provozu technických zařízení a pracovních podmínek v mikro, malých, středních a v dalších vybraných podnicích s počtem zaměstnanců 250 a více
- Kontrola dodržování povinností k zajištění bezpečnosti práce při provozu elektrických zařízení jako součástí technologických celků v provozu
- Kontrola bezpečnosti práce při provozu zdvihacích zařízení na staveništích
- Kontrola dodržování bezpečnosti práce při provozu plynových spotřebičů
- Kontrola dodržování povinností vyplývajících z právních předpisů o bezpečnosti provozu vyhrazených tlakových zařízení jako jsou kotle a tlakové nádoby
- Kontrola plnění úkolů zadavatele stavby a koordinátora BOZP na staveništi
- Prevence BOZP při přípravě a provádění staveb
- Kontrola bezpečnosti práce v zemědělské prvovýrobě se zaměřením na chov zvířat
- Kontrola organizace práce a pracovních postupů při práci v lese a na pracovištích obdobného charakteru
- Integrovaná inspekce podle zákona č. 224/2015 Sb., o prevenci závažných havárií
- Program *Bezpečný podnik*

1.1.1. Kontrola dodržování pracovněprávních předpisů na základě podnětů směřujících do úseku pracovních vztahů a podmínek, bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, zaměstnanosti

Orgány inspekce práce věnují vyřizování podnětů trvalou pozornost. Podněty jsou vnímány jako významný informační zdroj, neboť jejich prostřednictvím je ze strany občanů, případně i ze strany orgánů veřejné správy upozorňována inspekce práce na možné porušování pracovněprávních předpisů.

V roce 2017 obdržela inspekce práce celkem **6 870** podnětů. Na úseku pracovních vztahů a podmínek bylo přijato **4 286** podnětů, což představuje celých 60 % ze všech obdržených podnětů. Nejčastěji se tyto podněty týkají odměňování. Celkem **876** podnětů poukazovalo na porušení bezpečnosti a ochrany zdraví při práci. Na úseku kontroly zaměstnanosti bylo přijato **2 034** podnětů, z nichž podstatnou část tvořily podněty upozorňující na možný výkon nelegální práce. Navíc inspekce práce obdržela **3** podněty upozorňující na nedodržování podmínek vymezených zákonem č. 247/2014 Sb., o poskytování služby péče o dítě v dětské skupině.

Podněty podle jejich obsahu

Podněty se týkaly různých oborů podnikání, nejvíce zpracovatelského průmyslu, obchodní činnosti v maloobchodě i velkoobchodě, administrativních a podpůrných činností, ochranných a hlídacích služeb, agentur práce, ubytování, stravování a pohostinství, stavebnictví a dopravy. Těchto vyjmenovaných oborů podnikání se dlouhodobě týká více než **62 %** všech přijatých podnětů. Zastoupeny byly také podněty zaměstnanců pracujících v zemědělství, školství, zdravotnictví a sociálních službách.

Z pohledu velikosti zaměstnavatele, a to podle počtu zaměstnanců nahlášených na ČSSZ, obdržely orgány inspekce práce nejvíce podnětů na malé zaměstnavatele, kteří zaměstnávali do 10 zaměstnanců, a to v oblasti pracovních vztahů a podmínek a zaměstnanosti. V oblasti bezpečnosti práce nejvíce podnětů směřovalo na zaměstnavatele s počtem do 50 zaměstnanců.

Podněty v oblasti pracovních vztahů a podmínek

Tak jako v minulých letech bylo i loni nejvíce podnětů zaměřeno na oblast odměňování, pracovního poměru a pracovní doby. Dlouhodobě si podatelé stěžují na odměňování, zejména na výši mzdy, na nedodržení zaručené mzdy, dále na nevyplacení mzdy vůbec nebo až po termínu výplaty či splatnosti. Velmi často poukazují na nezaplacené příplatky za práci ve dnech pracovního klidu, nezaplacení práce přesčas a příplatků za práci přesčas, následují nezaplacení odměny z dohody o práci konané mimo pracovní poměr a příplatky za noční práci. Podněty často upozorňují na nevydání písemné informace o jednotlivých složkách mzdy a o provedených srážkách.

V počtu podaných podnětů následují podněty související se skončením pracovního poměru zaměstnance, nevydání potvrzení o zaměstnání, nevyřízené závazky zaměstnavatele vůči zaměstnanci v podobě nevyplacené mzdy či nevyplacené odměny z dohody a v neposlední řadě i na formu skončení pracovního poměru.

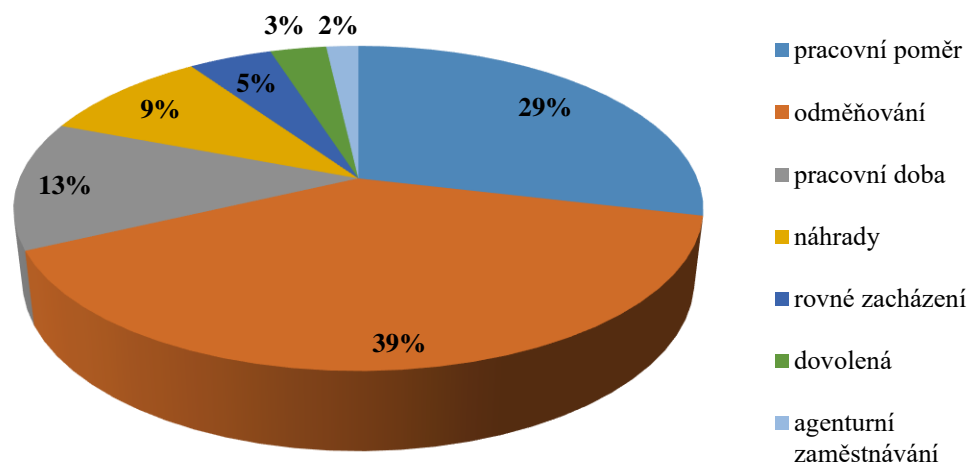
Častým obsahem podnětů je oblast pracovní doby. Podatelé upozorňují na špatnou evidenci o odpracované pracovní době, její pozměňování v neprospěch zaměstnanců, a dále upozorňují na nezákonné rozvrhování pracovní doby, na neposkytnutí nepřetržitého odpočinku v týdnu nebo přestávky v práci.

Ve srovnání s minulým rokem mírně narostl počet podnětů poukazujících na možnou diskriminaci a nerovné zacházení se zaměstnanci, které je podateli zejména vnímáno jako šikanování, příp. bossing. Podatelé byli především zaměstnanci ve školství, zdravotnictví a veřejné správě, ale i zaměstnanci v podnikatelské sféře. V podtextu velké části těchto podnětů byla nespokojenost zaměstnanců se vztahy na konkrétním pracovišti.

Podněty poukazují i na neposkytnutí náhrad, jak cestovních v podobě tuzemského a zahraničního stravného v dopravních společnostech, tak náhrad za dovolenou, ale i na nevyplacenou náhradu mzdy po dobu pracovní neschopnosti zaměstnance.

Obsahem podnětů vůči zaměstnavatelům podnikajícím jako agentury práce bylo hlavně mzdové ohodnocení a srovnatelnost podmínek kmenových zaměstnanců a zaměstnanců agentury práce.

Obsahové zaměření podnětů na úseku PVP

Podněty v oblasti BOZP

Na úseku bezpečnosti a ochrany zdraví při práci bylo přijato **876** podnětů, z nichž **830** směřovalo do oblasti obecné bezpečnosti práce. Podatelé upozorňovali na neplnění povinností spojených s poskytováním osobních ochranných prostředků a pomůcek (dále také OOPP), nevyhovující pracovní podmínky, nevyhovující pracovní nebo výrobní stroje a zařízení. Dále pak podněty směřovaly do oblasti ověřování zdravotní způsobilosti zaměstnanců a provádění vstupních či periodických lékařských prohlídek. V odvětví stavebnictví se jednalo zejména o porušení bezpečnosti práce při výkopových pracích, zajištění stavenišť, nedostatky na lešení, nezajištění zaměstnanců proti nebezpečí pádu při práci ve výškách, v oblasti skladování na nevhodné manipulace se skladovacími jednotkami. Podněty zaměřené na pracovní úrazy se týkaly nezapsání do knihy úrazů a neuznaných nebo špatně vyšetřených pracovních úrazů ze strany zaměstnavatele. Celkem **49** podnětů se týkalo bezpečnosti technických zařízení a provozu kotelen a **19** podnětů spadalo do oblasti vyhrazených technických zařízení, převážně elektrických, kdy podnět upozorňoval na falešné osvědčení a oprávnění techniků, na neodborně provedené revizní zprávy nebo na stav provozovaných zařízení.

Podněty, které nespádaly do působnosti úřadu, byly postoupeny kompetentním úřadům v oborech hygieny práce, ochrany životního prostředí, požární bezpečnosti a odborům zdravotnictví krajských úřadů.

Podněty na úseku kontroly zaměstnanosti

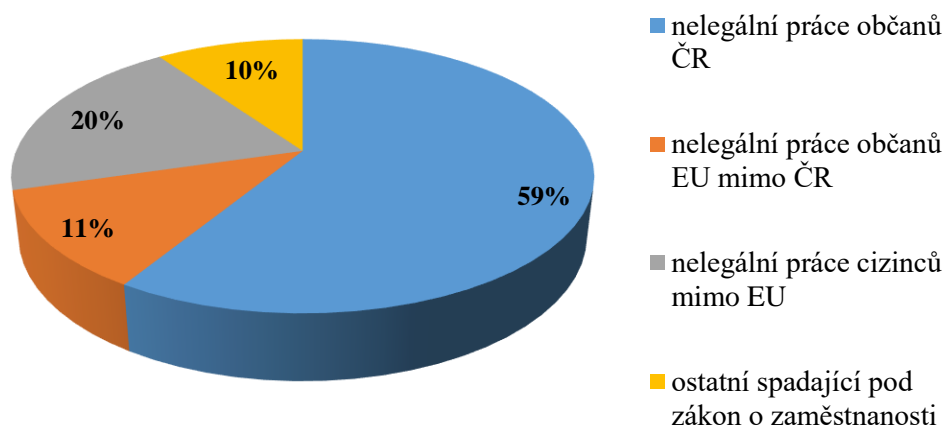
V roce 2017 bylo přijato celkem **2 034** podnětů v oblasti zaměstnanosti, a to jak od veřejnosti, tak od orgánů veřejné správy. Podněty veřejnosti upozorňovaly zejména na výkon nelegální práce občanů ČR a cizinců, na nelegální zaměstnávání uchazečů o zaměstnání, evidovaných na úřadu práce, včetně neoprávněného pobírání sociálních dávek a podpory v nezaměstnanosti. Podněty ÚP ČR poukazyvaly na možný výkon nelegální práce uchazečů o zaměstnání. U podnětů poukazujících na nelegální práci cizinců byla využívána spolupráce s Policií ČR, zejména útvarem Cizinecké policie.

Nejvíce podnětů směřovalo na zaměstnavatele ve zpracovatelském průmyslu, ubytování, stravování a pohostinství, velkoobchodu a maloobchodu a stavebnictví. Oproti roku 2016 byl zaznamenán mírný nárůst podnětů na nelegální zaměstnávání v kombinaci s možným nelegálním zprostředkováním zaměstnání, s čímž je úzce spojeno zaměstnávání cizinců ze zemí mimo Evropskou unii, vykonávajících závislou práci bez uzavřeného pracovněprávního vztahu nebo bez povolení k zaměstnání, zaměstnanecké nebo modré karty, případně v rozporu s nimi.

Počet podnětů, které v roce 2017 upozorňovaly na možné nedodržování rovného zacházení a zákazu diskriminace při uplatňování práva na zaměstnání, zůstal oproti minulým letům téměř nezměněn. Jednalo se o podněty na možnou diskriminaci při výběrových řízeních a inzerci nabídek práce obsahujících diskriminační prvky, zejména z důvodu věku a pohlaví.

Obsahem podnětů, obdržených od orgánů veřejné správy byla zejména porušení informační povinnosti zaměstnavatelů daných jim ustanovením § 87 zákona o zaměstnanosti, porušení týkající se plnění povinného podílu zaměstnávání osob se zdravotním postižením a upozornění na neoprávněnou práci uchazečů o zaměstnání v souběhu s evidencí na úřadu práce.

Obsahové zaměření podnětů na úseku zaměstnanosti

Cíl úkolu

Kontrolní činností na základě přijatých podnětů ke kontrole trvale přispívat ke snižování porušování pracovněprávních předpisů ze strany zaměstnavatelů. Efektivně provedenou kontrolou u konkrétního zaměstnavatele přispívat k nápravě zjištěných nedostatků. Formou uložených opatření k odstranění nedostatků a důsledným vyžadováním jejich splnění zajistit uplatňování práv zaměstnanců v pracovněprávním vztahu.

Kontrolami prováděnými na základě podnětů v oblasti pracovních vztahů a podmínek, které jsou dlouhodobě nejčtenější, pozitivně působit na zaměstnavatele, aby plnili zákonem stanovená pravidla, zajišťující práva zaměstnanců v pracovněprávním vztahu, zejména v oblasti odměňování, vzniku a skončení pracovního poměru, pracovní doby a dalších. Prošetřováním podnětů v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci hlavně napomoci ke snížení počtu úrazů zaměstnanců a ke zlepšení BOZP na pracovištích.

V oblasti zaměstnanosti kontrolami především omezit výkon nelegálního zaměstnávání. Na základě upozornění podatelů kontrolou ověřit i plnění dalších povinností, které zaměstnavateli stanoví zákon o zaměstnanosti. Při kontrolách rovněž ověřovat dodržování podmínek při poskytování péče o dítě v dětské skupině stanovených zákonem č. 247/2014 Sb., o poskytování služby péče o dítě v dětské skupině.

Zadání úkolu

Každý inspektorát se bude zabývat všemi podněty ke kontrole, které v průběhu roku 2017 obdržel. Každý přijatý podnět bude zaevidován v informačním systému a podateli bude podána písemná informace o způsobu vyřízení jeho podnětu. Při provádění kontrol na základě podnětů na nelegální zaměstnávání budou jednotlivé inspektoráty práce postupovat podle jednotné metodiky provádění kontrol nelegálního zaměstnávání, vytvořené v rámci projektu OP LZZ *Efektivní systém rozvoje zaměstnanosti, výkonu komplexních kontrol a potírání nelegálního zaměstnávání v ČR*. Při zařazování podnětů do plánu kontrolní činnosti budou inspektoráty práce přihlížet k jejich závažnosti a společenské škodlivosti. Podněty ke kontrole budou také využívány jako podklad k provedení kontrol v rámci ostatních kontrolních úkolů.

Při práci s podněty budou inspektoráty důsledně dbát na úplné vyřízení podnětu, klást důraz na komunikaci s podatelem podnětu a mimořádnou pozornost věnovat zpracování zprávy o výsledku provedené kontroly určené podateli podnětu.

Podněty, které svým obsahem nespádaly pod kontrolní působnost orgánů inspekce práce, měly být neprodleně předávány jiným kompetentním kontrolním orgánům.

Inspektoráty budou při vyřizování podnětů intenzivněji využívat poznatků ze své poradenské činnosti.

Vyhodnocení kontrolní akce na základě podnětů

Většina podnětů obdržených v roce 2017 byla podkladem k realizaci kontroly. Některé podněty byly vyřízeny poskytnutím poradenství, u některých z obsahu nevyplývalo možné porušení povinností, případně nebyl obsah podnětu kontrolovatelný inspekcí práce, podatel podnětu nereagoval na výzvu k doplnění podnětu nebo nebyl příslušný zaměstnavatel dohledatelný. Některé podněty byly z důvodu věcné nepříslušnosti postoupeny jinému orgánu veřejné správy, např. úřadu práce, hygienické stanici, finanční správě, správě sociálního zabezpečení, školní inspekci, úřadu pro ochranu osobních údajů, živnostenským a stavebním úřadům, odborům dopravy atd. Pokud nebyla kontrola na základě podnětu realizována nebo byl podnět postoupen, byl podatel informován.

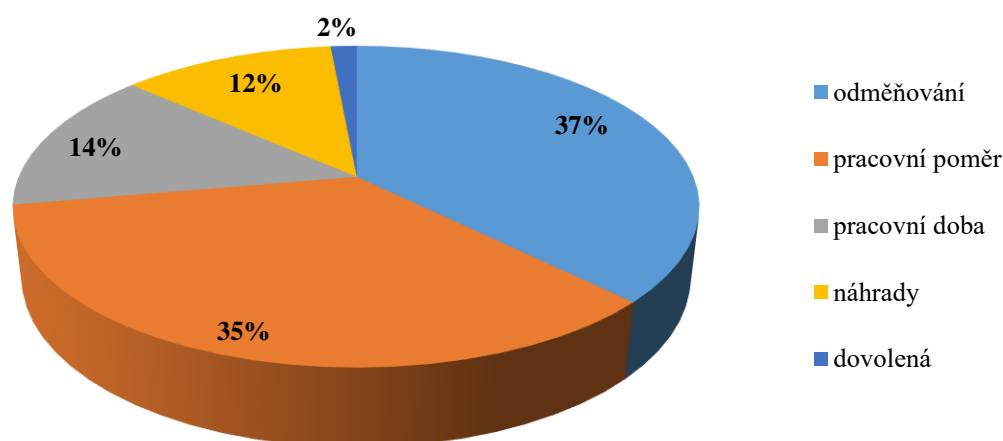
V roce 2017 bylo ve všech oblastech kontrolní působnosti zahájeno celkem **5 168** kontrol na základě podnětů. Dokončeno bylo **4 882** kontrol, včetně kontrol provedených na základě podnětů, obdržených v roce 2016.

Zbývající kontroly na základě podnětů z roku 2017 (zbývajících 10%) budou realizovány v roce 2018. Jedná se hlavně o podněty doručené inspekcí práce v závěru roku, případy neposkytnutí potřebných podkladů ze strany podatele, rozšíření obsahu kontroly přijetím dalšího podnětu na stejného zaměstnavatele, případně podněty nevyřízené z důvodu překážek na straně kontrolovaného zaměstnavatele a z důvodů kapacitních.

Výsledky kontrolní akce na základě podnětů v oblasti PVP

Nejčastěji zjištěná porušení zákoníku práce	Počet porušení
Odměňování (zejména § 109, § 112, § 114, § 116, § 118, § 141)	2 221
Pracovní poměr a dohody o pracích konaných mimo pracovní poměr (zejména § 37, § 313)	2 068
Pracovní doba (zejména § 84, § 90, § 92, § 96)	850
Náhrady (zejména § 222)	712
Dovolené (zejména § 217)	87

Nejčastěji zjištěná porušení na úseku PVP

Tak jako v minulých letech byla nejčastěji zjištěna porušení v oblasti odměňování. Především se jednalo o nevyplacení mzdy, splatnost mzdy, nedodržení nejnižší úrovně zaručené mzdy, nevyplacení příplatků za práci v sobotu a v neděli, za noční práci a práci přesčas.

Druhá nejčastější byla oblast pracovního poměru a dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr. Zejména šlo o pozdní vystavení nebo nevystavení potvrzení o zaměstnání vůbec či jeho úmyslné zadržování zaměstnavatelem. Zaměstnavatelé rovněž neplnili svou povinnost informovat zaměstnance o obsahu pracovního poměru; v řadě případů si tuto povinnost vůbec neuvědomují.

Třetí nejčastější byla oblast pracovní doby, zejména nevedení evidence odpracované pracovní doby, resp. vedení pouhé evidence docházky bez podrobnějších zákonem požadovaných náležitostí (více než 50% zjištěných porušení v této oblasti). Nedostatečná evidence pracovní doby ovlivňuje možnost prokázání skutečné délky odpracované směny a možné práce přesčas a zasahuje tak i do oblasti odměňování, kdy není možné kontrolou prokázat, že zaměstnavatel nevyplatil zákonné příplatky, na které poukazuje podnět. Neuvádění začátku a konce odpracované směny znemožňuje prověřit dodržování nepřetržitého odpočinku mezi směnami, případně v týdnu.

U náhrad se nejčastěji zjistilo nevyplacení náhrady za dovolenou při skončení pracovního poměru, ale i dalších náhrad v souvislosti s výkonem práce.

Ostatní porušení se vyskytla v menším počtu, např. porušení povinnosti týkající se čerpání dovolené, agenturního zaměstnávání, rovného zacházení, ochrany osobních práv zaměstnance aj.

Každoročně dochází k mírnému vzestupu počtu podnětů na nedodržení rovného zacházení se zaměstnanci a zákazu diskriminace, a proto úřad rozhodl pro rok 2017 o cíleném zaměření kontrol na tuto oblast v rámci úkolu *Kontroly rovného zacházení, zákazu diskriminace a rovného odměňování mužů a žen*. Také kontroly na základě podnětů vztahujících se k agenturnímu zaměstnávání jsou zahrnuty do samostatného úkolu *Kontroly agenturního zaměstnávání* a kontroly na základě podnětů, týkajících se ochrany osobních práv zaměstnanců, jsou vyhodnoceny pod úkolem *Kontroly ochrany osobních práv zaměstnanců při provozování kamerových a jiných monitorovacích systémů na pracovišti*.

Koncem roku 2017 obdržel úřad společný podnět MPSV a Velvyslanectví Thajského království, který poukazoval na praktiky provozovatelů salónů thajských masáží při zaměstnávání občanů Thajského království v České republice. Zaměstnanci neznali českého jazyka, případně s velmi malou znalostí anglického jazyka jsou odkázáni na pracovní právní informace od svého zaměstnavatele. S ohledem na možné porušování pracovních předpisů ČR rozhodl úřad o realizaci mimořádné kontrolní akce zaměřené na oblast **zaměstnávání cizinců v salónech s thajskými masážemi na území hlavního města Prahy, Středočeského kraje a ve městě Rozvadov**. Inspektoři oddělení inspekce PVP se zaměřili na plnění povinností vyplývajících ze zákoníku práce a vztahujících se na oblast pracovní doby a doby odpočinku, odměňování zaměstnanců, vč. příplatků a náhrady mzdy za dobu dočasné pracovní neschopnosti a vystavení vyúčtování mzdy. Inspektoři oddělení inspekce NLZ se zaměřili na plnění povinností vyplývajících ze zákona o zaměstnanosti a vztahujících se k zaměstnávání cizích státních příslušníků; vyhodnocení těchto kontrol bylo podřazeno pod hlavní úkol *Kontroly nelegálního zaměstnávání občanů ČR a cizinců*. Do konce roku 2017 byla vydáním protokolu ukončena pouze jedna kontrola, další kontroly pokračují.

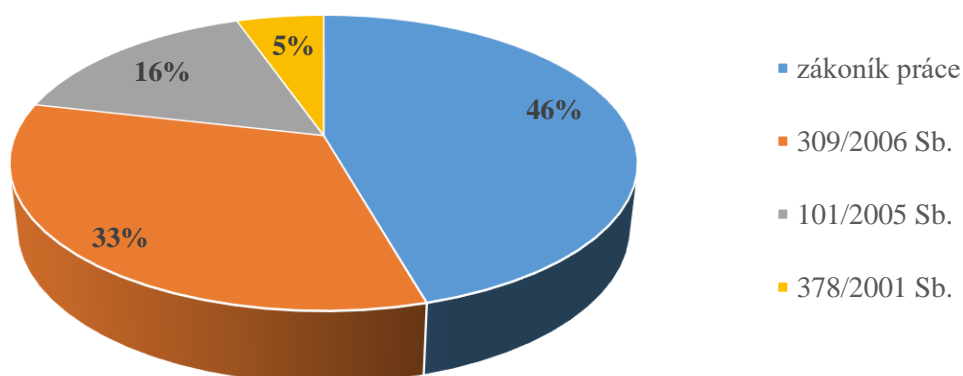
Výsledky kontrolní akce na základě podnětů v oblasti BOZP

Kontrolami provedenými na základě podnětů byla zjištěna porušení v **oblasti řízení péče a bezpečnosti práce v organizacích**, kde jsou zahrnuta porušení týkající se dodržování povinností stanovených v oblasti vyhledávání rizik, jejich vyhodnocení a stanovení opatření k předcházení rizik a dodržování dalších povinností zaměstnavatele stanovených § 102 a 103 zákoníku práce. Další početnou skupinou byla porušení pracovního prostředí a pracovních podmínek – **výrobní a provozní budovy** a oblast **osobních ochranných pracovních prostředků**.

Kontroly provedené na základě podniků z oblasti BOZP dle typu objektu

Typ objektu	Počet subjektů
Řízení péče a bezpečnost práce v organizacích	211
Výrobní a provozní budovy	100
Osobní ochranné pracovní prostředky	89
Sklady a skladování	36
Evidenze a registrace prac. úrazů a hlášení nehod	28
Staveniště	26
Regály	22
Motorové vozíky	19

Nejčastěji zjištěná porušení v oblasti BOZP

Nejčastěji byla zjištěna a prokázána porušení následujících předpisů:

Nejčastěji porušované předpisy	Počet porušení
Zákoník práce (nejvíce § 102, § 103)	697
Zák. č. 309/2006 Sb. (nejvíce § 2 a § 4, odst. 1)	505
NV. č. 101/2005 Sb. (nejvíce § 4)	245
NV. č. 378/2001 Sb. (nejvíce § 4)	82

Nejčastěji porušovaným předpisem byl stejně jako v roce předchozím zákoník práce. Porušení se týkala nezajištění vstupního školení o bezpečnosti práce, neověření zdravotní a odborné způsobilosti k vykonávané práci, dále nedodržení povinností v oblasti vyhledávání rizik, jejich vyhodnocení a stanovení opatření proti působení rizik. Nedostatky byly zjištěny při přidělování a kontrole používání osobních ochranných pracovních prostředků.

Častá byla porušení požadavků na pracoviště a pracovní prostředí, jako je nezajištění pravidelné údržby, úklidu a čištění strojů, přetěžování regálů ve skladech, nebezpečné skladování materiálu, nevyznačení komunikace pro manipulaci s materiálem apod. Technická zařízení a dopravní prostředky nebyly řádně udržovány, kontrolovány a revidovány, popř. neměly ochranná zařízení chránící život a zdraví zaměstnanců, nebyla řádně vedena provozní dokumentace.

Typickým příkladem porušení při provozu elektrických zařízení bylo nezpracování dokumentace, neplatná revize, špatný stav elektrické instalace, ale i neposkytnutí předepsaných OOPP a neprovedené revize elektrických spotřebičů.

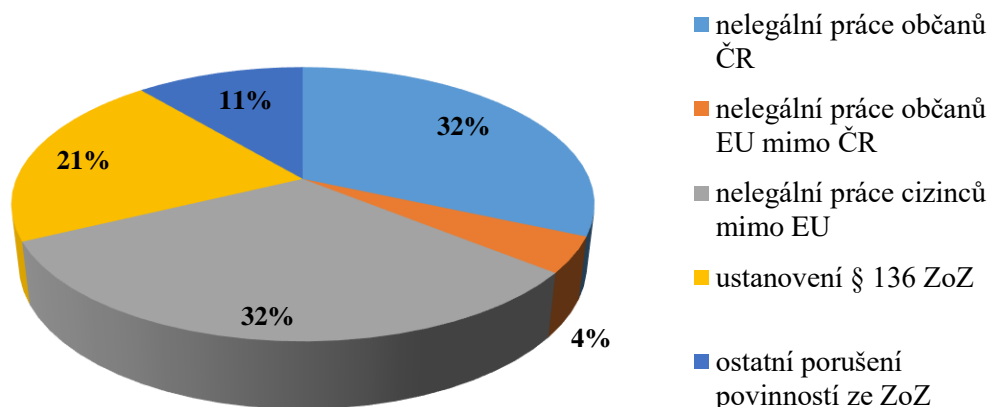
Při stavební činnosti převažují porušení, jako je nezajištění staveniště proti vstupu nepovolaných osob, nezajištění pracovního postupu při práci ve výškách (ochrana proti pádu nebo zřícení), nezajištění prostoru pod místem práce ve výškách, neoznámení zahájení prací na stavbě zadavatelem stavby a neurčení koordinátora BOZP.

Výsledky kontrolní akce na základě podnětů v oblasti zaměstnanosti

Nejčastěji zjištěná porušení na úseku zaměstnanosti

Nejčastěji zjištěná porušení	Počet porušení
Nelegální práce občanů ČR	218
Nelegální práce občanů ostatních zemí EU	29
Nelegální práce cizinců ze zemí mimo EU	221
Porušení ustanovení § 136 zákona o zaměstnanosti	145
Ostatní porušení zákona o zaměstnanosti	77

Nejčastěji zjištěná porušení v oblasti zaměstnanosti

Nejčastěji zjištěným porušením bylo umožnění výkonu závislé práce fyzickým osobám mimo pracovní právní vztah ve smyslu ustanovení § 5 písm. e) bod 1 zákona o zaměstnanosti, a to jak občanů ČR, občanů EU, tak i cizinců ze třetích zemí. Druhým nejčastějším bylo porušení ustanovení § 5 písm. e) bod 2 zákona o zaměstnanosti, kdy cizinci vykonávali práci bez povolení k zaměstnání, zaměstnanecké karty či modré karty, ale na území ČR pobývali legálně na základě pobytových víz získaných v jiných zemích EU.

Další bylo porušení ustanovení § 136 zákona o zaměstnanosti, kdy zaměstnavatelé neměli v místě pracoviště kopie dokladů prokazujících existenci pracovních vztahů. Týkalo se to hlavně zaměstnavatelů, kteří sjednali se zaměstnanci dohody o provedení práce.

Při kontrolách na základě podnětů upozorňujících na možný výkon nelegální práce bylo zjištěno 468 nelegálně zaměstnaných osob, což je pokles oproti roku 2016, kdy na základě podaných podnětů bylo zjištěno 548 nelegálně zaměstnaných osob.

Méně častá porušení se týkala ostatních povinností vyplývajících zaměstnavatelům ze zákona o zaměstnanosti, jako např. porušení povinností souvisejících se zaměstnáváním cizinců, se zprostředkováním zaměstnání, s plněním povinného podílu zaměstnávání osob se zdravotním postižením a porušení zákazu diskriminace a rovného zacházení při uplatňování práva na zaměstnání.

I v roce 2017 obdržely inspektoráty práce řadu podnětů od jiných orgánů veřejné správy, kdy nevznikla nutnost provést kontrolu a inspektoráty práce přímo zahajovaly správní řízení o uložení pokuty za spáchání správního deliktu. Nejčastěji to byly podněty úřadu práce ohledně dlužných mzdových nároků, podněty celních úřadů a cizinecké policie, oznamující výkon nelegální práce a nesplnění informační povinnosti při zaměstnávání cizinců.

Péče o dítě v dětské skupině

V roce 2017 byly přijaty **3 podněty** upozorňující na nedodržování podmínek vymezených zákonem o poskytování služby péče o dítě v dětské skupině.

Na základě těchto podnětů a podnětů z předchozího roku bylo provedeno celkem **6 kontrol**. Kontroly provedly inspektorát pro hlavní město Prahu, inspektorát pro Středočeský kraj, inspektorát pro Jihočeský kraj a Vysočinu, inspektorát pro Ústecký kraj a Liberecký kraj a inspektorát pro Moravskoslezský kraj a Olomoucký kraj. Celkem 5 z těchto kontrol bylo v roce 2017 také dokončeno, poslední pokračuje.

Kontroly byly provedeny u **5 poskytovatelů** služeb péče o dítě v dětské skupině, přičemž jeden poskytovatel může provozovat více dětských skupin a kontrola v každé dětské skupině je posuzována samostatně.

Celkem bylo zjištěno **17 porušení** zákona o poskytování služby péče o dítě v dětské skupině u **3 poskytovatelů**. Nejčastěji se jednalo o tato porušení:

- 3 porušení spočívající v nedodržení povinnosti poskytovatele uzavřít před zahájením poskytování služby péče o dítě v dětské skupině s rodičem **písemnou smlouvu** o poskytování této péče,
- 3 porušení spočívající v nedodržení povinnosti poskytovatele **oznámit** ministerstvu všechny změny, týkající se údajů a dokladů, které jsou stanoveny pro žádost o zápis, a předložit doklady o nich do 15 dnů ode dne jejich vzniku,
- 2 porušení spočívající v nedodržení podmínky poskytovatele poskytovat službu péče o dítě v dětské skupině **rodiči, který je zaměstnancem zaměstnavatele**,
- 2 porušení spočívající v nedodržení **podmínek kladených na pečující osobu**, tj. na fyzickou osobu, která je v základním pracovněprávním vztahu s poskytovatelem služby a která vykonává činnost přímo působící na dítě, spočívající v hlídání a péči o dítě.

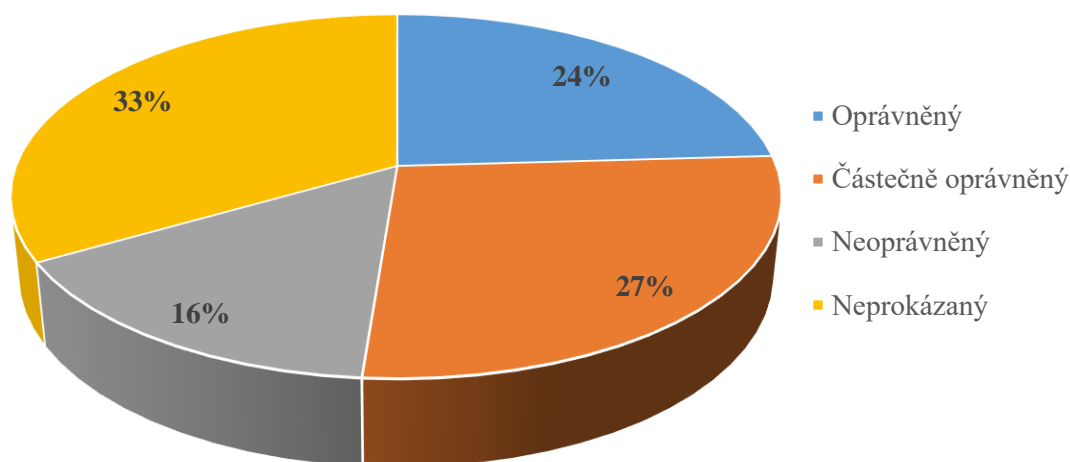
Mezi další porušení patřila porušení spočívající v nedodržení minimálního věku dětí, kterým je tato služba poskytována, povinnosti spojené s oprávněním poskytovat tuto službu, nedodržení stanoveného počtu pečujících osob v jedné dětské skupině, v nedodržení povinnosti

zpracovat a dodržovat pravidla organizace poskytování služby péče o dítě v dětské skupině, povinnost poskytovatele uzavřít pojištění odpovědnosti za újmu způsobenou při poskytování této služby a povinnost poskytovatele zveřejnit informaci o ukončení činnosti nejméně 3 měsíce před zamýšleným ukončením v prostorách, kde je služba poskytována, nebo zveřejnit tuto informaci jiným způsobem umožňujícím dálkový přístup.

Vyhodnocení oprávněnosti podnětů ke kontrole

Z výsledků provedených kontrol vyplynulo, že zdaleka ne všechny podněty, poukazující na možné porušování pracovněprávních předpisů, byly vyhodnoceny jako oprávněné. Z celkového počtu podnětů podaných a vyřízených kontrolou bylo 51 % oprávněných nebo částečně oprávněných a 49 % neoprávněných nebo neprokázaných.

Vyhodnocení oprávněnosti podnětů

Sankce

Na základě kontrol provedených v roce 2017 na základě podnětů na možné porušování předpisů bylo uloženo **celkem 278 pokut v celkové výši 9 363 000 Kč**. V uvedených číslech jsou zahrnuty i pokuty za nesoučinnost kontrolovaných osob. Současně bylo uloženo **484 pokut ve výši 26 765 500 Kč** za porušení, která byla zjištěna kontrolami realizovanými na základě podnětů z roku 2016.

Při navrhování výše pokuty byla vždy posuzována jak ekonomická situace kontrolované osoby, tak závažnost správního deliktu, zda jde o první či opakované porušení, a to podle konkrétních okolností jednotlivého případu. Řada správních řízení zahájených v roce 2017 pro podezření ze spáchání správního deliktu či přestupku nebyla do konce roku 2017 skončena. Lze proto předpokládat, že dojde k navýšení celkového počtu i částky uložených pokut.

Závěr

Pro inspekci práce má přijímání a vyřizování podnětů mimořádný význam. Prostřednictvím tohoto nástroje dlouhodobě monitoruje oblasti a subjekty, kde je důvodné podezření na porušování pracovněprávních předpisů. S ohledem na informace v podnětu obsažené pak u subjektů kontroluje dodržování pracovněprávních předpisů a působí tak individuálně i generálně preventivně a nápravně. V případě, že je zjištěno závažné či opakované porušení pracovněprávních předpisů, působí represivně. Inspektoráty se ve všech úsecích kontroly potýkají s problémem nedostupnosti a nesoučinnosti některých kontrolovaných osob a jejich vytrvalou snahou vyhnout se kontrole. Nelze je zastihnout na adresách sídla, zasílané výzvy zůstávají nedoručeny a datové zprávy nepřečteny. I přes ukládání pořádkových pokut za neposkytnutí nezbytné součinnosti se nepodařilo některé kontroly zrealizovat nebo úspěšně dokončit. Nesoučinnost a nekomunikace byla v některých případech nejen na straně kontrolovaných osob, ale i u podatelů podnětů, kteří i přes urgenci podnět neupřesnili, neidentifikovali zaměstnavatele nebo provozovnu, kde by mělo docházet k možnému porušování pracovněprávních předpisů.

Inspektoři při kontrolách realizovaných na základě podnětů využívají oprávnění inspektora dotazovat se bez přítomnosti jiných osob zaměstnanců kontrolované osoby a zástupců orgánu jednajícího za zaměstnance na záležitosti související s vykonávanou kontrolou. Tento institut je využíván zejména v případech šetření podnětů upozorňujících na nerovné zacházení (bossing, mobbing, šikana); na nerovné odměňování (zjišťování skutečně vykonávané pracovní činnosti/náplně zaměstnanců kontrolního vzorku); šetření dodržování nejnižší úrovně zaručené mzdy, kdy je potřeba zjistit, jaké práce zaměstnanci skutečně vykonávají v případech, kdy je druh práce v pracovní smlouvě sjednán šířeji, případně kdy není dána detailní pracovní náplň zaměstnanců; šetření týkajících se pracovní doby (falšovaná nebo dvojitá evidence pracovní doby, čerpání/nečerpání, případně poskytování/neposkytování přestávek na jídlo a oddech); šetření skutečného rozsahu práce vykonávané na základě dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr. Použití tohoto postupu vedlo k dílčím výsledkům ve formě kontrolního zjištění zejména v případech spadajících do oblasti odměňování. Pro účely kontroly, tj. doložení kontrolního zjištění, je toto předběžné zjišťování následně doplněno korektním vytěžením zaměstnanců jako povinných osob na základě oprávnění inspektora podle § 8 písm. f) kontrolního řádu ve vazbě na povinnost povinné osoby podle § 10 odst. 3 kontrolního řádu. Bez toho nemá postup podle § 7 odst. 1 písm. d) zákona o inspekci práce jiný význam než poskytnutí informací. V několika případech se podařilo uvedeným postupem doložit porušení rovného odměňování. Ojedinele se tímto postupem podařilo prokázat také bossing, mobbing a šikanu. Bývá časté, že dotazovaní zaměstnanci nepotvrdí skutečnosti uváděné autorem podnětu, a to ani při dotazování bez přítomnosti jiných osob, nebo že zaměstnanci později poskytnuté informace odvolají či změní, zpravidla z obavy před postihem zaměstnavatele.

Z výsledků kontrol na základě podnětů, poukazujících na nevyplacení odměny z dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr, vyplývá, že stále dochází ke zneužívání těchto dohod. Někteří zaměstnavatelé z ekonomických důvodů využívají pro plnění svých podnikatelských cílů téměř výhradně tyto formy dohod a přitom nevedou evidenci odpracovaných směn, protože jim to zákon neukládá. V rámci kontroly předkládají např. pouze mzdové listy, kde jsou uvedeny hodiny v jednotlivých měsících tak, že např. nepřekračují 300 hodin ročně. I když existuje důvodný předpoklad, že skutečnost je zcela jiná, je obtížné jej prokázat. Inspekce práce má v těchto případech pouze dílčí úspěchy při zajištění jiné podporné evidence, např.

konfrontace se stavebním deníkem apod. Tyto podružné evidence jsou však ve většině případů pro inspekci práce nedostupné a kontrolou se proto porušování předpisů neprokáže, což vede k nespokojenosti podatele s výsledkem vyřízení podnětu.

Podněty na součinnost zaměstnavatelů se zástupci zaměstnanců sice nejsou četné, ale kontroly na základě těchto podnětů jsou velmi časově i odborně náročné, neboť jak zástupci zaměstnavatelů, tak zástupci zaměstnanců si vykládají platnou právní úpravu po svém. Podněty zástupců zaměstnanců jsou častější v platové sféře. Ve mzdové sféře je aktivita odborových organizací nižší.

V oblasti BOZP se podatelé často obracejí na orgány inspekce práce o pomoc při uznávání pracovního úrazu nebo vymáhání náhrad při vzniku pracovního úrazu. Podatelé tohoto typu podnětů zpravidla mají mylnou představu o rozsahu kompetencí úřadu.

Základním cílem inspektorů při kontrolách prováděných v oblasti BOZP je ovlivnění postoje zaměstnavatele i zaměstnanců k plnění povinností, které zajistí bezpečnou a zdraví neohrožující práci. Proto je součástí každé kontroly i poradenská činnost a osvěta, která se setkává s kladným ohlasem u kontrolovaných subjektů.

Obecně lze konstatovat, že ne všechny podněty mají vždy za cíl zlepšení pracovního prostředí, pracovních podmínek nebo stavu bezpečnosti práce a technického zařízení. Z některých podaných podnětů je zřejmé, že se jimi podatelé snaží řešit osobní spory se zaměstnavateli, případně sousedské nebo partnerské rozpory. Někdy je motivem i snaha poškodit současného či bývalého zaměstnavatele, případně konkurenční boj.

Při kontrolách na základě podnětů směřujících do oblasti nelegálního zaměstnávání se inspektoři opakovaně setkávali se stížnostmi zaměstnavatelů, že nemají dostatek motivovaných pracovníků a tento nedostatek je natolik limitující, že jsou ochotni raději riskovat případné sankce, než aby omezili svou výrobu. Rovněž uvádějí, že systém získávání zaměstnanců ze zahraničí je natolik komplikovaný a zdlouhavý, že jsou nuceni využívat i služeb pochybných agentur práce. Při zastírání nelegální práce rovněž dochází k vrstvení různých smluv o dílo, pronájmu prostor či poskytnutí služeb, což komplikuje identifikaci skutečného zaměstnavatele zjištěných pracovníků, zejména cizinců. V důsledku nízké míry nezaměstnanosti a nedostatku pracovních sil roste množství zahraničních pracovníků, a to nejen občanů Ukrajiny, ale i jiných zemí, např. Moldavanů, Bulharů i občanů Vietnamu.

Častěji podatel podnětu, převážně skrytý za anonymním podáním učiněným prostřednictvím e-mailu, upozorňuje na možný výkon nelegální práce občanů ČR i cizinců, ale pak je již nekontaktní. Dalším častým zjištěním bylo také to, že přestože podnět upozorňoval na možný výkon nelegální práce nebo na výkon práce fyzických osob, které jsou vedeny v evidenci uchazečů o zaměstnání a pobírají podporu v nezaměstnanosti, bylo kontrolami zjištěno, že fyzické osoby vykonávají práci na základě uzavřených dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr a v případě uchazečů o zaměstnání, že mají tyto zjištěné osoby výkon práce řádně nahlášen na úřadu práce.

Náročné byly kontroly na možnou nelegální práci cizinců, pokud neprobíhaly v součinnosti s policií, neboť bylo mnohdy pro inspektory složité zjistit totožnost osoby vykonávající na pracovišti práci.

V roce 2017 byl zaznamenán nárůst kontrol zaměřených na možný výkon nelegální práce cizinců, kteří v ČR pobývají legálně na základě víz získaných v zemích EU, avšak práci vykonávají bez povolení k zaměstnání či zaměstnanecké karty. Hlavní příčiny je možné spatřovat v klesající míře nezaměstnanosti v ČR a snadnějším získání pobytového víza v jiných členských zemích EU, zejména v Polsku. Tento vzrůstající trend lze očekávat i v roce 2018.

Kontroly zaměřené na plnění podmínek stanovených zákonem č. 274/2014 Sb., pro poskytování služby **péče o dítě v dětské skupině** a povinností stanovených tímto zákonem nebo na základě tohoto zákona poskytovateli, s výjimkou kontroly hygienických požadavků na stravování, prostory a provoz, realizuje inspekce práce krátce a ojediněle, pouze na základě podnětu. S ohledem na to, že se nejedná o oblast pracovněprávní, museli inspektoři získat nové znalosti vztahující se k dané kontrolované oblasti. I v roce 2018 budou kontroly prováděny především na základě obdržovaných podnětů.

Výsledkem kontrol realizovaných na základě oprávněných podnětů je nejen stanovení opatření k odstranění zjištěných nedostatků, případně zahájení správního řízení včetně uložení sankce, ale i zlepšení pracovních podmínek na pracovišti a poskytnutí odborného poradenství za účelem zvýšení právního povědomí zaměstnavatelů.

1.2. Kontrolní akce v oblasti pracovněprávních vztahů

Oddělení **inspekce pracovních vztahů a podmínek** inspektorátů realizovala svou kontrolní činnost v roce 2017 v rámci šesti **hlavních úkolů**. Tyto úkoly byly zaměřeny na kontroly dodržování pracovněprávních předpisů na základě podnětů směřujících do úseku pracovních vztahů a podmínek, na kontroly agenturního zaměstnávání, na kontroly rovného zacházení, zákazu diskriminace na pracovišti a rovného odměňování mužů a žen, na kontroly dodržování minimální a zaručené mzdy, na kontroly dodržování nejnižší úrovně zaručené mzdy u zaměstnavatelů v osobní autobusové dopravě a na kontroly ochrany osobních práv zaměstnanců při provozování kamerových a jiných monitorovacích systémů na pracovišti.

Hlavní úkoly, zaměřené na kontrolu na základě podnětů, na kontrolu agenturního zaměstnávání a na kontrolu dodržování minimální a zaručené mzdy byly realizovány již v předchozích letech. Kontrola rovného zacházení a zákazu diskriminace byla zařazena do ročního programu kontrolních akcí pro rok 2017 v modifikované podobě; zatímco v roce 2016 byly kontroly v této oblasti prováděny v rámci jednoho hlavního úkolu *Kontrola rovného zacházení a zákazu diskriminace při uplatňování práva na zaměstnání a na pracovišti*, pro rok 2017 byla oddělena kontrola rovného zacházení a zákazu diskriminace před vstupem do zaměstnání (a tato kontrolní působnost byla svěřena oddělením inspekce nelegálního zaměstnávání) od kontroly rovného zacházení a zákazu diskriminace na pracovišti, kterou nadále prováděla oddělení inspekce pracovních vztahů a podmínek. Hlavní úkol zaměřený na kontrolu ochrany osobních práv zaměstnanců při provozování kamerových a jiných monitorovacích systémů na pracovišti byl jako samostatný úkol zařazen do ročního programu kontrolních akcí pro rok 2017 poprvé. V předchozích obdobích byla kontrola v této oblasti prováděna v rámci kontrol rovného zacházení a zákazu diskriminace.

Kromě plnění hlavních úkolů byly realizovány také **mimořádné kontrolní akce**, a to mimořádná kontrolní akce zaměřená na zprostředkování zaměstnání bez platného povolení ke zprostředkování zaměstnání, se zaměřením na agentury práce, které nesložily v zákonné lhůtě stanovenou kauci, a mimořádná kontrolní akce zaměřená na kontroly zaměstnávání cizinců v salónech provozujících thajské masáže.

V rámci plnění těchto hlavních úkolů a mimořádných kontrolních akcí **provedli inspektoři inspekce pracovních vztahů a podmínek v roce 2017 celkem 6 158 kontrol**.

Nejčastějším zdrojem pro výběr subjektů k zařazení do plánu kontrol byly podněty ke kontrolám ze strany občanů a institucí. V oblasti pracovních vztahů a podmínek bylo v roce 2017 **podáno 4 286 podnětů**; na základě podnětů bylo v oblasti pracovních vztahů a podmínek provedeno **2 805 kontrol**. Nejčastěji podněty upozorňovaly na porušování předpisů v oblasti odměňování a dále v oblasti pracovního poměru a dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr.

V oblasti pracovních vztahů a podmínek byla, shodně jako v předchozích letech, nejčastěji zjišťována porušení právních předpisů na úseku odměňování, na úseku pracovního poměru a dohod konaných mimo pracovní poměr, na úseku pracovní doby a na úseku agenturního zaměstnávání.

Za ta zjištěná porušení právních předpisů, která jsou zákonem kvalifikována jako přestupky, bylo kontrolovaným zaměstnavatelům uloženo **1 311 pokut v celkové výši 50 650 800 Kč**.

1.2.1. Kontroly agenturního zaměstnávání

Agenturní zaměstnávání je sice zařazováno mezi překerní způsoby zaměstnávání, má však na rozvinutém trhu práce své nezastupitelné místo, neboť poskytuje zaměstnavatelům i zaměstnancům určitou flexibilitu. Zajišťuje rychlou a jednoduchou dostupnost pracovních sil pro zaměstnavatele i pracovních míst pro zaměstnance a umožňuje pružnou reakci zaměstnavatele na aktuální situaci v oblasti zakázek. Nejslabším článkem této úpravy je zaměstnanec, který přijímá pracovní a mzdové podmínky, sjednané mezi agenturou práce a uživatelem. Zaměstnanec má také nejslabší postavení v rámci uzavřených dohod a smluv z hlediska trvání pracovněprávního vztahu, protože oba ostatní účastníci ovlivňují jeho stálost s ohledem na trvání a naplnění sjednaných zakázek uživatele.

V roce 2017 došlo po několika letech k zásadnější **novelizaci zákona o zaměstnanosti a zákoníku práce**, kterou představuje jak úprava již existujících, tak vložení nových ustanovení. Zákonem č. 206/2017 Sb. došlo s účinností dnem 29. 7. 2017 k několika zásadním změnám týkajícím se agentur práce i uživatelů. Každá agentura práce, která přiděluje své zaměstnance k dočasnému výkonu práce k uživateli, musí složit na účet GŘ ÚP ČR kauci ve výši 500 000 Kč. Stávající agentury práce tak měly učinit do 29. 10. 2017, jinak jim povolení tímto dnem ze zákona zaniklo. Odpovědný zástupce agentury práce u ní musí vykonávat práci v pracovním poměru s pracovní dobou alespoň 20 hodin týdně. Povolení ke zprostředkování zaměstnání dočasným přidělením zaměstnanců k uživateli se vydává na dobu tří let a následně již na dobu neurčitou. Agentuře práce se odejme povolení ke zprostředkování zaměstnání, pokud po dobu nejméně dvou let nepřidělí žádného svého zaměstnance k uživateli.

Další velkou změnou je vyjmutí ustanovení o tom, že agentura práce nemůže dočasně přidělit k výkonu práce k uživateli zaměstnance, kterému byla vydána zaměstnanecká karta, modrá karta nebo kterému bylo vydáno povolení k zaměstnání, ze zákona o zaměstnanosti. Došlo také ke zpřísnění v tom smyslu, že agentura práce a uživatel jsou povinni zajistit, aby zaměstnanec nebyl přidělen k uživateli, u něhož je současně zaměstnán v základním pracovněprávním vztahu nebo u něhož konal práci v témže kalendářním měsíci na základě dočasného přidělení jinou agenturou práce. Novela zákona o inspekci práce upravuje situaci, kdy se uživatel dopustí přestupku tím, že nezajistí, aby dohoda o dočasném přidělení zaměstnance agentury práce obsahovala údaje o pracovních a mzdových podmínkách srovnatelného zaměstnance uživatele, nebo tyto údaje uvede nepravdivě. Právě tyto skutečnosti patří mezi jedny z nejčastějších nedostatků, které jsou při kontrolách inspektory zjišťovány, a dosud nebylo možné uživatele v tomto smyslu postihnout.

Jak bylo orgánům inspekce práce sděleno ze strany MPSV a na základě zjištění GŘ ÚP ČR, dnem 29. 10. 2017 zaniklo ze zákona povolení ke zprostředkování zaměstnání formou dočasného přidělení zaměstnanců k uživateli z důvodu nesložení povinné kauce téměř 500 agentur práce. Některé tuto skutečnost opomněly, některé čekaly, že je k zaplacení vyzve GŘ ÚP ČR, některé kauci uhradily po termínu (těm byla vrácena), u některých se tím vyřešila situace, kdy povolení měly jen formálně, ale prakticky je vůbec nevyužívaly a složením kauce by měly zbytečně vázány poměrně značné finanční prostředky. Pokud měla taková agentura práce, která v termínu nesložila kauci, ještě povolení k jiným formám zprostředkování zaměstnání než k přidělování zaměstnanců k uživateli, tato jiná forma povolení jí byla ponechána. Aktuální seznam agentur práce s platným povolením ke zprostředkování zaměstnání je stále umístěn na stránkách MPSV.

V souvislosti se změnami pracovněprávních předpisů byla v listopadu 2017 vyhlášena **mimořádná kontrolní akce** zaměřená na zprostředkování zaměstnání bez platného povolení. Úřad obdržel seznam agentur práce, které, ačkoliv měly platné povolení k dočasnému přidělování svých zaměstnanců k uživateli, nesložily povinnou kauci na účet GŘ ÚP ČR a povolení ke zprostředkování jim zaniklo. Podle informací ČSSZ některé tyto bývalé agentury práce měly nadále v pracovněprávním vztahu i větší počet zaměstnanců, přitom samy neprovozovaly žádnou činnost, pouze prováděly zprostředkování zaměstnání formou dočasného přidělení zaměstnanců k uživateli. Akce měla za cíl zjistit, zda u vybraných subjektů nedochází ke zprostředkování zaměstnání bez povolení. Je skutečností, že některé subjekty si ihned vyřídily nové povolení, pokud takovou činnost chtěly nadále provozovat, ale doba mezi zánikem starého a vydáním nového povolení byla dobou, kdy zaměstnanci mohly zaměstnávat, ale nesměly přidělovat k uživateli. V rámci mimořádné kontrolní akce bylo zahájeno více než 150 kontrol, které budou ve většině případů uzavřeny v roce 2018.

Úřad jako i v minulých letech v průběhu roku přijímal podněty GŘ ÚP ČR, které se týkaly agentur práce, které v zákonné lhůtě nepředložily doklad o zaplacení pojištění proti úpadku, nezaslaly roční hlášení o své činnosti nebo nenahlásily změnu svých základních údajů (název, sídlo). Tyto podněty byly určeny k zahájení správního řízení z moci úřední, tedy bez nutnosti předchozího provedení kontroly u příslušného subjektu. Některé inspektoráty přesto u těchto subjektů kontroly prováděly, u většiny přistoupil právní úsek přímo k zahájení správního řízení a případnému uložení pokuty za neplnění zákonných povinností vůči GŘ ÚP ČR. Těchto podnětů je ze strany GŘ ÚP ČR v posledních letech přijímáno vždy několik set ročně. Jen nezaslání ročního hlášení představuje kolem 450 subjektů.

Téma agentur práce se prolíná kontrolní činností úřadu i v jiných hlavních úkolech a souvislostech, i když jen okrajově. Proto se stále ze strany orgánů inspekce práce neuvažuje o tom, že by byl hlavní úkol zaměřený na agenturní zaměstnávání z plánu kontrolní činnosti úřadu vyřazen. Spíše dochází k jeho aktualizaci v závislosti na legislativních změnách a měnící se situace na trhu práce.

Cíl úkolu

Cílem úkolu bylo hloubkovými kontrolami dodržování pracovněprávních předpisů agenturami práce i uživateli přispět ke kultivaci prostředí v této oblasti. Mělo by se tak dít nejen veřejnou osvětou a poskytováním informací, ale i odhalováním a trestáním těch agentur práce a uživatelů, kteří opakovaně závažným způsobem nedodržují nebo obcházejí platné právní předpisy. Závažná a soustavná porušení postihovat vedle opatření k odstranění zjištěných nedostatků také peněžními sankcemi. Vedle dodržování povinností vůči zaměstnancům dohlížet také na dodržování povinností agentur práce vůči GŘ ÚP ČR, stejně jako dodržování podmínek příslušného povolení ke zprostředkování zaměstnání. V případě mimořádných situací na tomto úseku pružně reagovat a zaměřit kontrolní činnost podle aktuální poptávky.

Zadání úkolu

Postup při kontrolách byl stanoven v zadání hlavního úkolu. Jednalo se o způsob výběru subjektů ke kontrole, předmět kontroly, počty kontrol, byly stanoveny termíny provedení a vyhodnocení kontrol. Kontroly byly zahajovány nejen u agentur práce, ale souběžně u jejich uživatelů, pokud k nim tyto subjekty dočasně přidělovaly své zaměstnance. V případě, že u

uživatelů působilo více agentur práce, byly zahajovány kontroly i u těchto ostatních agentur práce. Nebo naopak bylo zkontrolováno více uživatelů jedné agentury práce. Jako i v minulých letech byly podkladem pro zahájení kontrol především podněty ke kontrole a seznam agentur práce na portálu MPSV. Kontroly byly také prováděny u agentur práce, u kterých dosud kontroly nebyly provedeny nebo byly provedeny před více než třemi roky. Pozornost inspekce práce byla zaměřena i na agentury práce, u kterých byly již v minulosti zjištěny závažné nedostatky nebo na agentury práce se zahraničními statutárními orgány a zahraniční fyzické osoby provozující v ČR agenturní zaměstnávání. Každý inspektorát měl provést alespoň 25 kontrol se zaměřením na agenturní zaměstnávání.

Předmětem kontrol byly tyto oblasti:

- vznik, změny a skončení pracovního poměru, dohody mimo pracovní poměr,
- pracovní doba, doba odpočinku, práce přesčas, vedení evidence pracovní doby,
- odměňování, náhrady mzdy nebo platu, cestovní náhrady,
- dodržování rovného zacházení mezi zaměstnanci při výkonu stejné práce,
- dodržování všech podmínek agenturního zaměstnávání podle zákona o zaměstnanosti (pojištění proti úpadku, vedení evidence o agenturních zaměstnancích, povinnosti vůči GŘ ÚP ČR, dodržování rozsahu povolení ke zprostředkování zaměstnání, informace o sjednání zákonného pojištění),
- povinnosti při zaměstnávání cizích státních příslušníků.

V podstatě byl předmět kontrol koncipován obdobně jako v roce 2016, jen byla vypuštěna část týkající se bezpečnosti a ochrany zdraví při práci. Pokud byla kontrola prováděna na podnět a jeho obsah nebyl zahrnut v základním předmětu kontrol, mohl být předmět kontrol rozšířen o další oblasti, jako je nelegální zaměstnávání, BOZP apod. Bylo počítáno s tím, že kontroly budou podle situace provádět současně inspektoři úseku pracovních vztahů a podmínek i úseku nelegálního zaměstnávání. Oba úseky se shodně podílely např. na provedení kontrol v rámci již zmíněného mimořádného kontrolního úkolu.

Pro inspektory garantující splnění tohoto úkolu byl realizován seminář k upřesnění a rozvedení některých částí úkolů, ke sjednocení postupů při vyhodnocování závěrů z kontrol, vkládání do informačního systému. Zároveň byli garanti zástupcem právního úseku informováni o aktuálních a připravovaných legislativních změnách. Tyto semináře se i v minulých letech osvědčily jako vhodný podpůrný prostředek pro zdárný a jednotný průběh kontrol. O legislativních změnách v účinnosti byly v průběhu roku inspektoráty informovány průběžně.

Inspektoři měli při kontrolní činnosti k dispozici metodický pokyn generálního inspektora z roku 2016 k hodnocení srovnatelných pracovních a mzdových podmínek srovnatelného zaměstnance uživatele a agenturního zaměstnance. Tento metodický pokyn je na webových stránkách úřadu k dispozici také veřejnosti. Ze zkušeností inspektorů můžeme konstatovat, že byl přínosem nejen pro jednotnější postup inspektorů, ale i pro kontrolované osoby. Samozřejmě se jedná o citlivou a ne detailně legislativně upravenou záležitost a ne vždy se dosáhne jednoty názorů kontrolovaných a kontrolujících. Bohužel není k dispozici více soudních rozhodnutí v této oblasti, které by mohly být podpůrně využity.

Vyhodnocení úkolu

Do výsledků roku 2017 byly započítány pouze kontroly ukončené v roce 2017, to znamená i kontroly zahájené v roce 2016, ale ukončené v roce 2017. Naopak kontroly zahájené v roce 2017, ale ukončené v roce 2018, do hodnocení roku 2017 nebyly započítány. Patří sem jak kontroly agentur práce, tak kontroly uživatelů, ke kterým agentury práce dočasně přidělují své zaměstnance. Koncem roku 2017 byla kromě základního úkolu týkajícího se agenturního zaměstnávání v souvislosti se změnami legislativy vyhlášena mimořádná kontrolní akce zaměřená na zprostředkování zaměstnání bez povolení ke zprostředkování zaměstnávání. Její výsledky se do hodnocení roku 2017 promítnou jen částečně, hlavní vyhodnocení této akce bude provedeno ve zprávě za rok 2018. Mimořádná kontrolní akce je v této zprávě hodnocena samostatně.

Počty a výsledky kontrol

V roce 2017 bylo provedeno celkem **415 kontrol agentur práce**, z toho **158** (38 %) bez nedostatku a **257** (62 %) s nedostatkem. Počet nedostatků činil celkem **833**. V porovnání s rokem 2016 došlo k navýšení počtu provedených kontrol se zjištěním nedostatku – roce 2016 to bylo 55 %. Došlo také oproti roku 2016 k navýšení zjištěných nedostatků při jedné kontrole v porovnání s počtem provedených kontrol – v roce 2016 to bylo **1,5** nedostatku na jednu kontrolu, v roce 2017 to byly **2** nedostatky na jednu kontrolu.

Pokud jde o výsledky kontrol **uživatelů**, bylo provedeno celkem **130 kontrol**, z toho **61** (47 %) bez nedostatku a **69** (53 %) s nedostatkem. Počet nedostatků činil **129**. V porovnání s rokem 2016 došlo rovněž u uživatelů k navýšení počtu provedených kontrol se zjištěním nedostatku – v roce 2016 to bylo 44 %. Také zde došlo k navýšení zjištěných nedostatků oproti roku 2016 v porovnání s počtem provedených kontrol - v roce 2016 to bylo **0,83** nedostatku na jednu kontrolu, v roce 2017 to bylo **0,99** nedostatku na jednu kontrolu.

Z uvedených čísel je zřejmé, že **ke zlepšení situace na úseku agenturního zaměstnávání v roce 2017 nedošlo**, i když vzrostl počet provedených kontrol. Rostoucí počet zjištěných nedostatků může mít různé příčiny, ať už jde o lepší odhalování porušení zákona ze strany inspektorů na základě jejich větších zkušeností, nebo o snížení pozornosti agentur práce při dodržování zákonů vyvolané situací na trhu práce a vysokou poptávkou po pracovních silách.

Počty a výsledky provedených kontrol (bez mimořádné kontrolní akce)

Kontrolovaná osoba	Počet kontrol celkem	z toho bez nedostatků	z toho s nedostatky	Počet nedostatků celkem
Agentura práce	415	158 (38%)	257 (62%)	833
Uživatel	130	61 (47%)	69 (53%)	142
Celkem	545	219	326	975

Jako i v minulých letech byly kontroly prováděny zpravidla na základě přijatých podnětů, a to jak veřejnosti, tak GŘ Úřadu práce ČR, MPSV, Ministerstva vnitra a dalších institucí. Podněty veřejnosti byly zaměřeny zejména na agentury práce, které přidělují své zaměstnance

k dočasnému výkonu práce u uživatele a které nedodržují pravidla stanovená pro agenturní zaměstnávání, zejména nedodržují rovnost pracovních a mzdových podmínek agenturních a kmenových zaměstnanců uživatele. Na nedodržování povinností agentur práce vůči GŘ ÚP ČR upozorňovaly v drtivé většině především jím zaslané podněty. Jednalo se o povinnost ročního hlášení o činnosti agentury práce, o povinnost doručit doklad o povinném pojištění agentury práce, povinnost oznámit změnu názvu nebo sídla agentury práce apod. Někdy byla na základě takového podnětu provedena kontrola, někdy přímo zahájeno správní řízení z moci úřední, a to zpravidla podle dřívějších zkušeností s příslušnou agenturou práce.

Všechny inspektoráty splnily plánovaný počet nejméně 25 kontrol na jeden inspektorát, některé tento počet vysoce překročily, o čemž svědčí i vykázaný celkový počet kontrol. Počty kontrol jsou odvislé nejen od sídla, ale především od provozoven uživatelů, kam agentury práce přidělují své zaměstnance. Nejvíce sídel agentur práce je v Praze, proto se místně příslušný inspektorát podílí zejména na kontrolách nebo zahájených správních řízeních týkajících se nedodržení formálních povinností agentur práce. Kontroly agenturního zaměstnávání zabývající se pracovními a mzdovými podmínkami zaměstnanců jsou prováděny v provozovnách uživatelů v rámci celé České republiky. Proto jsou zvláště velké agentury práce kontrolovány i několikrát v roce, protože přidělují své zaměstnance k mnoha uživatelům.

Úřad práce vypracoval seznam agentur práce, které měly povolení ke zprostředkování zaměstnání podle § 14 odst. 1 písm. b) zákona o zaměstnanosti a v zákonné lhůtě do 29. 10. 2017 nesložily kauci na účet GŘ ÚP ČR. Ze seznamu byly vytipovány agentury práce, které vykazovaly v databázi ČSSZ aktivní zaměstnance a které by mohly nadále zprostředkovávat zaměstnání a přidělovat své zaměstnance k uživateli, ale už by se jednalo o zprostředkování zaměstnání bez povolení. Okamžitě byly zahájeny kontroly u vybraných subjektů s tím, že celkem bude v rámci této mimořádné kontrolní akce provedeno nejméně 150 kontrol. Většina kontrol připadla na inspektorát pro hlavní město Prahu, kde má nejvíc agentur práce své sídlo.

Jak je výše uvedeno, do hodnocení kontrol byly pro účely této zprávy zařazeny jen ty kontroly, které byly v roce 2017 dokončeny.

Zjištěná porušení

Hodnocení kontrol bylo provedeno jak podle oblastí, tak potom detailně podle porušení konkrétních právních ustanovení. Jako i v minulých letech se zjištění z kontrol a zjištěné nedostatky týkaly nejvíce oblasti agenturního zaměstnávání. Vyplývá to už z předmětu kontrol, které jsou primárně zaměřeny na tuto oblast. Ostatní porušení se týkala obecných porušení, se kterými se orgány inspekce práce při své kontrolní činnosti běžně setkávají i u kontrol s jiným zaměřením. Nejvíce se to týká oblastí odměňování a oblasti pracovní doby a doby odpočinku. Méně četná porušení jsou zjišťována v oblasti náhrad nebo dovolené či dalších oblastí.

Přehled porušení zjištěných v agenturách práce

Oblast	Počet porušení	% ze zjištěných případů porušení
Agenturní zaměstnávání	575	66
Pracovní poměr, dohody	103	12
Pracovní doba, doba odpočinku	72	8
Odměňování	69	8
Nelegální zaměstnávání	22	3
Dovolená	8	1
Náhrady	6	0,5
BOZP	5	0,5
Ostatní	7	1
Celkem	867	100

Pokud jde o kontroly u uživatelů, také oni nejvíce porušují pracovněprávní předpisy v oblasti agenturního zaměstnávání. Mezi další oblasti porušení u nich patří pracovní doba a doba odpočinku, odměňování nebo oblast pracovního poměru a dohod.

Přehled porušení zjištěných u uživatelů

Oblast	Počet porušení	% ze zjištěných případů porušení
Agenturní zaměstnávání	99	71
Pracovní doba	24	17
Odměňování	6	4
Pracovní poměr, dohody	5	4
Náhrady	2	1
BOZP	1	1
Ostatní	3	2
Celkem	140	100

Zjištění z kontrol byla vyhodnocena také podle porušení jednotlivých ustanovení pracovněprávních předpisů, zvláště u agentur práce a zvláště u uživatelů.

Přehled nejčastějších porušení ze strany agentur práce

Ustanovení	Popis porušení	Počet porušení
§ 309 odst. 2 písm. f) ZP	Agentura práce přidělila zaměstnance k dočasnému výkonu práce u uživatele na základě písemného pokynu, který neobsahoval informaci o pracovních a mzdových podmínkách srovnatelného zaměstnance nebo informace nebyla úplná.	74
§ 309 odst. 5 ZP	Agentura práce nezabezpečila, aby pracovní a mzdové podmínky dočasně přiděleného zaměstnance nebyly horší, než jsou nebo by byly podmínky srovnatelného zaměstnance uživatele.	72
§ 308 odst. 1 písm. f) ZP	Dohoda agentury práce s uživatelem neobsahovala informace o pracovních a mzdových podmínkách zaměstnance uživatele,	49

	který vykonává nebo by vykonával stejnou práci jako dočasně přidělený zaměstnanec.	
§ 141 odst. 1 ZP	Agentura práce nevyplatila zaměstnanci mzdu nebo některou její složku v době splatnosti mzdy.	41
§ 66 ZoZ	Agentura práce přidělila k uživateli zaměstnance, kterému byla vydána zaměstnanecká karta, modrá karta nebo který měl povolení k zaměstnání, nebo zaměstnance na DPP.	36
§ 87 odst. 1 ZoZ	Agentura práce písemně neinformovala příslušnou krajskou pobočku ÚP o nástupu občana EU nebo cizince nejpozději v den nástupu k výkonu práce.	31
§ 96 odst. 1 ZP	Agentura práce nevedla evidenci pracovní doby zaměstnance v souladu se zákoníkem práce.	29
§ 309 odst. 2 písm. e) ZP	Agentura práce přidělila zaměstnance k dočasnému výkonu práce u uživatele na základě písemného pokynu, který neobsahoval podmínky jednostranného prohlášení o ukončení dočasného přidělení před uplynutím jeho doby.	27
§ 309 odst. 2 ZP	Agentura práce přidělila zaměstnance k dočasnému výkonu práce u uživatele bez písemného pokynu.	25
§ 308 odst. 1 písm. a) ZP	Dohoda agentury práce s uživatele neobsahovala informace o přiděleném zaměstnanci (jméno, bydliště, státní občanství, místo narození).	25
§ 309 odst. 2 písm. d) ZP	Agentura práce přidělila zaměstnance k dočasnému výkonu práce u uživatele na základě písemného pokynu, který neobsahoval informaci o určení vedoucího zaměstnance uživatele oprávněného přidělovat zaměstnanci práci.	23
§ 308 odst. 1 písm. c) ZP	Dohoda agentury práce s uživatelem neobsahovala informaci o době trvání dočasného přidělení u uživatele.	22
§ 5 písm. e) ZoZ	U agentury práce byl zjištěn výkon nelegální práce mimo pracovněprávní vztah.	22
§ 308 odst. 1 písm. e) ZP	Dohoda agentury práce s uživatelem neobsahovala informace o dni nástupu dočasně přiděleného zaměstnance k výkonu práce u uživatele.	17
§ 14 odst. 3 písm. b) ZoZ	Právnická nebo fyzická osoba zprostředkovala zaměstnání bez povolení k příslušné formě zprostředkování zaměstnání.	16
Celkový počet porušení		509

Přehled nejčastějších porušení ze strany uživatelů

Ustanovení	Popis porušení	Počet porušení
§ 308 odst. 1 písm. f) ZP	Dohoda agentury práce s uživatelem neobsahovala informace o pracovních a mzdových nebo platových podmínkách zaměstnance uživatele, který vykonává nebo by vykonával stejnou práci jako dočasně přidělený zaměstnanec.	34
§ 309 odst. 5 ZP	Agentura práce a uživatel nezabezpečili, aby pracovní a mzdové podmínky dočasně přiděleného zaměstnance nebyly	31

	horší, než jsou nebo by byly podmínky srovnatelného zaměstnance.	
§ 96 odst. 1 ZP	Uživatel nevedl u zaměstnanců agentury práce evidenci pracovní doby v souladu se zákoníkem práce.	9
§ 308 odst. 1 písm. a) ZP	Dohoda agentury práce s uživatele neobsahovala informace o přiděleném zaměstnanci (jméno, bydliště, místo narození).	9
§ 141 odst. 1 ZP	Zaměstnavatel nevyplatil zaměstnanci mzdu nejpozději v následujícím kalendářním měsíci po výkonu práce.	5
§ 308 odst. 1 písm. a) ZP	Dohoda agentury práce s uživatelem neobsahovala informace o jménu, příjmení, datu a místu narození a bydlišti dočasně přiděleného zaměstnance.	6
§ 308 odst. 1 písm. c) ZP	Dohoda agentury práce s uživatelem neobsahovala informaci o době trvání dočasného přidělení.	6
§ 92 odst. 1 ZP	Uživatel nerozvrhl pracovní dobu tak, aby zaměstnanec měl nepřetržitý odpočinek v týdnu alespoň 35 hodin.	5
§ 116 ZP	Uživatel nevykázal zaměstnanci agentury práce dobu noční práce a on neobdržel k dosažené mzdě příplatek ke mzdě nejméně ve výši 10 % průměrného výdělku.	4
§ 308 odst. 2 ZP	Dohoda agentury práce s uživatelem nebyla uzavřena písemně.	3
Celkový počet porušení		112

Mimořádná kontrolní akce

V souvislosti s nabytím účinnosti zákona č. 206/2017 Sb. měly agentury práce s platným povolením ke zprostředkování zaměstnání podle nového ustanovení § 60b zákona o zaměstnanosti složit do 29. 10. 2017 na zvláštní účet GR Ůřadu práce ČR kauci ve výši 500 000 Kč. Marným uplynutím této lhůty povolení ke zprostředkování zaniklo. Protože bylo důvodné podezření, že některé agentury práce i nadále zprostředkovávají zaměstnání a přidělují své zaměstnance k uživateli, i když už nemají příslušné povolení, MPSV dalo úřadu pokyn k provedení kontrol u těchto subjektů. Z celkového množství cca 500 fyzických a právnických osob, bývalých agentur práce, bylo vybráno 150 subjektů, u kterých byla zahájena kontrola ještě do konce roku 2017. Ostatní subjekty budou podle možností kontrolovány v roce 2018.

Předmětem kontrol byl vznik, změny a skončení pracovního poměru nebo dohody o pracovní činnosti, případné zprostředkování zaměstnání a dočasné přidělování zaměstnanců k uživateli i po skončení platného povolení. Kontroly prováděli společně inspektoři úseků pracovních vztahů a podmínek a inspektoři nelegálního zaměstnávání.

Do konce roku 2017 bylo uzavřeno 7 kontrol, a to s tímto výsledkem:

- v 5 případech bylo zjištěno porušení § 14 odst. 3 písm. b) zákona o zaměstnanosti, kdy zaměstnavatel už bez platného povolení zprostředkoval zaměstnání a přiděloval zaměstnance k uživateli,
- ve 2 případech byla zjištěna obecná porušení (nebylo sjednáno pravidelné pracoviště pro účely cestovních náhrad, pracovní poměr skončil dříve, než bylo doručeno zaměstnanci jeho zrušení, zaměstnanec nebyl informován o výpovědních dobách), nebylo však zjištěno přidělování k uživateli.

Kontrolované osoby se někdy bránily tím, že kauci zaslaly, byť opožděně, případně že jim GŘ ÚP ČR nezaslalo číslo účtu, na který mají kauci zaslat. Datum složení kauce bylo jednoznačně zákonem stanoveno a číslo účtu pro složení kauce je dostupné na stránkách MPSV. Orgány inspekce práce nejsou kompetentní posuzovat a zabývat se důvody nesložení kauce v zákonném termínu, to přísluší výhradně GŘ ÚP ČR. Předmětem kontroly ze strany inspekce práce bylo případné zprostředkování zaměstnání bez povolení.

Případy přidělování zaměstnance k uživateli bez povolení k příslušné formě zprostředkování zaměstnání byly předány právnímu úseku k zahájení správního řízení pro možné spáchání přestupku a k následnému uložení sankce. Vyhodnocení celé akce bude provedeno ve zprávě za rok 2018.

Mimořádná kontrolní akce byla úzce zaměřena na zjištění zprostředkování zaměstnání bez povolení, proto se inspektoři s porušeními v ostatních oblastech setkali jen okrajově. Porušení v oblasti agenturního zaměstnávání dominuje výrazně oproti jiným oblastem.

Počty a výsledky provedených kontrol v rámci mimořádné kontrolní akce

Kontrolovaná osoba	Počet kontrol celkem	z toho bez nedostatků	z toho s nedostatky	Počet nedostatků celkem
Celkem	25	18	7	10

Přehled porušení zjištěných v rámci mimořádné kontrolní akce

Oblast	Počet porušení	% ze zjištěných případů porušení
Agenturní zaměstnávání	77	73 %
Pracovní doba	16	15 %
Odměňování	8	8 %
Pracovní poměr, dohody	4	4 %
C e l k e m	105	100

Sankce

Inspektoráty uložily na základě kontrol v roce 2017 **agenturám práce** pravomocně celkem **86** pokut v celkové výši **10 943 000 Kč**. Tento počet a částka obsahují pokuty za spáchání přestupků a správních deliktů v roce 2017 a v předcházejících dvou letech, pokud pokuty byly uloženy, případně nabyly právní moci v roce 2017.

Uživatelům uložily inspektoráty pravomocně **16** pokut v celkové výši **267 000 Kč**. Opět se to týká i zjištění předchozího roku 2016.

Většina pokut byla uložena za porušení ustanovení § 308 a § 309 zákoníku práce, to je za nedodržení srovnatelných pracovních a mzdových podmínek zaměstnance uživatele a agenturního zaměstnance, za neuvedení pracovních a mzdových podmínek srovnatelného zaměstnance uživatele v dohodě o dočasném přidělení zaměstnance k uživateli a v písemném pokynu o přidělení agenturního zaměstnance k uživateli, za nevyplacení mzdy v době splatnosti nebo nevyplacení příplatků ke mzdě nebo za nevedení evidence pracovní doby v souladu se ZP.

Závěr

Oblast agenturního zaměstnávání patří trvale k těm, kterým úřad věnuje zvýšenou pozornost. Svědčí o tom nejen trvalé zařazení hlavního úkolu zaměřeného na kontrolu agenturního zaměstnávání do každoročního plánu kontrolní činnosti, ale i další kontrolní činnost na úseku nelegálního zaměstnávání, zaměřená na kontroly zprostředkování zaměstnání bez povolení, a každoroční mimořádná kontrolní akce. Přes množství provedených kontrol a zvýšení tlaku na provozovatele agentur práce v posledních letech se nedaří dosáhnout uspokojivého stavu. Úřad stále přijímá velké množství podnětů zaměstnanců agentur práce na zaměstnavatele agentur práce, které se ke svým zaměstnancům chovají ne vždy v souladu se zákonem. Stejně tak neubývá podnětů GR ÚP ČR na neplnění zákonných informačních povinností agentur práce.

S přijatými legislativními změnami v roce 2017 bylo očekáváno jednak snížení počtu agentur práce, jednak zkvalitnění jejich činnosti. Zlepšení podmínek agenturních zaměstnanců bylo očekáváno v souvislosti s růstem ekonomiky a zvýšenou poptávkou po zaměstnancích. S ohledem na poměrně krátký čas od legislativních změn je třeba s hodnocením vyčkat, zatím se změny ke zlepšení stavu neprojeví. Stále však platí, že rozhodné slovo má při agenturním zaměstnávání uživatel, který stanovuje podmínky a v rámci konkurenčního boje mezi agenturami práce si může diktovat požadavky. Kvůli získání zakázek agentury práce přistoupí i na takové podmínky, které hraničí s porušováním pracovněprávních předpisů.

V posledních letech se také stále častěji při kontrolách inspektoři setkávají s tím, že u agentur práce, jejichž statutárními orgány a společníky jsou zahraniční právnické nebo fyzické osoby, je zjištěno větší množství porušení pracovněprávních předpisů a velmi často dochází ze strany těchto kontrolovaných osob k nesoučinnosti při provádění kontroly. V poslední době je to zejména u občanů Slovenské republiky, kteří v České republice zakládají obchodní společnosti, vyřídí si povolení ke zprostředkování zaměstnání, a přijmou a zaměstnávají občany ze Slovenska přímo na Slovensku; v České republice mají pouze sídlo. Přitom využívají mírnější a vstřícnější české legislativy k tomu, aby se vyhýbali dodržování předpisů na úseku agenturního zaměstnávání, a toho, že je obtížně dohledává jak česká inspekce práce, tak slovenská. Zaměstnanci jsou přijati na základě dohod o provedení práce a mají příjem do 10 000 Kč hrubého měsíčně. Tím zaměstnavateli nevzniká povinnost odvodů na zdravotní a sociální pojištění. V těchto případech nejsou zaměstnanci v evidenci správy sociálního zabezpečení ani ve Slovenské republice, ani v České republice.

Stále diskutovaným problémem při provádění kontrol agentur práce, které přidělují své zaměstnance k uživateli, je osoba srovnatelného zaměstnance uživatele, a tím otázka srovnatelných pracovních a mzdových podmínek agenturního zaměstnance. Agentury práce často tvrdí, že zaměstnanec přidělený k uživateli není srovnatelný s kmenovým zaměstnancem uživatele, nejčastěji to pochopitelně tvrdí obě strany. Obtížné je posouzení zejména v případě pracovních pozic označených jako „pomocný dělník“, „dělník“, „operátor výroby“ apod., které mohou obsahovat různou a širokou náplň práce. Mnohdy pracují s kmenovými zaměstnanci uživatele na stejném pracovišti, na stejném stroji, provádějí stejné operace, střídají se navzájem ve směnách, ale agentura práce i uživatel tvrdí, že se nejedná o srovnatelného zaměstnance.

Dalšími argumenty jsou malá výkonnost agenturního zaměstnance, neznalost prostředí, neznalost českého jazyka, nemožnost použití tohoto zaměstnance jako záskok na jiném pracovišti, to, že agenturní zaměstnanci nemají tolik odborných školení nebo zkoušek, které ve skutečnosti při příslušné práci ani nevyužívají atd. Proto je nutné provést osobní kontrolu

pracoviště, aby inspektor viděl, jakou práci vlastně zaměstnanci obou stran vykonávají, protože se stává i to, že zaměstnanec agentury práce má v dokladech uvedený druh práce, který ve skutečnosti nevykonává, a dělá něco jiného. Dále je využíváno dotazování zaměstnanců inspektorem na pracovišti ve věci výkonu jejich práce a souvisejících informací, vnitřních předpisů uživatelů s popisy pracovních činností, požadavků na odbornost zaměstnanců a jiných podpůrných prostředků.

Nejčastější rozpor v názorech na srovnatelné pracovní a mzdové podmínky se projevuje v případě různých nenárokových složek mzdy a benefitů, které uživatel poskytuje svým kmenovým zaměstnancům na základě kolektivní smlouvy nebo vlastního vnitřního předpisu. Postup inspektorů je upraven v již zmiňovaném metodickém pokynu generálního inspektora úřadu k této problematice. Agentury i uživatelé často rozporují názor kontrolního orgánu, že agenturnímu zaměstnanci příslušely i prémie, odměny, podíly na hospodářských výsledcích, příspěvky na dovolenou a další benefity. Přitom jde mnohdy o případy, kdy agenturní zaměstnanci pracují u uživatele i několik let, ale na tyto benefity podle agentury i uživatele nemají nárok. Úřad zastává v souladu s metodickým pokynem i s názory odborné veřejnosti a rozhodnutími soudu, že tyto benefity patří do srovnatelných pracovních a mzdových podmínek a při splnění všeobecných podmínek pro jejich přiznání, mezi které patří především doba výkonu práce pro uživatele, agenturním zaměstnancům stejné benefity náleží.

Velkým nešvarem je u agentur práce vyžadování podpisu dohody o provedení srážek ze mzdy již při nástupu zaměstnance. Jedná se o zaplacení vstupní prohlídky, úhradu ubytování, OOPP, školení při prohlubování kvalifikace, úhradu dopravy apod. Zaměstnanci při nástupu do práce podepíší v dobré víře bez řádného přečtení všechny doklady, které jim agentura práce předloží, a následně si stěžují u orgánů inspekce práce, že jim agentura práce provedla srážku ze mzdy, se kterou v podstatě souhlasili už při nástupu, aniž vůbec nastala situace pro řešení nějaké srážky. Agentury práce také využívají toho, že určitá část agenturních zaměstnanců je v exekuci nebo má různé půjčky. Nabízejí jim tedy výplatu části mzdy „na ruku“, které se nepromítne v oficiálním vyúčtování mzdy, čímž ušetří obě strany na zákonných odvodech a zaměstnanec má příjem, fakticky nepostižitelný exekucí. Ačkoliv došlo změnami zákona o zaměstnanosti, zákoníku práce a zákona o inspekci práce k několika podstatným úpravám agenturního zaměstnávání a tím ke zpřísnění podmínek pro jeho provozování, nevyřeší se tím všechny problémy. Největším problémem se jevila kauce, ale i s tou si některé subjekty dokáží poradit a hledají způsoby, jak nadále přidělovat své zaměstnance k uživateli. Některé z agentur práce už dříve využívaly obchodních vztahů podle občanského zákoníku a uzavíraly obchodní smlouvy namísto dohod o dočasném přidělení podle zákoníku práce. Předpokládáme, že v roce 2018 dojde k ustálení v této oblasti a zlepšení postavení agenturních zaměstnanců.

1.2.2. Kontroly dodržování minimální a zaručené mzdy

Úroveň odměňování má zásadní dopad na kvalitu pracovněprávního vztahu z pohledu zaměstnance. Zajištění výdělku je primárním důvodem, proč zaměstnanec vstupuje do pracovněprávního vztahu; výdělek plní alimentační funkci nejen pro osobu zaměstnance, nýbrž mnohdy i pro celou jeho rodinu. Kontrola dodržování pracovněprávních předpisů v oblasti odměňování musí proto bezpochyby představovat jednu z kontrolních priorit orgánů inspekce práce.

Nástrojem sociální ochrany před nepřiměřeně nízkým oceněním práce zaměstnance je institut minimální mzdy, který je v tuzemském právním řádu, v zákoníku práce, zakotven již od roku 1991. Od r. 2007 upravuje zákoník práce vedle minimální mzdy také tzv. zaručenou mzdu, která stanoví nejnížší cenu práce zaměstnance s ohledem na složitost, odpovědnost a namáhavost zaměstnancem vykonávané konkrétní práce. Výši minimální mzdy, nejnížší úroveň zaručené mzdy pro zaměstnance, jejichž mzda není sjednána v kolektivní smlouvě, a podmínky pro jejich poskytování stanoví vláda Nařízením vlády č. 567/2006 Sb., o minimální mzdě, o nejnížších úrovních zaručené mzdy, o vymezení ztíženého pracovního prostředí a o výši příplatku ke mzdě za práci ve ztíženém pracovním prostředí. Zákoník práce předpokládá změny tohoto nařízení vlády zpravidla s účinností od počátku kalendářního roku s přihlédnutím k vývoji mezd a spotřebitelských cen.

Minimální mzda a nejnížší úrovně zaručené mzdy, odstupňované podle složitosti, odpovědnosti a namáhavosti vykonávaných prací do 8 skupin, byly k 1.1.2017 opět zvýšeny. Minimální mzda a zároveň zaručená mzda pro 1. skupinu prací vzrostla z 58,70 Kč za hodinu a 9 900 Kč za měsíc, stanovených pro rok 2016, na 66 Kč za hodinu a 11 000 Kč za měsíc. Pro nejvyšší 8. skupinu prací vzrostla úroveň zaručené mzdy z 117,40 Kč za hodinu a 19 800 Kč za měsíc na 132 Kč za hodinu a 22 000 Kč za měsíc. Pro 3. skupinu prací, která zahrnuje zřejmě nejširší spektrum běžně vykonávaných prací a týká se podstatné části zaměstnanců, byla nejnížší úroveň zaručené mzdy zvýšena ze 71,60 Kč za hodinu a 12 100 Kč za měsíc pro rok 2016 na 80,50 Kč za hodinu a 13 400 Kč za měsíc v roce 2017.

Z poradenské i kontrolní činnosti orgánů inspekce práce vyplývá, že právní povědomí zaměstnavatelů týkající se zejména institutu nejnížší úrovně zaručené mzdy je stále v mnohých případech na nedostatečné úrovni a porušování právních předpisů upravujících tuto oblast ze strany zaměstnavatelů je tak poměrně častým jevem. Rovněž změny výše minimální mzdy a jednotlivých nejnížších úrovní zaručené mzdy mohou vytvářet nežádoucí prostor pro porušování předmětných předpisů, ať již vědomé, nebo vyplývající z nedostatečné znalosti právní úpravy v této oblasti.

Vzhledem k výše uvedeným skutečnostem lze považovat opakované zařazení tohoto hlavního úkolu do ročního programu kontrolních akcí Státního úřadu inspekce práce za žádoucí a plně odůvodněné.

Cíl úkolu

Cílem kontrol bylo eliminovat porušování pracovněprávních předpisů na úseku odměňování zaměstnanců, se zaměřením na poskytování minimální a zaručené mzdy v souladu s příslušnými předpisy, a to jak kontrolní, tak osvětovou, poradenskou a konzultační činností. Snahou bylo provádět kontroly efektivně a účelně, především u těch zaměstnavatelů a v takových oborech, na něž orgány inspekce práce obdržely v předchozích obdobích nejvíce podnětů ke kontrole vztahujících se k této problematice nebo u kterých bylo z předchozí kontrolní činnosti zřejmé, že inklinují k porušování pracovněprávních předpisů v dané oblasti. Kontrolní činností měli být zaměstnavatelé upozorněni na povinnost dodržování závazných pravidel při odměňování zaměstnanců. V rámci úkolu byla prováděna také poradenská činnost s cílem co nejvíce zvýšit informovanost a právní povědomí zaměstnavatelů i zaměstnanců v oblasti odměňování a minimální a zaručené mzdy.

Zadání úkolu

Inspektoráty se při výběru kontrolovaných osob mají zaměřit na zaměstnavatele, vůči kterým obdržely podněty ke kontrolám v oblasti odměňování, a dále na ty zaměstnavatele, u nichž měly s ohledem na zkušenost a poznatky z minulých období důvodně za to, že u nich může docházet k porušování předpisů na úseku odměňování, a to konkrétně předpisů vztahujících se k minimální mzdě a nejnižší úrovni zaručené mzdy.

Bylo stanoveno, že v rámci tohoto hlavního úkolu provede v roce 2017 každý inspektorát **50** kontrol.

Předmět kontrol

Předmětem kontrol v rámci tohoto hlavního úkolu byla primárně oblast odměňování, se zaměřením na poskytování minimální a zaručené mzdy. Současně bylo kontrolováno poskytování příplatků, resp. náhradního volna za práci přesčas, ve svátek, za noční práci, za práci v sobotu a v neděli, za práci ve ztíženém pracovním prostředí, poskytování naturální mzdy, poskytování mzdy při uplatnění konta pracovní doby. Předmětem kontroly bylo také dodržování podmínek pro sjednání, stanovení nebo určení mzdy a v neposlední řadě rovné zacházení se zaměstnanci při poskytování mzdy, platu, odměny z dohody za stejnou práci. Předpokladem pro kontrolu odměňování je současně kontrola dodržování pravidel vztahujících se k pracovní době, především kontrola evidence pracovní doby.

Výsledky kontrolní akce

Naplánovaný počet kontrol byl podstatně (téměř trojnásobně) překročen. Důvodem bylo mj. značné množství podnětů korespondujících s předmětem kontroly. Inspektoráty provedly (tj. zahájily a ukončily vydáním protokolu o kontrole) celkem **1 265** kontrol. Kontrola byla provedena celkem u 1 200 právních subjektů; z nichž 907 bylo právnických osob a 293 fyzických osob podnikajících. U některých zaměstnavatelů tedy byla provedena více než jedna kontrola (může se jednat například o zaměstnavatele s více pracovišti v územním obvodu různých inspektorátů práce). Další 42 kontrol bylo v průběhu roku 2017 zahájeno, nebyly však z různých důvodů ke dni 31.12.2017 ukončeny. Takovými důvody mohou být například průtahy při požadované součinnosti ze strany kontrolované osoby, nesoučinnost nebo nedosažitelnost kontrolované osoby, ale i mimořádný rozsah kontrolovaných dokumentů. V roce 2017 bylo nadto dokončeno vydáním protokolu 28 kontrol, zahájených v roce 2016 v rámci shodně zaměřeného hlavního úkolu.

Porušení pracovněprávních předpisů bylo zjištěno 659 kontrolami. Bezmála 55% kontrol tedy odhalilo porušení kontrolovaných pracovněprávních předpisů.

Při některých kontrolách bylo zjištěno více než jedno porušení. Celkově bylo kontrolami v rámci tohoto hlavního úkolu zjištěno 1 604 porušení pracovněprávních předpisů.

Převládala porušení zjištěná v oblasti odměňování (což koresponduje s primárními předměty kontroly v rámci tohoto hlavního úkolu), na úseku vzniku, změn a (především) skončení pracovního poměru a dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr a na úseku pracovní doby.

Porušené ustanovení zákoníku práce	Popis porušení	Počet porušení
§ 112	Neposkytování zaručené mzdy podle složitosti, odpovědnosti a namáhavosti zaměstnancem vykonávaných prací, resp. neposkytnutí doplatku do nejnižší úrovně zaručené mzdy.	286
§ 141	Zaměstnancům nebyly ze strany zaměstnavatele vyplaceny řádně a včas všechny složky mzdy nebo platu.	125
§ 118	Zaměstnavatel neposkytoval řádně příplatek za práci v sobotu a v neděli.	88
§ 113	Zaměstnavatel porušil povinnosti při sjednání, stanovení nebo určení mzdy (povinnost sjednat, stanovit nebo určit mzdu před začátkem výkonu práce, za kterou má tato mzda příslušet povinnost v den nástupu do práce vydat zaměstnanci písemný mzdový výměr, který obsahuje údaje o způsobu odměňování, o termínu a místě výplaty mzdy, jestliže tyto údaje neobsahuje smlouva nebo vnitřní předpis, resp. povinnost písemně zaměstnanci oznámit změnu mzdového výměru nejpozději v den, kdy změna nabývá účinnosti.	59
§ 116	Zaměstnavatel pochybil v souvislosti s odměňováním noční práce.	55
§ 115	Zaměstnavatel pochybil při odměňování zaměstnanců a poskytování náhradního volna nebo příplatku za práci ve svátek.	32
§ 111	Nevyplacení mzdy alespoň ve výši minimální mzdy.	22
§ 114	Zaměstnavatel pochybil při odměňování zaměstnanců a poskytování náhradního volna nebo příplatku za přesčasovou práci.	6
Celkový počet porušení		673

Odměňování je navázáno na související oblasti, které mnohdy nelze v rámci kontroly odměňování pominout. Jedná se především o oblast pracovní doby a o oblast pracovního poměru a dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr.

Při kontrolách byla zjištěná porušení i v těchto oblastech:

Porušené ustanovení zákoníku práce	Popis porušení	Počet porušení
§ 96	Zaměstnavatel nesplnil řádně povinnost vést u jednotlivých zaměstnanců evidenci s vyznačením začátku a konce odpracované směny, práce přesčas, noční práce, doby v době pracovní pohotovosti a pracovní pohotovosti, kterou zaměstnanec držel.	124
§ 84	Zaměstnavatel nevypracoval písemně rozvrh pracovní doby nebo s ním neseznámil zaměstnance nejpozději 2 týdny před začátkem období, na něž je pracovní doba rozvržena.	84
§ 37	Zaměstnavatel nesplnil v zákonem stanovené lhůtě vůbec nebo ne v celém rozsahu povinnost informovat zaměstnance o obsahu pracovního poměru.	150
§ 313	Zaměstnavatel pochybil v souvislosti s povinností vydat při skončení pracovního poměru zaměstnanci potvrzení o zaměstnání – zápočtový	124

	list. Pochybení spočívala v pozdním vydání potvrzení o zaměstnání, popř. v nedostacích v obsahu potvrzení o zaměstnání.	
§ 32	Zaměstnavatel nezajistil, aby se zaměstnanec v případech stanovených právními předpisy před uzavřením pracovní smlouvy podrobil lékařské prohlídce.	67
§ 34	Zaměstnavatel porušil ustanovení o povinných náležitostech a formě pracovní smlouvy, když v 19 případech nedodržel povinnost uzavřít pracovní smlouvu písemně a ve 13 případech nedodržel obsahové náležitosti pracovní smlouvy.	32
Celkový počet porušení		581

V menších počtech byla zjištěna i další porušení pracovněprávních předpisů.

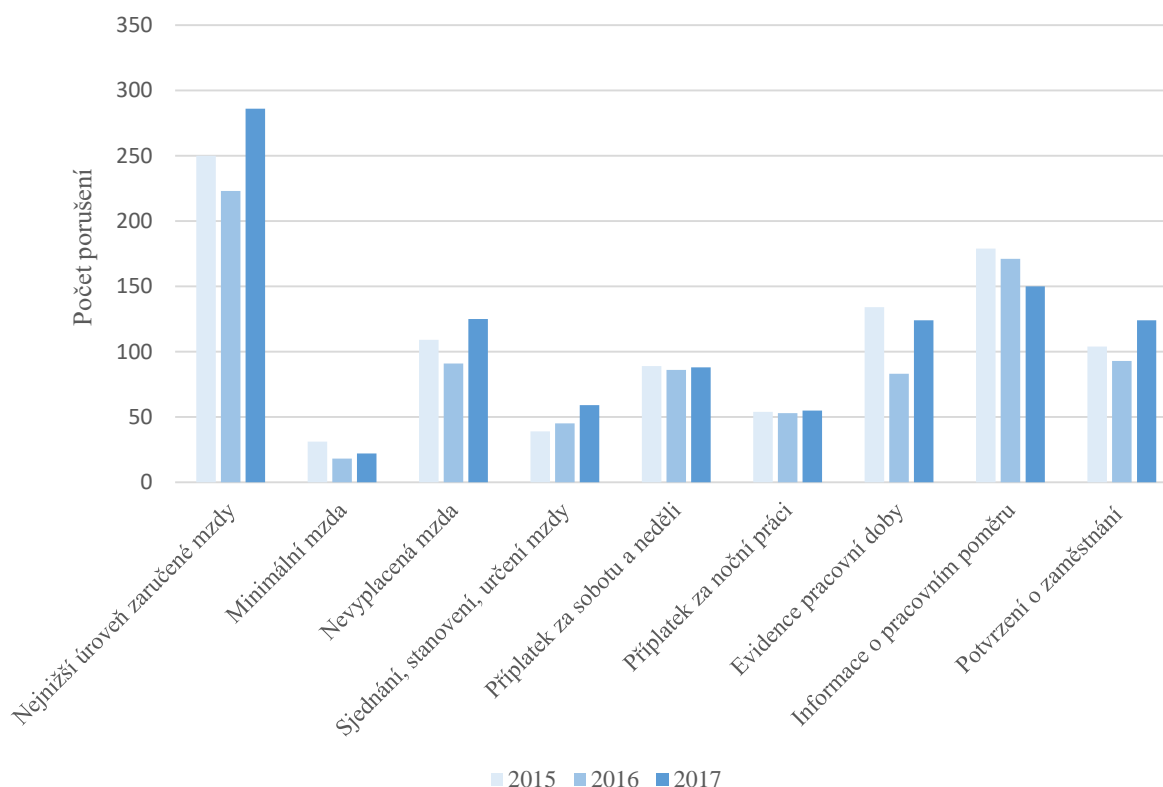
Ve srovnání s předchozími lety, kdy byl rovněž součástí ročního programu kontrolních akcí úřadu hlavní úkol zaměřený na dodržování minimální a zaručené mzdy, byl realizován obdobný počet kontrol. V roce 2015 bylo provedeno 1 107 a v roce 2016 1 023 kontrol, v roce 2017 se jednalo o 1 188 dokončených kontrol. Podíl kontrol, u kterých bylo zjištěno porušení pracovněprávních předpisů, se trvale pohybuje mírně nad 50% (55% kontrol se zjištěním v roce 2015, 51% kontrol v roce 2016 a 55% kontrol se zjištěním v roce 2017). Těmito kontrolami bylo v roce 2015 zjištěno 1 300 porušení, v roce 2016 1 381 a v roce 2017 1 604 porušení právních předpisů. Lze tedy konstatovat, že absolutní počet zjištěných porušení má vzestupnou tendenci, což svědčí o udržitelné, resp. zvyšující se efektivitě kontrolní činnosti. Struktura porušovaných právních předpisů byla ve všech třech letech obdobná. Nejčastěji zjištěným porušením bylo porušení ustanovení § 212 zákoníku práce, a to v roce 2015 v 250 případech, v roce 2016 ve 223 případech a v roce 2017 v 286 případech. Neposkytnutí alespoň minimální mzdy bylo v roce 2015 ve 31 případech, v roce 2016 v 18 případech a v roce 2017 ve 22 případech. V případě minimální mzdy tedy sledujeme obdobný a nepříliš vysoký počet porušení, v případě zaručené mzdy podle složitosti, odpovědnosti a namáhavosti vykonávané práce zaznamenáváme mírný nárůst zjištěných pochybení na straně zaměstnavatelů. Opětovný nárůst zjištěných porušení zaznamenali u pochybení v oblasti evidence pracovní doby (124 porušení ustanovení § 96 zákoníku práce v roce 2017 oproti 83 zjištěným případům v roce 2016).

	2015	2016	2017
Počet provedených kontrol	1107	1023	1188
Podíl kontrol s porušením	55%	51%	55%
Počet zjištěných porušení	1300	1381	1604

Nejčastěji zjištěná porušení

Porušený předpis zákoníku práce	2015	2016	2017
§ 212	250	223	286
§ 111	31	18	22
§ 96	161	83	124

Výsledky kontrol dodržování minimální a zaručené mzdy v letech 2015 - 2017

Sankce

Za přestupky, zjištěné kontrolami provedenými v roce 2017, bylo kontrolovaným zaměstnavatelům ke dni 31.12.2017 uloženo **90 pokut** v celkové výši **1 937 000 Kč**.

Dalších **56 pokut** v celkové výši **1 667 000 Kč** bylo v průběhu roku 2017 uloženo na základě kontrolních zjištění z kontrol, provedených v předchozích letech.

Při rozhodování, zda uložit kontrolované osobě sankci a v jaké výši, postupovaly inspektoráty s přihlédnutím k povaze a závažnosti přestupku, zvažovaly poměry účastníka řízení, povahu jeho činnosti, způsob, okolnosti a následky spáchaného přestupku – například, vůči kolika zaměstnancům zaměstnavatel právní předpisy porušil, zda se porušení dopustil ojediněle či opakovaně, zda odstranil zjištěné nedostatky ve stanoveném termínu a zaslal-li na inspektorát zprávu s doložením průkazných dokladů o odstranění zjištěných nedostatků a k dalším okolnostem, které by mohly být polehčující nebo přitěžující.

Vyhodnocení kontrolní akce

Zaměstnavatelé, u kterých byla provedena kontrola, byli vybíráni nejčastěji na základě podnětů občanů, obvykle zaměstnanců těchto zaměstnavatelů, i institucí (nejčastěji Úřad práce ČR, Česká správa sociálního zabezpečení, v menší míře Ministerstvo práce a sociálních věcí nebo finanční správa). Zdrojem informací o subjektech indikovaných ke kontrole byly rovněž poznatky z osobní, telefonické nebo e-mailové poradenské a konzultační činnosti inspektorátů práce v případech, kdy tazatelé neřešili svou záležitost přímo podnětem ke kontrole zaměstnavatele. Podněty k provedení kontroly získávali inspektoři oddělení inspekce

pracovních vztahů a podmínek také od kolegů z oddělení inspekce nelegálního zaměstnávání a inspekce BOZP, kteří při kontrolách zaměřených na jimi kontrolované oblasti získali informace o možných nedostatcích na straně kontrolovaných osob v oblasti odměňování. V neposlední řadě byly kontrolovány ty subjekty, u kterých byly v předcházejícím období zjištěny nedostatky v oblasti odměňování, a rovněž subjekty, u kterých dosud kontrola provedena nebyla, nebo od jejich předchozí kontroly uběhla dlouhá časová prodleva. Zdrojem informací pro výběr subjektů k zařazení do plánu kontrolní činnosti byly také informace z médií, například ze zveřejněných inzerátů, ve kterých byla nabízena nepřiměřeně nízká mzda, nebo se opakovaně jednalo o inzeráty nabízející shodné pozice. Nebyly samozřejmě pomíjeny ani dosavadní vlastní zkušenosti inspektorů práce s četností porušování předpisů vztahujících se k odměňování u určitých typů zaměstnavatelů nebo v určitých ekonomických odvětvích.

Jako i v předchozích letech, nebyly kontroly v rámci tohoto hlavního úkolu zaměřeny na vybrané typy zaměstnavatelů (například podle oboru činnosti nebo podle velikosti zaměstnavatele), kontroly byly prováděny napříč všemi obory podnikání a u všech typů zaměstnavatelů. I v roce 2017 lze z výsledků kontrol dovodit, že nižší povědomí o právech zaměstnanců a povinnostech zaměstnavatele a obecně o právní úpravě v pracovněprávní oblasti mívají zaměstnavatelé s menším počtem zaměstnanců, kteří si personální agendu nejčastěji vedou sami nebo za pomoci účetních znalých sice postupů účetnictví, nikoli však kompletní problematiky pracovního práva, na rozdíl od velkých zaměstnavatelů, kteří častěji využívají pro vedení personální agendy služeb osob odborně způsobilých.

Porušení pracovněprávních předpisů v oblasti odměňování bylo v průběhu posledních tří let konstatováno u více než poloviny kontrol. Tento fakt a zjištěné počty porušení ustanovení § 112 zákoníku práce ve spojení s NV č. 567/2006 Sb. odrážejí skutečnost, že zaměstnavatelé nejsou dostatečně obeznámeni s právní úpravou v oblasti odměňování, nebo ji z různých důvodů nedodržují. Z kontrolní i poradenské činnosti orgánů inspekce práce je zřejmé, že téměř všichni zaměstnavatelé i zaměstnanci mají povědomí o minimální mzdě, o její výši i o skutečnosti, že tato se v posledních letech pravidelně zvyšuje. Naproti tomu informovanost veřejnosti, zaměstnavatelů, ale i zaměstnanců o existenci institutu nejnižších úrovní zaručené mzdy podle složitosti, odpovědnosti a namáhavosti vykonávané práce, je stále malá. K tomu se přidává také chybování při správném zařazení konkrétní práce, vykonávané zaměstnancem, do odpovídající z 8 skupin prací v případech, kdy zaměstnavatel o existenci úrovní zaručené mzdy podle složitosti, odpovědnosti a namáhavosti vykonávaných prací obecně informován je. Důvodem pro nesprávné zařazení práce zaměstnance do odpovídající skupiny prací bývá nesprávná interpretace textu Přílohy NV č. 567/2006 Sb., který není vždy jednoznačný, zvláště pak pro laika. Setkáváme se ovšem i s opačnými případy, kdy si na nesprávné zařazení své práce stěžuje zaměstnanec neoprávněně, neboť sám vnímá svou práci složitější, odpovědnější a namáhavější, než reálně odpovídá příslušné skupině prací. V této souvislosti inspektoři opakovaně upozorňují, že pro potřeby praxe by bylo žádoucí **rozšířit a upřesnit příklady ve skupinách prací podle oborů pro účely stanovení nejnižší úrovně zaručené mzdy ve výše uvedené příloze**. Dalším důvodem chybného stanovení skupiny prací bývá nedostatečná informovanost osoby sice fundované, ale nedostatečně obeznámené s popisem pracovních činností jednotlivých zaměstnanců, tj. případy, kdy pro zaměstnavatele zpracovává mzdovou agendu externí účetní nebo poradce, kteří však nemají od zaměstnavatele komplexní informace o pracích vykonávaných konkrétními zaměstnanci. Stále se vyskytují i případy, kdy je zaměstnavatel při kontrole udiven existencí nejnižších úrovní zaručené mzdy podle složitosti,

odpovědnosti a namáhavosti vykonávaných prací a až do kontroly byl přesvědčen, že jeho povinností bylo poskytovat zaměstnancům za všechny druhy prací minimální mzdu.

Část případů, kdy zaměstnavatel zaměstnanci vyplácí jen minimální mzdu, nebo nejnižší možnou úroveň zaručené mzdy, tvoří nepochybně ty případy, kdy mzda vyplácená oficiálně cestou mzdového účetnictví zaměstnavatele nepředstavuje celý výdělek zaměstnance, nýbrž tento je doplňován tzv. platbami „na ruku“. Z této části výdělku, který není přiznán v účetnictví zaměstnavatele, pak nejsou odváděny daň z příjmů ze závislé činnosti nebo daň z příjmů zaměstnance, ani povinné platby na sociální a zdravotní pojištění. Vyplácení části výdělku „na černo“, „na ruku“, je však pro inspektory práce v praxi v podstatě neprokazatelné, neboť zaměstnavatelé i samotní zaměstnanci, vědomi si obcházení zákonů o daních a povinných odvodech, tuto praxi popírají a důkazy o ní neexistují. Výjimkou jsou zaměstnanci, kterým tato praxe vadí (mnohdy až tehdy, kdy jim tato část mzdy nebyla vyplacena), avšak ti zůstávají se svými prohlášeními o této praxi osamoceni a obvykle rovněž v důkazní nouzi.

Někteří zaměstnavatelé poskytují (a to mnohdy i z neznalosti) stanovenou hodinovou mzdu pro pracovní dobu 40 hodin týdně i v případech, kdy zaměstnanec z důvodu vícesměnného nebo nepřetržitého pracovního režimu má stanovenou týdenní pracovní dobu 37,5 nebo 38,75 hodiny, kdy je nutno hodinovou mzdu odpovídajícím způsobem navýšit.

Nacházejí se i zaměstnavatelé, kteří se se zvýšením minimální mzdy a nejnižších úrovní zaručené mzdy vyrovnávají fiktivním zkrácením pracovního úvazku zaměstnance. V těchto případech, stejně jako u dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr je však v kontrolní praxi obtížné prokázat delší výkon práce, než je deklarován zaměstnavatelem.

Zde je nutno opětovně, jako i v minulých letech, konstatovat, že mnoho zaměstnavatelů chybuje, nebo i úmyslně uvádí nepravdivé údaje, při vedení evidence pracovní doby zaměstnanců, která je zásadním podkladem pro kontrolu plnění jejich povinností v oblasti odměňování.

Stejně jako v roce 2016, i v roce 2017 se inspektoři setkávali s případy, kdy **v kolektivní smlouvě byly s odborovou organizací sjednány mzdy nižší, než jsou nejnižší úrovně zaručené mzdy podle složitosti, odpovědnosti a namáhavosti vykonávaných prací stanovené NV č. 567/2006 Sb.** Tato praxe se jeví jako neobvyklá, nicméně není v rozporu s právní úpravou. V některých případech zaměstnavatelé k takto sjednané nižší mzdě poskytují zaměstnancům příplatky výkonové nebo stabilizační povahy.

I nadále přetrvává trend, kdy zaměstnavatelé se zaměstnanci neuzavírají pracovní poměr na základě pracovní smlouvy, ale dohody o pracích konaných mimo pracovní poměr. V pracovněprávním vztahu na základě těchto dohod nemá zaměstnavatel povinnost poskytovat zaměstnanci mzdu za práci podle její složitosti, odpovědnost a namáhavosti; odměna z dohody nesmí být nižší než minimální mzda. Toto však není jediným důvodem využívání dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr; zaměstnavatelé mají v těchto pracovněprávních vztazích nepoměrně méně povinností vůči zaměstnancům i v jiných oblastech, než je minimální a zaručená mzda.

V posledním roce však jako důsledek nízké úrovně nezaměstnanosti a nedostatku pracovních sil lze zaznamenat pokles počtu zaměstnavatelů, kteří nabízejí zaměstnancům pouze minimální mzdu.

Mezi zaměstnavatele, u kterých bývají zjišťovány nedostatky v oblasti poskytování zaručené mzdy podle složitosti, odpovědnosti a namáhavosti vykonávané práce, se nejčastěji řadí zaměstnavatelé v oblasti pohostinství a ubytování, maloobchodu a služeb. Nelze však pominout existující signály, že například u pracovních pozic číšník/servírka nebo prodavač/prodavačka je oficiálně vyplácená mzda jenom částí jejich výdělku a že u těchto zaměstnanců se nepochybně mnohdy jedná právě o ty případy, kdy je jim část výdělku vyplácena tzv. „na ruku“, mimo mzdové účetnictví zaměstnavatele. Obecně lze konstatovat, že zaměstnavatelé často chybují při zařazení do odpovídající skupiny prací pro účely nejnižší úrovně zaručené mzdy u prací spojených s manipulací s finanční hotovostí a nově také u administrativních činností. S nedodržením nejnižších úrovní zaručené mzdy podle vykonávané práce se inspektoři setkali také v oboru dopravy a překvapivě v jednotlivých případech také u pozic jako ředitel hotelu, daňový poradce, optometrista nebo praktický lékař.

Závěr

Hlavní úkol *Kontroly dodržování minimální a zaručené mzdy* byl do ročního programu kontrolních akcí úřadu zařazen v roce 2017 již potřetí, neboť výsledky kontrol v rámci téhož hlavního úkolu v letech 2015 a 2016 potvrdily, že oblast minimální a především zaručené mzdy, a odměňování obecně je oblastí, ve které jsou u zaměstnavatelů opakovaně zjišťovány poměrně četné a závažné nedostatky. Prevence, poradenská činnost a ovšem i represe v této oblasti je trvale zásadní a neodmyslitelnou součástí činnosti inspekce práce, neboť oblast odměňování vnímají zaměstnanci logicky jako jeden z nejdůležitějších aspektů svého pracovního vztahu. To je také důvodem, proč byla tato oblast zařazena do ročního programu kontrolních akcí úřadu také pro rok 2018.

1.2.3. Kontroly rovného zacházení, zákazu diskriminace a rovného odměňování mužů a žen

V evropském i celosvětovém kontextu je Česká republika smluvní stranou několika mezinárodních úmluv, v nichž se zavazuje dohlížet na rovné zacházení a zákaz diskriminace na pracovišti. Tyto zásady jsou také důležitou součástí úpravy pracovního práva v České republice. Pokud je se zaměstnancem zacházeno na pracovišti nerovně, půjde také o citelný zásah do práva na důstojnost jednotlivce. Každý člověk má právo na uspokojivé pracovní podmínky, které nemohou být dány tam, kde se nedbá na dodržování uvedených pravidel. Navíc je třeba vzít v úvahu celkový čas zaměstnance, který na pracovišti tráví. V celkovém měřítku podnětů ke kontrole se na orgány inspekce práce zaměstnanci obracují v těchto záležitostech stále častěji, neboť se jedná o jednu z oblastí, ve které je porušení ze strany zaměstnavatele vnímáno zaměstnanci obzvláště citlivě. Nedodržování rovného zacházení a zákazu diskriminace na pracovišti má zpravidla hluboký a nezdědky i dlouhodobý dopad na zdraví zaměstnance. Na druhou stranu je mnohdy zaměstnanci označován za nerovně zacházení či diskriminaci postup zaměstnavatele, který pod tyto pojmy nelze podřadit. Orgány inspekce práce sice nemohou zaměstnancům přiznat finanční odškodnění za jednání zaměstnavatele, ani nemohou provádět klasické vyšetřování, stejně tak nemohou řešit spor. Svou důkladnou kontrolní činností ale mohou přispět k tomu, aby zaměstnavatelé dbali na dodržování zákoníku práce a antidiskriminačního zákona.

Úřad se v roce 2017 v souvislosti se zapojením do klíčové aktivity KA2 Uplatňování legislativy v oblasti odměňování / Metodika pro kontrolu odměňování žen a mužů, projektu MPSV „22% K ROVNOSTI“ (financovaného Evropským sociálním fondem, Operačním programem zaměstnanost) specificky zaměřil na provedení kontrol rovného odměňování mužů a žen. Zařazením kontrol zacílených konkrétně na odhalování genderové nerovnosti v odměňování reaguje úřad na potřebu snižování rozdílů v odměňování mezi muži a ženami.

Cíl hlavního úkolu

Cílem hlavního úkolu byla kontrola dodržování rovného zacházení a zákazu diskriminace na pracovištích s cílem kultivace pracovního prostředí. Specifickým cílem bylo mapování aktuální situace odměňování mužů a žen, a to také s ohledem na průběh zmíněného projektu tak, aby kontrolní činnost byla provázána s jeho cíli. Cílem kontrol bylo upozornit zaměstnavatele na nutnost dodržování rovného zacházení, zákazu diskriminace na pracovišti a rovného odměňování mužů a žen. V rámci úkolu byla prováděna také poradenská činnost s cílem co největší osvěty zaměstnanců a zaměstnavatelů v těchto dotčených oblastech. Vzhledem ke skutečnosti, že kontroly dodržování rovného zacházení a zákazu diskriminace, včetně rovného odměňování mužů a žen, jsou specifické oproti jiným pracovněprávním oblastem, bylo také jejich nezanedbatelným cílem prohloubení kontrolních zkušeností inspektorů v těchto oblastech.

Zadání hlavního úkolu

Úkolem každého inspektorátu bylo provést alespoň **10** kontrol se zaměřením na dodržování rovného zacházení a zákazu diskriminace na pracovišti. Zaměření kontrol bylo cíleno na ty zaměstnavatele, u nichž měly inspektoráty důvodně za to (především na základě obsahu obdržovaných podnětů ke kontrole a poskytovaného poradenství), že zde může docházet k porušování předmětných ustanovení právních předpisů. Výběr kontrolovaných osob byl plně ponechán na zvážení inspektorátů práce.

Dále bylo každému inspektorátu zadáno provedení **10** kontrol zaměřených na rovné odměňování mužů a žen. Konkrétní výběr kontrolovaných osob byl rovněž na zvážení inspektorátů práce.

Vyhodnocení hlavního úkolu

Podněty ke kontrole a pracovněprávní poradenství

V roce 2017 obdržely orgány inspekce práce celkem **6 870** podnětů do všech oblastí jejich věcné kontrolní působnosti. Z tohoto počtu podatelé podnětů v **4 286** případech poukazovali na možná porušení pracovněprávních předpisů ze strany zaměstnavatelů v oblasti pracovních vztahů a podmínek.

Celkem **298** podnětů směřovalo do oblasti rovného zacházení a zákazu diskriminace na pracovišti. Dle zkušeností orgánů inspekce práce s touto kontrolní problematikou zpravidla podatelé podnětů v oblasti rovného zacházení a zákazu diskriminace neupozorňují pouze na tuto oblast dodržování pracovněprávních předpisů ze strany zaměstnavatelů. Obsahem podnětů bývají vedle možných porušení v oblastech rovného zacházení v oblasti odměňování nebo

pracovních podmínek, také například porušení dalších povinností v oblasti odměňování, v oblasti pracovní doby nebo kupříkladu při skončení pracovního poměru. Tento fenomén se potvrdil i v případě podání učiněných orgánům inspekce práce v roce 2017. Stejně tak je spíše výjimkou, pokud podatel podnětu označí určité jednání zaměstnavatele za ryze diskriminační z některého ze zákonem aprobovaných důvodů: v roce 2017 inspektoráty evidovaly pouze v rádech jednotek podněty poukazující výslovně na možnou diskriminaci z důvodu věku, rasy, zdravotního postižení, pohlaví, sexuální orientace, členství v odborové organizaci a na možné nerovné odměňování mezi muži a ženami.

Po obsahové stránce však valná většina obdržených podnětů poukazuje na nerovné zacházení zejména v oblasti pracovních podmínek, na jednání ze strany zaměstnavatele nebo vedoucích zaměstnanců vykazující znaky možné šikany na pracovišti a tzv. bossingu, nebo na nerovné zacházení v oblasti odměňování. Lze konstatovat, že ze strany zaměstnanců je kladen stále větší důraz na uspokojivé pracovní podmínky na pracovišti, mezilidské vztahy v pracovních kolektivech a s vedoucími zaměstnanci. Často se pak inspektoři setkávají právě s podněty, které poukazují na neuspokojivou situaci na pracovištích v těchto ohledech. Nezřídka je však také v podnětech poukazováno na takové jednání na pracovišti, které nelze pod dodržování zásady rovného zacházení a zákazu diskriminace, ani dodržování jiných legislativně zakotvených povinností zaměstnavatele podřadit. Nejen z tohoto důvodu se orgány inspekce práce snaží soustavně osvětově působit, a to jednak prostřednictvím kontaktu, mnohdy osobního, s podatelí podnětů, a jednak prostřednictvím poskytovaného základního pracovněprávního poradenství.

Pracovněprávní poradenství je poskytováno taktéž zaměstnavatelům, kdy je možné tyto seznámit zejména s aktuálními změnami v platné legislativě. Právní úprava obsažená v zákoníku práce doznala také s účinností k 29.7.2017 jistých změn, kdy zákonodárce vymezil v samotném ustanovení § 16 odst. 2 zákoníku práce demonstrativním výčtem zakázané diskriminační důvody. I nadále však ustanovení zákoníku práce odkazují na obecný předpis v oblasti rovného zacházení a zákazu diskriminace, zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací (antidiskriminační zákon) ve znění pozdějších předpisů. Obdobnou legislativní úpravu jsme mohli zaznamenat i v ustanovení zákona o zaměstnanosti, upravujícím zákaz diskriminace při uplatňování práva na zaměstnání.

Do oblasti rovného zacházení a zákazu diskriminace při uplatňování práva na zaměstnání obdržely orgány inspekce práce v roce 2017 celkem **47** podnětů (celkem obdržely orgány inspekce práce v tomto roce **248** podnětů poukazujících na možná porušení pracovněprávních předpisů v oblasti zaměstnanosti, vyjma podnětů poukazujících na možnou nelegální práci). Obsahově tyto podněty upozorňovaly zejména na možnou diskriminaci nebo nerovné zacházení při přijímacích řízeních nebo na zveřejnění diskriminačních nabídek zaměstnání. Podatelé podnětu byly v těchto případech jak fyzické osoby, tak instituce státní správy, zejména ÚP ČR.

Podatelé podnětů v těchto případech poukazovali např. na požadavek ze strany zaměstnavatele na uvedení svého data narození do životopisu či dotazníku nebo připojení své fotografie, na nepřijetí do zaměstnání z důvodu záznamu v rejstříku trestů nebo na nezařazení do výběrového řízení z důvodu jiné státní příslušnosti než ČR.

Celkem orgány inspekce práce v roce 2017 obdržely **345** podnětů směřujících do oblasti rovného zacházení a zákazu diskriminace.

Kontroly rovného zacházení a zákazu diskriminace na pracovišti

V roce 2017 bylo provedeno v rámci vyhlášeného hlavního úkolu celkem **277** kontrol zaměřených na oblast rovného zacházení a zákazu diskriminace. Kontroly byly provedeny u celkem **269** zaměstnavatelů, přičemž z tohoto počtu bylo **29** fyzických osob a **240** právnických osob.

Významným vodítkem pro zaměření kontrolní činnosti orgánů inspekce práce na poli této kontrolní problematiky jsou právě obdržené podněty ke kontrole. Kontrolní činnost v dané oblasti tak může být zaměřena právě tak, aby bylo cíleně působeno preventivně, popřípadě represivně na zaměstnavatele, u nichž je podezření, že k porušování pracovněprávních předpisů může reálně docházet.

Kontroly byly v roce 2017 provedeny jak u zaměstnavatelů v tzv. podnikatelském sektoru, tak zejména u zaměstnavatelů v oblasti veřejných služeb a správy, školských zařízení, muzeí, knihoven a dalších institucí, a to právě s ohledem na obdržené podněty.

Úřad a jednotlivé inspektoráty se věnují kontrolní činnosti v této oblasti již dlouhodobě. Při kontrolách tak již inspektoři mohou čerpat ze zkušeností získaných v dané oblasti v předchozích letech. Před samotnou kontrolou inspektoři využívají také kontaktu se samotným podatelem podnětu, který jim často umožňuje získat další podnětné informace pro výkon kontroly na pracovišti zaměstnavatele, popřípadě kontrolu zaměřit mnohem konkrétněji, a tedy efektivněji. Při kontrolách v oblasti pracovní vztahů a podmínek inspektoři zpravidla vycházejí z písemných dokladů, které jsou poskytnuty ze strany kontrolovaného zaměstnavatele. Pokud jde o oblast rovného zacházení se zaměstnanci např. v oblastech odměňování nebo pracovní doby, disponuje i v takovém případě inspektor určitým spektrem písemných dokladů předložených zaměstnavatelem, které mu umožňují zjištění skutečného stavu věci a doložení kontrolního zjištění.

V případech kontrol, které jsou zaměřeny na možné nerovné zacházení v oblasti pracovních podmínek, však většinou písemné doklady o možném nerovném zacházení neexistují. Často se jedná právě o možnou šikanu na pracovišti, většinou ve formě tzv. „bossingu“. Aby tak mohl inspektor prokázat jednání, které může spočívat např. v urážlivém a dehonestujícím chování k podřízeným zaměstnancům, musí inspektor vycházet nejen ze součinnosti poskytované zaměstnavatelem, ale zejména z dotazování zaměstnanců konkrétního pracoviště. Takto získané informace pak bývají často jediným možným podkladem pro zjištění skutečného stavu na pracovišti. I přesto se však inspektoři nezdědka dostávají při takto zaměřených kontrolách do důkazní nouze, a to až už z důvodu absence jakýchkoli informací o situaci na pracovišti (značnou roli při poskytnutí informací ze strany zaměstnanců hraje strach ze msty zaměstnavatele po ukončení kontroly a možného propuštění ze zaměstnání) nebo vzhledem k nemožnosti konkrétní jednání spolehlivě prokázat: kontrolou zjištěný stav pak zůstává tzv. v rovině „tvrzení proti tvrzení“.

U takto zaměřených kontrol je také vždy nelehkým úkolem inspektora nejen zvolit vhodný způsob provedení samotné kontroly, kdy zde platí snad více než u jiných typů kontrol, že každá kontrola je jedinečná a vyžaduje individuální přístup, ale také způsob komunikace jak s podatelem podnětu, tak s dalšími zaměstnanci na kontrolovaném pracovišti, který by odpovídal nastíněné situaci.

Konkrétně se orgány inspekce práce v roce 2017 zabývaly např.:

- podezřením na diskriminaci z důvodu věku na vysoké škole,
- podezřením na šikanu z důvodu sexuální orientace,
- zajišťováním uspokojivých pracovních podmínek ze strany vedoucích zaměstnanců ve školském zařízení,
- nerovným zacházením v oblasti odměňování,
- nerovným zacházením v oblasti pracovních podmínek na pracovišti interní kliniky,
- neprojednáním stížnosti na výkon práv a povinností vyplývajících z pracovněprávních vztahů,
- nerovným zacházením a diskriminací při řetězení pracovních poměrů na dobu určitou na univerzitách.

Z 277 provedených kontrol byly nedostatky v oblasti rovného zacházení a zákazu diskriminace zjištěny při 51 kontrolách.

Při kontrolách bylo zjištěno celkem 51 nedostatků v oblasti rovného zacházení a diskriminace na pracovišti, přičemž bylo zjištěno:

Porušené ustanovení zákoníku práce	Popis porušení	Počet porušení
§ 16 odst. 1	Zaměstnavatelé nezajistili rovné zacházení se všemi zaměstnanci v některé ze zákonem stanovených oblastí, tj. pokud jde o jejich pracovní podmínky, odměňování a poskytování dalších peněžitých plnění a plnění peněžité hodnoty, odbornou přípravu a o příležitost dosáhnout funkčního nebo jiného postupu v zaměstnání.	32
§ 110 odst. 1	Stanovující, že za stejnou práci nebo práci stejné hodnoty náleží všem zaměstnancům u zaměstnavatele stejná mzda, plat nebo odměna z dohody.	14
§ 16 odst. 2	Zaměstnavatel porušil zákaz diskriminace v pracovněprávních vztazích	4
§ 276 odst. 9	Zaměstnavatel neprojednal stížnost zaměstnance na výkon práv a povinností vyplývajících z pracovněprávních vztahů.	1
Celkový počet porušení		55

Dále byla konstatována:

Porušené ustanovení zákoníku práce	Popis porušení	Počet porušení
§ 302 odst. 1 písm. c)	Vedoucí zaměstnanci jsou povinni vytvářet příznivé pracovní podmínky.	4
§ 1a písm. b)	Základní zásady vytvářet uspokojivé a bezpečné podmínky pro výkon práce.	1
Celkový počet porušení		5

(Pozn. Inspektoři mohou v případě zjištěného nedostatku konstatovat více porušených ustanovení pracovněprávních předpisů.)

Při kontrolách zaměřených na oblast rovného zacházení a zákazu diskriminace na pracovišti byly inspektory zjištěny rovněž nedostatky v jiných oblastech pracovních vztahů a podmínek, např. v oblasti odměňování nebo pracovní doby.

Kontroly rovného odměňování mužů a žen

V roce 2017 se úřad v rámci vyhlášeného hlavního kontrolního úkolu zaměřil také specificky na oblast rovného odměňování mužů a žen. Svou cíleně zaměřenou kontrolní činností tak navázal na mimořádné kontrolní akce realizované v roce 2016 na poli této kontrolní problematiky. Inspektoráty provedly v roce 2017 celkem **82** kontrol zaměřených na rovné odměňování mužů a žen. Kontroly byly provedeny u celkem **82** zaměstnavatelů, kdy z tohoto počtu bylo celkem **77** právnických osob a **5** fyzických osob.

Kontroly byly provedeny u zaměstnavatelů ve veřejných službách a správě, stejně jako u zaměstnavatelů v podnikatelském sektoru.

Kontroly zaměřené na dodržování rovného zacházení se všemi zaměstnanci, pokud jde o jejich odměňování a poskytování jiných peněžitých plnění a plnění peněžitě hodnoty, patří mezi standardně prováděný typ kontroly v oblastech rovného zacházení a odměňování. Zde se však inspektoři zaměřili v rámci své kontrolní činnosti konkrétně na možnou diskriminaci a nerovné zacházení v oblasti odměňování, pokud jde o muže a ženy. V případě takto zaměřených kontrol inspektoři nemohou v přílišné míře vycházet z podnětů zaměstnanců, neboť s podněty, které by poukazyvaly výslovně na možnou diskriminaci v odměňování z důvodu pohlaví, se orgány inspekce práce setkávají sporadicky (v roce 2017 byly zaznamenány pouze dva podněty, které naznačovaly možnou nerovnost v odměňování mezi zaměstnanci a zaměstnankyněmi). Častěji se orgány inspekce práce setkávají s podněty, které poukazují na možné nerovné zacházení v odměňování v obecné rovině. I zde však mají zaměstnanci zpravidla neúplné nebo zkreslené informace a představy o odměňování, popřípadě o samotné práci, kterou vykonává zaměstnanec, s nímž se v této oblasti srovnávají.

Při takto zaměřených kontrolách je z hlediska posouzení dodržování rovného zacházení nutné zejména objektivně posoudit veškerá kritéria pro stanovení stejné práce a práce stejné hodnoty, tedy její složitost, odpovědnost a namáhavost, pracovní podmínky, v nichž je vykonávána, a v neposlední řadě také pracovní výsledky a výkonnost samotného zaměstnance, za niž náleží zaměstnancům u zaměstnavatele stejná mzdy, plat nebo odměna z dohody. Takovéto posouzení představuje pro inspektory náročný úkol, kdy je potřeba rozlišit mezi zcela nedůvodným činěním rozdílů mezi zaměstnanci a legitimním poskytováním rozdílné mzdy, platu nebo odměny z dohody vyplývajícím z rozdílů ve výše uvedených zákonných kritériích.

Z provedeného počtu kontrol byly nedostatky v oblasti rovného odměňování zjištěny při **5** kontrolách, a to porušení § 110 odst. 1 zákoníku práce, kdy zaměstnavatel neposkytoval za stejnou práci stejnou odměnu z dohody při výkonu práce plavčíka a 4 porušení v oblasti odměňování dle ust. § 16 odst. 1 zákoníku práce, kdy zaměstnavatel nezajistil rovné zacházení se všemi zaměstnanci na pozicích sládek/sládková, na pozici skladník, na pozici disponent logistiky a obalového hospodářství, na pozici bezpečnostní pracovník a na pozicích kuchař/kuchařka.

Při kontrolách zaměřených na oblast rovného odměňování mužů a žen byly inspektory zjištěny rovněž další nedostatky v oblasti odměňování nebo v jiných oblastech pracovních vztahů a podmínek.

Ke vzniku ucelené metodiky kontrol rovného odměňování mužů a žen pro orgány inspekce práce, která by napomohla efektivnějšímu provádění kontrolní činnosti v této oblasti, také směřovala činnost pracovní skupiny klíčové aktivity KA 2 Uplatňování legislativy v oblasti odměňování / Metodika pro kontrolu odměňování žen a mužů projektu Ministerstva práce a sociálních věcí „22% K ROVNOSTI“. Členové pracovní skupiny byli v roce 2017 rovněž účastni celkem 3 kontrol v oblasti rovného odměňování mužů a žen společně s inspektory inspektorátů práce jako osoby přizvané.

Celkové vyhodnocení kontrolní akce v oblasti rovného zacházení, zákazu diskriminace a rovného odměňování

Podstatnou část kontrol v oblasti rovného zacházení a zákazu diskriminace realizují inspektoráty na základě zadání vyhlášeného kontrolního úkolu. Není však výjimkou, že se oblastí rovného zacházení a zákazu diskriminace inspektoři zabývají také při realizaci své další kontrolní činnosti.

Celkem tak bylo na základě všech provedených kontrol u zaměstnavatelů zjištěno 98 nedostatků v oblasti rovného zacházení a zákazu diskriminace na pracovišti (inspektoři mohou v případě zjištěného nedostatku konstatovat více porušených ustanovení pracovněprávních předpisů).

Inspektoři konstatovali následující počet porušení pracovněprávních předpisů v oblasti rovného zacházení a zákazu diskriminace:

Porušené ustanovení zákoníku práce	Popis porušení	Počet porušení
§ 16 odst. 1	Zaměstnavatelé nezajistili rovné zacházení se všemi zaměstnanci v některé ze zákonem stanovených oblastí, tj. pokud jde o jejich pracovní podmínky, odměňování a poskytování dalších peněžitých plnění a plnění peněžité hodnoty, odbornou přípravu, a o příležitost dosáhnout funkčního jiného postupu v zaměstnání.	82
§ 110 odst. 1	Za stejnou práci nebo práci stejné hodnoty náleží všem zaměstnancům u zaměstnavatele stejná mzda, plat nebo odměna z dohody.	42
§ 16 odst. 2	Zaměstnavatel porušil zákaz diskriminace v pracovněprávních vztazích.	4
§ 276 odst. 9	Zaměstnavatel neprojednal stížnost zaměstnance na výkon práv a povinností vyplývajících z pracovněprávních vztahů.	3
§ 302 odst. 1 písm. b), c)	Vedoucí zaměstnanci povinni vytvářet příznivé pracovní podmínky a co nejlépe organizovat práci.	13
§ 1a písm. b)	Základní zásady vytvářet uspokojivé a bezpečné podmínky pro výkon práce.	7
Celkový počet porušení		151

Kontrolní působnost orgánů inspekce práce dopadá rovněž do vybraných oblastí zákona o zaměstnanosti. Inspektoři se tak v roce 2017 zabývali, ať už na základě obdržovaných podnětů nebo na základě vlastního monitoringu, také oblastí rovného zacházení při uplatňování práva na zaměstnání. Inspektoráty provedly celkem **117** takto zaměřených kontrol. Kontroly byly provedeny u **117** zaměstnavatelů, z toho bylo **80** právnických a **37** fyzických osob.

Struktura kontrolovaných osob zahrnovala jak soukromý tak i veřejný sektor. V oblasti kontroly rovného zacházení a zákazu diskriminace při uplatňování práva na zaměstnání se kontroly nejvíce týkaly uveřejněných volných pracovních pozic, např. prodavač/ka, obchodní asistent/ka, číšník/servírka, skladník, ale také např. týkajících se volných pracovních pozic ředitele, středního managementu, pozice IT apod.

V případě kontrol prováděných na základě vlastního monitoringu nebo v rámci kontrol s původně jiným zaměřením (např. na oblast nelegální práce), byly zjišťovány diskriminační nabídky zaměstnání přímo na provozovnách (výlohy, vstup do provozovny apod.). Nejčastěji se jednalo o diskriminaci z důvodu pohlaví a věku. Prokazování nedostatků bylo v těchto případech poměrně jednoznačné, když byla pořizována fotodokumentace zveřejněné nabídky zaměstnání. Kontrolované osoby většinou uznaly svá pochybení a zjednaly nápravu. Kontrolované osoby inspektory ujišťovaly a snažily se prokázat, že rozhodně nešlo o úmysl znevýhodnit nebo naopak zvýhodnit některé skupiny osob na úkor skupiny jiné. Zdůvodňovaly to např. tím, že nepředpokládaly, že by na dané pozici pracoval muž nebo žena.

Naopak prokazování porušení v oblasti rovného zacházení a zákazu diskriminace při uplatňování práva na zaměstnání při výběrových řízeních je velmi obtížné. Kontrolované osoby sice spolupracují, popíší celý průběh výběrového řízení, který provedly na základě vypracované směrnice určené k tomu účelu, ale většinou tvrdí, že všechny doklady týkající se výběrového řízení již skartovaly. Pohovory většinou probíhají mezi čtyřma očima a zjišťování je tak postaveno na „tvrzení proti tvrzení“. Ne vždy je také dostatečná součinnost osob, jichž se má závadné jednání kontrolované osoby týkat. Zde se inspektoři dostávají do důkazní nouze, neboť není legislativou stanovena povinnost uchovávat podklady z výběrových řízení po určitou dobu. Komplikací rovněž zůstává prokazování diskriminačního jednání zaměstnavatele mimo diskriminační nabídky zaměstnání, učiněné písemně nebo prostřednictvím webových stránek, např. při výběrovém řízení.

Vzhledem k počtu zjištěných případů diskriminačních nabídek zaměstnání lze konstatovat, že mezi podnikatelskými subjekty není ještě dostatečné povědomí o této problematice. Vzhledem ke zjištěným případům je zcela jistě lepší povědomost o zákazu diskriminace z důvodu věku, v případě zákazu diskriminace z důvodu pohlaví je tato skutečnost nerespektována, zejména v případě profesí typicky vykonávaných ženami (např. prodavačka). Zaměstnavatelé často intuitivně uvedou pohlaví, protože dle jejich zkušeností a zažitého společenského vnímání by opačné pohlaví nemělo zájem danou profesi vykonávat. Inspektoři se však také setkávají ve vztahu k nabízeným volným pracovním místům i s argumentací zaměstnavatele, že si mohou zaměstnance vybrat podle vlastních kritérií, když oni sami nejlépe posoudí potřeby na zveřejňovanou pracovní nabídku, a také s tím, že si mohou ve své provozovně vyvěsit, co chtějí.

Při provedených kontrolách pak bylo zjištěno celkem **123** nedostatků, přičemž inspektoři konstatovali porušení pracovněprávních předpisů v následujících oblastech:

Přehled porušovaných ustanovení zákona o zaměstnanosti

Ustanovení zákona o zaměstnanosti	Popis porušení	Počet porušení
§ 4 odst. 1 zákona o zaměstnanosti	nerovné zacházení s fyzickými osobami uplatňujícími právo na zaměstnání	26
§ 4 odst. 2 zákona o zaměstnanosti	diskriminace při uplatňování práva na zaměstnání	29
§ 12 odst. 1 písm. a) zákona o zaměstnanosti	diskriminační nabídky zaměstnání	68
Celkový počet porušení		123

(Pozn. Inspektoři mohou v případě zjištěného nedostatku konstatovat více porušených ustanovení pracovněprávních předpisů.)

Sankce

Smyslem činnosti orgánů inspekce práce je zejména jejich preventivní působení na zaměstnavatele. Při zjištění porušení pracovněprávních předpisů je však oprávněním inspektora uložit zaměstnavateli opatření k odstranění nedostatků zjištěných při kontrole. V případě, že se závažnost konkrétního porušení odráží také v legislativně zakotvené skutkové podstatě přestupku (respektive přestupku nebo správního deliktu dle terminologie užívané do 1.7.2017), je ze strany orgánů inspekce práce zahájeno správní řízení o jeho spáchání a uložení sankce.

V roce 2017 bylo uloženo celkem **16** pokut v celkové výši **226 000 Kč** za porušení předpisů na úseku rovného zacházení a diskriminace v pracovněprávních vztazích, včetně rovného zacházení v oblasti odměňování. Významná část těchto pokut je uložena na základě kontrol, které orgány inspekce práce provedly v předchozích letech, s ohledem na skutečnost, že pokuty jsou ukládány vždy ve správním řízení zahajovaném po samotném provedení kontroly. Celkem **4** pokuty v celkové výši **35 000 Kč** byly uloženy na základě zjištění učiněných při kontrolách provedených přímo v roce 2017.

Dále bylo v roce 2017 zaměstnavatelům z kontrol provedených v témže roce v oblasti rovného zacházení a zákazu diskriminace při uplatňování práva na zaměstnání uloženo **9** pokut v celkové výši **89 000 Kč**. Kromě toho bylo v roce 2017 uloženo dalších **21** pokut v celkové výši **229 000 Kč**, a to z kontrol provedených v dané oblasti v předchozích letech.

Další správní řízení na základě zjištění učiněných při kontrolách v roce 2017 v daných oblastech jsou zahájena.

Závěr

Vzhledem k soustavně prováděné kontrolní činnosti a poskytovanému základnímu pracovněprávnímu poradenství ze strany orgánů inspekce práce lze konstatovat pozitivní posun v právním povědomí jak zaměstnavatelů, tak široké veřejnosti o povinnostech zaměstnavatelů v oblasti rovného zacházení a zákazu diskriminace. O tomto svědčí rovněž meziroční srovnání počtu obdržených podnětů do této oblasti: v roce 2017 obdržely orgány inspekce práce celkem

345, oproti roku 2016, kdy bylo podáno celkem **393** podnětů, v roce 2015 pak orgány inspekce práce obdržely celkem **317** podnětů.

Obdržené podněty nasvědčují zejména tomu, že zaměstnanci kladou velký důraz na pracovní podmínky na svých pracovištích, kdy však rovněž bohužel není výjimkou, že příchozí inspektor je rovněž očekáván v roli mediátora případných sporů a interpersonálních konfliktů. Stejně tak v oblasti rovného odměňování zaměstnanců je nutné vidět další prostor pro působení orgánů inspekce práce, kdy výsledky realizované kontrolní činnosti v oblasti rovného odměňování mužů a žen jsou srovnatelné s výsledky mimořádných kontrolních akcí realizovaných v této oblasti v roce 2016; v roce 2016 bylo provedeno celkem **72** kontrol a konstatovány nedostatky u **4** zaměstnavatelů, v roce 2017 bylo provedena celkem **82** kontrol, při nichž bylo shledáno **5** nedostatků v této oblasti. Výsledky kontrolní akce realizované v oblasti rovného zacházení a zákazu diskriminace při uplatňování práva na zaměstnání pak rovněž nasvědčují tomu, že dlouhodobé působení orgánů inspekce práce v této oblasti je na místě.

I v roce 2018 tak bude úřad pokračovat v cíleně zaměřené kontrolní činnosti v oblasti rovného zacházení a zákazu diskriminace, rovného odměňování zaměstnanců a rovného zacházení a zákazu diskriminace při uplatňování práva na zaměstnání a bude rovněž dále přispívat k osvětě v dané oblasti v rámci poradenské činnosti.

Současně bude pokračovat proškolení inspektorů specializovaných na danou oblast a také spolupráce s dalšími institucemi, zejména s Kanceláří veřejného ochránce práv a Ministerstvem práce a sociálních věcí v rámci projektu „22% K ROVNOSTI“.

1.2.4. Kontroly dodržování minimální a zaručené mzdy u zaměstnavatelů v osobní autobusové dopravě

Kontrola dodržování pracovněprávních předpisů v oblasti odměňování je dlouhodobě jednou z kontrolních priorit orgánů inspekce práce, neboť úroveň odměňování má zásadní dopad na kvalitu pracovněprávního vztahu z pohledu zaměstnance, i dopad celospolečenský na oblast zaměstnanosti a na situaci na trhu práce.

Zásadní regulační a motivační funkci mají v této souvislosti ustanovení § 111 a § 112 zákoníku práce o minimální a zaručené mzdě a NV č. 567/2006 Sb., o minimální mzdě, o nejnižších úrovních zaručené mzdy, o vymezení ztíženého pracovního prostředí a o výši příplatku ke mzdě za práci ve ztíženém pracovním prostředí, kterými jsou stanovovány minimální mzda a nejnižší úrovně zaručené mzdy s ohledem na složitost, odpovědnost a namáhavost vykonávané práce, jako nástroje sociální ochrany před nepřiměřeně nízkým oceněním práce zaměstnance.

Nařízením vlády č. 337/2016 Sb. bylo s účinností od 1.1.2017 novelizováno výše uvedené NV a také NV č. 589/2006 Sb., kterým se stanoví odchylná úprava pracovní doby a doby odpočinku zaměstnanců v dopravě. Touto novelou došlo k významným změnám v odměňování zaměstnanců, vykonávajících řízení, údržbu a opravy motorových vozidel, jejichž délka přesahuje 8 metrů, a která jsou určena pro přepravu více než 16 osob, v odměňování zaměstnanců, kteří za stanovených podmínek pracují v rozdělené směně nebo v rozděleném výkonu práce a v odměňování osádek autobusů, součástí jejichž výkonu práce je čekání mezi spoji. Praktický dopad této novely byl očekáván především u řidičů veřejné linkové osobní autobusové dopravy.

Touto legislativní změnou došlo u řidičů osobní autobusové dopravy k přeřazení ze 3. do 5. skupiny prací ve smyslu NV č. 567/2006 Sb. Celkově došlo ke zvýšení jejich minimálního mzdového tarifu ze 71,60 korun za hodinu, resp. 12 100 Kč za měsíc (stanovených pro 3. skupinu prací v roce 2016) na 98,10 korun za hodinu a 16 400 Kč za měsíc (stanovených pro 5. skupinu prací v roce 2017). Navýšila se také částka odměny pro řidiče autobusů za dobu čekání mezi spoji, která nově činí nejméně 88,30 korun za hodinu čekání, přičemž dosud se jednalo o minimálně 50 korun za hodinu čekání, a nově byl řidičům při rozdělení směně nebo při rozdělení výkonu práce přiznán příplatek za práci ve ztíženém pracovním prostředí ve výši 10 % základní hodinové sazby minimální mzdy.

V reakci na tyto změny zařadil úřad do ročního programu kontrolních akcí kontroly dodržování nejnižší úrovně zaručené mzdy u zaměstnavatelů v osobní autobusové dopravě jako jeden z hlavních kontrolních úkolů pro rok 2017. Kontroly byly zaměřeny především na zaměstnavatele řidičů veřejné linkové osobní autobusové dopravy a městské hromadné autobusové dopravy.

Z poradenské i kontrolní činnosti orgánů inspekce práce je zřejmé, že právní povědomí zaměstnavatelů týkající se institutu nejnižší úrovně zaručené mzdy je stále v mnohých případech na nedostatečné úrovni a porušování právních předpisů upravujících tuto oblast ze strany zaměstnavatelů je poměrně častým jevem. Rovněž změny výše minimální mzdy a jednotlivých nejnižších úrovní zaručené mzdy mohou vytvářet nežádoucí prostor pro porušování předmětných předpisů, ať již vědomé, nebo vyplývající z jejich nedostatečné znalosti. Vzhledem k výše uvedenému a v souvislosti s poměrně zásadní novelou právní úpravy, provedenou NV č. 337/2016 Sb., lze považovat zařazení tohoto hlavního úkolu do ročního programu kontrolních akcí úřad za žádoucí a plně odůvodněné. Kontrolní činností byli zaměstnavatelé upozorněni na povinnost dodržování závazných pravidel při odměňování dotčené skupiny zaměstnanců.

Cíl úkolu

Cílem kontrol v rámci tohoto hlavního úkolu bylo eliminovat porušování pracovněprávních předpisů na úseku odměňování zaměstnanců, se zaměřením na poskytování nejnižší úrovně zaručené mzdy a náležejících příplatků v souladu s příslušnými předpisy zaměstnancům, kteří vykonávají řízení, údržbu a opravy motorových vozidel, jejichž délka přesahuje 8 metrů a která jsou určena pro přepravu více než 16 osob. Kontroly byly zaměřeny především na zaměstnavatele řidičů veřejné linkové osobní autobusové dopravy a městské hromadné autobusové dopravy.

Kontrolní činností byli zaměstnavatelé mj. upozorněni na povinnost dodržování závazných pravidel při odměňování definované skupiny zaměstnanců. V rámci úkolu byla prováděna také poradenská činnost s cílem co nejvíce zvýšit informovanost a právní povědomí zaměstnavatelů i zaměstnanců v oblasti odměňování a minimální a zaručené mzdy.

Zadání úkolu

Inspektoráty se při výběru kontrolovaných osob měly zaměřit na zaměstnavatele, kteří provozují autobusovou dopravu, a to především veřejnou linkovou osobní autobusovou dopravu a městskou hromadnou autobusovou dopravu.

Každému inspektorátu práce bylo uloženo realizovat v roce 2017 nejméně 5 kontrol.

Předmět kontrol

Předmětem kontrol v rámci tohoto hlavního úkolu byla primárně oblast odměňování, se zaměřením na poskytování minimální a zaručené mzdy v souladu se zákoníkem práce a s NV č. 567/2006 Sb. V této oblasti byly kontroly zaměřeny konkrétně na zařazení zaměstnanců, kteří vykonávají práci „řízení, údržba a opravy motorových vozidel, jejichž délka přesahuje 8 metrů a která jsou určena pro přepravu více než 16 osob“, do 5. skupiny prací podle NV č. 567/2006 Sb.

Dále byly kontroly zaměřeny na poskytování příplatku ke mzdě za práci ve ztíženém pracovním prostředí z důvodu ztěžujícího vlivu spočívajícího v rozdělení směny nebo výkonu práce zaměstnavatelem, které v souhrnu činí alespoň 90 minut, jestliže je v době přerušení výkonu práce pro zaměstnance nedostupné jeho obvyklé společenské prostředí a sociální zázemí, nebo je jejich dostupnost značně ztížena, nebo je ztížena ochrana místa, ve kterém musí zaměstnanec dobu přerušení práce trávit, před klimatickými a jinými nepříznivými vlivy, podle NV č. 567/2006 Sb.

Předmětem kontrol bylo také poskytování odměny za dobu čekání mezi spoji podle § 9a a § 19b NV č. 589/2006 Sb.

Vedle výše uvedených primárních předmětů kontroly byly v rámci tohoto hlavního úkolu kontrolovány i další instituty v oblasti odměňování – poskytování příplatků, resp. náhradního volna za práci přesčas, ve svátek, za noční práci, za práci v sobotu a v neděli, poskytování mzdy při uplatnění konta pracovní doby. Neoddělitelnou součástí kontroly v oblasti odměňování v souladu s pracovněprávními předpisy je současně kontrola dodržování pravidel vztahujících se k pracovní době, především kontrola evidence pracovní doby.

Výsledky kontrolní akce

Počet kontrol, naplánovaný k provedení tohoto hlavního úkolu, byl naplněn. Inspektoráty provedly (tj. zahájily a ukončily vydáním protokolu o kontrole) **celkem 55 kontrol**. Jedna kontrola, zahájená v roce 2017, nebyla k 31.12.2017 ukončena vydáním protokolu. Takto byla provedena kontrola dodržování pracovněprávních předpisů v oblasti odměňování celkem u 52 zaměstnavatelů podnikajících v oblasti osobní autobusové dopravy; z tohoto počtu bylo 50 právnických osob a 2 podnikající fyzické osoby. U některých zaměstnavatelů tedy byla provedena více než 1 kontrola (může se jednat například o zaměstnavatele s více pracovišti v územním obvodu různých inspektorátů práce).

Porušení pracovněprávních předpisů bylo zjištěno **při 16 kontrolách**. Téměř 30% kontrol tedy odhalilo porušení kontrolovaných pracovněprávních předpisů. Při některých kontrolách bylo zjištěno více než jedno porušení. Celkově bylo kontrolami v rámci tohoto hlavního úkolu zjištěno **37 porušení pracovněprávních předpisů**.

Převládala porušení zjištěná v oblasti odměňování, což ovšem koresponduje se zaměřením a s předmětem kontroly tohoto hlavního úkolu. Porušení pracovněprávních předpisů byla zjištěna také na úseku vzniku, změn a skončení pracovního poměru a dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr a na úseku pracovní doby.

Nejčastěji zjištěným porušením pracovněprávních předpisů bylo nesplnění povinnosti při sjednání, stanovení nebo určení mzdy - povinnost sjednat, stanovit nebo určit mzdu před začátkem výkonu práce, za kterou má tato mzda příslušet, povinnost v den nástupu do práce vydat zaměstnanci písemný mzdový výměr, který obsahuje údaje o způsobu odměňování, o termínu a místě výplaty mzdy, jestliže tyto údaje neobsahuje smlouva nebo vnitřní předpis, resp. povinnost písemně zaměstnanci oznámit změnu mzdového výměru nejpozději v den, kdy změna nabývá účinnosti (§ 113 zákoníku práce). Tyto povinnosti zaměstnavatelé porušili v 6 případech.

Druhým nejčastějším zjištěním bylo neposkytování zaručené mzdy podle složitosti, odpovědnosti a namáhavosti zaměstnancem vykonávaných prací, resp. neposkytnutí doplatku do nejnižší úrovně zaručené mzdy (§ 112 zákoníku práce), kdy inspektoři kontrolami v rámci tohoto hlavního úkolu zjistili celkem 5 případů porušení ustanovení § 112 zákoníku práce.

V 5 případech zaměstnavatel nesplnil v zákonem stanovené lhůtě vůbec nebo ne v celém rozsahu povinnost informovat zaměstnance o obsahu pracovního poměru (§ 37 zákoníku práce). Ve 4 případech zaměstnavatel neposkytoval řádně příplatek za práci v sobotu a v neděli (§ 118 zákoníku práce). Ve 2 případech zaměstnavatel nesplnil povinnost poskytovat zaměstnancům odměnu za dobu čekání mezi spoji podle § 9a a § 19b NV č. 589/2006 Sb. Ve 2 případech nebyly zaměstnancům ze strany zaměstnavatele vyplaceny řádně a včas všechny složky mzdy nebo platu (§ 141 zákoníku práce). Ve 2 případech zaměstnavatel nesplnil řádně povinnost vést u jednotlivých zaměstnanců evidenci s vyznačením začátku a konce odpracované směny, práce přesčas, noční práce, doby v době pracovní pohotovosti a pracovní pohotovosti, kterou zaměstnanec držel (§ 96 zákoníku práce). Ve 2 případech zaměstnavatel nedodržel zákonem stanovená pravidla pro určení pravidelného pracoviště pro účely cestovních náhrad (§ 34a zákoníku práce).

Kontrolami byla zjištěna i další jednotlivá porušení zákoníku práce, jako pochybení zaměstnavatele v souvislosti s odměňováním noční práce (§ 116), nevyúčtování cestovních náhrad do 10 pracovních dnů a neuspokojení práv zaměstnance z tohoto vyúčtování zaměstnavatelem (§ 183), nezaplacení mzdy na platební účet určený zaměstnancem na základě dohody (§ 143), sjednání zkušební doby později než v den nástupu do práce (§ 35), změna obsahu pracovního poměru bez dohody se zaměstnancem (§ 40), nevydání potvrzení o zaměstnání se všemi náležitostmi při skončení pracovního poměru (§ 313), pochybení zaměstnavatele při určení čerpání dovolené (§ 217).

Nevyplacení mzdy alespoň ve výši minimální mzdy (§ 111 zákoníku práce) nebylo při žádné kontrole zjištěno.

Vzhledem k tomu, že hlavní úkol *Kontroly dodržování minimální a zaručené mzdy u zaměstnavatelů v osobní autobusové dopravě* byl v roce 2017 úkolem novým, není možné výsledky srovnat s předchozím obdobím.

Sankce

Za přestupky, zjištěné kontrolami provedenými v roce 2017 v rámci tohoto hlavního úkolu, byla uložena **1** pokuta ve výši **15 000 Kč**.

Při rozhodování, zda uložit kontrolované osobě sankci a v jaké výši, postupovaly inspektoráty s přihlédnutím k povaze a závažnosti přestupku, zvažovaly poměry účastníka řízení, povahu jeho činnosti, způsob, okolnosti a následky spáchaného přestupku – například, vůči kolika zaměstnancům zaměstnavatel právní předpisy porušil, zda se porušení dopustil ojedinele či opakovaně, zda odstranil zjištěné nedostatky ve stanoveném termínu a zaslal-li na inspektorát zprávu s doložením průkazných dokladů o odstranění zjištěných nedostatků, a ostatní okolnosti, které by mohly být polehčující nebo přitěžující.

Vyhodnocení kontrolní akce

Z výsledků kontrolní činnosti prováděné inspektoráty v průběhu roku 2017 v rámci tohoto hlavního úkolu a ze zkušeností inspektorátů práce, vyjádřených v jejich závěrečných zprávách, lze dovodit následující závěry:

Před samotným zahájením kontrol (1. pol. února 2017) projednali osobně vedoucí inspektoři jednotlivých inspektorátů práce výběr dopravců ke kontrole ze strany orgánů inspekce práce s vedoucími odboru dopravy jednotlivých krajských úřadů. Informace, které vzešly z těchto jednání, byly důležité nejen pro výběr kontrolovaných subjektů, ale i pro konkrétní zaměření kontrol jednotlivých dopravců. Zaměstnavatelé ke kontrole byli vybráni ze seznamů dopravců, předložených odbory dopravy krajských úřadů, tak aby byli kontrolováni především ti dopravci, kteří v nejvyšším nebo významném objemu zajišťují dopravní obslužnost v krajích. Někteří zaměstnavatelé byli do plánu kontrol zařazeni na základě podnětů ke kontrolám, které inspektoráty obdržely, nebo na základě informací získaných v rámci poskytovaného pracovněprávního poradenství.

Na základě výsledků kontrol lze konstatovat, že zaměstnavatelé, provozující osobní autobusovou dopravu, na legislativní změny v oblasti odměňování zaměstnanců – řidičů autobusů v převážné většině zareagovali. Svůj podíl na tom měla nepochybně i medializace provázející navýšení mezd řidičů. Vyskytli se ovšem zaměstnavatelé, kteří navýšili mzdy řidičů autobusů v souladu s novelizovaným NV č. 567/2006 Sb. a příplatek za dobu čekání mezi spoji v souladu s novelizovaným NV č. 589/2006 Sb. na úkor nenárokových složek mzdy. I tak však ve většině případů k nárůstu celkové hrubé mzdy řidičů došlo.

Jak vyplývá i z výše prezentovaných výsledků kontrolní činnosti, nejčastěji zjištěným pochybením zaměstnavatelů bylo, že neseznámili zaměstnance se změnou výše mzdy nejpozději v den, kdy změna nabyla účinnosti. Nepředali tedy zaměstnancům k 1.1.2017 nové mzdové výměry, případně jim je předali zpětně, někdy i se značným zpožděním. Ve většině případů to však nemělo praktický dopad na samotné odměňování zaměstnanců, které bylo k 1.1.2017 upraveno v souladu s novelizovanými právními předpisy.

Jako problematické se ukázaly mzdy sjednané v kolektivních smlouvách, uzavřených u některých zaměstnavatelů v období před navýšením nejnižší úrovně zaručené mzdy řidičů, které – ač v době svého sjednání zajišťovaly zaměstnancům mzdy třeba i vyšší než je mzda v stanovená pro 3. skupinu prací – po zařazení práce řidiče autobusu do 5. skupiny prací této nově stanovené úrovně nedosahovaly. Tato situace, ač nežádoucí, však není v rozporu s právní úpravou, neboť NV č. 567/2006 Sb. stanoví nejnižší úrovně zaručené mzdy a podmínky pro její poskytování zaměstnancům, jejichž mzda není sjednána v kolektivní smlouvě. Lze také bezpochyby předpokládat, že odborové organizace na legislativní změny zareagují při vyjednávání nových kolektivních smluv. Někteří zaměstnavatelé, vědomi si nastalé situace

(paradoxně na rozdíl od zaměstnavatelů, kteří nenárokové složky mzdy naopak snížili) narovnali mzdy, dle kolektivní smlouvy nižší než nejnižší úroveň zaručené mzdy pro 5. skupinu prací, odměnami či prémie.

Poněkud problematickým se také jak zaměstnavatelům, tak inspektorům, jevílo posuzování nároku zaměstnance na poskytování příplatku ke mzdě za práci ve ztíženém pracovním prostředí z důvodu ztěžujícího vlivu spočívajícího v rozdělení směny nebo výkonu práce zaměstnavatelem, které v souhrnu činí alespoň 90 minut, jestliže je v době přerušení výkonu práce pro zaměstnance nedostupné jeho obvyklé společenské prostředí a sociální zázemí, nebo je jejich dostupnost značně ztížena, nebo je ztížena ochrana místa, ve kterém musí zaměstnanec dobu přerušení práce trávit, před klimatickými a jinými nepříznivými vlivy, podle NV č. 567/2006 Sb. V praxi není k dispozici jednoznačný výklad ani judikatura k této podmínce. Bylo by žádoucí, aby tato podmínka byla do budoucna definována a konkretizována.

Některým zaměstnavatelům také nebyla zcela zřejmá výše odměny za dobu čekání mezi spoji dle ust. § 9a NV č. 589/2006 Sb., které stanoví, že „*Za každou celou hodinu doby čekání mezi spoji přísluší členu osádky autobusu podle § 2 písm. a) odměna nejméně ve výši 90 % hodinové sazby nejnižší úrovně zaručené mzdy stanovené pro pátou skupinu prací.*“ Zaměstnavatelé si kladli otázku, zda odměnu ve výši oněch 90% hodinové sazby nejnižší úrovně zaručené mzdy se stanoví z hodinové sazby, určené pro stanovenou pracovní dobu 40 hodin týdně, nebo je nutno ji poměrně navýšit stejně jako hodinovou sazbu mzdy v těch případech, kdy je u zaměstnavatele uplatněna stanovená týdenní pracovní doba při vícesměnných pracovních režimech, tj. 38,75 a 37,5 hodin týdně. (Dle ust. § 5 odst. 1 NV č. 567/2006 Sb. „*Při jiné délce stanovené týdenní pracovní doby než 40 hodin se hodinové sazby minimální mzdy a nejnižší úrovně zaručené mzdy úměrně zkrácení týdenní pracovní doby zvyšují.*“.)

Na rozdíl od odměny za dobu čekání mezi spoji, stanovené NV č. 589/2006 Sb., se ust. § 7 odst. 2 NV č. 567/2006 Sb., které stanoví výši příplatku za práci ve ztíženém pracovním prostředí, vyslovuje jednoznačně v tom směru, že je třeba uplatnit zvýšení sazby minimální mzdy při jiné délce pracovní doby: „*Výše příplatku ke mzdě za práci ve ztíženém pracovním prostředí při rozdělení směny nebo výkonu práce podle § 6 odst. 2 písm. l) činí nejméně 10 % základní hodinové sazby minimální mzdy stanovené v § 2 a § 5 odst. 1 za hodinu práce odpracovanou v rozdělené směně nebo při rozděleném výkonu práce.*“, přičemž ust. § 5 odst. 1 téhož NV stanoví, že „*Při jiné délce stanovené týdenní pracovní doby než 40 hodin se hodinové sazby minimální mzdy a nejnižší úrovně zaručené mzdy úměrně zkrácení týdenní pracovní doby zvyšují.*“

Ust. § 9a NV č. 589/2006 Sb. podobný výslovný odkaz na jiné sazby hodinové mzdy při jiné délce pracovní doby neobsahuje, naopak poznámka pod čarou odkazuje pouze na ust. § 3 odst. 1 NV č. 567/2006 Sb., které stanoví „*Nejnižší úrovně zaručené mzdy pro stanovenou týdenní pracovní dobu 40 hodin ...*“. Je tedy zřejmé, že na rozdíl od příplatku za práci ve ztíženém pracovním prostředí, jehož výše se odvíjí od stanovené délky pracovní doby, je odměna za čekání mezi spoji vždy odvozena od hodinové sazby nejnižší úrovně zaručené mzdy pro 5. skupinu prací pro stanovenou týdenní pracovní dobu 40 hodin, a jedná se tedy o fixní částku, která v roce 2017 činila 88,30 Kč za hodinu.

Výše uvedené mj. dokazuje, jak důležité a žádoucí je i poskytování poradenské a konzultační činnosti zaměstnavatelům při provádění kontrol i mimo ně.

Obvyklá porušení právních předpisů v oblasti odměňování, kterých se obecně zaměstnavatelé často dopouštějí, jako je nevyplacení mzdy nebo její části ve lhůtě splatnosti a neposkytování příplatků za práci v sobotu a v neděli a za noční práci, byla kontrolami u provozovatelů osobní autobusové dopravy zjištěna pouze sporadicky. Neposkytnutí náhradního volna nebo příplatku za práci přesčas a ve svátek nebylo zjištěno ani v jednom případě. I v oblasti dopravy se potvrzuje trend poslední doby, kdy nízká úroveň nezaměstnanosti a nedostatek pracovních sil dávají zaměstnancům širší možnosti volby zaměstnavatele a vytvářejí na zaměstnavatele tlak na vytváření příznivějších pracovních podmínek.

Závěr

Hlavní úkol *Kontroly dodržování minimální a zaručené mzdy u zaměstnavatelů v osobní autobusové dopravě* byl do ročního programu kontrolních akcí úřadu zařazen v roce 2017 poprvé, a to jako reakce na konkrétní změny související legislativy. Výsledky kontrolní akce v rámci tohoto hlavního úkolu a zkušenosti inspektorátů práce z kontrol potvrdily, že se jedná o problematiku, která si v návaznosti na zmíněnou novelizaci právní úpravy zaslouhovala pozornost orgánů inspekce práce. Hlavní kontrolní úkol splnil svou funkci nejen v oblasti nápravy závadných stavů, když mnozí zaměstnavatelé napravovali zjištěné nedostatky již v průběhu kontrol nebo bezprostředně po nich, ale stejně tak důležité funkce osvěty, poradenství a prevence.

1.2.5. Kontroly ochrany osobních práv zaměstnanců při provozování kamerových a jiných monitorovacích systémů na pracovišti

Ochrana soukromí zaměstnanců je stále častěji řešeným tématem na pracovištích. S přihlédnutím ke zvyšující se tendenci zaměstnavatelů zabezpečit svůj majetek za pomoci kamerových systémů, a také s rozvojem technických zařízení a softwaru, které umožňují potenciální zásah do soukromí zaměstnance, je tento nárůst zájmu o oblast ochrany osobních práv zaměstnanců pochopitelnou reakcí. Tento hlavní kontrolní úkol se netýká pouze kamerových systémů, ale také například monitoringu telefonních hovorů, elektronické a listovní pošty, popřípadě sledování pohybu zaměstnanců za pomoci lokalizačních systémů. V této oblasti je velmi důležité dodržovat zásadu proporcionality, a to aby byly naplněny oprávněné zájmy obou stran. Zaměstnanec má právo na přiměřené dodržování ochrany svého soukromí a osobních údajů, na druhou stranu zaměstnavatel má také právo v určitém rozsahu chránit svá aktiva a kontrolovat využívání výpočetní techniky a komunikačních zařízení. Při porušení této rovnováhy se u zaměstnance mohou projevit v některých případech i zdravotní potíže, které jsou reakcí na psychickou zátěž, kterou neustálý monitoring vyvolává.

Z dlouhodobých výstupů z kontrolní činnosti a poradenství v oblasti pracovněprávních vztahů vyplynula potřeba věnovat se tématu ochrany soukromí zaměstnanců v rámci samostatného kontrolního úkolu.

Cíl úkolu

Cílem úkolu bylo zaměření kontrol na dodržování ochrany soukromí zaměstnanců na pracovišti, i mimo ně, při provozování kamerových a jiných monitorovacích systémů. Kontroly byly prováděny především u takových zaměstnavatelů, na něž orgány inspekce práce obdržely

v uplynulém období nejvíce podnětů ke kontrole vztahujících se k dané problematice. Kontrolami byli zaměstnavatelé upozorňováni na nutnost dodržování ochrany soukromí zaměstnanců na pracovišti při uplatňování monitorovacích mechanismů. V rámci úkolu byla prováděna také poradenská činnost s cílem co největší osvěty v dané oblasti. Nezanedbatelným cílem těchto kontrol bylo také prohloubení kontrolních zkušeností inspektorů v dané oblasti a vzájemná výměna těchto praktických zkušeností.

Zadání úkolu

Kontroly byly v uplynulém roce zaměřeny na zaměstnavatele, u nichž se vyskytlo důvodné podezření na porušování předmětného ustanovení zákoníku práce, na základě vyhodnocených podnětů, popřípadě na základě poskytovaného poradenství. Každý inspektorát provedl minimálně 10 kontrol, zaměřených do této oblasti.

Zhodnocení kontrolní akce

V uplynulém roce ovlivnila kontrolu ochrany osobních práv zaměstnanců změna právních předpisů, a to konkrétně zákona o inspekci práce, kdy od 29. 7. 2017 byla přidána skutková podstata porušení ust. § 316 zákoníku práce, což orgánům inspekce práce umožnilo pokutovat zaměstnavatele za porušení na úseku ochrany soukromí a osobních práv zaměstnanců. V rámci tohoto kontrolního úkolu bylo provedeno v roce 2017 celkem 136 kontrol. Z tohoto počtu bylo 65 kontrol uskutečněno před výše zmíněnou novelou a 71 kontrol po nabytí účinnosti této novely.

Kontrola ochrany osobních práv zaměstnanců však byla realizována také v rámci jiných kontrolních úkolů a orgány inspekce práce celkem uskutečnily **281 kontrol v této oblasti, v rámci těchto kontrol bylo konstatováno celkem 62 porušení.**

Podněty ke kontrolám

Kontroly dodržování ochrany osobních práv zaměstnanců byly z velké části uskutečněny na základě upozornění. V uplynulém roce bylo celkově na základě podnětů upozorňujících na porušení v oblasti ochrany osobních práv zaměstnanců provedeno **161 kontrol**. Obdržené podněty je možno rozdělit do dvou kategorií, a to podněty od občanů, většinou zaměstnanců, popřípadě odborových organizací, a podněty, které byly orgánům inspekce práce postoupeny Úřadem pro ochranu osobních údajů (ÚOOÚ) pro nepřislušnost. Vzhledem k tomu, že kontrola dodržování ochrany osobních práv zaměstnanců úzce souvisí s kontrolní působností ÚOOÚ, bývají podněty veřejnosti, upozorňující na porušení zaměstnavatelů v oblasti ochrany soukromí zaměstnanců, často zasílány na tento úřad a následně postoupeny orgánům inspekce práce. Při výběru dalších subjektů inspektoři čerpali z informací, obdržených při poskytování poradenství.

Nejčastěji podněty upozorňovaly na porušování ochrany osobních práv zaměstnanců v odvětví strojírenství, potravinářství a obchodu.

Zjištění z provedených kontrol

Při provádění kontrol v oblasti ochrany osobních práv zaměstnanců je velmi složitým procesem dokazování. Inspektoři se při dokazování potýkají s nemalými problémy.

Zaměstnavatelé také v mnoha případech nerozlišují mezi zněním ust. §316 odst. 1 zákoníku práce, kde se hovoří o oprávnění přiměřeným způsobem kontrolovat užívání výrobních a pracovních prostředků zaměstnavatele a zněním ust. §316 odst. 2 zákoníku práce, kde je uvedeno, že zaměstnavatel nesmí bez závažného důvodu spočívajícího ve zvláštní povaze činnosti narušovat soukromí zaměstnance. Zaměstnavatelé při kontrolách obhajují narušení soukromí zaměstnanců argumentem, že se jedná o přiměřenou kontrolu, v těchto případech se však obvykle nejedná o kontrolu výrobních a pracovních prostředků, ale o kontrolu samotných zaměstnanců a u těchto zaměstnavatelů je mnohdy shledána absence závažného důvodu spočívajícího ve zvláštní povaze činnosti zaměstnavatele, který by ho k narušení soukromí zaměstnanců opravňoval.

U kamerových systémů zaměstnavatelé nejčastěji jako důvod pro narušení soukromí zaměstnanců používají ochranu svého majetku, popřípadě možnost zjištění průběhu určité mimořádné situace na pracovišti, a to například u úrazů zaměstnanců a objasnění jejich příčin a zajištění rychlé pomoci.

Kontroly ochrany soukromí a osobních práv zaměstnanců jsou pro účely objektivního zhodnocení situace nejčastěji zahajovány na místě předložením průkazu inspektora, kdy kontrolovaná osoba nemá dostatek času provést případné změny v nastavení monitorovacího systému, či dodatečně seznámit zaměstnance s rozsahem a způsobem kontroly prováděné zaměstnavatelem. Inspektoři se v rámci své kontrolní činnosti setkávají například s maketami kamer, s nejasnostmi ohledně možnosti uchovávání záznamů z kamer nebo s monitorovacím systémem, který však není ve vlastnictví kontrolované osoby apod.

Do oblasti ochrany osobních práv zaměstnanců však nepatří pouze narušování soukromí prostřednictvím kamerových systémů, ale také využívání sledovacích prostředků umožňujících lokalizaci zaměstnanců, software sledující využívání pracovních prostředků zaměstnancem, popřípadě kontrola telekomunikačních zařízení včetně kontroly elektronické komunikace.

V rámci sledovaného kontrolního úkolu se inspektoři při kontrolách ochrany osobních práv zaměstnanců na pracovišti zabývali nejčastěji:

- kamerovými systémy ve velkých areálech zaměstnavatelů,
- GPS lokátory ve služebních vozidlech,
- biometrickým docházkovým systémem,
- vnitřními předpisy, týkajícími se narušení soukromí zaměstnanců,
- sledováním zaměstnance a jeho činnosti na pracovním PC.

Orgány inspekce práce úzce spolupracují s ÚOOÚ, neboť se při kontrolách častěji setkávají se zaměstnavateli, u kterých nejsou splněny náležitosti, spadající do kontrolní působnosti tohoto úřadu.

Celkově lze porušení v této oblasti rozdělit na čtyři části:

- nepřiměřená kontrola využívání výrobních a pracovních prostředků zaměstnavatele,

- narušení soukromí zaměstnance bez závažného důvodu spočívajícího ve zvláštní povaze činnosti zaměstnavatele,
- neinformování zaměstnance o rozsahu a způsobech provádění kontroly,
- vyžadování informací nesouvisejících s výkonem práce.

Ohledně nepřiměřené kontroly nebylo učiněno žádné kontrolní zjištění. Největší počet nedostatků spočíval v absenci závažného důvodu, spočívajícího ve zvláštní povaze činnosti zaměstnavatele. Z celkového počtu 26 zjištění jich bylo 7 učiněno po 29. 7. 2017 a bylo tedy možno zahájit správní řízení. Bylo zjištěno 20 případů neinformování zaměstnance o rozsahu a způsobech provádění kontroly, z toho 5 zjištění bylo učiněno po novele zákona o inspekci práce. Vyžadování informací nesouvisejících s výkonem práce nebylo zjištěno. Při plnění tohoto kontrolního úkolu se inspektoři zabývali nad rámec obsahu úkolu také jinými oblastmi a byla učiněna 2 kontrolní zjištění.

Počet kontrol v období do 29. 7. 2017 byl 65, v rámci těchto kontrol bylo **zjištěno 34 nedostatků a 35 porušení**, v jednom případě konstatoval inspektor porušení ve dvou sledovaných oblastech. V období od 29. 7. 2017 se uskutečnilo 71 kontrol a bylo konstatováno 12 nedostatků.

Z výsledků kontrolních zjištění vyplývá, že se jedná o problematiku, kde je možno předpokládat určité deliktní chování zaměstnavatelů, neboť u 34 % kontrol, realizovaných v rámci hlavního kontrolního úkolu, byla zjištěna porušení, ať už vycházejí z nízké formalizace opatření podniknutých zaměstnavatelem nebo z neznalosti. Nejméně problematickou oblastí se jeví vyžadování informací nesouvisejících s výkonem práce a oblast, kdy je zaměstnavatel oprávněn přiměřeně kontrolovat využívání výrobních a pracovních prostředků, v těchto dvou oblastech nebyly v uplynulém roce konstatovány žádné nedostatky.

Vyhodnocení kontrolního úkolu

V rámci sledovaného kontrolního úkolu bylo každému inspektorátu určeno provést minimálně 10 kontrol, toto zadání bylo splněno a v mnohých případech překročeno. Tato skutečnost je také ovlivněna počtem obdržených podnětů a jejich závažností.

Sankce

Vzhledem ke změně zákona o inspekci práce v průběhu roku a zavedení možnosti uložení sankce ve správním řízení za porušení § 316 zákoníku práce a naplnění jedné z následujících skutkových podstat:

- narušení soukromí zaměstnance,
- neinformování zaměstnance o kontrole,
- vyžadování nedovolených informací od zaměstnance,

byla možnost zahájit správní řízení až u kontrol, které byly zahájeny po datu 29. 7. 2017.

V první části kontrolovaného období bylo tedy možné uložit zaměstnavatelům, u kterých bylo zjištěno porušení, opatření k odstranění zjištěných nedostatků s upozorněním na možnost následné kontroly ze strany orgánů inspekce práce. I toto období lze z pohledu kontrolního

orgánu hodnotit pozitivně, neboť i na základě této činnosti dochází k nápravě závadného stavu a rovněž preventivnímu působení na zaměstnavatele.

Vzhledem k nové právní úpravě zákona o inspekci práce a náročnosti procesů nebyla správní řízení, která by ukládala sankce za zjištěná porušení, do konce roku 2017 ukončena. V dalším období lze předpokládat určitý vývoj v sankcionování zaměstnavatelů za porušení v oblasti narušení soukromí a ochrany osobních práv zaměstnanců.

Závěr

Na rozdíl od roku 2016, kdy se orgány inspekce práce nevěnovaly kontrole ochrany osobních práv zaměstnanců v rámci samostatného hlavního úkolu, a také předchozích let, kdy byly kontroly ochrany osobních práv zaměstnanců realizovány v rámci kontrolního úkolu zaměřeného na rovné zacházení a zákaz diskriminace, došlo v roce 2017 k osamostatnění této oblasti a orgány inspekce práce se této problematice více věnují.

Osvěta a kontroly realizované v této oblasti odrážejí snahu ochránit důstojnost a soukromí zaměstnanců. Vzhledem k času, který zaměstnanci na pracovišti stráví, je nepřetržitý monitoring vnímán samotnými zaměstnanci jako velký zásah do soukromí. Účelem provedených kontrol bylo také preventivní působení na zaměstnavatele a zamezení případným pochybením.

V budoucnosti se budou orgány inspekce práce i nadále zabývat problematikou ochrany osobních práv zaměstnanců, a to zejména v odvětvích, kde dochází k největšímu počtu porušení, a také u zaměstnavatelů, kde je potenciálně ohrožen větší počet osob.

1.3. Kontrolní akce v oblasti zaměstnanosti vč. nelegálního zaměstnávání

Úřad realizuje kontroly na úseku zaměstnanosti od 1. 1. 2012, kdy došlo k významnému rozšíření kompetencí orgánů inspekce práce v kontrolní činnosti. Jedná se především o oblasti nelegálního zaměstnávání, zprostředkování zaměstnání, zaměstnávání zaměstnanců ze zahraničí, ochrany zaměstnanců při platební neschopnosti zaměstnavatele a plnění povinného podílu zaměstnávání osob se zdravotním postižením.

V roce 2017 realizovalo kontrolní činnost v oblasti zaměstnanosti 190 inspektorů spadajících pod 14 oddělení inspekce nelegálního zaměstnávání, jež mají na rozdíl od dalších kontrolních útvarů inspekce práce krajskou působnost.

Inspektoři oddělení inspekce nelegálního zaměstnávání inspektorátů práce zaměřovali svou kontrolní činnost v roce 2017 zejména na oblast kontroly nelegálního zaměstnávání, dále pak na kontrolu dodržování pracovněprávních předpisů na základě podnětů směřujících do úseku zaměstnanosti, na kontrolu zastřeného agenturního zaměstnávání, na kontrolu rovného zacházení a zákazu diskriminace při uplatňování práva na zaměstnání a na plnění povinného podílu zaměstnávání OZP.

Stěžejním kontrolním úkolem byla v roce 2017, stejně jako v předcházejícím období, kontrola zaměřená na oblast nelegálního zaměstnávání. V této oblasti bylo od převzetí kontrolních kompetencí v roce 2012 provedeno více než **116 tis. kontrol**, při kterých bylo zjištěno **18 tis. nelegálně pracujících osob**. Za porušení povinností vyplývajících z právních předpisů zjištěných při kontrolách nelegálního zaměstnávání bylo od roku 2012 uloženo více než **4600 pokut** v souhrnné částce téměř **869 mil. Kč**.

Dalším hlavním úkolem v oblasti zaměstnanosti, kterému se věnují inspektoři oddělení inspekce nelegálního zaměstnávání, byla v shodně s rokem 2016 kontrola plnění povinného podílu zaměstnávání OZP. Nově byly pro rok 2017 mezi hlavní úkoly v oblasti zaměstnanosti zařazeny také kontroly zprostředkování zaměstnání bez platného povolení ke zprostředkování zaměstnání a kontroly dodržování rovného zacházení se zaměřením na odměňování cizinců.

Vedle plnění hlavních úkolů byly inspektoráty v roce 2017 realizovány také mimořádné kontrolní akce. Jednalo se o mimořádnou preventivní akci zaměřenou na kontrolu vysílání pracovníků v silniční dopravě, mimořádnou kontrolní akci zaměřenou na kontrolu nelegálního zaměstnávání občanů ČR a cizinců v ubytovacích zařízeních a mimořádnou kontrolní akci zaměřenou na kontrolu nelegálního zaměstnávání občanů ČR a cizinců v provozovně stánkového prodeje v obchodních centrech. Dále se inspektoři odd. NLZ společně s inspektory odd. PVP podíleli na dalších dvou mimořádných kontrolních akcích, zaměřených na oblast zaměstnávání cizinců v salónech s thajskými masážemi na území hlavního města Prahy, Středočeského kraje a v Rozvadově a na zprostředkování zaměstnání bez platného povolení ke zprostředkování zaměstnání.

V roce 2017 provedli inspektoři oddělení inspekce NLZ celkem **9 707 kontrol**. Kontrolní činnost byla realizována také s využitím podnětů zaměřených na nelegální práci, kterých orgány inspekce práce v roce 2017 obdržely celkem **1 787**.

Za porušení právních předpisů zjištěných při kontrolách na úseku zaměstnanosti bylo v roce 2017 uloženo více než **1 600 pokut** v částce přesahující **95 mil. Kč**.

1.3.1. Kontroly nelegálního zaměstnávání občanů ČR a cizinců

Kontroly nelegální práce byly zařazeny mezi hlavní kontrolní úkoly i v roce 2017, a to plně v souladu s prioritami resortu MPSV a vnitřní politikou Evropské unie.

Trvalou součástí činnosti úřadu se kontroly nelegálního zaměstnávání a s nimi související správní činnost staly od 1. 1. 2016. Od roku 2012 do konce roku 2015 byla kontrolní a správní činnost v oblasti nelegálního zaměstnávání realizována v rámci projektu *Efektivní systém rozvoje zaměstnanosti, výkonu komplexních kontrol a potírání nelegálního zaměstnávání v ČR*, který byl spolufinancován z Evropského sociálního fondu v rámci operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost. Na realizaci tohoto projektu pak činnost orgánů inspekce práce v roce 2016 navázala a plynule pokračovala v roce 2017.

Kontroly nelegálního zaměstnávání byly v roce 2017 primárně prováděny v rámci hlavního úkolu *Kontroly nelegálního zaměstnávání občanů ČR a cizinců*. Kontrolní činnost se cíleně zaměřovala spíše na pracoviště většího rozsahu, neboť jak z kontrolní praxe vyplývá, jedná se o pracoviště, kde je možné výkon nelegální práce zpravidla předpokládat s větší pravděpodobností. Postupy při kontrolách zaměřených na odhalování výkonu nelegální práce byly stanoveny a postupně modifikovány již v době realizace výše zmíněného projektu, pro zajištění efektivity a účelnosti prováděných kontrol je však nezbytné v kontrolní činnosti inspektorů oddělení inspekce NLZ reagovat na nové trendy v oblasti nelegálního zaměstnávání, a to zejména v oblasti zastírání pracovních vztahů a při zaměstnávání cizinců.

I nadále se inspektoři ve své kontrolní praxi setkávali s případy nelegálního zaměstnávání realizovaného formou zastírání výkonu závislé práce jinou podobou právního vztahu, obvykle obchodněprávního, respektive občanskoprávního. Typicky se jednalo o výkon nelegální práce formou tzv. švarcsystému, kdy byl pracovněprávní vztah zastírán uzavřením obchodní smlouvy mezi osobou samostatně výdělečně činnou a jiným subjektem. Se zastíráním výkonu závislé práce obchodním vztahem se inspektoři setkávali také u agenturního zaměstnávání, tedy spíše u jeho zastřené formy. Kontrolám zaměřeným na oblast zprostředkování zaměstnání bez povolení, mezi které patří také kontroly zastřené zprostředkování, byl v roce 2017 věnován samostatný hlavní úkol.

Shodně s předchozím rokem byl také v roce 2017 zaznamenán **nárůst počtu cizinců ze zemí mimo Evropskou unii vykonávajících nelegální práci**. Tento stoupající trend je možné přičítat současné ekonomické situaci a zejména stále klesající míře nezaměstnanosti v ČR, kdy je pro zaměstnavatele stále obtížnější pokrýt potřebu pracovních sil pracovníky z ČR a zemí Evropské unie. Zaměstnávání cizinců ze zemí mimo EU však přináší pro zaměstnavatele stále poměrně velké množství povinností. Mimo základní povinnosti zaměstnávat cizince v souladu s vydanou zaměstnaneckou kartou, modrou kartou nebo povolením k zaměstnání, pak rovněž oznamovací a informační povinnosti vůči ÚP ČR. V roce 2017 se orgány inspekce práce při kontrolách nelegálního zaměstnávání kromě práce bez uzavřeného pracovněprávního vztahu často setkávaly se zneužíváním institutu vysílání pracovníků v rámci poskytování služeb zaměstnavatelem usazeným v jiném členském státu Evropské unie.

Inspektoři se při kontrole také setkávají s padělanými doklady zaměstnanců ze zemí, které nejsou členskými státy EU, a na jejichž základě jim měl být umožněn volný vstup na český trh práce jakožto občanům členských států EU. V návaznosti na tyto negativní jevy byly realizovány také celostátní mimořádné kontrolní akce a cíleně zvoleno jejich zaměření. V rámci

hlavního úkolu *Kontroly nelegálního zaměstnávání občanů ČR a cizinců* tak byly v roce 2017 realizovány **celkem 3 mimořádné kontrolní akce**. V prvním případě se jednalo o mimořádnou preventivní akci zaměřenou na kontrolu **vysílání pracovníků v silniční dopravě**, jejímž cílem bylo především informování a monitoring zahraničních zaměstnavatelů provozujících mezinárodní kamionovou dopravu v souvislosti s novelizací ustanovení § 136 zákona o zaměstnanosti, které nově zavedlo v odst. 2 povinnost zaměstnavatele usazeného v jiném členském státu EU, který v rámci nadnárodního poskytování služeb vyslal svého zaměstnance k dočasnému výkonu práce do ČR, uchovávat v místě pracoviště kopie dokladů prokazujících existenci pracovněprávního vztahu, a to přeložených do českého jazyka. Další dvě mimořádné kontrolní akce byly zaměřené na kontrolu nelegálního zaměstnávání občanů ČR a cizinců v **ubytovacích zařízeních** a kontrolu nelegálního zaměstnávání občanů ČR a cizinců v provozovnách **stánkového prodeje** v obchodních centrech. Společně s inspektory oddělení inspekce PVP se inspektoři oddělení inspekce NLZ podíleli na dalších dvou mimořádných kontrolních akcích zaměřených na oblast zaměstnávání cizinců v salónech s thajskými masážemi na území hlavního města Prahy, Středočeského kraje a v Rozvadově a zprostředkování zaměstnání bez platného povolení ke zprostředkování zaměstnání.

Kontroly zaměřené na oblast nelegálního zaměstnávání byly prováděny inspektoráty také v rámci regionálních kontrolních akcí, plánovaných inspektoráty s ohledem na místní znalost dané problematiky.

Přestože jsou kontroly nelegálního zaměstnání primárně zaměřeny na kontrolu výkonu nelegální práce, jsou běžnou součástí těchto kontrol také kontroly dodržování souvisejících povinností zaměstnavatelů podle zákona o zaměstnanosti, tj. především informační a evidenční povinnosti zaměstnavatele při zaměstnávání zaměstnanců ze zahraničí, povinnosti mít v místě pracoviště kopie dokladů prokazujících existenci pracovněprávního vztahu, a základních povinností v oblasti pracovních vztahů a podmínek (na úseku pracovního poměru, pracovní doby, odměňování) a BOZP. Byly-li při kontrole zjištěny zásadní či systémové nedostatky v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci nebo v oblasti pracovních vztahů a podmínek, byla kontrola provedena ve spolupráci s inspektory - specialisty. Nedílnou součástí kontrolní činnosti bylo také poskytování základního pracovněprávního poradenství.

V návaznosti na prováděnou kontrolní činnost, při níž byly inspektory zjištěny nedostatky v oblasti dodržování pracovních předpisů, byla inspektoráty vedena správní řízení o uložení sankce za spáchání tohoto přestupku.

Také v roce 2017 pokračovala úspěšná a osvědčená spolupráce inspektorátů s ozbrojenými složkami, především se Službou cizinecké policie, ale rovněž s dalšími zainteresovanými institucemi zejména ÚP ČR a ČSSZ, a to jak na regionální, tak na centrální úrovni. Výsledky své kontrolní a správní činnosti předávaly inspektoráty v indikovaných případech i dalším orgánům – rejstříkovým soudům, živnostenským úřadům a finanční správě.

V roce 2017 došlo k navázání užší spolupráce s ČSSZ v oblasti zjišťování příslušnosti k právním předpisům v souvislosti se zaměstnáváním cizinců. Nově je úřad aktivně zapojen v systému IMI pro výměnu informací o vnitřním trhu členských zemí EU. V roce 2017 přijal úřad od zahraničních partnerů 76 žádostí o informace a sám do systému IMI podal 54 žádosti.

Cíl úkolu

Cílem hlavního úkolu bylo prostřednictvím kontrolní činnosti eliminovat nelegální zaměstnávání jak občanů ČR, tak zahraničních zaměstnanců (občanů jiných členských států Evropské unie a občanů ze zemí, které nejsou členy Evropské unie) ve všech segmentech pracovního trhu. Kontrolní činností napomoci ke snížení úniků na daních a platbách sociálního a zdravotního pojištění, ke zvýšení počtu pracovních míst na otevřeném trhu, k omezení počtu osob pracujících bez ochrany pracovního práva a bez odpovídajícího sociálního zabezpečení, k omezení počtu cizinců pracujících na území České republiky bez povolení k zaměstnání a k pobytu nebo obcházejících povinnost mít povolení k zaměstnání, k omezení vykořisťování zaměstnanců ze zahraničí, zejména cizinců ze zemí mimo Evropskou unii, a současně preventivně působit na trhu práce. Cílem bylo realizovat kontroly především u těch zaměstnavatelů, u kterých je detekováno zvýšené riziko nelegálního zaměstnávání, a to účelně a efektivně, v krátkém časovém úseku, s návazností na kontrolní činnost dalších kontrolních orgánů státní správy.

Zadání úkolu

Inspektorátům bylo zadáno provést na území ČR celkem 8 500 kontrol zaměřených na umožnění výkonu a výkon nelegální práce. Dále bylo stanoveno realizovat 3 celostátní mimořádné kontrolní akce v průběhu roku 2017, zaměřené na odhalování nelegálního zaměstnávání. Každý inspektorát měl dále realizovat minimálně dvě regionální mimořádné kontrolní akce v každém čtvrtletí. Při plánování a realizaci kontrol inspektoráty postupovaly v souladu s kontrolními postupy zavedenými jednotnou Metodikou provádění kontrol nelegálního zaměstnávání. V souladu se zadáním hlavního úkolu a s metodikou byly plány kontrol koncipovány inspektoráty jako čtvrtletní, s následnou aktualizací na jednotlivé měsíce a týdny. Při plánování kontrol inspektoráty využívaly podněty ke kontrolám od občanů, zaměstnanců, sociálních partnerů a informací získaných na základě vlastní kontrolní činnosti. Při provádění kontrol rovněž zohlednily zkušenosti z kontrolní činnosti zaměřené na nelegální zaměstnávání v předchozích obdobích. Za tímto účelem byly kontroly realizovány v úzké součinnosti s ÚP ČR a ČSSZ, ve spolupráci s Policií ČR - Službou cizinecké policie, popř. s dalšími složkami Policie ČR nebo městské/obecní policie a s Celní správou. V případě zjištění nelegální práce inspektoráty o této skutečnosti informovaly další kontrolní orgány. Kontroly měly být prováděny cíleně, s důsledným monitoringem pracovišť před kontrolou. Kontroly a mimořádné kontrolní akce se měly zaměřit především na velká pracoviště s větším počtem zaměstnanců s předpokladem jejich provádění větším počtem inspektorů, kteří měli v případě potřeby rotovat mezi okresy v rámci celé oblasti v územní působnosti inspektorátu.

Předmětem kontroly nelegálního zaměstnávání bylo zejména zjištění, zda:

- je práce pro právnickou nebo fyzickou osobu vykonávána na základě pracovněprávního vztahu,
- cizinec vykonává práci na území ČR v souladu s vydaným povolením k zaměstnání, zaměstnaneckou nebo modrou kartou,
- disponuje cizinec povolením k zaměstnání, zaměstnaneckou kartou nebo modrou kartou a platným povolením k pobytu, pokud je zákon vyžaduje,
- existují a mají právní jednání, zakládající pracovněprávní vztah, písemnou formu,

- zaměstnavatelé plní základní povinnosti v oblasti zaměstnávání zaměstnanců ze zahraničí, v oblasti pracovních vztahů a podmínek a v oblasti BOZP.

Zhodnocení kontrolní akce

V roce 2017 bylo v rámci hlavního úkolu *Kontroly nelegálního zaměstnávání občanů ČR a cizinců* a souvisejících kontrolních úkolů provedeno celkem **9 707** kontrol, zaměřených na možný výkon nelegální práce. Z uvedeného počtu kontrol bylo **252** kontrol provedeno v rámci celostátních mimořádných kontrolních akcí úřadu.

Kontrolní činnost byla realizována také s využitím vnějších podnětů ke kontrole zaměřených svým obsahem na nelegální práci, kterých orgány inspekce práce v roce 2017 obdržely celkem **1 787**. Z tohoto počtu upozorňovalo **1 491** podnětů na výkon nelegální práce občanů ČR, **296** podnětů na výkon nelegální práce občanů jiných členských států EU a v **502** případech se podněty týkaly výkonu nelegální práce cizinců ze zemí mimo EU. Jeden podnět může směřovat do více oblastí – může např. upozorňovat jak na výkon nelegální práce občanů ČR, tak cizinců.

Kontroly byly zaměřeny na nejrůznější zaměstnavatele s ohledem na možné podezření na umožnění výkonu nelegální práce. Výše uvedené kontroly byly provedeny u celkem **8 144** subjektů, z tohoto počtu bylo zkontrolováno celkem **3 093** fyzických osob a **5 051** právnických osob.

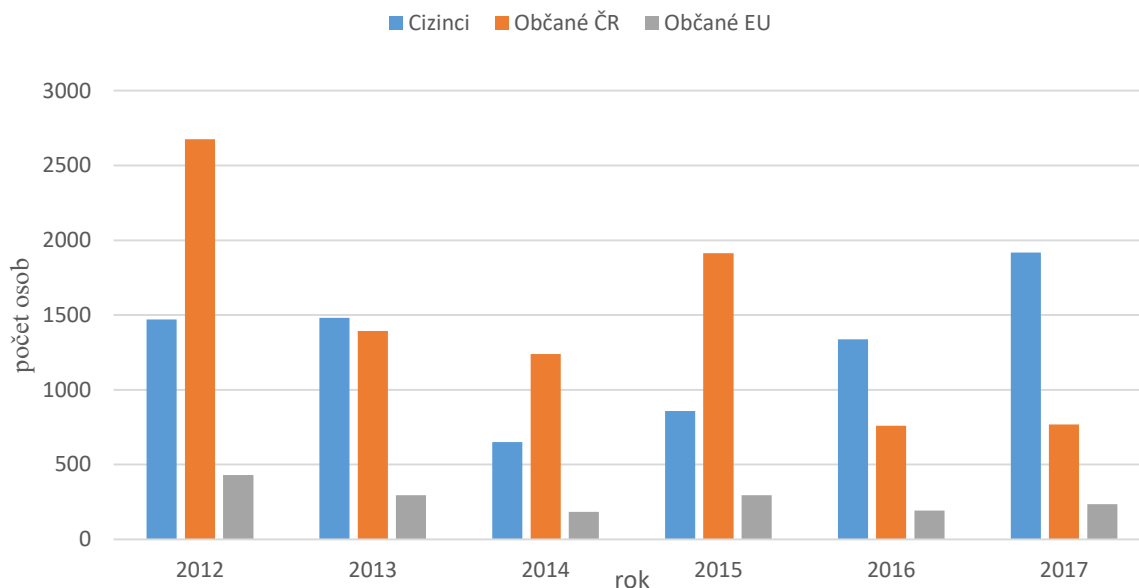
Při těchto kontrolách bylo zjištěno celkem **7 332** porušení pracovněprávních předpisů, a to jak v oblasti dodržování povinností stanovených zákonem o zaměstnanosti, včetně zákazu nelegálního zaměstnávání, tak v oblasti základních institutů pracovních vztahů a podmínek a bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, které byly rovněž součástí předmětu kontroly.

V rámci provedených kontrol bylo inspektoráty zjištěno celkem **2 918** osob vykonávajících nelegální práci. Z tohoto celkového počtu se v **767** případech jednalo o občany ČR, dále v **234** případech o občany jiných členských států EU a v **1 917** případech o cizince ze zemí mimo EU. Již v roce 2016 byl z výsledků kontrolní činnosti patrný výrazný pokles počtu zjištěných nelegálně zaměstnaných občanů ČR a naopak nárůst počtu nelegálně zaměstnaných cizinců. Stejný trend je možné pozorovat také v roce 2017. Jednou z příčin zvýšení počtu zjištěných nelegálně pracujících cizinců je zejména současný vývoj na trhu práce a poptávka po pracovní síle, kterou do jisté míry již není možné uspokojit nabídkou pracovní síly z ČR a dalších zemí EU.

Počet zjištěných nelegálně pracujících osob ve vztahu k počtu kontrol v letech 2012-2017

Rok	Počet kontrol	Počet osob zjištěných při nelegální práci			
		občané ČR	občané EU	cizinci	celkem
2012	35 557	2 675	430	1 471	4 576
2013	36 101	1 394	295	1 481	3 170
2014	15 911	1 238	184	650	2 072
2015	9 583	1 913	294	858	3 065
2016	9 308	760	193	1 337	2 290
2017	9 707	767	234	1 917	2 918

Srovnání vývoje počtu nelegálně zaměstnaných občanů ČR a cizinců

O rostoucí efektivnosti kontrolní činnosti a vhodně zvolených kontrolovaných osobách svědčí časový vývoj počtu nelegálně zaměstnaných osob ve vztahu k počtu kontrol. Přestože počet kontrol od let 2012 – 2013 klesl na jednu čtvrtinu, počet nelegálně zaměstnaných osob se pohybuje stále kolem 3 tisíc.

Nejčastěji zjištěnými cizinci byli v roce 2017 občané **Ukrajiny** (1 563 osob), **Moldavska** (145 osob) a **Vietnamu** (119 osob), obdobně jako tomu bylo v roce 2016.

Nelegálně zaměstnaní cizinci ze zemí mimo Evropskou unii

Státní příslušnost	Počet osob
Ukrajina	1 563
Moldavsko	145
Vietnam	119
Mongolsko	15
Srbsko	13
Ruská federace	9
Bělorusko	5
Thajsko	4
Bangladéš	4
Makedonie	4
Ostatní země	36
Celkem	1 917

Mezi nejčastěji zjištěné nelegálně zaměstnané pracovníky z jiných členských zemí EU patřili v roce 2017 občané **Slovenska** (96 osob), **Bulharska** (71 osob), **Rumunska** (34 osob), **Maďarska** (19 osob) a **Polska** (11). V porovnání s rokem 2016 došlo zejména k nárůstu počtu občanů Bulharska (v roce 2016 se jednalo o 15 zjištěných nelegálně pracujících občanů Bulharska).

Nelegálně zaměstnaní občané zemí EU

Státní příslušnost	Počet osob
Slovensko	96
Bulharsko	71
Rumunsko	34
Maďarsko	19
Polsko	11
Ostatní	3
Celkem	234

Z pohledu formy nelegální práce občanů zemí mimo Evropskou unii se v **789** případech jednalo o výkon závislé práce mimo pracovněprávní vztah, tedy bez uzavřené pracovní smlouvy, dohody o provedení práce nebo dohody o pracovní činnosti, čímž došlo k porušení ustanovení § 5 písm. e) bodu 1 zákona o zaměstnanosti. V **1 530** případech se jednalo o výkon nelegální práce cizince v rozporu s vydaným povolením k zaměstnání nebo bez tohoto povolení nebo v rozporu se zaměstnaneckou kartou nebo modrou kartou, čímž došlo k porušení ust. § 5 písm. e) bodu 2 zákona o zaměstnanosti, a v **73** případech bylo konstatováno porušení ustanovení § 5

písm. e) bodu 3 zákona o zaměstnanosti, spočívající ve výkonu práce cizincem bez platného povolení k pobytu na území ČR.

(Pozn. Jedná se o počty porušení pracovněprávních předpisů u zaměstnavatelů, nikoli o počty zjištěných cizinců, kteří nelegální práci v rámci těchto porušení vykonávali.)

Inspektoři se nejčastěji setkávali s výkonem nelegální práce v odvětví stavebnictví (18 % z celkového počtu zjištěných osob, v roce 2016 byl zastoupen 20 %) a v oblasti zpracovatelského průmyslu (16 % z celkového počtu zjištěných osob, v roce 2016 byl zastoupen 14 %). Dále pak v oboru profesní vědecké a technické činnosti (15 % z celkového počtu zjištěných osob, v roce 2016 byla tato oblast zastoupena 10 %), v oboru ubytování, stravování a pohostinství (12 % z celkového počtu zjištěných osob, v roce 2016 byla tato oblast zastoupena 10 %) a v oboru velkoobchodu a maloobchodu, oprav a údržby motorových vozidel (11 % z celkového počtu zjištěných osob, shodně s rokem 2016).

Odvětví s nejčastějším výskytem nelegální práce	2016	2017
Stavebnictví	20%	18 %
Zpracovatelský průmysl	14%	16 %
Profesní vědecké a technické činnosti	10%	15 %
Ubytování, stravování a pohostinství	10%	12 %
Velkoobchod a maloobchod, opravy a údržby motorových vozidel	11%	11 %

Nejvíce se nelegálního zaměstnávání dopouštějí zaměstnavatelé s menším počtem zaměstnanců (kategorie 1 – 9 zaměstnanců a 10 – 49 zaměstnanců) nebo bez přihlášených zaměstnanců. Kontrolní praxe však ukazuje na fakt, že se mnohdy na jednom větším pracovišti nachází více těchto menších zaměstnavatelů. Není tak výjimkou, že po zahájení kontroly jednoho pracoviště je následně zahájena kontrola se třemi až čtyřmi zaměstnavateli.

Ačkoliv výsledky kontrol nelegálního zaměstnávání roku 2016 signalizovaly klesající trend v oblasti nelegálního zaměstnávání ve formě tzv. **švarcsystému**, tedy pracovněprávního vztahu, zastřeného jiným právním vztahem, typicky obchodněprávním nebo občanskoprávním, výsledky kontrol v roce 2017 svědčí o opaku. Porušení zákazu výkonu nelegální práce touto formou bylo konstatováno v celkem **308 případech**. Nelegální práci touto formou vykonávalo celkem **153** občanů ČR, **27** občanů z jiných zemí EU a **128** cizinců ze zemí mimo EU.

Tento jev je kontrolami zjišťován především na větších pracovištích, často ve výrobních halách při pásové výrobě a jiné nekvalifikované práci. Tyto případy, kdy je výkonem samostatné výdělečné činnosti na základě obchodní smlouvy uzavřené s objednatelem zastírán skutečný výkon závislé práce (a tedy zaměstnání) pro tohoto objednatele, se jeví z pohledu subjektu, pro něhož je práce vykonávána (objednatele, zaměstnavatele) jako výhodná, a to ať už z pohledu odvodů pojistného na zdravotní pojištění a sociální zabezpečení, tak z pohledu povinností, které zaměstnavateli ukládají pracovněprávní předpisy ve vztahu k zaměstnancům v základních pracovněprávních vztazích. U velkého počtu osob pracujících touto formou se pak může jednat o de facto nucenou formu spolupráce, kdy na straně potenciálního zaměstnavatele stojí výše uvedené důvody a rovněž, obzvláště v případě sezónních prací, nemožnost zaměstnanci kontinuálně přidělovat práci v pracovněprávním vztahu, kterou v rámci této formy spolupráce není nutné nijak kompenzovat.

Ze strany pracujících pak zde může převažovat vidina reálné možnosti vyššího výdělku touto formou spolupráce. Je však nutné upozornit na skutečnost, že osoby samostatně výdělečně činné nejsou v těchto případech uživateli pracovního práva a nemohou tedy požívat pracovníprávními předpisy garantovanou ochranu. V případě cizinců je pak cílem takové spolupráce snaha vyhnout se povinnosti mít k zaměstnání v ČR povolení k zaměstnání, zaměstnaneckou kartu nebo modrou kartu.

S ohledem na míru smluvní volnosti obchodněprávních a občanskoprávních vztahů však považují orgány inspekce práce za zcela nezbytné v případě podezření na výkon nelegální práce touto formou pečlivě posuzovat, zda v případě dané činnosti skutečně dochází k výkonu závislé práce. Orgány inspekce práce se v těchto případech neomezují pouze na zhodnocení základních znaků závislé práce, ale rovněž celé řady dílčích znaků, které mohou výrazně napomoci zjištění skutečného charakteru vykonávané práce. Dílčí znaky výkonu závislé práce a rovněž míra vůle obou stran k realizaci jejich spolupráce formou obchodněprávního vztahu jsou podstatné především v případě činností, u nichž je možno bez dalšího akceptovat, že mohou být jak obsahem vztahu pracovníprávního, tak vztahu obchodněprávního, tedy mohou být reálně předmětem podnikatelské činnosti (např. odborné řemeslné práce, lektorská činnost, kreativní činnosti a další).

Za nejvíce společensky škodlivé jsou vnímány ty případy, kdy by byl pracovníprávní vztah pro zaměstnance výhodnější a zaměstnanci jsou přesto do obchodního vztahu zaměstnavatelem nuceni, nebo výše zmíněné případy, kdy cizinci tímto způsobem obcházejí povinnost mít zákonem stanovená povolení k zaměstnání na území ČR.

Shodně s rokem 2016 se inspektoři při kontrolní činnosti a při poskytování poradenství setkávají s institutem vysílání pracovníků, a to zejména v souvislosti s právní úpravou obsaženou v zákoně o zaměstnanosti, konkrétně pak v ustanovení § 98 písm. k), které připouští ve vztahu k vysílání pracovníků výjimku, kdy cizinec nemusí mít povolení k zaměstnání v případě, že je svým zaměstnavatelem, usazeným v jiném členském státu EU, vyslán na území ČR v rámci poskytování služeb (s odkazem na Směrnici Evropského parlamentu a Rady č. 96/71/ES, o vysílání pracovníků v rámci poskytování služeb).

Takovéto případy cizinců vyslaných na území ČR v rámci poskytování služeb zaměstnavatelem usazeným v jiném členském státu EU jsou ze strany orgánů inspekce práce posuzovány vždy individuálně. Na základě skutečností a dokladů získaných v rámci kontroly inspektor vždy objektivně hodnotí, zda se jedná skutečně o vyslání cizince v rámci poskytování služeb, anebo zda má výkon cizince charakter závislé práce vůči přijímajícímu subjektu, kterou je možné vykonávat pouze v základním pracovníprávním vztahu. Hodnocení podléhá také skutečnost, zda se v těchto případech nejedná o zprostředkování zaměstnání formou dočasného přidělení zaměstnance k výkonu práce pro jinou právnickou či fyzickou osobu. Takovou činností se může zabývat pouze agentura práce, které vydalo povolení ke zprostředkování zaměstnání Generální ředitelství ÚP ČR.

Z kontrolní praxe vyplývá, že se ve většině případů jedná o cizince (nejčastěji ukrajinské státní příslušnosti) vyslané na území ČR z Polska. V těchto případech nejedná o vyslání zaměstnance jeho zaměstnavatelem z jiného členského státu (kdy je předpokladem, že takovýto zaměstnanec standardně dlouhodoběji vykonává práci pro vysílajícího zaměstnavatele a od něj je následně na území ČR vyslán), ale o výkon závislé práce pro zaměstnavatele na území ČR. Tito zaměstnanci pak ve většině případů sice disponují doklady, prokazujícími pracovníprávní vztah (respektive jeho období) uzavřený s vysílajícím zaměstnavatelem, a mnohdy rovněž doklady,

prokazující příslušnost k systému sociálního zabezpečení, avšak tyto doklady jsou často vyhotovovány zcela účelově. Stejně tak v případě vysílajících subjektů je podezření, že jsou založeny ryze účelově, nebo již reálně nevykazují žádnou činnost. Prostor pro takovéto jednání ze strany zaměstnavatelů bohužel do jisté míry dává i současná právní úprava (včetně právních předpisů EU), která s ohledem na volný pohyb služeb, flexibilitu a smluvní volnost neupravuje striktně kritéria, na základě nichž by bylo možné konstatovat, že je danou činností skutečně realizováno poskytnutí služby.

Tyto kontroly se vyznačují velkou časovou náročností a výjimkou nejsou ani kontroly v délce několika měsíců. Charakteristické je zde zejména účelové zastírání zprostředkování zaměstnání (tedy činnost agentury práce) obchodními vztahy, do kterých je zpravidla zapojeno několik subjektů. Určit skutečného zaměstnavatele osob vyskytujících se na pracovišti je tak v mnohých případech obtížné až nemožné, neboť není výjimkou, že samotní zaměstnanci nejsou schopni svého zaměstnavatele identifikovat. Inspektoři se při kontrolní činnosti stále častěji potýkají také s nesoučinností kontrolovaných a povinných osob.

Kromě nelegálního zaměstnávání byly nejčastěji zjištěny následující nedostatky zákona o zaměstnanosti:

Ustanovení zákona o zaměstnanosti	Popis nedostatku	Počet nedostatků
§ 136 odst. 1	Nesplnění povinnosti mít na pracovišti kopie dokladů prokazujících existenci pracovněprávního vztahu.	951
§ 87, § 88	Nesplnění povinnosti zaměstnavatelů vůči krajským pobočkám ÚP ČR ve vztahu k zaměstnávání zaměstnanců ze zahraničí.	921
§ 111, § 112, § 113	Ve vztahu k odměňování zaměstnanců (nejčastěji nedodržování minimální mzdy nebo nejnižší úrovně zaručené mzdy a sjednání výše odměny a podmínek jejího poskytování v dohodách o pracích konaných mimo pracovní poměr)	784
§ 14, § 66	Ve vztahu k povinnostem vztahujícím se k agenturnímu zaměstnávání tedy zprostředkování zaměstnání formou dočasného přidělení k výkonu práce u uživatele bez povolení ke zprostředkování zaměstnání nebo bez uzavřené dohody o dočasném přidělení zaměstnance k uživateli.	369
§ 102	Zaměstnavatelé nesplnili evidenční povinnost ve vztahu k zaměstnancům ze zahraničí.	97
Celkový počet porušení		3 122

Nejčastěji zjištěné nedostatky zákoníku práce:

Ustanovení zákoníku práce	Popis nedostatku	Počet nedostatků
§ 77 odst. 1	Nesplnění povinnosti mít písemně uzavřenu dohodu o provedení práce nebo dohodu o pracovní činnosti.	307
§ 75	Nedodrženo ustanovení zákoníku práce ve vztahu k výkonu práce na základě dohody o provedení práce.	192
§ 96	Zaměstnavatel nesplnil povinnost v oblasti vedení evidence odpracované doby.	185
Celkový počet porušení		684

Obdobně jako v předchozím roce se inspektoři ve velké míře setkávali s porušením pracovněprávních předpisů spočívajícím nejen v nesplnění povinnosti mít na pracovišti kopii dokladů prokazujících existenci pracovněprávního vztahu, ale také v nedodržení písemné formy dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr, tedy s ústně uzavřenou dohodou. Časté jsou také případy, kdy písemná dohoda sice existuje, nicméně chybí ujednání obou smluvních stran a datum, k němuž se dohoda uzavírá, či vykazují jinou vadu.

Písemná forma je vyžadována také u pracovní smlouvy, nicméně toto porušení spočívající bylo v rámci kontrolní činnosti konstatováno pouze v **62 případech**.

Na tomto srovnání je patrný stále převládající trend účelového využívání dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr, kdy často dochází k porušování obecného ustanovení § 74 odst. 1 zákoníku práce, kterým je stanoveno, že zaměstnavatel má zajišťovat plnění svých úkolů především zaměstnanci v pracovním poměru, ale také ve vztahu k možnému výkonu nelegální práce.

Stále častěji se inspektoři setkávají také se zaměstnavateli, kteří v převážné míře zaměstnávají zaměstnance na základě dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr. K tomuto stavu přispívá do jisté míry také benevolentní výkladová praxe, a to zejména v oblasti dohod o provedení práce, podle níž lze práce podle těchto dohod vykonávat i na dobu neurčitou nebo dlouhodobou dobu určitou, tedy i na práce dlouhodobé a opakující se, což je v rozporu se smyslem právní úpravy, kdy by dohody o provedení práce měly být spíše pracovněprávním vztahem na jednorázovou a krátkodobou výpomoc. Značná flexibilita právní úpravy dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr spočívá také v absenci většiny povinností, které jsou ukládány zaměstnavatelům, kteří se svými zaměstnanci uzavřou pracovní poměr (např. o povinnosti vést evidenci odpracované doby ve vztahu k překračování zákonem stanoveného maximálního rozsahu vykonávané práce, na něž mohou být dohody uzavírány).

Nežřídko se pak inspektoři setkávají s účelově uzavřenými dohodami o provedení práce, které jsou vyhotoveny pouze pro případ kontroly a které pak nejsou ani předmětem zdanění, kdy zaměstnavatel, ač dohody písemně formálně vyhotovil, se ve skutečnosti nepřihlásil správci daně jako plátce srážkové daně.

Vyhodnocení mimořádných kontrolních akcí

Z celkového počtu **9 707** kontrol nelegálního zaměstnávání bylo **252** kontrol realizováno v rámci níže uvedených celostátních mimořádných kontrolních akcí.

V roce 2017 se oddělení inspekce NLZ podílela na realizaci celkem pěti mimořádných kontrolních akcích. Jednalo se o mimořádnou preventivní akci, zaměřenou na kontrolu vysílání pracovníků v silniční dopravě, dvě mimořádné kontrolní akce, zaměřené na kontrolu nelegálního zaměstnávání občanů ČR a cizinců v ubytovacích zařízeních a provozovných stánkového prodeje v obchodních centrech, a dále se inspektoři odd. inspekce NLZ společně s inspektory odd. inspekce PVP podíleli na dalších dvou mimořádných kontrolních akcích, zaměřených na oblast zaměstnávání cizinců v salónech s thajskými masážemi na území hlavního města Prahy, Středočeského kraje a v Rozvadově a na zprostředkování zaměstnání bez platného povolení ke zprostředkování zaměstnání.

Mimořádná preventivní akce zaměřená na kontrolu vysílání pracovníků v silniční dopravě proběhla dne 25. 9. 2017 na hraničním přechodu Rozvadov a dne 27. 9. 2017 na hraničním přechodu Hatě.

Cílem této akce byl především monitoring a informování zahraničních zaměstnavatelů provozujících mezinárodní kamionovou dopravu o povinnosti vyplývající z ustanovení § 136 odst. 1 a 2 zákona o zaměstnanosti. Toto ustanovení, které bylo s ohledem na prosazovací směrnici č. 2014/67/EU k 1. 4. 2017 novelizováno, zavedlo nově povinnost zaměstnavatele usazeného v jiném členském státu EU, který v rámci nadnárodního poskytování služeb vyslal svého zaměstnance k dočasnému výkonu práce do ČR, uchovávat v místě pracoviště kopie dokladů, prokazujících existenci pracovního vztahu, a to přeložených do českého jazyka.

Předmětným dokladem může být typicky pracovní smlouva, kterou uzavřel vyslaný zaměstnanec s vysílajícím zaměstnavatelem zpravidla dle práva státu, ve kterém vyslaný zaměstnanec obvykle pracuje. Právě s ohledem na právo rozhodné může předmětná pracovní smlouva obsahovat jiné náležitosti, než které jsou stanoveny v § 34 odst. 1 zákoníku práce. Na území ČR jsou v rámci poskytování služeb typicky vysílání zaměstnanci, jejichž pracovní vztah se řídí právem okolních zemí EU.

V případě zjištění nedostatků byl řidič upozorněn na nově stanovené povinnosti a byla mu předána informační brožura vypracovaná ve čtyřech jazykových mutacích – češtině, angličtině, němčině a francouzštině.

Akce probíhala pod odborným dohledem Státního úřadu inspekce práce a Policejního prezidia a účastnila se jí dopravní policie, mobilní jednotka Centra služeb pro silniční dopravu a místně příslušný inspektorát. V rámci této mimořádné preventivní akce bylo zkontrolováno celkem 58 řidičů, 31 na hraničním přechodu v Rozvadově a 27 řidičů na hraničním přechodu v Hatích.

Na hraničním přechodu Rozvadov se jednalo v 24 případech o řidiče, kteří na území ČR zboží také nakládali a vykládali, a jejich činnost by tedy mohla být hodnocena jako vysílání. Oproti tomu na hraničním přechodu Hatě se v 21 případech jednalo o tzv. tranzit – tedy případy, kdy řidič Českou republikou pouze projíždí.

Z celkového počtu 58 kontrolovaných řidičů byli v největším počtu zastoupeni řidiči a také zaměstnavatelé z Německa a následně z Polska. Zkontrolováno bylo také 7 řidičů státní příslušnosti mimo Evropskou unii.

Kontroly dle státní příslušnosti

Kontroly dle státní příslušnosti				
	Hraniční přechod Rozvadov		Hraniční přechod Hatě	
	zaměstnavatel	zaměstnanec (řidič)	zaměstnavatel	zaměstnanec (řidič)
Státy Evropské unie				
Německo	15	8	4	1
Polsko	5	4	7	8
Rumunsko	2	4	2	2
Portugalsko	2	2		
Maďarsko	2	1	2	2
Španělsko	1	1		
Irsko	1	1		
Itálie	1	1		
Nizozemsko	1	1		
Dánsko	1			
Česká republika		2	1	3
Řecko		2		
Slovensko		1	2	1
Rakousko			3	2
Chorvatsko			2	2
Litva			2	1
Slovinsko			1	1
Státy mimo Evropskou unii	zaměstnavatel	zaměstnanec (řidič)	zaměstnavatel	zaměstnanec (řidič)
Ukrajina		1		1
Kazachstán		1		
Bělorusko		1		
Bosna a Hercegovina			1	2
Filipíny				1
Celkem	31	31	27	27

Při kontrolách se inspektoři zaměřili zvláště na kontrolu dodržování **ustanovení § 136 odst. 1 zákona o zaměstnanosti**, tedy povinnost právnické nebo fyzické osoby jako zaměstnavatele, mít v místě pracoviště kopie dokladů prokazujících existenci pracovněprávního vztahu. Těto povinnosti dostala pouze polovina kontrolovaných zaměstnavatelů v případě kontrol na hraničním přechodu Rozvadov a dvě třetiny zaměstnavatelů v případě kontrol na hraničním přechodu Hatě.

Porušení povinnosti zaměstnavatele, usazeného v jiné zemi EU, který v rámci nadnárodního poskytování služeb vyslal svého zaměstnance k dočasnému výkonu práce do ČR, uchovávat v místě pracoviště kopie dokladů prokazujících existenci pracovněprávního vztahu, a to **přeložených do českého jazyka**, bylo (až na jednu výjimku, kdy se jednalo o českého zaměstnavatele) **zjištěno ve všech případech**.

Kontrola ustanovení § 136 odst. 1 a odst. 2 zákona o zaměstnanosti

Kontrola ustanovení § 136 odst. 1		
	Hraniční přechod Rozvadov	Hraniční přechod Hatě
Splnění povinnosti	17	18
Nesplnění povinnosti	14	9
Celkem	31	27
Kontrola ustanovení § 136 odst. 2		
	Hraniční přechod Rozvadov	Hraniční přechod Hatě
Splnění povinnosti	0	1
Nesplnění povinnosti	31	26
Celkem	31	27

Z pohledu orgánů inspekce práce byla tato mimořádná preventivní akce hodnocena jako úspěšná, bez jakýchkoliv doprovodných komplikací na obou hraničních přechodech.

V období od 1. 7. 2017 do 31. 8. 2017 byla realizována **mimořádná kontrolní akce zaměřená na kontrolu nelegálního zaměstnávání občanů ČR a cizinců v ubytovacích zařízeních**.

Sezónní práce patří z pohledu možného nelegálního zaměstnávání mezi nejrizikovější činnosti. V ubytovacích službách je výkon nelegální práce ze strany inspektorátů zjišťován často. Z celkového počtu zjištěných nelegálně pracujících osob bylo v roce 2015 zjištěno 17% a v roce 2016 pak 10% právě v oboru ubytování, pohostinství a stravovacích služeb.

V rámci této akce bylo **provedeno celkem 194 kontrol, z nichž 188 kontrol bylo do konce roku 2017 ukončeno**. Každý inspektorát provedl minimálně 20 kontrol, Inspektorát pro hl. město Prahu a Inspektorát pro Středočeský kraj provedly minimálně 15 kontrol s tímto zaměřením.

Kontroly byly provedeny v ubytovacích zařízeních, a to zejména takových, kde lze očekávat v letní turistické sezóně zvýšenou potřebu pracovních sil. Kontroly zahrnovaly i úklidové služby v těchto zařízeních.

Kontroly byly zaměřeny na:

- výkon nelegální práce,
- plnění informačních a evidenčních povinností zaměstnavatele v souvislosti se zaměstnáváním zaměstnanců ze zahraničí,
- splnění povinnosti dle § 136 zákona o zaměstnanosti,
- kontrolu základních institutů v oblasti pracovněprávních vztahů (forma, náležitosti a obsah pracovní smlouvy, dohody o provedení práce nebo dohody o pracovní činnosti, pokud existují, a základní ustanovení zákoníku práce na úseku pracovního poměru, pracovní doby a odměňování),
- kontrolu základních institutů v oblasti BOZP.

V rámci této akce bylo zjištěno celkem **17 osob vykonávajících nelegální práci**. Jednalo se o 9 občanů ČR, 2 občany jiných zemí EU a 6 cizinců ze zemí mimo EU.

Dále bylo kontrolní činností zjištěno:

- 28 případů nedodržení povinnosti dle § 136 zákona o zaměstnanosti (mít na pracovišti kopie dokladů prokazujících existenci pracovněprávního vztahu),
- 14 případů nesplnění informační povinnosti zaměstnavatele v souvislosti se zaměstnáváním zaměstnanců ze zahraničí,
- 12 případů porušení v oblasti pracovní doby,
- 12 případů porušení v oblasti odměňování zaměstnanců,
- 11 případů porušení v oblasti pracovního poměru a dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr,
- 4 případy porušení v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci.

V období od 17. 10. 2017 do 15. 11. 2017 byla realizována **mimořádná kontrolní akce zaměřená na kontrolu nelegálního zaměstnávání občanů ČR a cizinců v provozovnách stánkového prodeje v obchodních centrech**.

Také stánkový prodej se z pohledu možného nelegálního zaměstnávání dlouhodobě řadí mezi rizikové oblasti s vysokým podílem zaměstnávání na základě dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr. Často se jedná o tzv. brigádnické pozice, které jsou obsazovány studenty nebo nekvalifikovanou pracovní silou – tedy skupinou, kterou je možné z hlediska výkonu nelegální práce považovat za jednu z nejrizikovějších.

Také takto mimořádná kontrolní akce byla realizována inspektoráty na území celé ČR. Celkem bylo provedeno **68 kontrol**, z nichž **64** ke konci roku 2017 **dokončeno**. Každý inspektorát provedl ve své působnosti minimálně 6 kontrol Inspektorát pro hl. město Prahu a Inspektorát pro Středočeský kraj pak minimálně 5 kontrol se zaměřením na stánkový prodej.

Kontroly byly zaměřeny na stánkový prodej v obchodních centrech, tedy na prodejny bez stálé kamenné provozovny.

Kontroly byly zaměřeny na:

- výkon nelegální práce,
- plnění informačních a evidenčních povinností zaměstnavatele v souvislosti se zaměstnáváním zaměstnanců ze zahraničí,
- splnění povinnosti dle § 136 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti,
- kontrolu základních institutů v oblasti pracovněprávních vztahů (forma, náležitosti a obsah pracovní smlouvy, dohody o provedení práce nebo dohody o pracovní činnosti, pokud existují, a základní ustanovení zákoníku práce na úseku pracovního poměru, pracovní doby a odměňování),
- kontrolu základních institutů v oblasti BOZP.

V rámci kontrolní činnosti byl zjištěn **jeden občan ČR vykonávající nelegální zaměstnání.**

Dále bylo kontrolní činností zjištěno:

- 9 případů porušení v oblasti pracovního poměru a dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr,
- 4 případy porušení v oblasti pracovní doby,
- 3 případy porušení v oblasti odměňování zaměstnanců,
- 2 případy nedodržení povinnosti dle § 136 zákona o zaměstnanosti (mít na pracovišti kopie dokladů prokazujících existenci pracovněprávního vztahu),
- 2 případy nesplnění informační povinnosti zaměstnavatele v souvislosti se zaměstnáváním zaměstnanců ze zahraničí.

V rámci činnosti jednotlivých inspektorátů práce byly v roce 2017 realizovány také **regionální kontrolní akce** zaměřené na nelegální zaměstnávání. Tyto regionální kontrolní akce byly zaměřeny na ty oblasti podnikání kontrolovaných osob, které jednotlivé inspektoráty, dle zkušeností, výsledků kontrolní činnosti a monitoringu, vyhodnotily jako rizikové.

Sankce

Kromě toho, že inspektoráty vedou správní řízení zahájená na základě vlastních kontrolních zjištění, v oblasti zaměstnanosti postupují také v souladu s ust. § 126 odst. 4 věty poslední zákona o zaměstnanosti, kdy vedou správní řízení na základě zjištění z kontrol provedených Celní správou.

Správní řízení vedená orgány inspekce práce o spáchání přestupků souvisejících s nelegální prací jsou zpravidla velmi časově náročná. V rámci dokazování svědeckými výpověďmi jsou jako svědci předvolávány často právě fyzické osoby, které nelegální práci na pracovištích zaměstnavatelů měly vykonávat, a samozřejmě také kontrolované osoby nebo jejich zástupci. Předvolání nelegálně pracujících osob a zajištění jejich svědecké výpovědi je pak poměrně komplikované, především pokud se jedná o cizince ze zemí mimo EU. Kontrolované osoby bývají ve většině případů zastupovány advokáty, kteří se snaží využít všech dostupných procesních prostředků obrany, a to již v průběhu samotné kontroly a následně pak samozřejmě v případě zahájení správního řízení. Výjimkou není ani obrana ve správním soudnictví, kdy účastníci řízení napadají pravomocná rozhodnutí orgánů inspekce práce správními žalobami.

V průběhu správního řízení se účastníci snaží především zpochybnit původní kontrolní zjištění inspektorátu, odvrátit prokázání přestupku umožnění výkonu nelegální práce a dosáhnout zastavení správního řízení nebo alespoň oslabit kontrolní zjištění doložením dalších dokladů. Cílem účastníků řízení je především změna právní kvalifikace jednání na pouhé nedodržení písemné formy pracovněprávního vztahu namísto výkonu nelegální práce.

Za porušení právních předpisů v oblasti nelegálního zaměstnávání bylo v roce 2017 uloženo **440 pokut v celkové výši 85 665 000 Kč**. Z tohoto byly dvě pokuty ve výši 4 000 Kč uloženy fyzickým osobám za přestupek výkonu nelegální práce.

Při kontrolách nelegálního zaměstnávání se inspektoři nejčastěji setkávají s porušením informační povinnosti v souvislosti se zaměstnáváním cizinců a také porušením ustanovení § 136 zákona o zaměstnanosti, tedy povinnosti mít v místě pracoviště doklady prokazující pracovněprávní vztah. Za porušení **informační povinnosti** dle ustanovení § 87 zákona o zaměstnanosti bylo v roce 2017 uloženo celkem **455 pokut ve výši 8 599 000 Kč**. Za porušení ustanovení § 136 zákona o zaměstnanosti pak bylo v roce 2017 uloženo celkem **420 pokut ve výši 6 749 500 Kč**.

Počet a výše pokut za nelegální zaměstnávání uložených v roce 2017

Důvod uložení pokuty	Počet uložených pokut	Výše uložených pokut v Kč
§ 139 odst. 1 písm. c) ZoZ, výkon nelegální práce fyzickou osobou	2	4 000
§ 139 odst. 1 písm. d) ZoZ, umožnění výkonu nelegální práce podle § 5 písm. e) bod 1 (výkon práce mimo pracovněprávní vztah) nebo bod 2 (cizinec bez povolení k zaměstnání)	1	5 000
§ 140 odst. 1 písm. c) ZoZ, umožnění výkonu nelegální práce podle § 5 písm. e) bod 1 (výkon práce mimo pracovněprávní vztah) nebo bod 2 (cizinec bez povolení k zaměstnání)	424	82 431 000
§ 140 odst. 1 písm. e) ZoZ, umožnění výkonu nelegální práce podle §5 písm. e) bod 3 (cizinec bez povolení k pobytu)	35	3 225 000

(Pozn. Jedná se o pokuty uložené ve správních řízeních v období od 1. 1. do 31. 12. 2017, tj. částečně se může jednat o pokuty za protiprávní jednání zjištěná i kontrolami provedenými v předchozích obdobích. Pokuty nelze počítat, neboť jedna pokuta může zahrnovat více přestupků.)

Za umožnění výkonu nelegální práce, zjištěné kontrolami provedenými v roce 2017, bylo uloženo v roce 2017 zaměstnavatelům celkem 79 pokut v celkové výši 16 239 000 Kč.

Za porušení **informační povinnosti** dle ustanovení § 87 zákona o zaměstnanosti, zjištěné kontrolami provedenými v roce 2017, bylo v roce 2017 uloženo celkem **156 pokut ve výši 2 107 500 Kč**.

Za porušení ustanovení § 136 zákona o zaměstnanosti, zjištěné kontrolami provedenými v roce 2017, pak bylo v roce 2017 uloženo celkem **149 pokut ve výši 2 356 500 Kč**.

Podstatná část pokut za zjištění z kontrol roku 2017 bude předmětem správního řízení v roce 2018 a dalších.

Počet a výše pokut uložených za nelegální zaměstnávání na základě kontrol v roce 2017

Důvod uložení pokuty	Počet uložených pokut	Výše uložených pokut v Kč
§140 odst. 1 písm. c) ZoZ, umožnění výkonu nelegální práce podle §5 písm. e) bod 1 (výkon práce mimo pracovněprávní vztah) nebo bod 2 (cizinec bez povolení k zaměstnání)	78	16 091 000
§140 odst. 1 písm. e) ZoZ, umožnění výkonu nelegální práce podle § 5 písm. e) bod 3 (cizinec bez povolení k pobytu)	3	148 000

(Pozn. Jedná se o pokuty za protiprávní jednání, zjištěná kontrolami provedenými v roce 2017. Pokuty nelze počítat, neboť jedna pokuta může zahrnovat více přestupků.)

Závěr

Odhalování a potírání nelegální práce je dlouhodobě jednou z hlavních kontrolních priorit Státního úřadu inspekce práce i celého resortu Ministerstva práce a sociálních věcí, a to v souladu s prioritami vnitřní politiky Evropské unie.

V rámci hlavního úkolu „Kontrola nelegálního zaměstnávání občanů ČR a cizinců“ a souvisejících kontrolních úkolů, realizovaných oddělením inspekce nelegálního zaměstnávání inspektorátů bylo v roce 2017 provedeno celkem **9 707 kontrol**.

Výkon a umožnění nelegální práce s sebou nese negativní důsledky, na které lze nahlížet jak z pohledu osob, které nelegální práci vykonávají, tak také z pohledu daňového systému a systému sociálního zabezpečení a v neposlední řadě také z konkurenceschopnosti obchodních subjektů, které výkon nelegální práce umožňují. Setrvat proto v nastoleném trendu provádění efektivních kontrol v této oblasti je tak víc než nezbytné. Úkolem orgánů inspekce práce je působit preventivně a represivně nejen na zaměstnavatele, umožňující výkon nelegální práce, ale také na zaměstnance, kteří by se mohli výkonu nelegální práce dopustit.

Pozitivním jevem je rostoucí informovanost a právní povědomí, a to jak na straně zaměstnavatelů, tak na straně zaměstnanců, o právech a povinnostech spojených s výkonem

závislé práce. Korektní zaměstnavatelé chápou prospěšnost kontrol jako preventivní nástroj před nekalými soutěžními praktikami, mezi které lze nelegální zaměstnávání bezesporu zařadit. K naplnění dochází také v případě preventivní role kontrol, kdy při opakovaných kontrolách již nebývají zjištěny nedostatky a zaměstnavatelé akceptují provedenou kontrolu jako návod ke svému dalšímu postupu v souladu s právními předpisy.

Nedílnou součástí činnosti kontrolní činnosti je také poradenská a konzultační činnost, která je poskytována v rámci kontrol, ale také prostřednictvím elektronické komunikace.

1.3.2. Kontroly dodržování rovného zacházení se zaměřením na odměňování cizinců

Současný vývoj ekonomiky a klesající míra nezaměstnanosti s sebou přináší vyšší poptávku po pracovní síle, kterou nejsou zaměstnavatelé v mnohých případech schopni plně pokrýt z řad tuzemských pracovníků a řeší tak nedostatek pracovníků zaměstnáváním osob ze zahraničí – ať už se jedná o občany EU či občany ze států mimo EU.

Z těchto důvodů došlo k zařazení kontrol zaměřených na tuto problematiku mezi hlavní úkoly v oblasti zaměstnanosti a bylo jí tak v roce 2017 věnováno patřičného důrazu. Těmto kontrolám se věnovali inspektoři oddělení inspekce NLZ, neboť se při své kontrolní činnosti se zaměstnáváním cizinců setkávají ve zvýšené míře a mají tak s touto problematikou největší zkušenost.

Z poradenské i kontrolní činnosti orgánů inspekce práce je zřejmé, že znalosti cizinců týkající se českých pracovněprávních předpisů, zejména v oblasti odměňování jsou nedostačující, čehož bývá ze strany zaměstnavatelů nezřídka zneužíváno. V mnohých případech tak dochází k porušování povinnosti rovného zacházení se všemi zaměstnanci a to právě v oblasti odměňování - mzdových podmínek, příplatků za práci přesčas, za noční práci a za práci v sobotu nebo neděli, či ve ztíženém pracovní prostředí. Zaměstnavatelé se tak často uchylují k rozdílnému odměňování zaměstnanců na srovnatelných pracovních pozicích v případě cizinců a občanů ČR.

Volná pracovní místa, na kterých zaměstnavatel zamýšlí zaměstnávat cizince na základě povolení k zaměstnání, zaměstnanecké či modré karty, je povinen oznámit krajské pobočce ÚP ČR, a to včetně základní charakteristiky tohoto pracovního místa, tj. včetně informací o mzdových podmínkách. Ze zkušeností ÚP ČR však vyplývá, že často nejsou deklarované mzdové podmínky dodržovány.

Jako součást tohoto hlavního úkolu byla věnována zvýšená pozornost také poradenské činnosti, jejímž cílem bylo především zvyšování právního povědomí cizinců i zaměstnavatelů cizinců nejen o oblasti odměňování, ale o problematice zaměstnávání komplexně.

Cíl úkolu

Cílem kontrolní činnosti byla především snaha zamezit mzdovému znevýhodnění cizinců zaměstnaných v ČR a tím ve svém důsledku přispívat k postupnému odstraňování rozdílů ve výši mezd cizinců a ostatních zaměstnanců. Snahou bylo eliminovat toto rozdílné zacházení a porušování pracovněprávních předpisů na úseku odměňování cizinců.

Kontroly byly zaměřeny na oblast rovného zacházení, poskytování minimální a zaručené mzdy včetně příplatků v souladu s příslušnými předpisy, s cílením na zaměstnavatele a obory, kde dochází k zaměstnávání cizinců ve zvýšené míře.

Zadání úkolu

Kontroly dodržování rovného zacházení v oblasti odměňování cizinců byly prováděny v úzké spolupráci s dalšími kontrolními orgány, zejména s ÚP ČR.

Výběr zaměstnavatelů ke kontrole se proto zaměřil na ty, kteří zaměstnávají občany EU a jejich rodinné příslušníky, rodinné příslušníky občanů ČR, kteří nemají státní příslušnost ČR ani jiného členského státu EU a také cizinců, u kterých se vyžaduje povolení k zaměstnání, zaměstnanecká či modrá karta.

Dále měly kontroly probíhat také u zaměstnavatelů, na něž obdržely orgány inspekce práce podněty ke kontrole týkající se rovného zacházení a odměňování cizinců.

Kontroly byly prováděny kontrolní skupinou úseku inspekce NLZ, minimálně však v počtu 2 inspektorů. Jako efektivní se v loňském roce ukázala také realizace společných kontrolních akcí ve spolupráci s jinými kontrolními orgány, zejména Cizineckou policií a Celní správou.

Každému inspektorátu práce bylo stanoveno provést nejméně 30 kontrol zaměřených na problematiku rovného zacházení a odměňování cizinců.

Kontroly byly zaměřeny na:

- existenci pracovněprávního vztahu při výkonu závislé práce,
- výkon práce cizince na základě povolení k zaměstnání, zaměstnanecké karty, modré karty (je-li požadováno),
- výkon práce cizince v souladu s povolením k zaměstnání, se zaměstnaneckou kartou nebo s modrou kartou,
- výkon práce cizince na základě platného povolení k pobytu na území ČR (je-li požadováno),
- kontrolu dodržování informační povinnosti zaměstnavatele stanovené zákonem o zaměstnanosti,
- odměňování, náhrady mzdy nebo platu, cestovní náhrady
- dodržování rovného zacházení se zaměstnanci při výkonu stejné práce,
- formu, náležitosti a obsah pracovní smlouvy, dohody o provedení práce nebo dohody o pracovní činnosti (pokud existují),
- základní ustanovení zákoníku práce na úseku pracovního poměru, pracovní doby, odměňování a bezpečnosti a ochrany zdraví při práci.

Zhodnocení kontrolní akce

Inspektoráty bylo v roce 2017 provedeno celkem **213 kontrol** v rámci hlavního úkolu „Kontroly dodržování rovného zacházení se zaměřením na odměňování cizinců“, z toho **204 kontrol** bylo **dokončeno** v průběhu roku 2017, zbývajících 9 kontrol bude dokončeno v roce 2018.

Kontrolováno bylo **218 subjektů**, z toho se ve 205 případech jednalo o právnické osoby a ve 13 případech o podnikající fyzické osoby.

Kontrolní činnost byla prováděna na základě místních znalostí, zkušeností z předchozí kontrolní činnosti a také na základě cíleného monitoringu před zahájením samotné kontroly. Vzhledem k nízkému povědomí a znalostí cizinců týkajících se českých pracovněprávních předpisů se zde inspektoři neseškávali s podněty, poukazujícími na porušování pracovněprávních předpisů.

Kontroly dodržování rovného zacházení se zaměřením na odměňování cizinců byly prováděny napříč různými obory ekonomické činnosti (nejvíce v oblasti zpracovatelského průmyslu) a zejména na středních a větších pracovištích z pohledu počtu zaměstnanců kontrolovaného subjektu. Z výsledků kontrol vyplývá, což do značné míry koresponduje se současným ekonomickým růstem, že největší počet cizinců je zaměstnán na nekvalifikovaných či méně kvalifikovaných pozicích.

V rámci **204 dokončených kontrol** bylo u **60 kontrolovaných subjektů** zjištěno celkem **102 porušení** pracovněprávních předpisů a **13 porušení pracovněprávních předpisů** v oblasti nedodržení podmínek rovného zacházení v odměňování zaměstnanců (tedy nejen cizinců). Také byly zjištěny **4 nelegálně zaměstnávané osoby – cizinci** ze zemí mimo EU. Nejčastěji se inspektoři setkávali s porušením povinnosti zaměstnavatele či právnické nebo fyzické osoby, která uzavřela smlouvu se zahraničním zaměstnavatelem, na jejímž základě byli cizinci ze zemí mimo EU vysláni na území ČR k plnění úkolů vyplývajících z této smlouvy, **informovat** o nástupu, změně či ukončení zaměstnání či vysláni příslušnou krajskou pobočkou ÚP ČR. Toto porušení bylo v rámci kontrol zjištěno v **52 případech**.

Dále bylo zjištěno 22 porušení pracovněprávních předpisů v **oblasti odměňování za práci**, z čehož se nejčastěji jednalo o porušení spočívající v nedodržování nejnižší úrovně zaručené mzdy (18 porušení).

Při výkonu kontrol zaměřených na dodržování rovného zacházení se zaměřením na odměňování cizinců se inspektoři nejčastěji setkávali s komplikací při určení výkonu stejné práce, práce stejné hodnoty nebo srovnatelné složitosti, odpovědnosti a namáhavosti. Pro správný výkon kontroly bylo nezbytné vyhodnotit, aby práce tzv. srovnatelného pracovníka vykazovala shodu ve všech srovnávacích kritériích. V této souvislosti se inspektoři setkávali s nedostatečně popsányými pracovními místy, nedostatečně stanoveným druhem vykonávané práce, nedostatečně zpracovanými mzdovými směnicemi. Zpracované pracovní náplně byly často zavádějící nebo ne zcela vypovídající k objektivnímu posouzení věci a v některých případech byly vytvářeny náplně práce dodatečně, teprve v době kontroly. Těžko srovnatelné nebo nesrovnatelné náplně práce pak umožňují odlišné odměňování zaměstnanců.

Jako problematické se ukázaly situace, kdy byla na jednom pracovišti vykonávána shodná práce Čechů a cizinců, ale zaměstnavatelem byl rozdílný podnikatelský subjekt, což znemožnilo porovnání mzdového ohodnocení.

Kontrolní činností bylo zjištěno porušení dodržování rovného zacházení při odměňování cizinců u pěti kontrolovaných subjektů. V těchto případech se jednalo jak o stanovení nižší mzdy v případě cizinců v porovnání s tuzemskými zaměstnanci, tak např. také o nevyplácení odměn cizincům v případech, kdy tuzemským zaměstnancům byly tyto odměny vypláceny.

S problematikou odměňování, potažmo zaměstnávání cizinců, je úzce spojena problematika zaměstnávání na základě dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr. Tato oblast zaměstnávání se vyznačuje vysokou mírou volnosti, např. v oblasti evidence pracovní doby, ale také v oblasti odměňování zaměstnanců, kdy se na zaměstnance v těchto případech nevztahuje institut zaručené mzdy, ale pouze mzdy minimální. Při kontrolní činnosti se inspektoři také opětovně setkávali s případy nadhodnocení hodinové odměny pro zaměstnance zaměstnané na základě dohod o provedení práce oproti zaměstnancům zaměstnaným na základě pracovní smlouvy na stejný druh práce. Ve většině těchto případů se jedná o zneužívání institutu dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr. Zaměstnanci ve většině případů odpracují více hodin, než je zaměstnavatelem evidováno, a tyto další hodiny jsou pak vypláceny formou vyšší hodinové odměny. S nadhodnocováním hodinové mzdy u dohod o provedení práce se inspektoři v rámci kontrol tohoto hlavního úkolu setkali ve dvou případech. V jednom případě se jednalo o zaměstnance stejného pracovního zařazení, kdy hodinová mzda u dohody o provedení práce byla až třikrát vyšší než u zaměstnance v pracovním poměru, v druhém případě se jednalo o nadhodnocení hodinové mzdy z dohody o provedení práce za dokonce méně odbornou práci.

Zajímavostí je, že inspektoři narazili také na dva případy nerovného zacházení z pozice zaměstnaných občanů ČR, kterým byla za srovnatelnou práci vyplácena nižší mzda než cizincům. Zaměstnavatelé v jednom případě argumentovali, že takto cizincům kompenzují dopravu do zaměstnání.

Při kontrolách byla zjištěna také systémová porušení v odměňování zaměstnanců, kdy za stejnou práci nebo za práci stejné hodnoty a se shodnou týdenní pracovní dobou nestanovila a nezúčtovala stejnou mzdu, a to bez ohledu na to, zda se jedná o cizince či nikoliv.

Nejčastěji byly zjištěny následující nedostatky:

- 6 porušení pracovněprávních předpisů konstatovali inspektoři u zaměstnavatelů, spočívajících v nesplnění evidenční povinnosti ve vztahu k zaměstnaným zaměstnancům ze zahraničí,
- 2 porušení pracovněprávních předpisů, spočívající v nedodržování minimální mzdy.

V jednom případě došlo k porušení spočívajícímu v nesjednání odměny z dohody a podmínek jejího poskytování v dohodě o provedení práce nebo dohody o pracovní činnosti a nedodržení termínu splatnosti mzdy. Kontrolou bylo zjištěno také nedodržení písemné formy pracovní smlouvy a v jednom případě pak smlouva neobsahovala zákoníkem práce stanovené informace.

Sankce

Za porušení pracovněprávních předpisů zjištěných na základě kontrol provedených pod tímto úkolem bylo inspektoráty v roce 2017 uloženo **10 pokut** ve výši **415 000 Kč**.

Závěr

S ohledem na skutečnost, že mezi hlavní úkoly byly kontroly dodržování rovného zacházení se zaměřením na odměňování cizinců zařazeny v roce 2017 poprvé, není možné porovnat výsledky kontrol s předchozím obdobím.

Se zaměstnáváním cizinců a tedy i s jejich odměňováním se inspektoři NLZ setkávají často, nejen z výsledků kontrolní činnosti, ale také z výpovědí cizinců a poradenské činnosti je patrné, že se s nerovným zacházením v oblasti odměňování cizinci při své práci často setkávají.

S rostoucí ekonomikou doprovázenou rekordně nízkou mírou nezaměstnanosti a s tím souvisejícím nedostatkem pracovní síly, kterou nejsou zaměstnavatelé schopni v mnohých případech pokrýt z řad tuzemských pracovníků, roste zájem o zaměstnávání cizinců, ať už se jedná o občany EU či občany ze zemí mimo EU. Při kontrolách je zaměstnavateli inspektorům sdělováno, že primárním důvodem pro zaměstnávání cizinců v současné době není získání levné pracovní síly, ale potřeba zajistit provoz a neomezovat nedostatkem pracovníků výrobu a dostat tak nasmlouvaným zakázkám. S rostoucí poptávkou po pracovní síle, kterou není snadné uspokojit, vzrůstá i tlak na zvyšování mezd, a to nejen tuzemských, ale také zahraničních pracovníků.

1.3.3. Kontroly zprostředkování zaměstnání bez povolení

Kontrolám zaměřeným na oblast agenturního zaměstnávání se úřad věnuje soustavně již více než 10 let v rámci jednoho z hlavních úkolů v oblasti kontrol pracovních vztahů a podmínek.

Agentury práce, ať už se jedná o fyzické či právnické osoby, mohou zprostředkovat zaměstnání za podmínek daných zákonem o zaměstnanosti a především na základě povolení k příslušné formě zprostředkování zaměstnání. Mezi tyto formy patří vyhledání zaměstnání pro fyzickou osobu, která se o práci uchází, a vyhledání zaměstnanců pro zaměstnavatele, který hledá nové pracovní síly, zaměstnávání fyzických osob za účelem výkonu jejich práce pro uživatele a také poradenská a informační činnost v oblasti pracovních příležitostí. Agenturám práce i uživatelům je zákonem o zaměstnanosti a zákoníkem práce kladena řada povinností, týkajících se zejména zachování rovných podmínek agenturou práce přidělených zaměstnanců a kmenových zaměstnanců uživatele.

Kontrolní praxe posledních dvou let však ukazuje, že se stále častěji inspektoři při své kontrolní činnosti setkávají se zneužíváním tohoto institutu agenturního zaměstnávání. V praxi se nejčastěji jedná o případy, kdy je zaměstnání fyzických osob za účelem jejich dočasného přidělení k uživateli nahrazeno uzavřenými obchodními vztahy. Obchodními smlouvami, ať se již jedná o smlouvy o dílo, vzájemné spolupráci či mandátní smlouvy, je tak nahrazován nejen pracovněprávní vztah mezi agenturou práce a jejím zaměstnancem, tak také řádně uzavřená dohoda o přidělení zaměstnance mezi agenturou práce a uživatelem.

Do legislativy zavedla pojem zastřenému zprostředkování a s ním související přestupky až novelizace zákona o zaměstnanosti, která nabyla účinnosti dne 29. 7. 2017. Zastřené zprostředkování bylo nově definováno ustanovením § 5 písm. g) zákona o zaměstnanosti jako činnost právnické nebo fyzické osoby spočívající v pronájmu pracovní síly jiné právnické osobě nebo fyzické osobě, aniž by byly dodrženy podmínky pro zprostředkování zaměstnání tímto zákonem uložené. Novelizace zavedla také nový přestupek spočívající v zastřeném zprostředkování podle výše uvedeného ustanovení. Za tento přestupek lze uložit právnické osobě nebo fyzické podnikající osobě pokutu v rozsahu 50 000 – 10 000 000 Kč.

S těmito praktikami se setkávají inspektoři u agentur práce, které povolením ke zprostředkování zaměstnání disponují, a přesto přidělují své zaměstnance k uživateli na základě obchodních vztahů, namísto uzavření dohody o dočasném přidělení zaměstnance k uživateli podle zákoníku

práce. Výjimkou pak nejsou ani případy, kdy agentura práce již platným povolením nedisponuje a přesto svou činnost vyvíjí i nadále, často opět formou zastření pracovněprávních vztahů obchodními smlouvami.

Se zprostředkováním zaměstnání bez povolení či v rozporu s vydaným povolením se inspektoři stále častěji setkávají také u agentur práce a společností se zahraničními statutárními zástupci. U takových agentur práce je opakovaně zjišťováno nejen častější porušování pracovněprávních předpisů, ale také nelegální zaměstnávání cizinců ze zemí mimo EU. Z kontrolní činnosti vyplývá, že do těchto obchodních vztahů je často zapojeno i více subjektů, a to především ve snaze zastřít výkon závislé práce cizinců ze zemí mimo EU.

Zastřeným zprostředkováním zaměstnání tak dochází nejen k obcházení podmínek, které je nutné při agenturním zaměstnávání dodržovat, ale v případě cizinců ze zemí mimo EU je především cílem legalizovat jejich výkon závislé práce na území ČR.

Kontroly zastřených agentur práce byly v roce 2016 realizovány formou mimořádné kontrolní akce. U 2/3 kontrolovaných subjektů byly zjištěny nedostatky a cca 1/3 kontrolovaných subjektů zprostředkovávala zaměstnání bez povolení. Výsledky kontrol agentur práce i zastřených agentur potvrdily nárůst zastřeného agenturního zaměstnávání, a to zejména v oblasti zaměstnávání cizinců ze zemí mimo EU. Z výše uvedených důvodů byly kontroly zaměřené na oblast odhalování zprostředkování zaměstnání bez povolení zařazeny pro rok 2017 jako samostatný hlavní úkol.

Cíl úkolu

Cílem úřadu bylo docílit zvýšení počtu kontrol zaměřených na odhalování tohoto nebezpečného jevu a postihovat zastřené agentury práce, které vykonávají zprostředkování zaměstnání bez povolení či v rozporu s ním, svou činnost zastírají prostřednictvím obchodních smluv a dopouštějí se tak obcházení zákonů.

Do kontrol byly zahrnuty také agentury práce s povolením ke zprostředkování zaměstnání, které přesto přidělují své zaměstnance k uživateli na základě obchodních vztahů, namísto uzavření dohody o dočasném přidělení zaměstnance k uživateli podle zákoníku práce.

Zadání úkolu

Inspektoráty práce využily k výběru kontrolovaných osob podněty ke kontrole směřující do této oblasti, své praktické zkušenosti z kontrolní činnosti a informace poskytnuté jinými kontrolními orgány a asociacemi personálních agentur. Při provádění kontrol byly rovněž zohledněny zkušenosti získané v předchozím roce z kontrol zaměřených na oblast agenturního zaměstnávání a z mimořádných kontrol zaměřených na zastřené agenturní zaměstnávání.

Kontroly byly prováděny inspektory úseku inspekce NLZ, kteří mají zkušenosti jak z provádění kontrol nelegálního zaměstnávání, tak z kontrol dodržování povinností v oblasti pracovněprávních vztahů a z mimořádné kontrolní akce zaměřené na tuto oblast v roce 2016. Součástí kontrol byla také osvětová a preventivní činnost ze strany inspektorů s cílem přecházet porušování pracovněprávních předpisů v širším smyslu.

Každý inspektorát provedl ve své místní působnosti nejméně 10 kontrol zaměřených na zprostředkování zaměstnání bez povolení.

Kontroly byly zaměřeny na:

- dodržování povinností stanovených ust. § 14 odst. 3 písm. b) zákona o zaměstnanosti (zaměstnání zprostředkovávat za podmínek stanovených tímto zákonem právnické nebo fyzické osoby, pokud mají povolení k příslušné formě zprostředkování zaměstnání),
- dodržování povinností stanovených ust. § 87 odst. 1 a odst. 3 zákona o zaměstnanosti (informování příslušné krajské pobočky ÚP, a to nejpozději v den nástupu nebo do 10 dnů po ukončení zaměstnání občana EU, jeho rodinného příslušníka, rodinného příslušníka občana ČR uvedeného v § 3 odst. 3, cizince uvedeného v § 98 písm. a až e) a j) až r) zákona o zaměstnanosti, u kterého se nevyžaduje povolení k zaměstnání, nebo cizince, u kterého se vyžaduje povolení k zaměstnání, zaměstnanecká karta nebo modrá karta, který byl vyslán zahraničním zaměstnavatelem k plnění úkolů na území ČR),
- dodržování povinností stanovených ust. § 5 písm. e) zákona o zaměstnanosti (zákaz výkonu nelegální práce),
- dodržování povinností stanovených ust. § 308 zákoníku práce (uzavření dohody o dočasném přidělení mezi agenturou práce a uživatelem),
- dodržování povinností stanovených ust. § 309 zákoníku práce (přidělení zaměstnance k uživateli na základě písemného pokynu, který musí obsahovat předepsané náležitosti).

Zhodnocení kontrolní akce

Inspektoráty bylo v roce 2017 provedeno celkem **381 kontrol** v rámci hlavního úkolu „Kontroly zprostředkování zaměstnání bez povolení“, z nichž **313 kontrol** bylo do konce roku 2017 také **dokončeno**.

Kontroly byly provedeny u **347 subjektů**. Ve 327 případech se jednalo o právnické osoby a ve 20 případech o podnikající fyzické osoby.

Kontroly byly prováděny na území celé ČR a jednalo se především o větší průmyslové areály, výrobní haly a stavby – tedy pracoviště s větším počtem zaměstnanců. Při kontrolní činnosti byly inspektoráty využity nejen zkušenosti z předchozí kontrolní činnosti, tedy realizace mimořádné kontrolní akce zaměřené na tuto problematiku, ale také místní znalost inspektorů a cílený monitoring vytipovaných pracovišť. Podstatným zdrojem informací byly také podněty směřující do oblasti umožnění výkonu nelegální práce, a to jak ze strany veřejnosti, tak ze strany správních orgánů, např. Ministerstva vnitra – Odboru azylové a migrační politiky, které poskytlo inspektorátům informace o možném nelegálním zaměstnání a neoprávněném agenturním zaměstnávání, získané při udělování či prodlužování povolení k pobytu pro cizince. S ohledem na charakter kontrol a především předpokladu zaměstnávání cizinců na pracovišti, byly tyto kontroly prováděny také ve spolupráci s Cizineckou policií.

V rámci 313 dokončených kontrol bylo zjištěno celkem **466 porušení** pracovněprávních předpisů.

Kontrolami, které proběhly v rámci tohoto úkolu, bylo zjištěno celkem **106 osob při výkonu nelegální práce**. Ve 3 případech se jednalo o občany ČR, další 3 nelegálně zaměstnané osoby byly občany EU. Ve 100 případech se pak jednalo o výkon nelegální práce cizinců – občanů

třetích zemí (v 96 případech se jednalo o občany Ukrajiny, po 2 případech o občany Moldavska a občany Běloruska).

Zprostředkování zaměstnání bez povolení bylo zjištěno u **141 subjektů**.

Mezi další častá porušení zjištěná při kontrolách pod tímto úkolem patří:

- 36 porušení v oblasti náležitostí dohody o dočasném přidělení uzavřené mezi agenturou práce a uživatelem,
- 21 porušení v oblasti přidělování zaměstnance agentury práce k výkonu práce u uživatele (zejména v oblasti obsahu písemného pokynu přidělení zaměstnance k uživateli),
- 27 porušení v oblasti informační povinnosti zaměstnavatele v souvislosti se zaměstnáváním zaměstnanců ze zahraničí,
- 3 porušení v oblasti evidenční povinnosti zaměstnavatele v souvislosti se zaměstnáváním zaměstnanců ze zahraničí,
- 8 porušení v oblasti dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr,
- 5 porušení v oblasti uzavírání pracovního poměru, pracovní smlouvy a vzniku pracovního poměru a jeho skončení.

Kontroly zaměřené na oblast zprostředkování zaměstnání bez povolení se vyznačovaly velkou časovou a administrativní náročností. Charakteristické pro tuto oblast kontroly je řetězení obchodních vztahů, do kterých bývá zapojeno i několik subjektů. Kontrolní činnost byla do značné míry komplikována rozplétáním těchto obchodních vztahů. Na jednom pracovišti se často nacházeli zaměstnanci několika zaměstnavatelů a výjimkou nebyly případy, kdy samotní zaměstnanci nebyli schopni určit svého zaměstnavatele.

Nebylo výjimkou, že se subjekty, pro které byla na daném pracovišti práce vykonávána, zříkaly za pracovníky nacházející se na tomto pracovišti odpovědnosti a svoje jednání dokládaly uzavřenými obchodními smlouvami o dílo, nikoli o pronájem pracovní síly, přestože se de facto o takový pronájem a tedy agenturní zaměstnávání jednalo. Toto přenášení odpovědnosti často končilo u zaměstnavatele, který byl nekontaktní nebo v rámci kontroly neposkytoval zákonem stanovenou součinnost.

Vzhledem ke skutečnosti, že je oblast zastřené agenturního zaměstnávání úzce spojena s problematikou zaměstnávání cizinců ze zemí mimo EU, potýkali se inspektoři často také s jazykovou bariérou, ať již byla ze strany cizinců záměrná či nikoliv.

S časovou náročností kontrol zaměřených na oblast zastřené zprostředkování zaměstnání souvisí také skutečnost, že v mnohých případech byl kontrolován osobou také zahraniční subjekt, jehož sídlo se nenacházelo na území ČR a komunikace s ním tak byla velmi zdlouhavá.

V případech těchto kontrol byla v hojné míře využívána spolupráce s Českou správou sociálního zabezpečení, a to především v oblasti zjišťování příslušnosti k právním předpisům v souvislosti se zaměstnáváním cizinců a také IMI - Systému pro výměnu informací o vnitřním trhu, který zjednodušuje výměnu informací mezi členskými státy Evropské unie.

Sankce

Za porušení pracovněprávních předpisů zjištěných na základě kontrol provedených pod tímto úkolem bylo inspektoráty v roce 2017 uloženo **19 pokut** v celkové výši **5 860 000 Kč**.

Závěr

Současná ekonomická situace vyznačující se nízkou mírou nezaměstnanosti a nedostatkem pracovní síly, souvisí s větší poptávkou po pracovnících, a to jak z řad tuzemských pracovníků, tak z řad cizinců. Snaha rychle vyřešit aktuální nedostatek pracovníků tak často vede k využívání agenturního zaměstnávání a zaměstnávání cizinců. Na obě tyto formy zaměstnávání je však legislativou kladena řada požadavků, které se subjekty snaží obejít formou zastírání jak pracovněprávních vztahů, tak vztahů vyplývajících z agenturního zaměstnávání.

Výsledky kontrolní akce nejen v roce 2017, které navázaly na kontrolní zkušenosti v roce 2016, naznačují, že je opodstatněné věnovat této problematice zvýšenou pozornost. Kontroly zprostředkování zaměstnání bez povolení jsou proto zařazeny jako jedna z kontrolních priorit v oblasti zaměstnanosti také v roce 2018.

1.3.4. Kontrola plnění povinného podílu zaměstnávání OZP podle zákona o zaměstnanosti

Úřad každoročně v rámci plnění stanovených úkolů zaměřuje svou kontrolní činnost také na plnění povinností zaměstnavatelů s více než 25 zaměstnanci zaměstnávat osoby se zdravotním postižením ve výši povinného podílu těchto osob na celkovém počtu svých zaměstnanců.

Výsledky kontrol dlouhodobě ukazují, že řada zaměstnavatelů, kteří nesplnili stanovenou povinnost zaměstnáváním OZP ve výši povinného podílu na celkovém počtu zaměstnanců, neplní tuto povinnost ani tzv. náhradním plněním, tj. odběrem výrobků, služeb nebo zadáním zakázek zaměstnavatelům, kteří zaměstnávají více než 50% osob se zdravotním postižením - dle ustanovení § 81 odst. 2 písm. b zákona o zaměstnanosti, ani odvodem do státního rozpočtu dle ustanovení § 81 odst. 2 písm. c zákona o zaměstnanosti. Zaměstnavatelé nedodržují lhůtu pro ohlášení plnění této povinnosti, příp. lhůtu pro provedení odvodu. Dlouhodobě se potvrzuje, že důvodem u řady zaměstnavatelů je nedostatečná znalost prováděcího právního předpisu, ve kterém je uveden způsob výpočtu průměrného ročního přepočteného počtu zaměstnanců. Zaměstnavatelé často mylně spoléhají na výpočet používaného účetního programu. V roce 2017 probíhaly nejen kontroly u zaměstnavatelů zaměstnávajících více než 25 zaměstnanců v letech 2015 a 2016, ale kontroly byly prováděny i u poskytovatelů náhradního plnění.

Cíl úkolu

Nadále kontrolní činností přispívat k zvýšení právního vědomí zaměstnavatelů. Důsledným prováděním kontrol, odhalováním protiprávních jednání zaměstnavatelů při zaměstnávání OZP a případným správním trestáním pozitivně působit na pracovní podmínky a zaměstnávání OZP. Cílem kontrolního úkolu v této oblasti bylo rovněž minimalizovat počet zaměstnavatelů, kteří neplní povinný podíl zaměstnávání OZP. Orgány inspekce práce svou kontrolní činností i v roce

2017 zaměřily na poskytovatele náhradního plnění a především na skutečnosti, zda jsou oprávněni náhradní plnění poskytovat a zda ho poskytují maximálně v zákonem stanovené výši.

Zadání úkolu

Na rok 2017 bylo stanoveno, že každý inspektorát provede minimálně 15 kontrol se zaměřením na plnění povinného podílu zaměstnávání OZP, včetně kontrol poskytovatelů náhradního plnění. Podkladem pro výběr zaměstnavatelů byly tak jako v minulých letech seznamy od ÚP ČR, popřípadě přijaté podněty.

Inspektoráty měly svou kontrolní činnost v této oblasti zaměřit zejména na ty zaměstnavatele, kteří dle informací ÚP ČR měli plnit povinnost zaměstnávat OZP a v hlášení úřadu práce deklarovali povinnost odvodu do státního rozpočtu, ale tento neodvedli v zákonem stanovené lhůtě, případně vůbec. V takových případech měly inspektoráty se zaměstnavateli na základě podkladů od ÚP ČR zahájit správní řízení bez kontroly.

Předmětem kontroly byla i kontrola objemu skutečně poskytovaného a odebraného náhradního plnění jednotlivými zaměstnavateli, k čemuž měl být využíván seznam veškerého poskytnutého plnění nahlášeného ÚP ČR a zpracovaného na základě obdržných hlášení jednotlivých zaměstnavatelů.

Inspektoráty měly rovněž zahajovat správní řízení i v dalších případech, kdy je možné vést správní řízení bez kontroly, a to na základě dokladů poskytnutých krajskými pobočkami ÚP ČR v souvislosti s plněním povinného podílu zaměstnávání OZP.

Zhodnocení kontrolní akce

Tak jako v předchozích letech pokračovaly orgány inspekce práce ve své kontrolní činnosti i u zaměstnavatelů zaměstnávajících více než 25 zaměstnanců v pracovním poměru, kterým dle zákona o zaměstnanosti vyplývá povinnost zaměstnávat osoby se zdravotním postižením ve výši povinného podílu těchto osob na celkovém počtu zaměstnanců zaměstnavatele. Podkladem pro realizaci kontrol byly pro inspektoráty informace zaslané krajskými pobočkami ÚP ČR, poznatky z vlastní kontrolní činnosti a v neposlední řadě i přijaté podněty směřující do této oblasti kontroly.

V roce 2017 byly rovněž provedeny **kontroly u poskytovatelů náhradního plnění**, které převážně vyplynuly z kontrol u odběratelů, popřípadě byly prováděny na základě přijatých podnětů.

Kontrolní činnost se zaměřila na plnění zákonných povinností za rok 2016, ale i na plnění povinností za rok 2015, pokud inspektoráty práce obdržely informace o možném nedodržování povinností stanovených v ustanovení § 81 až § 83 zákona zaměstnanosti nebo pokud zjistily možné porušování povinností z vlastní kontrolní činnosti. Kontroly rovněž směřovaly na porušování ustanovení zákona o zaměstnanosti při plnění povinného podílu zaměstnávání OZP náhradním plněním, zejména při odebrání výrobků a služeb.

Kontroly plnění povinností vyplývajících z ustanovení § 81 až § 83 zákona o zaměstnanosti realizují oddělení inspekce NLZ, jejichž prioritou je především kontrola nelegálního zaměstnávání. I přes tuto skutečnost bylo v roce 2017 provedeno inspektoráty **celkem 186 kontrol**, přičemž 18 kontrol je rozpracovaných a budou ukončeny v roce 2018.

Do vyhodnocení kontrolní činnosti jsou zahrnuty i kontroly realizované na základě individuálních žádostí obdrženy od ÚP ČR (tedy mimo poskytované seznamy), z důvodu žádosti zaměstnavatele o vrácení odvodu nebo jeho části a kontroly provedené na základě podnětů na poskytovatele náhradního plnění, kteří neměli úřadem práce zřízená nebo vymezená chráněná pracovní místa, a přesto náhradní plnění poskytovali, popřípadě na poskytovatele náhradního plnění, u kterých bylo podezření na překročení limitu pro poskytování náhradního plnění. Ten činí 36násobek průměrné mzdy v národním hospodářství za 1. – 3. čtvrtletí předcházejícího kalendářního roku za každého přepočteného zaměstnance se zdravotním postižením zaměstnaného v předchozím roce.

Vždy byl kontrolován výpočet průměrného ročního přepočteného počtu všech zaměstnanců v pracovním poměru s následným výpočtem výše povinného podílu a dále průměrný roční přepočtený počet OZP v pracovním poměru, přičemž u těchto zaměstnanců byl vždy ověřován status OZP. V případech, kdy zaměstnavatel plnil povinnost zaměstnávat OZP náhradním plněním, bylo při kontrolách požadováno rovněž předložení dokladů prokazujících nákup výrobků nebo služeb (tj. faktur, dodacích listů apod.) a dokladů prokazujících jejich úhradu, včetně čestných prohlášení dodavatelů (poskytovatelů), že byli oprávněni výrobky, služby nebo zakázky poskytovat. Pokud zaměstnavatelům vznikla povinnost odvodu do státního rozpočtu, byla kontrolována správnost výpočtu výše tohoto odvodu a rovněž bylo kontrolováno, zda byl odvod do státního rozpočtu proveden a v jaké výši.

Kontroly plnění povinného podílu zaměstnávání OZP u poskytovatelů náhradního plnění

Z celkového počtu 192 kontrol, které v roce 2017 provedly inspektoráty, bylo 12 kontrol zaměřených na plnění povinností, které poskytovatelům vyplývají z ustanovení § 8 odst. 3 zákona o zaměstnanosti.

V rámci kontrol poskytovatelů náhradního plnění byl zjišťován průměrný roční přepočtený počet zaměstnanců v pracovním poměru a průměrný roční přepočtený počet zaměstnanců OZP, přičemž u všech zaměstnanců OZP byl ověřován jejich status. Inspektoři při kontrolách zjišťovali na ÚP ČR, zda započtení zaměstnanci pracovali na zřízených nebo vymezených chráněných pracovních místech. Současně byl zjišťován maximální objem, v jakém mohly kontrolované osoby poskytnout odběratelům své výrobky, služby nebo plnit zadané zakázky, a zda o poskytnutém plnění vedly řádnou evidenci. Správnost údajů uvedených na předložených seznamech o poskytnutém plnění následně při kontrole ověřovali podle účetních dokladů. Byla rovněž kontrolována správnost výpočtu dle ustanovení § 81 odst. 5 zákona o zaměstnanosti v návaznosti na prováděcí právní předpis (Vyhl. č. 518/2004 Sb., kterou se provádí zákon o zaměstnanosti). Kontroly poskytovatelů náhradního plnění jsou časově velmi náročné, neboť je potřeba zkontrolovat velké množství dokladů. Kontroly jsou ztíženy i tím, že zaměstnavatelé jako poskytovatelé náhradního plnění mají zákonem o zaměstnanosti stanovenou podmínku, že musí zaměstnávat OZP na zřízených nebo vymezených chráněných pracovních místech, což museli inspektoři ověřovat na příslušné pobočce ÚP ČR. S ohledem na to, že seznamy odběratelů náhradního plnění s uvedením konkrétních dodavatelů a výši poskytnutého náhradního plnění obdržely inspektoráty tak jako v minulých letech až v posledním čtvrtletí roku 2017, nebylo možné realizovat více těchto kontrol.

Porušení při plnění povinnosti zaměstnávat osob se zdravotním postižením v povinném podílu

Ustanovení zákona o zaměstnanosti	Popis porušení	Zjištěno u počtu zaměstnavatelů
§ 81 odst. 1	Zaměstnavatel s více jak 25 zaměstnanci v pracovním poměru nesplnil povinnost zaměstnávat OZP ve výši povinného podílu.	119
§ 83	Zaměstnavatel písemně neohlásil krajské pobočce ÚP ČR plnění povinného podílu zaměstnávání OZP do 15. února následujícího roku.	50
Celkový počet porušení		169

Ve 119 případech bylo zjištěno, že zaměstnavatelé, kteří zaměstnávají více než 25 zaměstnanců v pracovním poměru, nesplnili zákonnou povinnost zaměstnávat osoby se zdravotním postižením ve stanovené výši 4 % povinného podílu. Dále pak bylo zjištěno, že 50 zaměstnavatelů nesplnilo ohlašovací povinnost o plnění povinného podílu vč. uvedení způsobu plnění vůči místně příslušné krajské pobočce ÚP ČR.

Častých porušením bylo neplnění povinnosti v zákonem stanovené lhůtě do 15. 2. následujícího roku provést odvod do státního rozpočtu, když ze zákona o zaměstnanosti vyplývá, že pokud tak zaměstnavatelé neučinili, pak dle zákona nesplnili povinný podíl zaměstnáváním OZP. Dalším častým porušením bylo tak jako v minulých letech nedodržení lhůty pro ohlášení plnění povinnosti, která je dle ustanovení § 83 zákona o zaměstnanosti rovněž do 15. 2. následujícího roku. Dlouhodobě se při kontrolách potvrzuje, že důvodem neplnění povinností je u řady zaměstnavatelů nedostatečná znalost prováděcího právního předpisu, ve kterém je uveden způsob výpočtu průměrného ročního přepočteného počtu zaměstnanců.

U kontrol poskytovatelů náhradního plnění bylo zjišťováno, že nezaměstnávali OZP na zřízených nebo vymezených chráněných pracovních místech, neboť neměli s ÚP ČR uzavřenu dohodu o zřízení nebo vymezení chráněných pracovních míst. V důsledku toho nesplňovali podmínku dle § 81 odst. 2, písm. b), a nebyli proto oprávněni poskytovat náhradní plnění. V některých případech bylo zjištěno, že poskytovatelé nevedli evidenci náhradního plnění v rozsahu dle ustanovení § 81 odst. 3 zákona o zaměstnanosti. Zde stojí za zmínku, že za plnění povinného podílu formou odběru výrobků a služeb vždy odpovídá odběratel a odpovědnost dodavatele za správnost údajů poskytnutých odběrateli není zákonem o zaměstnanosti řešena.

Sankce

Inspektoráty uložily celkem **13 pokut** v souhrnné výši **305 000 Kč**. Dále byla uložena **1 pokuta** ve výši **10 000 Kč** na základě správního řízení vedeného bez kontroly, na základě podkladů z ÚP ČR.

V roce 2017 bylo také uloženo **43 pokut** v souhrnné výši **1 169 000 Kč** za porušení zjištěná při kontrolách realizovaných v roce 2016.

Závěr

Z výše uvedených informací vyplývá, že cíl tohoto úkolu byl v roce 2017 naplněn. Inspektoráty se při výběru zaměstnavatelů ke kontrole zaměřily zejména na ty, kteří měli povinnost zaměstnávat OZP, a tyto nezaměstnávali, ani neplnili povinnost jiným způsobem. Dále byly řešeny žádosti ÚP ČR o kontrolu zaměstnavatelů, kteří žádali o vrácení přeplatku na odvodech do státního rozpočtu. Kontrolami zaměstnavatelů uvedených na seznamech ÚP ČR byla ve většině případů zjištěna porušení, spočívající v nesplnění zákonných povinností uvedených v ustanovení § 81 až 83 zákona o zaměstnanosti, a většinou se potvrdily nedostatky, uvedené na předaných seznamech. Nejčastějšími porušeními bylo nesplnění povinnosti zaměstnávat OZP a pozdní ohlášení způsobu a rozsahu plnění povinného podílu OZP příslušné krajské pobočce ÚP ČR. Zaměstnavatelé stále nesprávně postupují při výpočtu přepočteného počtu zaměstnanců a přepočteného počtu OZP. Odvody do státního rozpočtu byly prováděny až po zákonem stanovené lhůtě, a to mnohdy z důvodu finanční situace zaměstnavatelů. V řadě případů bylo zjištěno neoprávněné poskytování náhradního plnění a následné chybné vykazování tohoto plnění odběrateli, a to buď z důvodu překročení limitu náhradního plnění nebo pro absenci chráněných pracovních míst u poskytovatele náhradního plnění, zřízených nebo vymezených na základě dohody s ÚP ČR.

Z provedených kontrol a zkušeností inspektorů je zřejmé, že zaměstnavatelé problematiku související s povinnostmi stanovenými v ustanovení § 81 až 83 zákona o zaměstnanosti stále podceňují a pokládají ji za okrajovou záležitost.

S ohledem na opakující se zjištění je nutné i v následujícím roce věnovat této problematice patřičnou pozornost. Tato kontrolní činnost má pozitivní dopad na příjmy státního rozpočtu a současně sehrává i roli poradenskou. Ke kontrolám poskytovatelů náhradního plnění lze konstatovat, že tyto byly časově velmi náročné, a to jak z nutnosti prověřit velký počet dokladů, tak i z nutnosti zjišťovat další potřebné informace, přičemž většinou se jedná o velké zaměstnavatele, u kterých je poměrně vysoká fluktuace zaměstnanců.

1.4. Kontrola bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a bezpečnosti provozu vyhrazených technických zařízení

Kontrolní činnost v oblasti bezpečnosti práce a vyhrazených technických zařízení (dále jen „VTZ“) byla v roce 2017 prováděna inspektory oddělení inspekce BOZP inspektorátů. V rámci hlavních úkolů inspektoři bezpečnosti práce kontrolovali dodržování právních a ostatních předpisů k zajištění bezpečnosti práce v oblastech dopravy, zemědělství, lesnictví, hutnictví, strojírenství, terciární sféry a chemického průmyslu. Inspektoři VTZ prováděli v rámci hlavních úkolů kontroly v oblasti stavebnictví a v oblasti dodržování právních a ostatních předpisů k zajištění bezpečného provozu VTZ, a to zařízení elektrických, zdvihacích, tlakových a plynových. Konkrétně se jednalo o kontroly bezpečnosti práce při provozu zdvihacích zařízení na staveništích, při provozu plynových spotřebičů a při provozu elektrických zařízení jako součástí technologických celků. Dále byly tyto kontroly rovněž prováděny u vyhrazených tlakových zařízení, jako jsou kotle a tlakové nádoby. Také byly provedeny prověrky zavedeného systému řízení BOZP v právních subjektech dle programu *Bezpečný podnik* a kontroly v rámci integrované inspekce dle zákona č. 224/2015 Sb., o prevenci závažných havárií.

Činnost byla směřována na kontroly příčin a okolností vzniku pracovních úrazů, posuzování projektové dokumentace a účasti na závěrečných kontrolních prohlídkách (kolaudace staveb). Na základě pověření MPSV Úřad každoročně vydává Zprávu o pracovní úrazovosti v ČR, kterou předkládá Radě vlády pro BOZP. Součástí byly následné kontroly BOZP a VTZ, včetně kontrol dodržování předpisů na základě podnětů směřujících do oblasti bezpečnosti práce a mimořádná kontrolní akce zaměřená na dodržování právních předpisů k zajištění bezpečnosti provozovaných elektrických zařízení v dětských letních táborech.

Součástí bylo také poskytování základních informací a poradenství, v oblasti BOZP a VTZ, například stanovení organizace práce a pracovních postupů při používání zdvihacích zařízení – systém bezpečné práce, povinnosti zaměstnavatele při vzniku pracovního úrazu, problematika skladování, kvalifikační předpoklady při provozu manipulačních vozíků, stanovení pracovních postupů pro chov zvířat aj.

Celkem provedli inspektoři inspekce BOZP v roce 2017 celkem **8 623** kontrol, z toho bylo 832 kontrol příčin a okolností vzniku pracovních úrazů, při nichž inspektoři zjistili celkem 955 nedostatků.

Nejčastěji zjištěné nedostatky se týkaly nezajištění bezpečnosti a ochrany zdraví zaměstnanců při práci s ohledem na rizika možného ohrožení jejich života a zdraví. Jednalo se zejména o nebezpečné provozování strojů a strojních zařízení bez ochranných zařízení, nepřijetí opatření k zamezení rizika pádu z výšky, tolerování nebezpečných pracovních postupů, nevybavení zaměstnanců vhodnými osobními ochrannými pracovními prostředky či špatný technický stav VTZ.

Inspektoráty práce vydaly 2 374 vyjádření k vybraným projektovým dokumentacím staveb určených pro užívání ve veřejném zájmu nebo jako pracoviště fyzických osob, ohledně splňování požadavků právních předpisů k zajištění bezpečnosti práce a technických zařízení. Dále se inspektoráty zúčastnily 1 264 kolaudačních řízení při povolování staveb.

Celkem bylo zjištěno **18 627** nedostatků. Nejčastěji se jednalo o nedostatky v oblasti řízení péče a bezpečnosti práce (špatná organizace práce, nebezpečné pracovní postupy tolerované zaměstnavatelem aj.), a to v počtu 3 974. Dalšími nejčastějšími zjištěními v počtu 3 570 případů byly nedostatky u výrobních a provozních budov, u 967 případů se jednalo o nedostatky v oblasti stavebnictví a 941 nedostatků bylo v oblasti skladování a manipulace s materiálem. Za zjištěná porušení právních a ostatních předpisů k zajištění bezpečnosti práce a VTZ bylo kontrolovaným zaměstnavatelům uloženo **849** pokut v celkové výši **33 225 000 Kč**.

1.4.1. Bezpečnost práce ve stavebnictví

Úvod

Náplní kontrolní činnosti na stavbách bylo prověření stavu a úrovně zajišťování bezpečnosti práce u zhotovitelů staveb a prověření dodržování povinností, vyplývajících z právních a ostatních předpisů k zajištění BOZP. Kontroly se zaměřovaly zvláště na práce ve výškách a zemní práce, které patří k nejrizikovějším činnostem na staveništích a k činnostem s nejvyšším počtem (téměř 50 %) smrtelných pracovních úrazů.

V průběhu roku byly provedeny kontroly u 739 právních subjektů podnikajících ve stavebnictví. Kontroly byly prováděny na staveništích, kde pracovali současně zaměstnanci více zaměstnavatelů i podnikající fyzické osoby, které nikoho nezaměstnávaly. Dále byly kontroly zaměřeny na stavební organizace střední a malé velikosti. Nejčastější nedostatky byly zjištěny u způsobu zajištění zaměstnanců proti pádu z výšky, určení vhodného OOPP proti pádu z výšky a jeho ukotvení, nebo zajištění volných okrajů. Dále u technických konstrukcí, kterými jsou zaměstnanci chráněni proti pádu z výšky a dočasných stavebních konstrukcí – lešení. Časté byly nedostatky u pracovních postupů při zajištění výkopových prací.

Cíl úkolu

Cílem úkolu bylo kontrolou dodržování předpisů na staveništích se zaměřením na bezpečný způsob práce působit na celkové snižování počtu pracovních úrazů na staveništích.

Výběr staveb a subjektů podnikajících ve stavebnictví ke kontrolám byl prováděn v první řadě na základě oznámení o zahájení stavebních prací (zaslaných zadavateli staveb na inspektoráty) a výběrem malých a středních organizací, u nichž nebyla kontrola prováděna v posledních třech letech nebo byla provedena kontrola šetření těžkého nebo smrtelného pracovního úrazu v roce předcházejícím. Kontroly byly zaměřeny zvláště na zajišťování bezpečnosti práce při pracích ve výškách, dále při zemních pracích, při manipulaci s materiálem na staveništi a při montážních pracích, včetně všech ostatních souvisejících činností.

Zadání úkolu

Kontroly byly zaměřeny zvláště na zajišťování bezpečnosti práce při pracích ve výškách, kde dochází k nejvyššímu počtu smrtelných úrazů, dále pak při zemních pracích, při manipulaci s materiálem na staveništi a při montážních pracích a dalších souvisejících činnostech.

Kontroly se zabývaly následujícími otázkami:

- zda se při práci více zhotovitelů na jednom staveništi tyto subjekty vzájemně informují o rizicích vyplývajících z jejich činnosti a přijatých opatřeních k ochraně před jejich působením, v případech, kdy není ustanoven koordinátor BOZP na staveništi,
- zda zaměstnavatel vede dokumentaci o úrazech a vyhotovuje o nich záznamy,
- zda zaměstnavatel poskytuje zaměstnancům bezplatně podle vlastního seznamu osobní ochranné pracovní prostředky na základě vyhodnocení rizik a konkrétních podmínek práce,
- zda zaměstnavatel chrání zaměstnance proti pádu z výšky kolektivním zajištěním (ochranné zábradlí, ochranné ohrazení, záchytné lešení, záchytné sítě),
- zda v případě, že zaměstnanci nejsou chráněni proti pádu kolektivním zajištěním, mají zaměstnavatelem přiděleny OOPP proti pádu, které jsou pro danou činnost vhodné, je určeno místo ukotvení a OOPP jsou pravidelně kontrolovány,
- zda stavba, pracoviště nebo zařízení staveniště je zabezpečeno proti vstupu nepovolaných fyzických osob,
- zda technické konstrukce, kterými jsou zaměstnanci chráněni proti pádu, propadnutí střešní krytinou nebo sklouznutí ze střechy, odpovídají svým provedením bezpečnostním požadavkům,
- zda je předepsaným (vhodným) způsobem zajištěn prostor pod a okolo přepravovaného břemene a pod prací ve výškách,
- zda výkopové práce a stěny výkopů jsou bezpečně zajištěny a jsou provedeny bezpečné výstupy a sestupy,
- zda zaměstnavatel seznámil obsluhu stavebních strojů s místními provozními a pracovními podmínkami majícími vliv na bezpečnost práce a obsluha stroj ovládá v souladu s návodem výrobce,
- zda je provoz staveništních rozvaděčů a pohyblivých přípojů prováděn v souladu s bezpečnostními předpisy.

Zhodnocení kontrolní akce

Celkem bylo provedeno 785 kontrol s těmito výsledky:

Ukazatel	Inspektorát ¹								Celkem
	3	4	5	6	7	8	9	10	
Počet kontrolovaných subjektů	106	98	49	63	55	176	80	112	739
Počet kontrol	124	102	52	65	55	186	86	115	785
Počet zjištěných nedostatků	62	152	78	195	102	322	211	325	1447
Počet opatření	0	1	3	1	0	0	1	0	6

Nejčastěji byl kontrolovanými subjekty porušován zákoník práce a zákon č. 309/2006 Sb.

¹ 3 - Praha; 4 – Středočeský kraj; 5 – Jihočeský kraj a Vysočina; 6 – Plzeňský a Karlovarský kraj; 7 – Ústecký a Liberecký kraj; 8 – Královehradecký a Pardubický kraj; 9 – Jihomoravský a Zlínský kraj; 10 – Olomoucký a Moravskoslezský kraj

Přehled nejčastěji porušovaných předpisů

Předpis	počet porušení	počet subjektů	% ze zjištěných porušení
zák. č. 309/2006 Sb.	768	574	36 %
zákoník práce	459	389	22 %
NV č. 362/2005 Sb.	425	294	20 %
NV č. 591/2006 Sb.	313	237	15 %
ostatní předpisy	148	134	7 %
Celkem	2 113	1 628	100 %

Kontrolní část

Vyhodnocení rizik zaměstnavatelem, vzájemná informovanost o rizicích

Na staveništích se prakticky vždy vyskytuje více zhotovitelů, kteří svou činností vytvářejí rizika, působící vzájemně na jednotlivé zhotovitele, vyskytující se na staveništi v daném časovém úseku výstavby. Na staveništích bylo kontrolováno, jakým způsobem se zhotovitelé vzájemně informují o rizicích, které vznikají při jejich činnosti na pracovišti. Stavby, na nichž působí koordinátor BOZP, a stavby s určeným hlavním zhotovitelem (větší organizací) tuto informovanost většinou splňují. Zaměstnavatelé ve většině případů mají zpracován obsáhlý dokument zabývající se riziky. Tato dokumentace mnohdy obsahuje soupis všech možných existujících rizik na všech možných pracovištích, namísto vyhledaných rizik a přijatých opatření vztahujících se k pracovním podmínkám a pracovnímu prostředí na konkrétním pracovišti. Obsah takto vytvářených dokumentů bývá ovšem často formální a rozsahem příliš velký. Jsou v něm popisovány i činnosti a rizika na staveništi se nevyskytující a praktické povědomí o obsahu těchto dokumentů je u zhotovitelů proto malé. U staveb s kratší dobou výstavby, kde však působí velké množství malých subjektů – zhotovitelů, bylo zjištěno, že zaměstnavatelé povinnost informovat o rizicích často porušují.

Povinnosti zaměstnavatele při pracovních úrazech

Z kontrol provedených inspektory inspektorátu vyplývá, že zaměstnavatelé zpravidla plní ohlašovací povinnost a zasílají záznamy o úrazech v souladu s požadavky zákoníku práce a prováděcího nařízení vlády. O pracovních úrazech, které povinná osoba neohlásí, popř. nezašle záznam o úrazu, se inspektorát dozví např. od Policie ČR, pokud se úrazem zabývá. Ve stavebnictví představují problém živnostníci, jejichž pracovní úraz zpravidla nikdo neohlásí. Subjekty je opomíjeno, že § 105 zákoníku práce se podle § 12 a § 13 zákona č. 309/2006 Sb. vztahuje také na fyzické a právnické osoby na pozici zadavatele stavby a zhotovitele. Knihy úrazů mají zaměstnavatelé zavedeny. Některé však neobsahují náležitosti stanovené prováděcím právním předpisem.

Poskytování osobních ochranných pracovních prostředků

Zaměstnavatelé poskytují svým zaměstnancům OOPP, avšak ne vždy vedou o tomto řádný záznam. Nezřídka se poskytování OOPP děje na základě zvyklostí nebo momentální potřeby, nikoliv podle vlastního seznamu zpracovaného na základě vyhodnocení rizik a konkrétních podmínek práce. Seznamy poskytovaných OOPP nebývají zpracovány pro všechny pracovní

pozice, které se u zaměstnavatele vyskytují. Zaměstnavatelé mnohdy evidují poskytnutí pracovních oděvů, obuvi a rukavic, naproti tomu evidenci o poskytnutí OOP proti pádům, svářecí kukly apod. nevedou vůbec.

Kolektivní zajištění proti pádu z výšky

U dočasných stavebních konstrukcí (dále „lešení“) jsou opakovaně zjišťovány následující nedostatky:

- o předání lešení a jejich převzetí do užívání není vyhotovován písemný záznam, přesto se na lešení dávno pracuje,
- lešení nesplňují požadavky části VII. přílohy k nařízení vlády č. 362/2005 Sb. Lze konstatovat, že až na výjimky každé lešení bylo sestaveno a používáno v rozporu s příslušnými legislativními požadavky, návodem k používání nebo technickou normou,
- mezery mezi fasádou objektu a podlahou lešení, kterými lze propadnout, nejsou zabezpečeny a opatření není řešeno ani pracovním postupem,
- osoby provádějící montáž a demontáž lešení nepoužívají OOP proti pádu,
- lešení má nedostatečné nebo nevhodně provedené úhlopříčné ztužení a kotvení,
- lešení je sestaveno podle uvážení lešenářů, nikoliv podle návodu na montáž. Pokud návod uspořádání lešení nepokrývá, není zpracován individuální výpočet pevnosti a stability,
- návod na montáž lešení, popř. jiná dokumentace nebývá k dispozici na staveništi,
- lešení nejsou podrobována pravidelným odborným prohlídkám.

Nejvíce nedostatků v provedení dočasných stavebních konstrukcí se dlouhodobě vyskytuje u trubkových lešení a především na staveništích menšího rozsahu, např. při revitalizacích panelových domů a u rodinných domů. Nedostatky při zajištění osob proti pádu při montážích lešení se objevují i u subjektů, které se na montáž a demontáž dočasných stavebních konstrukcí přímo specializují.

Poskytování OOPP proti pádu z výšky

Osobní ochranné pracovní prostředky proti pádu jsou na staveništích používány zejména při montážích střešních pláštěů, montážích konstrukčních prvků ve výšce, např. montáž železobetonových prefabrikovaných konstrukcí skeletu hrubé stavby. Při vlastních kontrolách stavenišť bylo zjišťováno, že zaměstnavatel neurčil způsob a místo kotvení, nezpracovává technologický postup na provádění práce s určením vhodného OOPP proti pádu, nezajišťuje pro zaměstnance, provádějící práce s použitím OOPP proti pádu, řádné vyškolení. Zaměstnanci často pro kotvení používají spojovací lano příliš dlouhé, a to jak při pracovním polohovacím systému tak při systému zachycení pádu. Nemůže tak dojít k zachycení případného pádu v bezpečné vzdálenosti od hrany nebo v bezpečné výšce. Uživatel těchto OOPP také často ani neví, k jakému účelu jednotlivé spojovací prostředky jsou používány a k čemu slouží. Nedostatečně, málo jsou používány doplňky jako zkracovače (lanové svěry) určené k nastavení délky lana, zatahovací zachycovače pádu, pohyblivé zachycovače pádu. Pracovníci provádějící práce ve výšce také často mají nasazen pouze zachycovací postroj bez spojovacích prostředků, kotevního lana, kdy toto použijí až v okamžiku, kdy je na jejich pracovišti prováděna kontrola.

Zabezpečení staveniště proti vstupu nepovolaných osob

Nejčastěji jsou zjišťovány nedostatky v zabezpečení staveniště, pracoviště na počátku zahájení stavebních prací, kdy jsou prováděny zemní práce a základové konstrukce. Dále v případech, kdy je staveniště umístěno v odlehlých částech obcí nebo ve výrobním průmyslovém areálu. Na to, zda je staveniště řádně zabezpečeno, má vliv i působení koordinátora bezpečnosti práce, zejména jak často se na staveništi pohybuje. Staveniště nejsou řádně ohrazena, oplocena také u staveb menšího rozsahu, při výstavbě rodinných domů, rekonstrukci bytových domů, rekonstrukcích veřejných prostranství, pěších komunikací. Zde je často k ohrazení staveniště, pracoviště používána pouze červenobílá páska, která má životnost na staveništi pouze několik hodin.

Zajištění proti pádu a propadnutí

Nedostatky u technických konstrukcí proti pádu, zábradlí, byly zjišťovány při osazení madla, horní tyče ve výšce menší než 1,1 m nad podlahou, provedení pouze jednotyčového zábradlí při výšce podlahy nad okolní úroveň větší než 2 m a neprovedení zarážky u podlahy. U dřevěné konstrukce zábradlí je zjišťována nedostatečná pevnost, způsobená použitím zbytkového nekvalitního řeziva na jeho výrobu na staveništi, a nevhodně zvolené, velké rozteče nosných sloupků. Časté nedostatky jsou i na konstrukcích lešení jako dočasné stavební konstrukci. Pracovní podlahy nejsou souvisle pokryty podlahovými dílci, v místech překrývání podlahových dílců není provedeno jejich zajištění proti posunu, chybí vnitřní zábradlí v případech, kdy pracovní podlaha lešení je vzdálená od přilehlé stěny fasády více jak 0,25 m, zejména při členitější ploše fasády tvořené různými výklenky, a pracovní podlahy jsou opatřeny bez ohledu na výšku pouze jednotyčovým zábradlím bez zarážky u podlahy. U otvorů v konstrukci podlahy je zajištění provedeno poklopy tvořenými deskami, vybouranými dveřními křídly a podobným materiálem o neznámé únosnosti, bez zajištění proti posunutí.

Zajištění prostoru pod prací ve výškách

Nejvíce nedostatků při zajištění prostoru pod prací ve výšce (dále „ohrožený prostor“) bylo zjištěno opakovaně stejně jako v předchozích letech na staveništích menšího rozsahu, zejména při revitalizaci bytových domů v městské zástavbě. Kontrolované subjekty ohrožený prostor zajišťují nedostatečně také při pracích prováděných z lešení, kdy se v tomto prostoru pohybují zaměstnanci jednotlivých zhotovitelů i další osoby (především veřejnost, nájemníci revitalizovaných domů atd.). Další činností, při které ohrožený prostor nebývá zajištěn, je výměna oken bytových domů. Zaměstnanci a další osoby se často pohybují pod nebezpečnou prací ve výškách zejména v případech, kdy jsou stavební práce prováděny na veřejných prostranstvích, kde je možnost záboru větší veřejné plochy omezena nebo zakázána.

Výkopové práce

Zemní výkopové práce patří k činnostem se zvýšeným rizikem prováděných na staveništích, při kterých dochází k závažným i smrtelným pracovním úrazům. Výkopy provedené zejména na staveništích, kde probíhají i jiné činnosti, nejsou často zajištěny u okrajů, kde hrozí nebezpečí pádu osob do výkopu, zábradlím nebo ve vzdálenosti větší než 1,5 m ohrazením. Při zajištění stěn proti sesutí svahováním se vyskytly případy, kdy sklony svahu jsou příliš příkré,

neodpovídají druhu zeminy a sklon není posouzen ani projektantem nebo geologickým posudkem. Na staveništích byly zjištěny i případy kdy u strojně hloubeného výkopu není provedeno před vstupem pracovníků do výkopu žádné pažení. Zhotovitel často v těchto případech argumentuje tím, že do výkopu nikdo nemusí vstupovat, že veškeré práce budou pracovníci provádět bez toho, aby vstoupili do výkopu, a v případě nutnosti napojení inženýrských sítí přímo ve výkopu si provedou lokální dřevěné pažení. To však v praxi nikdo nekontroluje nebo přehlíží jako krátkodobé práce.

Obsluha stavebních strojů

Seznámení obsluh stavebních strojů s místními podmínkami bývá celkem vždy provedeno, avšak dost často pouze ústně, což potvrzují i strojnici - obsluhy strojů pro zemní práce. O tom, že s druhy vedení technického vybavení, jejich trasami popř. i hloubkou uložení v obvodu staveniště, s jejich ochrannými pásmy a podmínkami provádění zemních prací v těchto pásmech, musí být před zahájením prací seznámeny obsluhy strojů prokazatelně (viz NV č. 591/2006 Sb., příloha č. 3 část II. bod 5), se někteří stavbyvedoucí dovídají až při kontrole, ačkoliv jsou údajně z příslušných předpisů proškoleni. Opomíjenou povinností zhotovitele je stanovení vzdálenosti od okraje výkopů, ve které může těžká technika pojíždět nebo vykonávat pracovní činnost tak, aby s ohledem na únosnost půdy nedošlo k jejímu zřícení do výkopu v důsledku utržení smykového klínu.

Staveništní rozvaděče, pohyblivé přípoje

Na staveništích je používáno velké množství elektrických zařízení, zejména ruční elektrické nářadí. S tím souvisí potřeba zajištění přípojných míst pomocí dílčích (podružných) staveništních rozvaděčů a pohyblivých přívodů. Vleklým problémem na staveništích, který se často opakuje, je nezajištění těchto pohyblivých elektrických přívodních kabelů proti poškození, a to jak pohybem stavebních strojů a drobné mechanizace, tak i případným poškozením používaným stavebním materiálem. Riziko úrazu elektrickým proudem vzrůstá při provádění tzv. mokrých procesů na staveništi, kdy elektrické pohyblivé přívody často leží v kalužích vody, aniž by byly vyvěšeny. Nevětší riziko úrazu elektrickým proudem vzniká zejména při bouracích pracích, kdy dochází k obnažování elektrického vedení pod napětím.

Sankce

Celkem bylo uloženo celkem **102** pokut o celkové výši **2 010 000 Kč**.

Závěr

Výsledky kontrolní činnosti v rámci tohoto úkolu znovu potvrzují skutečnost, že z hlediska uplatňování zásad BOZP je staveniště jedním z nejrizikovějších pracovišť, na kterém se kumulují rizika různých oborů činnosti.

U menších subjektů a OSVČ, které přebírají staveniště od hlavních zhotovitelů nebo velkých stavebních firem, nejsou úkoly v prevenci rizik dostatečně plněny. Tyto subjekty nemají zaveden systém vyhledávání rizik a vnitřních kontrol BOZP na staveništi. Podnikající fyzické osoby, které vykonávají nebezpečné práce, jako jsou práce ve výškách při montáži a demontáži dočasných stavebních konstrukcí, práce tesařské, klempířské a pokrývačské, berou jakoukoliv

práci bez ohledu na rizika, kterým jsou vystaveni a která vnímají jako zbytečně zdržující faktor. Na úroveň zajištění BOZP u zhotovitele mají vliv podmínky stanovené zadavatelem, jako jsou termíny provedení prací, cena zakázky aj., jakož i další vlivy plynoucí z nedodržení samotných technologických postupů stavby a v poslední době zejména také z nedostatku kvalifikovaných pracovních sil. Při porovnání nedostatků zjištěných v roce 2016 s loňským rokem lze konstatovat, že množství i druh porušení je ve většině případů přibližně stejný. Nejvíce nedostatků bylo zjištěno u pracovních činností spojených s prací ve výšce, zajištění staveniště, v přijímání opatření zaměstnavatelů k předcházení rizikům a také v provádění pravidelné údržby a kontroly strojů, technických zařízení a náradí. Nejčastější příčinou vzniku pracovního úrazu byl i v letošním roce pád z výšky, a to zejména propadnutí nebo sklouznutí ze střešní plochy, který představuje 44 % všech smrtelných pracovních úrazů ve stavebnictví. Na tyto práce se zvýšenou mírou rizika jsou hlavními zhotoviteli a zhotoviteli stavebních prací smluvně najímáni OSVČ nebo drobné podnikající právnické subjekty, kteří svou vlastní bezpečnost často velmi zanedbávají a svou činností na staveništích ohrožují i ostatní zhotovitele. Většinou případů zjištěných porušení BOZP při kontrolách na stavbách bylo možné předejít především důslednější kontrolou pracovišť a stavenišť vedoucími a odpovědnými pracovníky jednotlivých zhotovitelů, především jejich spoluprací s odborně způsobilými osobami působícími v oblasti prevence rizik a koordinátory BOZP na staveništích. Činnost koordinátorů by měla výraznou měrou přispět ke zvýšení úrovně BOZP na staveništích. Lze konstatovat, že v porovnání s předcházejícím obdobím došlo k určitému zlepšení úrovně výkonu koordinátorů na stavbě, a to i z hlediska zpracovaných plánů BOZP.

1.4.2. Kontrola provozovatelů osobní a nákladní dopravy

Úvod

Úřad se v rámci kontrolní činnosti zaměřené na dopravu již dlouhodobě zabývá kontrolou plnění povinností zaměstnavatelů při organizování bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, přijímání opatření k předcházení rizikům, seznamování zaměstnanců s předpisy k zajištění bezpečnosti práce pro konkrétní pracovní pozice i pracovní činnosti prováděné na pracovišti, dodržování pokynů výrobců techniky uvedených v návodech k obsluze a údržbě, ověřování odborné a zdravotní způsobilosti řidičů a také organizování pracovní doby zaměstnanců. Správné organizování pracovní doby v dopravě, s ohledem na její zvláštní specifika, je trvalým zaměřením kontrol, které nyní nabývá na důležitosti v souvislosti se sdělením o Strategickém rámci EU pro ochranu zdraví a bezpečnost při práci na období 2014-2020. Prodlužování produktivní části života ve velké míře závisí na vhodném přizpůsobení pracoviště a organizaci práce včetně pracovní doby, proto je kladen důraz na zlepšování kvality pracovních míst a pracovních podmínek. Za tímto účelem se kontrolní činnost zaměřila na organizování BOZP, přijímání opatření k předcházení rizikům, seznamování zaměstnanců s předpisy k zajištění bezpečnosti práce pro konkrétní pracovní pozice a pracovní činnosti prováděné bezprostředně na pracovišti, dodržování pokynů výrobců vozidel uvedených v návodech k obsluze a údržbě, ověřování odborné a zdravotní způsobilosti zaměstnanců - řidičů, stav techniky z pohledu BOZP a dodržování pracovního režimu uživatelů vozidla v návaznosti na organizování pracovní doby zaměstnavatelem.

Cíl úkolu

Prováděnými kontrolami ověřit, jak jsou ze strany zaměstnavatelů dodržovány předpisy v oblasti BOZP a jakým způsobem je organizována práce řidičů.

Zadání úkolu

Každý inspektor s odbornou specializací na dopravu provedl kontrolu u subjektů s vlastním vozovým parkem určeným k převozu osob nebo zboží. Důraz byl kladen na organizování pracovní doby řidičů, zejména ve vztahu k odpočinku mezi směnami a odpočinku v týdnu. Do seznamu vybraných kontrolovaných subjektů byly zařazeny subjekty, kde:

- doposud nebyla provedena kontrola,
- zaměstnavatel vykazuje nepříznivý vývoj pracovní úrazovosti,
- poslední kontrola proběhla před více než 3 lety (netýká se řidičů MHD).

Předmětem kontroly byly:

- obecná prevence rizik, spočívající ve **vyhledávání**, hodnocení a minimalizování rizik z pohledu povinnosti zaměstnavatele zajistit dostatečné a přiměřené **seznámení s riziky**, s výsledky jejich vyhodnocení a s **opatřeními na ochranu** před jejich působením,
- **zdravotní způsobilost**, zaměřená na způsobilost pro práci v noci podle ZP,
- **pracovní postupy**, včetně vypracování místního provozního bezpečnostního předpisu s ohledem na vykonávané pracovní činnosti,
- seznámení **s návody k použití**, včetně návodu k provozu dopravních prostředků, seznamování zaměstnanců s předpisy k zajištění bezpečnosti práce pro konkrétní pracovní pozice i pracovní činnosti prováděné bezprostředně na jejich pracovišti, dodržování pokynů výrobců vozidel uvedených v návodech k obsluze a údržbě,
- vypracování seznamu **OOPP** na základě vyhodnocení rizik, poskytování OOPP, jejich stav a kontrola jejich používání,
- organizování a dodržování stanoveného **pracovního režimu zaměstnanců** - řidičů. Tam, kde byl režim řízení automaticky zaznamenáván, bylo využito pro vyhodnocování dodržování povolených časových úseků programu Tagra. Při organizování pracovního režimu se zohledňoval i obsah pracovních smluv (týdenní rozvržení pracovní doby, rovnoměrné nebo nerovnoměrné rozvržení pracovní doby, dohody o pracích konaných mimo pracovní poměr).

Zhodnocení kontrolní akce

Při plnění tohoto celorepublikového úkolu bylo inspektoráty provedeno celkem **275** kontrol u **264** subjektů. Minimální počet kontrol jednotlivým inspektorátům nebyl stanoven.

Ukazatel	Inspektorát ²								Celkem
	3	4	5	6	7	8	9	10	
Počet kontrolovaných subjektů	37	3	33	16	33	23	94	26	264
Počet kontrol	37	3	33	16	34	23	102	27	275
Počet zjištěných nedostatků	84	16	60	82	96	70	278	65	751
Počet opatření	4	0	0	0	1	0	19	1	25

V roce 2017 bylo zjištěno 37 kontrol bez nedostatků, což je 14% z kontrolního vzorku zaměstnavatelů.

Nejčastěji byly nedostatky zjišťovány stejně jako v předchozích letech v oblasti **řízení péče a bezpečnosti práce v organizacích**. Jde o nevyhledaná nebo nedostatečně vyhledaná rizika při práci, neseznámení zaměstnanců s riziky přímo vykonávané práce, ale také s tím související nedostatky v oblasti školení, kdy zaměstnavatel nevede řádnou dokumentaci o školení nebo v osnově školení jsou již zastaralé právní předpisy, školení neobsahují seznámení s návodem výrobce k obsluze provozovaných vozidel. Zaměstnavatelé opomíjejí fakt, že nákladní i osobní vozidla jsou zařízení, která je nutno provozovat v souladu s provozní dokumentací, a je potřeba v této oblasti zaměstnance proškolit. Pod typem objektu **provoz a údržba silničních vozidel** byly zjištěny nedostatky v oblasti místního provozního bezpečnostního předpisu, neposkytnutí přiměřených informací a pokynů dle potřeb vykonávané práce, neseznámení s opatřeními proti působení rizik nebo nevhodná organizace práce, která má za následek, že zaměstnanci jsou ohroženi dopravou na pracovišti. Třetím nejčastěji porušovaným typem byla **pracovní doba v dopravě**.

Přehled nejčastěji se vyskytujících nedostatků podle kontrolních objektů

Typ objektu	počet nedostatků	počet porušení	počet subjektů
Řízení péče a bezpečnost práce v organizacích	316	356	145
Pracovní doba v dopravě pro BOZP	139	159	44
Provoz a údržba silničních vozidel	131	162	96
Zdravotní a odborná způsobilost v dopravě	45	49	39
Osobní ochranné pracovní prostředky	32	34	31

Při provádění kontrol povinností zaměstnavatele v rámci **obecné prevence rizik** bylo zjištěno:

- řada zaměstnavatelů používá typovou dokumentaci Rožnovského vzdělávacího servisu s.r.o., kterou nepřizpůsobí odpovídající skutečnosti, a pouze překopírují předpokládaná rizika, která však jejich pracoviště neobsahuje,

² 3 - Praha; 4 – Středočeský kraj; 5 – Jihočeský kraj a Vysočina; 6 – Plzeňský a Karlovarský kraj; 7 – Ústecký a Liberecký kraj; 8 – Královehradecký a Pardubický kraj; 9 – Jihomoravský a Zlínský kraj; 10 – Olomoucký a Moravskoslezský kraj

- nemají vyhledána a vyhodnocena rizika související s provozem a údržbou vozidel mimo areál provozovny,
- nemají vyhledaná rizika, pro některé běžně prováděné činnosti (např. vykládka nebo nakládka),
- nerealizují opatření proti působení rizik, která si stanovili ve vnitřním předpise (např. nepřekrytí montážní jámy v době, kdy se v ní nepracuje, neposkytnutí odpovídajících OOPP),
- osoby, které zpracovávaly vnitřní dokumentaci, nemají platné osvědčení odborné způsobilosti v prevenci rizik nebo ho nikdy neměly,
- v některých dokumentacích o provedeném školení byly použity zastaralé předpisy, popř. byly použity věty z předpisů, které se týkaly jiné formy dopravy a přepravy,
- řidiči neabsolvují školení BOZP s odůvodněním, že všechno potřebné se řidiči dozví při školení profesní způsobilosti řidičů v autoškole,
- školení BOZP není zajištěno při nástupu do práce, ale až v nejbližším termínu hromadného školení zaměstnanců.

Při kontrole zdravotní způsobilosti bylo zjištěno:

- neúplné posudky (chybělo zařazení řidiče do odpovídající skupiny, pro kterou je posudek vydáván),
- u řidičů vozidel nad 7,5t chyběl údaj o provedeném dopravně psychologickém vyšetření,
- posudek vystavil praktický lékař, přestože práce řidiče je zařazena do rizikové skupiny, kdy odborný posudek musí vystavit lékař poskytovatele pracovně lékařských služeb,
- zaměstnavatel předložil lékařský posudek zaměstnance z předchozího zaměstnání,
- v některých případech zaměstnanci vykonávali činnosti, aniž by se kontrolovaná osoba přesvědčila o způsobilosti k řízení motorového vozidla (většinou v případech kumulovaného druhu sjednané práce, jako např. skladník-řidič, zásobovač-řidič, ale i u obchodních zástupců).

Kontrolou plnění povinnosti, stanovené v NV 168/2002 Sb., vypracovat místní provozní bezpečnostní předpis (dále také MPBP), ve kterém zaměstnavatel stanoví pracovní a technologické postupy pro bezpečné provozování dopravy, bezpečnost provádění jednotlivých pracovních operací s ohledem na zvláštnosti pracoviště a pracovního prostředí, povětrnostní situace a pravidla dorozumívání mezi zaměstnanci při pracovních operacích, bylo zjištěno:

- neznalost povinnosti vypracovat MPBP (týkalo se zejména dopravců do 3,5t),
- MPBP neobsahoval pokyny pro nakládku a vykládku vozidel, oplachtování nákladu, používání žebříků, sněhových řetězů, nebyly určeny prostory pro bezpečné nakládání a nebyla určena osoba, která tyto činnosti řídí a koordinuje (vyskytuje se u dopravců do 3,5t i nad 3,5t).

Seznámení s návody k obsluze u dopravců do 3,5t je většinou bez prokazatelné dokumentace. Zaměstnavatelé spoléhají na znalosti řidičů s provozem vlastních osobních automobilů, a proto této povinnosti nepřikládají důležitost, přestože motorová vozidla jsou výrobním prostředkem, ke kterému se váže povinnost zaměstnavatele seznámit uživatele s obsluhou a údržbou.

Dále bylo zjištěno:

- návody k obsluze a údržbě jsou k dispozici pouze u novějších zařízení, u starších zařízení nejsou k dispozici,
- seznámení s návodem k obsluze proběhne formálně v rámci školení BOZP (osnova školení obsahuje tento údaj), avšak nelze dohledat, se kterými konkrétními typy strojů, zařízení a vozidel byl zaměstnanec seznámen,
- zaměstnavatel nevede dokumentaci o informacích a pokynech a neprokáže seznámení s návody k obsluze (v těchto případech zaměstnavatel často tvrdí, že seznámení proběhlo ústně).

Další kontrolovanou oblastí byla problematika OOPP, a to vypracování seznamu na základě vyhodnocení rizik, poskytování OOPP, jejich stav a používání. Kontrolami bylo zjištěno:

- zaměstnancům byly OOPP poskytovány, ale pouze dle uvážení zaměstnavatele, ne podle vlastního seznamu odpovídajícího vyhledaným rizikům,
- seznam OOPP byl zpracován, ale již neodpovídal aktuálním podmínkám práce,
- vnitřní předpis pro poskytování OOPP neodpovídá skutečně poskytnutým OOPP (typ ochranné obuvi, pracovního oděvu nebo rukavic není specifikován),
- v ojedinělých případech bylo zjištěno finanční plnění namísto poskytnutí OOPP.

Klíčovou roli hraje správné organizování a dodržování stanoveného **pracovního režimu zaměstnanců – řidičů**, včetně jejich odpočinku, a to zejména v současné době, kdy se z důvodu stárnutí ekonomicky aktivního obyvatelstva také mezi řidiči zvyšuje podíl starších pracovníků. S ohledem na současný stav pozemních komunikací a hustotu silničního provozu je jedním z klíčových rizikových faktorů únava. Z tohoto pohledu nabývá tedy organizování pracovní doby v dopravě na významu.

Kontrolami v této oblasti bylo zjištěno:

- zaměstnavatelé nevedou evidenci pracovní doby v rozsahu stanoveném zákoníkem práce (práce přesčas, pracovní pohotovost apod.), příp. evidují pouze dobu řízení vozidla,
- řidiči nedokáží správně ovládat záznamové zařízení ve vozidle (tachograf); v době, kdy čerpají denní nebo týdenní odpočinek, mají chybně zaznamenanu „jinou práci“,
- není dodržena doba odpočinku mezi směnami, mnohdy ani týdenní odpočinek; firma raději riskuje sankci za nedodržení předepsané doby odpočinku než ztrátu obchodních aktivit nebo sankci za nesplnění smluvních podmínek přepravy,
- nedostatky ve vedení denní evidence o době řízení dopravního prostředku a o čerpání bezpečnostních přestávek u vozidel do 3,5t.

Nejčastější porušení dle počtu subjektů

Porušený předpis	Popis porušení	% subjektů
§103 odst. 1 písm. a) zákoníku práce	nepřípustit výkon práce, která neodpovídá schopnostem a zdravotní způsobilosti	36 %
§102 odst. 1 zákoníku práce	povinnost vytvářet bezpečné pracovní prostředí a pracovní podmínky, přijímat opatření k předcházení rizikům	26 %
NV 589/2016 Sb.	organizace pracovní doby podle NV 589/2016	25 %
§5 odst.1 písm. d) zákona 309/2006 Sb.	povinnost organizovat práci a pracovní postupy tak, aby zaměstnanci nebyli ohroženi dopravou na pracovišti	17 %
§103 odst. 2 zákoníku práce	povinnost zajistit školení k BOZP pro výkon jimi vykonávané práce a k rizikům na pracovišti	16 %

(Pozn.: Tabulka znázorňuje počet porušených předpisů dle kontrolovaných subjektů (např. 36% kontrolovaných subjektů porušilo § 103 odst. 1 písm. a) zákoníku práce). Jeden subjekt může mít více než jedno porušení. % subjektů tedy nelze sčítat.)

Sankce

Při kontrolní činnosti nedošlo k žádnému vydání zákazu používání objektů, pracovišť, resp. k zákazu práce přesčas či práce v noci. Kontroly byly ve většině případů ukončeny vydáním písemného opatření k odstranění zjištěných závad, včetně přiměřených lhůt k jejich odstranění.

K 31.12.2017 bylo uloženo **18** pokut v celkové výši **597 000 Kč**.

Navržená opatření inspektorátů k odstranění rizik se týkala zejména:

- aktualizování a doplnění osnov školení,
- doplnění MPBP o postupy a operace prováděné na pracovištích a prokazatelné seznámení zaměstnanců s ním,
- doporučení, aby potvrzení o zdravotní způsobilosti řidičů z povolání odpovídalo požadavkům vyhlášky č. 277/2004 Sb., resp. přílohy vyhlášky č. 72/2011 Sb.,
- zavedení evidence odpracované pracovní doby v souladu s požadavky zákoníku práce,
- doporučení k proškolení řidičů v obsluze tachografů,
- doplnění pracovních smluv v souladu s ustanovením §37 zákoníku práce.

Závěr

Při kontrolní činnosti v dopravě se úřad dlouhodobě zabývá plněním zákonných povinností zaměstnavatelů-dopravců při organizování bezpečnosti a ochrany zdraví zaměstnanců při práci, přijímání opatření k předcházení rizikům a seznamování zaměstnanců s předpisy k zajištění bezpečnosti práce.

Kontrola zaměstnavatelů v dopravě byla zaměřena na povinnosti zaměstnavatele související s riziky možného ohrožení života a zdraví zaměstnanců při práci v návaznosti na pracovní postupy, které by měly být podrobně rozpracovány místním provozním bezpečnostním předpisem. Dále to byla oblast dodržování pokynů výrobců vozidel uvedených v návodech k obsluze a údržbě, ověřování odborné a zdravotní způsobilosti zaměstnanců a organizování a dodržování pracovního režimu řidičů. Snahou bylo zjistit skutečný stav úrovně bezpečnosti práce u dopravce a působit preventivně pro zajištění bezpečnosti práce řidičů a zvýšení bezpečnosti silničního provozu.

V provedených kontrolách v rámci úkolu se potvrdilo, že zaměstnavatelé s větším počtem zaměstnanců mají lépe nastaveno zajištění BOZP zřejmě proto, že k plnění úkolů BOZP mají zaměstnance, který je v této oblasti informován o novinkách legislativy a plně se věnuje pouze této problematice, nebo úkoly BOZP zajišťují externím bezpečnostním technikem, který pravidelně dochází na pracoviště, aktuálně reaguje na změny v činnosti dopravce a do pracovní činnosti zaměstnanců je schopen promítnout i aktuální změny legislativy. U zaměstnavatelů s menším počtem zaměstnanců bývají pracovní úkoly kumulované a systém bezpečnosti práce není většinou nastaven tak, aby pružně reagoval na všechny požadavky bezpečnosti práce v dopravě. Stanovení zásad a provádění pravidelných kontrol pracoviště v souvislosti se zjišťováním rizika práce bývá u těchto malých zaměstnavatelů zpracován jednorázově jakousi písemnou dokumentací, která většinou neodpovídá konkrétním podmínkám pracoviště a nereaguje na měnící se legislativní požadavky, nebo dokumentace bývá zpracována pouze v obecné poloze bez zohlednění konkrétních pracovních činností, prováděných na pracovišti, a zpravidla není aktualizována.

Cíl úkolu byl splněn a zjištěné poznatky ukázaly zaměstnavatelům-dopravcům oblasti, kde musí být přijata opatření vyplývající z právních a ostatních předpisů k zajištění bezpečnosti práce a ochrany zdraví při práci.

Jako pozitivní přínos lze hodnotit možnost konzultace zaměstnavatele s inspektorem v průběhu kontroly. Zejména možnost konzultace konkrétních případů porušení byla ze strany kontrolovaných subjektů velmi kladně přijímána. Nadále inspektoři zjišťují, že zaměstnavatelé v dopravě dávají větší důraz na dodržování mezinárodních předpisů stanovených evropskými nařízeními, které orgány státního odborného dozoru téměř denně kontrolují na silnicích v provozu, s možnými sankcemi přímo pro řidiče a následně i dopravce. Povinnosti, vycházející ze zákoníku práce a nařízení vlády č. 589/2006 Sb. a týkající se zaměstnanců v dopravě, jsou pro mnohé zaměstnavatele buďto neznámé nebo je při své činnosti záměrně opomíjejí a spoléhají na malou pravděpodobnost provedení kontroly v jejich firmě.

1.4.3. Kontrola systému bezpečnosti práce, provozu technických zařízení a pracovních podmínek v mikro, malých, středních a v dalších vybraných podnicích s počtem zaměstnanců 250 a více

Úvod

Z kontrolní činnosti a ze statistických údajů vyplývá, že převážná většina podnikatelských subjektů v České republice spadá z hlediska počtu zaměstnanců do kategorie mikro, malých a středních podniků. Každoročně mnoho těchto podnikatelských subjektů zaniká a zase naopak jsou zakládány nové podnikatelské subjekty. Zkušenost z předcházejících kontrol ukazuje, že z

hlediska prevence je důležité, aby kontrola u nově vzniklých subjektů proběhla co nejdříve po zahájení jejich činnosti. Praxe však také ukazuje, že je žádoucí, aby kontroly byly z hlediska prevence provedeny i u podnikatelských subjektů s větším počtem zaměstnanců, tj. nad 249 zaměstnanců (velké podniky).

Výsledky kontrolní činnosti v předcházejících obdobích ukazují, že kontroly je nutno směřovat do těch oborů ekonomických činností, kde lze předpokládat vyšší ohrožení života a zdraví zaměstnanců a kde je nutné zaměstnavatele vést k dlouhodobé péči o zajišťování oblasti bezpečnosti práce, vytváření vhodných pracovních podmínek a požadovaných pracovně-právních vztahů. Jedná se hlavně o činnosti, u kterých dlouhodobě dochází ke zvýšenému počtu pracovních úrazů. Dále pak u podniků, na které inspektorát obdržel podněty na neplnění povinností vyplývajících ze závazných předpisů pro oblast bezpečnosti práce, a u podniků, u kterých došlo ke vzniku smrtelných pracovních úrazů nebo úrazů vyžadujících hospitalizaci delší než pět dní.

Cíl úkolu

Cílem úkolu bylo preventivní působení u problémových podniků a u nově vzniklých podniků, u nichž doposud nebyla provedena kontrola zaměřená na oblast bezpečnosti práce a bezpečného provozování technických zařízení. Současně vytvářet potřebný tlak na vedení kontrolovaných subjektů, aby dodržovali bezpečnostní předpisy a tím vytvářeli předpoklady bezpečné práce a snižování pracovní úrazovosti.

Zadání úkolu

Inspektoráty vybraly ke kontrolám přednostně podnikající subjekty v kategoriích mikro, malých a středních podniků, tj. od 1 do 249 zaměstnanců, činných zejména v oborech:

- hutnictví - výroba železa, oceli, feroslitin, plochých výrobků a tváření za tepla,
- slévárenství,
- strojírenský průmysl,
- zpracovatelský průmysl,
- terciární sféra.

V objektivních případech byly vybrat také podnikající subjekty s počtem zaměstnanců vyšším.

Ke kontrolám byly přednostně vybírány podnikající subjekty, u kterých:

- nebyla ještě provedena plánovaná kontrola nebo uplynulo více jak 5 let od poslední kontroly,
- je registrován nepříznivý vývoj pracovní úrazovosti,
- jsou podněty na neplnění povinností v oblasti bezpečnosti práce a provozu technických zařízení,
- byly při předešlé kontrole zjištěny závažné nedostatky.

Další obory ekonomických činností inspektoráty zařadily s ohledem na stav a vývoj bezpečnosti práce a provozu technických zařízení v jeho územní působnosti.

Do plnění úkolu nebyly zařazovány subjekty, pro které byly vyhlášeny samostatné hlavní úkoly. Předmětem kontroly byla jednak kontrola dokumentace, jednak fyzická kontrola pracovišť.

Kontrola dokumentace

- prevence rizik, tj. vyhledávání a vyhodnocení rizik, přijímání opatření k eliminaci rizik a realizace přijatých opatření,
- školení a příprava k výkonu práce, tj. seznámení zaměstnanců s právními a ostatními předpisy k zajištění bezpečnosti práce a provozu technických zařízení, s riziky, s výsledky jejich vyhodnocení a s přijatými opatřeními k jejich minimalizaci,
- provozní dokumentace provozovaných strojních zařízení a technologických zařízení (návodů k obsluze),
- poskytování přestávky v práci na jídlo a oddech a bezpečnostní přestávky,
- pracovní úrazovost, evidence, kontrola příčin a vzniku PÚ, stanovení opatření proti opakování PÚ a jejich realizace, zasílání záznamů o úrazech příslušným institucím.

Fyzická kontrola pracovišť

- vhodnost pracovišť s ohledem na prováděné pracovní činnosti,
- organizace práce a bezpečnost pracovních postupů,
- provoz a používání strojů, technických zařízení, přístrojů a nářadí,
- dodržování provozních podmínek stanovených výrobcem a provozovatelem,
- provádění kontrol a revizí stanovených výrobcem, případně provozovatelem,
- technický stav provozovaných strojů a technických zařízení se zaměřením na vybavenost ochranným zařízením, na bezpečné ovládání a na dodržování povinností, které jsou stanoveny v průvodní dokumentaci výrobce a v právních předpisech,
- namátková kontrola používání OOPP přidělených zaměstnancům.

Zhodnocení kontrolní činnosti

V rámci plnění tohoto úkolu bylo v roce 2017 provedeno inspektory inspektorátu celkem **2 447 kontrol**. Kontrolováno bylo 2 378 subjektů. Při těchto kontrolách bylo zjištěno **7 072 nedostatků**.

Ukazatel	Inspektorát ³								Celkem
	3	4	5	6	7	8	9	10	
Počet kontrolovaných subjektů	228	56	295	171	162	544	516	406	2 378
Počet kontrol	237	58	303	173	180	558	528	410	2 447
Počet zjištěných nedostatků	189	164	726	194	567	2 090	1 662	1 480	7 072

Nejčastěji zjišťované nedostatky se týkaly nedodržování ustanovení zákona č. 309/2006 Sb., zákoníku práce a nařízení vlády č. 101/2005 Sb., o podrobnějších požadavcích na pracoviště a pracovní prostředí.

³ 3 - Praha; 4 – Středočeský kraj; 5 – Jihočeský kraj a Vysočina; 6 – Plzeňský a Karlovarský kraj; 7 – Ústecký a Liberecký kraj; 8 – Královéhradecký a Pardubický kraj; 9 – Jihomoravský a Zlínský kraj; 10 – Olomoucký a Moravskoslezský kraj

Přehled nejčastěji porušovaných předpisů

Předpis	Počet porušení	% ze zjištěných porušení předpisů
Zákon č. 309/2006 Sb.	3 210	34 %
Zákon č. 262/2006 Sb.	2 796	30 %
Nařízení vlády č. 101/2005 Sb.	2 045	22 %
Nařízení vlády č. 378/2001 Sb.	838	9 %
Vyhláška č. 48/1982 Sb.	141	2 %
Ostatní	423	3 %
Celkem	9 453	100 %

Přehled nejčastěji porušovaných ustanovení zákona č. 309/2006 Sb.

Porušená ustanovení	Popis nedostatku	Počet porušení
§ 2	Zaměstnavatel nevytvořil takové pracoviště, aby odpovídalo bezpečnostním a hygienickým požadavkům na pracovní prostředí a pracoviště.	1 224
§ 4	Zaměstnavatel nedodržel požadavky na bezpečný provoz a používání strojů, technických zařízení, dopravních prostředků a náradí.	1 474
§ 5	Zaměstnavatel neorganizoval zaměstnancům práci a nestanovil pracovní postupy tak, aby byly dodržovány zásady bezpečné práce.	188
§ 6	Zaměstnavatel na pracovištích, na kterých jsou vykonávány práce, při nichž může dojít k poškození zdraví, neumístil bezpečnostní značky a značení nebo nezavedl signály, které poskytují informace nebo instrukce týkající se bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, nebo s nimi zaměstnanec neseznámil.	281
Celkový počet porušení		3 210

Přehled nejčastěji porušovaných ustanovení zákoníku práce

Porušená ustanovení	Popis nedostatku	Počet porušení
§ 101	Zaměstnavatel nezajistil bezpečnost a ochranu zdraví zaměstnanců při práci s ohledem na rizika možného ohrožení jejich života a zdraví, které se týkají výkonu práce.	51
§ 102	Zaměstnavatel nevytvořil bezpečné a zdraví neohrožující pracovní prostředí a pracovní podmínky vhodnou organizací bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a přijímáním opatření k předcházení rizikům.	1 464

§ 103	Zaměstnavatel nesplnil povinnosti týkající se zdravotní způsobilosti zaměstnanců a výkonu práce, která odpovídá schopnostem jednotlivých zaměstnanců. Zaměstnavatel neposkytl zaměstnancům dostatečné a přiměřené informace a pokyny o BOZP podle potřeb vykonávané práce. Zaměstnavatel nezajistil zaměstnancům řádné školení o právních a ostatních předpisech k zajištění BOZP, nevede řádně dokumentaci o provedeném školení a o poskytovaných informacích a pokynech o BOZP	822
§ 104	Zaměstnavatel neposkytuje řádně zaměstnancům osobní ochranné pracovní prostředky a nekontroluje jejich používání.	214
§ 105	Zaměstnavatel nevede řádně evidenci o všech úrazech, nepřijímá opatření proti opakování pracovních úrazů.	69
Celkový počet porušení		2 796

Hodnocení výsledků kontrol podle oblastí zadání úkolu

Prevence rizik

Kontroly se zaměřovaly na plnění povinností zaměstnavatelů vyhledávat a hodnotit rizika a přijímat opatření k eliminaci rizik a konkrétní realizace opatření u kontrolovaných subjektů.

U značné většiny kontrolovaných osob chybí systematický přístup, který je nezbytný k úspěšnému provedení vyhodnocení rizik a stanovení opatření k jejich odstranění a k jejich minimalizaci. Ve většině případů jsou ke kontrolám předkládány dokumenty vyhledávaných a vyhodnocených rizik, zpracovaných s využitím komerčně získaných systémů pro hodnocení rizik a vypracovaných především osobami odborně způsobilými v prevenci rizik, které mnohdy nekorespondují s konkrétním provozem a nezohledňují hlavní provozované činnosti. Často se s riziky po jejich vyhotovení již nepracuje, ani nejsou aktualizována. U subjektů s menším počtem zaměstnanců je na systém hodnocení rizik mnohdy pohlíženo jako na pouhé administrativní nařízení a zpracování dokumentace rizik, nebo její aktualizace je v mnoha případech realizována až po návštěvě kontrolních orgánů.

Přijatá opatření v dokumentaci k hodnocení rizik ve většině případů kopírují obecně platné právní a ostatní bezpečnostní předpisy.

U poskytování osobních ochranných pracovních prostředků je stále jedním z hlavních kritérií otázka finanční náročnosti a bývá to jedno z hledisek při zpracování vlastního seznamu, zejména u menších firem s malým počtem zaměstnanců.

Školení a příprava k výkonu práce

V této části kontroly byla pozornost inspektorů zaměřena zejména na obsah a úroveň dokumentace, kterou je povinen zaměstnavatel vést o poskytnutých informacích a pokynech zaměstnancům o bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a prováděných školeních o právních a ostatních předpisech k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci dle § 103 odst. 1 a 2 zákoníku práce.

Kontrolované dokumentace obsahují zejména nedostatky v obsahu „Osnovy školení“, která v ojedinělých případech neobsahovala všechny potřebné předpisy BOZP, včetně seznámení

zaměstnanců s konkrétními návody k obsluze používaných zařízení. Obsah školení BOZP bývá mnohdy doložen formální univerzální osnovou dodanou externí osobou odborně způsobilou v prevenci rizik. Byly zjištěny případy, že nejsou proškolení všichni zaměstnanci (dovolená, nemoc apod.) a zároveň nejsou proškoleni nově nastupující zaměstnanci. Rovněž odborná způsobilost zaměstnanců obsluhujících především vyhrazená technická zařízení nebyla v mnoha případech dostatečně prokázána. Čím dál častěji se inspektoři setkávají při kontrolách s tím, že na pracovištích vykonávají práce zaměstnanci jiných zaměstnavatelů, a to buď agenturní zaměstnanci, nebo osoby vykonávající práce na základě smluv o dílo uzavřených podle občanského zákoníku. Cizí státní příslušníci mnohdy nerozumí česky a jejich školení a příprava k práci nebývá zaměstnavateli dostatečně dokládána.

Provozní dokumentace provozovaných strojních zařízení a technologických zařízení

Vzhledem k tomu, že je ještě stále zejména u malých a středních podniků zjišťováno provozování strojů a zařízení staršího data výroby (před rokem 1997), chybějící nebo nedostatečná provozní dokumentace provozovaných strojních zařízení a technologických zařízení bývá jedním z častých kontrolních zjištění. Rovněž bylo opakovaně zjišťováno, že zaměstnavatel nevede záznamy o prováděných kontrolách a údržbě provozovaných strojních a technologických zařízení dle požadavků výrobce podle průvodní dokumentace, přičemž fakticky kontroly a údržbu zajišťuje.

Poskytování přestávky v práci na jídlo a oddech nebo bezpečnostní přestávky

Lze konstatovat, že v této kontrolované oblasti dochází ke zlepšení. Evidence pracovní doby je u velkého počtu zaměstnavatelů prováděna elektronickou formou (výjimku tvoří zaměstnavatelé s malým počtem zaměstnanců). Nedostatky se pak vyskytují zejména u zaměstnanců pracujících v oblasti služeb a dopravy. Přestávky na jídlo a oddech a bezpečnostní přestávky jsou rovněž vedeny. Pouze v ojedinělých případech byly zjištěny ve vedení evidence nedostatky. V řadě případů není vedena evidence odpracované noční práce a práce přesčas.

Pracovní úrazovost, evidence

Povinnosti při pracovních úrazech jsou zaměstnavateli většinou dodržovány. Avšak někteří zaměstnavatelé si ne zcela se vši vážností uvědomují povinnost evidovat v knize úrazů všechny úrazy. Proto jsou v knize úrazů zaznamenány pouze úrazy s pracovní neschopností přesahující 3 kalendářní dny. Při evidenci pracovních úrazů se vyskytla pochybení ve vedení knih úrazů, kde vedené pracovní úrazy neobsahují všechny údaje o vzniklých pracovních úrazech v rozsahu, požadovaném nařízením vlády č. 201/2010 Sb. Nedostatky se vyskytují také při opožděném zasílání Záznamů o úrazu a především Záznamech o úrazu – Hlášení změn.

Pracoviště

Stav výrobního prostředí a provozních budov, ve kterých jsou činnosti vykonávány, prioritně ovlivňují zásady bezpečné pracovní činnosti. Povinností ze strany zaměstnavatele je zajišťovat bezpečné pracoviště a udržovat ho po dobu provozu potřebnými technickými a organizačními opatřeními ve stavu, který neohrožuje bezpečnost a zdraví osob.

Jeden ze zásadních problémů, které subjekty často řeší, je nedostatek místa. Proto byly kontrolou této oblasti nejčastěji zjišťovány nedostatky spočívající převážně v zastavěných komunikacích, nedostatečném prostoru pro práci a manipulaci s materiálem, zablokovaných únikových cestách, blokovaných přístupech k hasicím přístrojům, rozvaděčům, ovladačům

apod. Materiál nebo výrobky jsou často skladovány přímo u strojů v přepravních boxech nebo na paletách a zaměstnanci se tak musí mnohdy obtížně protahovat v mezerách mezi tímto materiálem.

Nedostatky byly rovněž zjišťovány v souvislosti s chybějícím bezpečnostním značením a značkami, které poskytují informace nebo instrukce týkající se bezpečnosti a ochrany zdraví při práci. Především neoznačené nebo nedostatečně označené únikové cesty a východy, chybějící značení komunikací, prosklených výplní, spodních hran mechanicky ovládaných vrat, stupňů schodišťových ramen, potrubních rozvodů apod. Často se vyskytují i neoznačená riziková pracoviště, chybí informace o riziku možného ohrožení zdraví při vstupu na tato pracoviště, včetně příkazových značek s informacemi o nutnosti použití příslušných osobních ochranných pracovních prostředků, které zaměstnance chrání před působícím rizikem.

U pracovišť s výskytem prachu a škodlivin v ovzduší nejsou mnohdy zaměstnavateli stanoveny lhůty pravidelného úklidu, čištění a údržby komunikací, pracovišť a ostatních ploch. Úklid a údržbu ve výrobních a skladovacích prostorech v mnoha případech kontrolované osoby nezajišťují, byť je to jejich povinností.

Další často zjišťované nedostatky jsou např.: chybějící madla a zábradlí na schodištích a komunikacích o nestejně úrovni (je-li rozdíl těchto dvou úrovní vyšší než 0,5 m), poškozený povrch podlah na pracovištích a podlah komunikací (které často nejsou upraveny proti skluzu). Riziko spojené s pádem, popř. s jiným poškozením zdraví, vlivem nebezpečných prohlubní v podlahách kontrolovaná osoba mnohdy neřeší. I když se s ohledem na statistiku pracovních úrazů jedná o nejčastější příčinu poškození zdraví. Častým nedostatkem jsou i zanedbané prohlídky ocelových konstrukcí, které se prakticky neprovádí, popř. se provádí pouze vizuálně.

Provozování strojů, technických zařízení, přístrojů a náradí

Při fyzických kontrolách provozovaných strojů a zařízení v některých případech bylo zjištěno, že stroje a zařízení nebyly používány v souladu s průvodní dokumentací. Dále bylo opakovaně zjišťováno nedostatečné nebo chybějící výstražné nebo informativní značení ovládaní strojů a zařízení jako například značení v cizích jazycích, tudíž nesrozumitelné pro obsluhu. Byly zjištěny nedostatky z hlediska udržení bezpečného provozu strojů a tím, že chyběly nebo byly nesprávně nastaveny ochranné prvky a ochranná zařízení u těchto strojů a zařízení. Např. chyběly ochranné kryty, byly vyřazeny funkce světelných zábran nebezpečných částí strojů, byl používán nevhodný a tím nebezpečný způsob ovládaní (zejména u tvářecích strojů). Tato skutečnost ukazuje na to, že ze strany vedoucích pracovníků zaměstnavatele není prováděna dostatečná kontrola, kdy po údržbě nebo opravě stroje nejsou pracovníky zpět namontována všechna ochranná zařízení a provoz těchto strojů je následně realizován bez těchto ochranných zařízení. Důsledkem toho je pak mnohdy nevyhovující systém technické prevence a zanedbaný, a tím i rizikový stav těchto zařízení.

Kontrola používání přidělených OOPP zaměstnanci

Nedostatky v poskytování osobních ochranných pracovních prostředků byly zjištěny jen výjimečně. Vyplývá z toho, že dnes poskytuje OOPP svým zaměstnancům téměř každý zaměstnavatel. Zjištěné nedostatky se týkaly zejména toho, že zaměstnavatel nepředložil při kontrole vypracovaný, případně aktualizovaný, seznam poskytování OOPP, mycích, čisticích a dezinfekčních prostředků a ochranných nápojů, a to podle vyhodnocení rizik, konkrétních podmínek vykonávaných prací a charakteru pracovišť. Jedná se zejména o malé

zaměstnavatele, kteří OOPP nakupují podle vlastního uvážení a o jejich přidělení jednotlivým zaměstnancům mnohdy nevedou žádnou evidenci.

Kontrola zaměstnanců v povinnosti používat přidělené OOPP při práci je ze strany některých zaměstnavatelů, zejména u malých podniků s jedním až pěti zaměstnanci a u podnikajících fyzických osob, malá, možno říci, že není prováděna. Byly zjištěny případy, že zaměstnavatelé nezajišťují údržbu OOPP a soustřeďují se pouze na jejich výměnu.

Sankce

Z celkového počtu zjištěných nedostatků bylo v 748 případech uloženo opatření k odstranění zjištěných nedostatků. V celkem 6 324 případech zjištěných nedostatků nebylo opatření vydáno, protože nedostatky byly odstraněny v průběhu kontroly.

Celkem bylo kontrolovaným subjektům uloženo **97** pokut ve výši představující celkovou částku **2 159 000 Kč**.

Závěr

Závěrem lze konstatovat, že stanovený cíl tohoto hlavního úkolu byl v plném rozsahu splněn.

Výsledky kontrol naznačily, že na úseku bezpečnosti práce a ochrany zdraví při práci jsou stále nacházeny nedostatky ve stavu samotných pracovišť, provozu strojů a technických zařízení, ale i v oblasti výchovy a vzdělávání zaměstnanců, ve zpracovávání a následném vedení předepsané provozně technické dokumentace provozovaných strojů, technických zařízení a také vyhrazených technických zařízení. Praxe ukazuje, že úroveň řízení systému BOZP závisí do značné míry na trvalé péči a zájmu zaměstnavatelů o otázky bezpečnosti a ochrany zdraví zaměstnanců při práci. Dále ve velké míře závisí i na odborné znalosti a zkušenosti osob zajišťujících oblast řízení péče o BOZP.

Z kontrolní činnosti při realizaci tohoto úkolu a také z výsledků kontrol příčin a okolností vzniku pracovních úrazů na strojích, technických zařízení, prováděných inspektory u těchto úrazů, jsou zjišťovány nejčastěji nedostatky v tom, že jsou ochranná zařízení těchto strojních zařízení nefunkční, tj. že ochranné kryty nebezpečných částí strojů jsou demontovány, světelná elektrická ochrana vyřazena z provozu, dvouruční ochranné spouštění je nahrazeno nožním ovládním, při obsluze stroje více než jedním pracovníkem není zajištěno bezpečné spouštění stroje tak, aby byli všichni pracovníci chráněni apod. Tento stav je motivován zejména pohodlností obsluhy nebo údržby namontovat ochranné kryty po provedené opravě zpět na své místo, snahou urychlit a ulehčit si práci na těchto strojích. Bohužel je tento stav ze strany vedoucích pracovníků zaměstnavatele mnohdy tolerován. K pozitivům provedených kontrol a tím ke zlepšení stavu bezpečnosti práce a provozu technických zařízení zejména přispělo zlepšení informovanosti kontrolovaných subjektů o problematice bezpečnosti práce, kdy všechny zjištěné nedostatky byly prokonzultovány s vedením kontrolovaných subjektů a byly nařízeny termíny k jejich odstranění.

Za velký klad plnění tohoto úkolu lze také označit (dle vyjádření převážné většiny kontrolovaných subjektů) provádění konzultační činnosti inspektory inspektorátu přímo při prováděných kontrolách. Tato skutečnost má nemalý přínos pro větší vstřícnost a ochotu kontrolovaných subjektů spolupracovat s inspektory a pro zvyšování úrovně znalostí problematiky bezpečnosti práce ze strany statutárních zástupců kontrolovaných subjektů.

1.4.4. Kontrola dodržování povinností k zajištění bezpečnosti práce při provozu elektrických zařízení jako součástí technologických celků v provozu

Úvod

Při kontrole příčin a okolností pracovních úrazů způsobených elektrickým proudem, ke kterým došlo v minulých letech při provozování elektrických zařízení, jako součástí technologických celků, byl zjišťován výskyt nepřijatelných elektrických rizik z důvodů nedodržování obecně platných předpisů, včetně uznávaných technických normativních standardů a nepřijímání potřebných opatření ke snížení působení těchto rizik. Z těchto důvodů byla v loňském roce kontrolní činnost v oblasti elektrických zařízení primárně směřována do této oblasti.

Cíl úkolu

Odhalit nedostatky, jejichž odstranění přispěje ke snížení rizika úrazu elektrickým proudem při provozování elektrických zařízení, která jsou součástí technologických celků, případně navrhnout potřebná technická a jiná opatření k odstranění tohoto rizika. Ověřit u zaměstnavatelů, zda a jakým způsobem jsou řešena bezpečnostní opatření a pracovní postupy pro činnosti na elektrických zařízeních.

Zadání úkolu

Inspektoráty měly vybrat ke kontrolám subjekty, které provozují elektrická zařízení jako součástí technologických celků, provádějí jejich údržbu, opravy, kontroly a revize.

Předmětem kontroly byly oblasti:

- prevence rizik, tj. vyhledávání, hodnocení rizik a přijímání opatření při provozování činnosti, pracovní úrazy při provozované činnosti,
- školení BOZP, seznamování s předpisy,
- zpracování vlastního seznamu pro poskytování OOPP na základě vyhodnocení elektrických rizik podle konkrétních činností na EZ,
- kontrola plnění povinností vyplývajících z právních a ostatních předpisů k zajištění BOZP v souvislosti s provozem, údržbou, opravami, kontrolami a revizemi elektrických zařízení technologických celků.

Zhodnocení kontrolní akce

V rámci tohoto úkolu bylo v roce 2017 provedeno **667** kontrol. Při všech kontrolách bylo zjištěno 1583 nedostatků, představujících 2311 porušení závazných právních předpisů. Dále bylo navrženo v rámci kontrol 88 technickoorganizačních opatření.

Z celkového počtu zjištěných nedostatků bylo inspektory inspektorátu v 415 případech uloženo, podle § 7 odst. 1 písm. k) zákona o inspekci práce, opatření k odstranění zjištěných nedostatků. V 1168 případech nebylo vydáno opatření, protože nedostatky byly odstraněny v průběhu kontroly.

Ukazatel	Inspektorát ⁴								Celkem
	3	4	5	6	7	8	9	10	
Počet kontrolovaných subjektů	116	79	38	41	77	69	124	116	660
Počet kontrol	118	80	39	41	80	69	124	116	667
Počet zjištěných nedostatků	20	76	93	52	175	138	332	697	1583
Počet opatření	0	4	3	0	3	0	4	52	66

Nejčastěji byl kontrolovanými subjekty porušován zákoník práce v části páté, zák. č. 309/2006 Sb., NV č. 101/2005 Sb., Vyhl. č. 48/1982 Sb., a NV č. 378/2001 Sb.

Přehled nejčastěji porušovaných předpisů

Právní předpis	Počet porušení	% ze zjištěných porušení předpisů
Zákoník práce	788	34 %
Zák. č. 309/2006 Sb.	672	29 %
NV č. 101/2005 Sb.	306	13 %
Vyhl. č. 48/1982 Sb.	306	13 %
NV č. 378/2001 Sb.	181	8 %
Vyhl. č. 50/1978 Sb.	25	1 %
Ostatní předpisy	19	1 %
Celkem	2297	100 %

Přehled nejčastějších porušení

Porušení zákoníku práce

Porušená ustanovení	Popis nedostatku	Počet porušení
§ 102 odst. 1	Zaměstnavatel vhodnou organizací bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a přijímáním opatření k předcházení rizikům nevytvořil bezpečné a zdraví neohrožující pracovní prostředí a pracovní podmínky.	655
§ 102 odst. 3	Zaměstnavatel soustavně nevyhledával nebezpečné činitele a procesy pracovního prostředí a pracovních podmínek, nezjišťoval jejich příčiny a zdroje.	37
Celkový počet porušení		692

⁴ 3 - Praha; 4 - Středočeský kraj; 5 - Jihočeský kraj a Vysočina; 6 - Plzeňský a Karlovarský kraj; 7 - Ústecký a Liberecký kraj; 8 - Královéhradecký a Pardubický kraj; 9 - Jihomoravský a Zlínský kraj; 10 - Olomoucký a Moravskoslezský kraj

Porušení zák. č. 309/2006 Sb.

Porušená ustanovení	Popis nedostatku	Počet porušení
§ 4 odst. 1 písm. c)	Zaměstnavatel neprováděl pravidelné a řádné údržby, kontroly a revize. Stroje, technická zařízení, dopravní prostředky a nářadí nebyly vybaveny ochrannými zařízeními, která chrání život a zdraví zaměstnanců.	385
§ 2 odst. 1 písm. a)	Zaměstnavatel nezajistil, aby pracoviště byla prostorově a konstrukčně uspořádána a vybavena tak, aby pracovní podmínky pro zaměstnance z hlediska bezpečnosti a ochrany zdraví při práci odpovídaly bezpečnostním a hygienickým požadavkům na pracovní prostředí a pracoviště, aby prostory určené pro práci, chodby, schodiště a jiné komunikace měly stanovené rozměry a povrch a byly vybaveny pro činnosti zde vykonávané.	64
Celkový počet porušení		449

Porušení NV č. 101/2005 Sb.

Porušená ustanovení	Popis nedostatku	Počet porušení
§ 4 odst. 1	Pracoviště a pracovní prostředí nespĺňovala další podrobnější požadavky, které jsou stanoveny v příloze k tomuto nařízení, a to zejména v bodech 2.1 elektrické instalace a 10 skladování a manipulace s materiálem,	178
§ 3 odst. 4 písm. a), b), c)	Kontrolovaný subjekt nezajistil stanovení termínů, lhůt a rozsahu kontrol, zkoušek, revizí, termínů údržby, oprav a rekonstrukce technického vybavení pracoviště, včetně pracovních a výrobních prostředků a zařízení, s ohledem na jejich provedení, doporučení výrobce a způsob používání, požadavky na pracoviště, rizikové faktory způsobující zhoršení technického stavu pracovních a výrobních prostředků a zařízení a v souladu s výsledky předcházejících kontrol, zkoušek či revizí, po dobu provozu a používání pracoviště. Kontrolovaný subjekt nezajistil dodržování termínů a lhůt pro provádění činností uvedených v písmenu a) a neurčil osobu, jejíž povinností je zajistit jejich provádění. Dále pak kontrolovaný subjekt nezajistil, aby stanovené termíny, lhůty a rozsah činností uvedených v písmenu a) a kontrolní a revizní záznamy, hlášení údajů o stavu zařízení získávaná například ze snímačů a čidel, byly vedeny způsobem, který umožní uchovávání a využívání údajů po stanovenou dobu v písemné nebo elektronické podobě tak, aby byly k dispozici osobám vykonávajícím na zařízeních pracovní činnost a dozorovým a kontrolním orgánům.	95
Celkový počet porušení		273

Porušení Vyhl. č. 48/1982 Sb.

Porušená ustanovení	Popis nedostatku	Počet porušení
§ 199 písm. a, b, c, d, e, f)	Kontrolovaný subjekt nezajistil, aby elektrická zařízení byla ve všech svých částech konstruována, vyrobena, montována a provozována s přihlédnutím k provoznímu napětí tak, aby nebyla při obvyklém používání zdrojem úrazu, požáru nebo výbuchu.	109
§ 194 odst. 2	Kontrolovaný subjekt nezajistil, aby byly všechny části elektrického zařízení mechanicky pevné, spolehlivě upevněné a aby nepříznivě neovlivňovaly jiná zařízení; aby byly dostatečně dimenzovány a chráněny proti účinkům zkratových proudů a přetížení.	67
§ 194 odst. 3	Kontrolovaný subjekt nezajistil, aby byla elektrická zařízení provozována jen za provozních a pracovních podmínek, pro které byla konstruována a vyrobena.	60
Celkový počet porušení		236

Porušení NV č. 378/2001 Sb.

Porušená ustanovení	Popis nedostatku	Počet porušení
§ 4 odst. 2	Kontrolovaný subjekt nezajistil, aby zařízení bylo vybaveno provozní dokumentací. Dále kontrolovaný subjekt nezajistil následnou kontrolu nejméně jednou za 12 měsíců v rozsahu stanoveném místním provozním bezpečnostním předpisem.	72

Porušení Vyhl. č. 50/1978 Sb.

Porušená ustanovení	Popis nedostatku	Počet porušení
§ 14 odst. 5	Kontrolovaný subjekt nerozhodl při změně pracovního poměru pracovníka o rozsahu jeho zkoušky, popřípadě nepotvrdil platnost dosavadního osvědčení.	6

Hodnocení výsledku kontrol podle oblastí zadání úkolu

Prevence rizik

V oblasti prevence rizik se kontrolované subjekty nejčastěji dopouštějí porušení v oblasti základních povinností spočívajících ve vyhledávání a vyhodnocování rizik, možného ohrožení bezpečnosti provozu technických zařízení a zdraví zaměstnanců, nepřijímání opatření k jejich odstranění nebo omezení. Kontrolované subjekty nejčastěji vyhodnocují rizika pouze v obecné rovině, bez přímé návaznosti na konkrétní pracoviště.

Kontrolované subjekty zpravidla zajišťují tuto činnost pomocí osob odborně způsobilých v prevenci rizik, kdy tyto osoby používají různé databáze rizik (software k BOZP apod.). Kontrolované subjekty poté mají zpracovány a vedeny dokumentaci o vyhledávání a hodnocení

rizik v oblasti bezpečnosti práce se stanovováním opatření k jejich odstranění, kde však v oblasti elektrických zařízení jsou řešeny činnosti charakteru obsluhy a zacházení s elektrickými zařízeními, a to s těmito opatřeními „nepřibližovat se“, „nedotýkat se elektrických zařízení“ apod. Takto zpracované dokumentace neobsahují činnosti při provádění montáží či oprav elektrických zařízení, které jsou charakteru práce na elektrickém zařízení, kdy tyto činnosti mají specifická nebezpečí a z toho vyplývající rizika.

Školení BOZP

V této kontrolní oblasti byly zaznamenány nedostatky ve školení o právních a ostatních předpisech k zajištění BOZP zaměstnanců, zejména se jednalo o neseznámení zaměstnanců s provozní dokumentací a neseznámení zaměstnanců s riziky vznikajícími při práci na elektrickém zařízení.

Značným nedostatkem v této oblasti bylo, že zaměstnavatelé neměli k dispozici pro poskytované elektrické zařízení provozní dokumentaci (návody k obsluze, údržbě a opravám), a nemohli tak vytvořit odpovídající podmínky pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci. Nepřijímali opatření k předcházení rizikům a zaměstnanci nebyli proškoleni a seznámeni s návody k obsluze přidělených elektrických strojů, přístrojů a zařízení. Zaměstnavatelé spoléhají, že pracovníci mají platné osvědčení a tedy je není potřebné dále seznamovat s novými aktuálními předpisy, neboť se jim školení dostane ve tříleté periodě při zajišťování přezkušování dle Vyhl. č. 50/1978 Sb. a neberou v potaz požadavky stanovené normou ČSN EN 50110-1 ed.3.

OOPP

Kontrolované subjekty nezajistily vypracování nebo aktualizaci vlastního seznamu pro poskytování OOPP, a to na základě vyhodnocení elektrických rizik podle konkrétních činností. V důsledku nedostatečného zhodnocení rizik nevybavují pracovníky vhodnými OOPP, například ve vztahu k ohrožení elektrickým obloukem při práci na elektrickém zařízení. Velmi často nebyly stanoveny OOPP pro elektrické rozvodny.

Nedostatky byly dále zjištěny v oblasti evidence OOPP a návazně v jejich prokazatelném přidělování. Zaměstnavatelé nekontrolují, zda zaměstnanci přidělené OOPP používají a zda OOPP vyhovují z hlediska jejich technického a funkčního stavu.

Kontrola plnění povinností vyplývajících z předpisů k zajištění BOZP při provozu, údržbě, opravách, kontrolách a revizích elektrických zařízení technologických celků

V této oblasti byly nedostatky nejčastěji zjišťovány při kontrole plnění bezpečnostních předpisů týkajících se provozu elektrických zařízení. Jednalo se zejména o neprovádění předepsaných kontrol a revizí, dále pak byly zjišťovány nedostatky ve vedení provozní dokumentace a stavu konkrétních pracovišť včetně instalovaných elektrických zařízení. V mnoha případech kontrolované subjekty neprovedly odstranění závad uvedených v revizních zprávách k daným zařízením a spokojily se pouze se skutečností, že revizní zpráva je vyhotovena.

Při kontrolách revizních zpráv bylo v několika případech zjištěno, že tyto jsou prováděny revizními technikami bez platného osvědčení. Rovněž bylo zjištěno, že některé firmy provádějící montáž, opravy a revize elektrických zařízení, nemají k této činnosti oprávnění.

Elektrická snímací ochranná zařízení (bezpečnostní světelné závory), chráničící nebezpečné prostory technologických celků, neměla stanoven postup zkoušky nebo popis jiných způsobů pro kontrolu schopnosti detekce snímacího ochranného zařízení, včetně velikosti a typu zkušebního tělesa, a neměla stanovenou četnost pravidelných zkoušek pro ověření funkčnosti.

Z pohledu zajištění ochrany před úrazem elektrickým proudem nebyla učiněna dostatečná opatření, zejména:

- nebyla přijata veškerá ochranná opatření k zajištění ochrany za normálních podmínek (ochrana před nebezpečným dotykem živých částí),
- nebyla přijata veškerá ochranná opatření k zajištění ochrany za jedné poruchy (ochrana před dotykem neživých částí),
- nebyly dodrženy veškeré požadavky u prostředků zvýšené ochrany před úrazem elektrickým proudem,
- nebyla aplikována předepsaná doplňková ochrana proudovým chráničem.

Elektrické instalace nebyly tyto vždy mechanicky pevné a spolehlivě upevněné. U pohyblivých a prodlužovacích přívodů nebyly z hlediska bezpečnosti a funkčnosti použity vhodné elektroinstalační prvky.

Při kontrole provozních dokumentací elektrických zařízení byly zjišťovány nedostatky zejména v oblasti stanovování prostředí a vnějších vlivů pro daná elektrická zařízení nebo v provozních pokynech pro provoz zkušebních zařízení a pracovišť.

Z pohledu organizace práce bylo nejčastějším porušením nestanovení osoby odpovědné za bezpečný provoz elektrického zařízení podle ČSN EN 50110-1 ed.3, čl. 4.3. Dále nebyla vyhodnocena elektrická rizika při obsluze a práci na elektrických zařízeních a nebyla přijata případná opatření ke snížení působení rizik.

Při provozu elektrických zařízení v prostorách s nebezpečím výbuchu nebyly aplikovány požadavky NV č. 406/2004 Sb., o bližších požadavcích na zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci v prostředí s nebezpečím výbuchu. Jednalo se zejména o neposouzení rizika výbuchu, neprovedení klasifikace prostorů s nebezpečím výbuchu na prostory s nebezpečím výbuchu a prostory bez nebezpečí výbuchu, nezpracování písemné dokumentace o ochraně před výbuchem a neoznačení míst vstupů do prostorů s nebezpečím výbuchu bezpečnostními značkami výstrahy s černými písmeny **EX** označujícími "nebezpečí - výbušné prostředí".

Rozšíření outsourcingu proniklo i do oblasti odborné způsobilosti v elektrotechnice dle vyhlášky č. 50/1978 Sb., o odborné způsobilosti v elektrotechnice. Zkoušky a přezkušování (i u větších firem) jsou většinou zajišťovány externě, osvědčení o odborné způsobilosti pak nejsou vydávána vlastním zaměstnavatelem, ale pouze převzata, a to zpravidla bez zápisu o zkoušce, přezkoušení, kdy zaměstnavatel má za to, že sama existence osvědčení je dostačující pro činnost uvnitř jeho organizace.

Sankce

Zjištěnému počtu závad odpovídají i sankční postihy. Inspektoráty uložily v rámci plnění tohoto úkolu **17** pokut v celkové částce **300 000 Kč**.

Závěr

Kontroly měly v první řadě charakter osvěty o povinnostech plynoucích z právních předpisů. Zaměření kontrol na ochranná elektrická snímací zařízení se ukázalo jako opodstatněné, jelikož v této oblasti byly zjištěny určité nedostatky a dokonce i záměrné vyblokování těchto prvků. Úroveň BOZP byla v jednotlivých kontrolovaných subjektech značně rozdílná, je závislá na trvalé péči a zájmu zaměstnavatele o tyto otázky, současně závisí na profesionalitě osob pověřených řízením péče o BOZP. V rámci kontrol byla vydána opatření ke snížení rizik spojených s provozem vyhrazených elektrických technických zařízení. Výsledky kontrol zcela jednoznačně ukazují, že největší nedostatky jsou v oblasti technické prevence rizik, kdy kontrolované subjekty nezajišťují v dostatečné míře údržbu, kontroly a revize zejména starších strojů a zařízení. V přímé souvislosti s těmito nedostatky je pak nestanovení osoby odpovědné za stav a provoz elektrických zařízení. Bohužel poslední tři roky jednoznačně ukázaly, že rizika spojená s provozem a údržbou elektrických zařízení je potřeba brát vážně. V těchto třech letech došlo k třinácti smrtelným pracovním úrazům, kdy zdrojem úrazu byla elektřina. V mnoha případech se jednalo o zcela zbytečné pracovní úrazy, jelikož nebyly dodrženy ani ty nezákladnější bezpečnostní požadavky, jako například nebyl při pracovních činnostech na elektrickém zařízení zajištěn jeho beznapěťový stav.

Nedílnou součástí kontrolní činnosti byla účinná prevence, kdy inspektoři poskytovali provozovatelům poradenství, které mělo mít za následek zejména bezpečný provoz elektrických a technických zařízení.

Rozhodli jsme se, že svou pozornost zaměříme v příštím roce na oblast bezpečného provozu elektrických zařízení v oblasti terciární sféry. Zejména pak na technologické zázemí velkých obchodních center, kde v minulých letech došlo ke smrtelným pracovním úrazům.

1.4.5. Kontrola bezpečnosti práce při provozu zdvihacích zařízení na staveništích

Úvod

Podstatou tohoto hlavního úkolu byla kontrola bezpečnosti práce při provozu zdvihacích zařízení na staveništích bez rozdílu nosnosti a účelu použití. Inspektoři specializace vyhrazené technické zařízení - zdvihací zařízení se zaměřili na zdvihací zařízení provozovaná na staveništích a na technická a organizační opatření k zabránění pádu z výšky nebo do hloubky u zaměstnanců, kteří se podílejí na činnosti zdvihacích zařízení. Pozornost byla také věnována bezpečnosti práce při provozu a používání pohyblivých pracovních plošin, mobilních jeřábů, stavebních výtahů, nakládacích jeřábů a zdvižných čel určených pro manipulaci a zdvihání břemen, případně i jiných zdvihacích zařízení. Součástí této kontrolní činnosti byly také prostředky pro zavěšení a uchopení břemene.

Cíl úkolu

Cílem úkolu bylo ověřit, jak právnické a podnikající fyzické osoby plní stanovené povinnosti zaměstnavatele a provozovatele pro zajišťování bezpečnosti práce při provozu zdvihacích zařízení, včetně prostředků pro zavěšení a uchopení břemene a také, jak zaměstnavatelé vytvářejí podmínky pro minimalizaci rizik.

Zadání úkolu

Inspektoráty vybraly ke kontrole subjekty, které vykazovaly zvýšenou pracovní úrazovost, a subjekty, kde se předpokládaly problémy při používání zdvihacích zařízení a prostředků pro zavěšení a uchopení břemene.

Předmět této kontrolní činnosti byl zaměřen zejména na:

- odbornou způsobilost, tzn. na teoretickou a praktickou přípravu včetně ověření zdravotní způsobilosti k výkonu konkrétní pracovní činnosti, a to u vyhrazených i tzv. „nevychrazených“ zdvihacích zařízení,
- prevenci rizik, vyhledání a hodnocení rizik a přijímání opatření k jejich odstranění,
- MPBP a rozsah systému bezpečné práce ve vztahu k používání zdvihacích zařízení a k manipulaci s konkrétními břemeny,
- používání zařízení k účelům a za podmínek, pro které je určeno, a to v souladu s návodem výrobce (provozní dokumentací), tzn. kontroly provozu technických zařízení,
- volbu, označení, kontroly, skladování a vedení dokumentace u prostředků pro vázání, zavěšení a uchopení břemene, které podléhají evidenci a pravidelným kontrolám technického stavu.

Zhodnocení kontrolní akce

Kontrolní činnost provádělo 14 inspektorů - specialistů na vyhrazené technické zařízení - zdvihací zařízení. Bylo provedeno celkem **509** kontrol, zjištěno 1015 nedostatků a vydáno 41 technických a organizačních opatření.

Z toho vyplývá, že celkově za úřad byl počet stanovených kontrol splněn.

Ukazatel	Inspektorát ⁵								Celkem
	3	4	5	6	7	8	9	10	
Počet kontrolovaných subjektů	32	37	59	36	44	97	68	107	480
Počet kontrol	33	40	61	36	57	107	68	107	509
Počet zjištěných nedostatků	76	66	110	25	81	121	159	377	1015
Počet opatření	0	32	0	0	6	1	0	2	41

Nejčastěji byl opakovaně porušován zákoník práce, a to v oblasti prevence rizik (§ 102), dále v oblasti nezajištění školení a neurčení obsahu a četnosti školení, včetně nevedení evidence o školení zaměstnanců (§ 103) a nepřidělení OOPP dle vlastního seznamu na základě vyhodnocených rizik (§ 104). Velmi často zjišťovaným nedostatkem je však i nadále absence záznamu o ověření znalostí školených zaměstnanců. Dále byl rovněž opakovaně porušován § 4 odst. 1 písm. c) zákona č. 309/2006 Sb., a to v oblasti požadavků na pravidelnou a řádnou údržbu, kontroly a revize výrobních a pracovních prostředků a zařízení. Opakovaně

⁵ 3 - Praha; 4 – Středočeský kraj; 5 – Jihočeský kraj a Vysočina; 6 – Plzeňský a Karlovarský kraj; 7 – Ústecký a Liberecký kraj; 8 – Královehradecký a Pardubický kraj; 9 – Jihomoravský a Zlínský kraj; 10 – Olomoucký a Moravskoslezský kraj

kontrolované osoby také porušovaly požadavky na organizaci práce a stanovení pracovních postupů tak, aby byly dodržovány zásady bezpečného chování na pracovišti (§ 5 odst. 1).

Dalším závažným zjištěním bylo nedodržení požadavků stanovených NV č. 378/2001 Sb. (§ 3 a § 4). V řadě případů kontrolované osoby porušovaly ustanovení § 3 NV č. 101/2005 Sb.

Bylo také zjištěno, že v řadě případů zaměstnavatel nestanovil lhůty pro provádění periodických lékařských prohlídek v souladu s vyhláškou č. 79/2013 Sb.

Přehled nejčastěji porušovaných předpisů

Předpis	Počet nedostatků	Počet kontrol	% ze zjištěných porušení předpisů
Zákoník práce	595	312	58 %
Zák. č. 309/2006 Sb.	221	106	22 %
Ostatní předpisy: např. NV č. 378/2001 Sb., NV č.101/2005 Sb., NV č. 73/2013 Sb. ČSN ISO12480-1, ČSN 27 0142, ČSN ISO 8792, ČSN ISO 9927-1	199	91	20 %
Celkem	1015	509	100 %

Hodnocení výsledků kontrol podle oblastí zadání úkolu

Odborná způsobilost a ověření zdravotní způsobilosti k výkonu konkrétní pracovní činnosti, a to u vyhrazených a tzv. „nevychrazených“ zdvihacích zařízení

Kontrolní činností v rámci tohoto hlavního úkolu bylo zjištěno, že odborné školení příslušných zaměstnanců, tzn. jeřábníků, vazačů, signalistů a jiných kompetentních osob, je prováděno v termínech, které si zaměstnavatel stanovil na základě vyhledaných a vyhodnocených rizik, a to zpravidla jednou za 12 měsíců. Tato odborná školení ve většině případů provádějí externí revizní technici zdvihacích zařízení.

V odvětví stavebnictví ubývá zaměstnanců, kteří by splňovali alespoň základní předpoklady pro pracovní pozice spojené s provozem, případně obsluhou zdvihacích zařízení. Klesající je i úroveň případných agenturních zaměstnanců, neboť i zde jsou podle informací zaměstnavatelů díky značné poptávce po pracovních silách k dispozici pouze zaměstnanci s výrazně horšími kvalifikačními požadavky než v předchozích letech. Přetrvává nedostatek praxe a absence základní kvalifikace těchto zaměstnanců v oblasti provozu zdvihacích zařízení, případně vážení břemen. Z kontrol příčin a okolností pracovních úrazů lze konstatovat, že tyto skutečnosti mají zásadní vliv na vznik pracovních úrazů smrtelných i závažných.

Prevence rizik, vyhledání a hodnocení rizik a přijímání opatření k jejich odstranění

V rámci kontrolní činnosti byl kladen důraz na prevenci rizik, tj. na všechna opatření vyplývající z právních a ostatních předpisů k zajištění BOZP a z předpisů zaměstnavatele, která mají za cíl předcházet rizikům, odstraňovat je nebo minimalizovat působení neodstranitelných rizik.

Zaměstnavatelé zpravidla při kontrolách předkládali vedené dokumentace o vyhledávání a o vyhodnocování rizik a o přijatých opatřeních při provozu zdvihacích zařízení, přičemž na staveništích byla ve většině případů tato dokumentace součástí zpracovaného systému bezpečné práce. Tato dokumentace byla nedostatečná zejména ve vztahu k používání pohyblivých pracovních plošin na stavbách. V případech, kdy zaměstnavatelé měli pohyblivé pracovní plošiny zpravidla vypůjčeny z půjčoven, nevyhledávali a nevyhodnocovali rizika spojená s provozem těchto zařízení, o čemž logicky nevedli požadovanou dokumentaci. U menších zaměstnavatelů docházelo často k převzetí tzv. „univerzální dokumentace o rizicích“, kdy mnohdy ani sami zaměstnavatelé nevěděli, co je obsahem této dokumentace a jaké povinnosti jim tato dokumentace ukládá.

Velmi závažná zjištění byla v případech, kdy jsou v rámci smluvního vztahu používány mobilní jeřáby. Je velmi vážné, že není provedena vzájemná informace o rizicích vyplývajících z dané činnosti. Jedná se například o nakládku kamionů. Tento problém není řešen ani v systému bezpečné práce ani v jiném technologickém postupu, čímž velmi často dochází k tomu, že nakládku provádějí řidiči, kteří nemají požadovanou kvalifikaci, a tudíž ani nejsou seznámeni s konkrétními riziky.

Místní provozní bezpečnostní předpis - rozsah systému bezpečné práce ve vztahu k používání zdvihacích zařízení a k manipulaci s konkrétními břemeny

Zaměstnavatelé jsou si převážně vědomi, že při provozu jeřábů a zdvihadel jsou povinni zpracovat, dle článku 4.1 ČSN ISO 12480-1, systém bezpečné práce. V řadě případů zaměstnavatelé předkládali systém bezpečné práce obecný, který neodpovídal konkrétnímu pracovišti, tzv. univerzální systém bezpečné práce. Tato zjištění byla například ve strojírenství (manipulace pomocí mostového jeřábu s profily, plechy apod.), ale i na staveništích, kde byly prováděny manipulace pomocí jeřábů s izolačními materiály, technologiemi apod.

V rámci kontrolní činnosti bylo také zjištěno, že majitelé jeřábů současně s jeho pronájmem dodali uživateli také systém bezpečné práce, který byl pouze základní a neřešil vůbec konkrétní provoz jeřábu na daném staveništi. V řadě případů činnosti s jeřáby a zdvihadly nebyly navrženy tak, aby byly prováděny bezpečně s přihlédnutím ke všem předvídatelným rizikům. Zaměstnavateli předložené systémy bezpečné práce v mnoha případech neobsahovaly zajištění komunikačního systému a dále základní povinnosti pro vázání, zavěšování, přepravu a ukládání břemen.

Dalším z přetrvávajících nedostatků, zjišťovaných při kontrolní činnosti, je nedostatečně vedená provozní dokumentace zdvihacích zařízení, jmenovitě předepsaných deníků zdvihacích zařízení. Záznamy nejsou v řadě případů vedeny vůbec, případně obsah provedených záznamů nemá žádnou vypovídací hodnotu. Přetrvávají i některé nedostatky ve vedení dokladů z inspekcí, revizí, revizních zkoušek zdvihacích zařízení, zejména není prováděna, případně odpovídajícím způsobem dokladována kontrola ocelových konstrukcí zdvihacích zařízení a jeřábových drah.

Používání zařízení k účelům a za podmínek, pro které je určeno, a to v souladu s návodem výrobce (provozní dokumentací)

Na staveništích bylo v mnoha případech zjištěno, že zaměstnavatelé využívali pro zdvihání lehčích břemen kolové nakladače a bagry, které byly vybaveny na výložnicích a násadách závěsnými oky či háky. U těchto zdvihacích zařízení bylo často zjištěno, že zvedací přídavná

oka nebyla vybavena provozní dokumentací od výrobce. Při používání zdvihacích zařízení na staveništích bylo zjištěno, že zaměstnavatelé neorganizovali práci a nestanovovali pracovní postupy tak, aby byli zaměstnanci chráněni před nebezpečím pádu břemen.

Dále v rámci kontrolní činnosti bylo zjištěno:

- v dokumentech týkajících se revizí zařízení jsou uvedeny závady, není však doloženo, zda a jak byly tyto závady odstraněny, zařízení tudíž bylo používáno i bez prokazatelného odstranění závad,
- u vyhrazených i tzv. „nevychrazených“ zdvihacích zařízení nejsou prováděny pravidelné kontroly a není vedena provozní dokumentace,
- ovládací prvky zařízení nejsou příslušně označeny nebo jsou špatně čitelné,
- zařízení není opatřeno výstražnými a informačními značkami nebo značení je špatně čitelné,
- není zřetelné a vhodné označení vázacích prostředků ke zdvihání břemen, chybí označení nosnosti vázacího prostředku,
- zaměstnavatel nestanovil podmínky bezpečné práce pro volně zavěšené prostředky pro uchopení břemen (např. různé upínky, závěsná oka, „C“ háky, podtlakové uchopovací prostředky apod.) a prokazatelně s nimi neseznámil obsluhu. Obsluha těchto zařízení je školená pouze v základních způsobech vázání, a není seznámena s riziky používání speciálního zařízení v rozsahu průvodní dokumentace výrobce,
- zaměstnanci nejsou proškoleni z předpisů, které doplňují jejich odborné předpoklady a požadavky pro výkon práce, tzn. nejsou prokazatelně proškoleni a seznámeni s předpisy k zajištění BOZP konkrétního obsluhovaného jeřábu, školení neobsahuje konkrétní návody na obsluhu a konkrétní pracovní postupy.

Volba, označení, kontroly, skladování a vedení dokumentace u prostředků pro vázání, zavěšení a uchopení břemene, které podléhají evidenci a pravidelným kontrolám technického stavu

Kontrolou bylo zjištěno, že zaměstnavatelé nemají v řadě případů k dispozici návody výrobce k používání prostředků pro vázání, zavěšení a uchopení břemen zejména na staveništích. Zaměstnavatelé často zajišťují kontroly vázacích prostředků prostřednictvím svých vlastních zaměstnanců, ti však ve většině případů nemají potřebné znalosti k těmto kontrolám. Řada zaměstnavatelů nestanovuje termíny kontrol vázacích prostředků s ohledem na četnost používání a na prostředí, ve kterém jsou používány. Velmi vážná zjištění jsou v případech, kdy zaměstnavatelé se domnívají, že pokud zaměstnanec předloží vazačský průkaz, který nabyl v předchozím zaměstnání, například s ani ne rok starým záznamem revizního technika zdvihacích zařízení o absolvování školení vazače břemen, takže tomuto zaměstnanci nemusí zajistit tzv. „nové“ školení ve způsobech vázání břemen. Kontrolní činnost prokázala, že zaměstnavatelé zpravidla neví nebo nechťejí vědět, že školení by mělo obsahovat informace o konkrétních vázacích prostředcích používaných u daného zaměstnavatele, dále seznámení s konkrétním systémem bezpečné práce a pracovními postupy konkrétního pracoviště.

Konkrétně byly zjištěny tyto nedostatky:

- vrátky používané na stavbách nebyly náležitě předány do užívání dle nařízení vlády č. 591/2006 Sb.,
- závěsné body používané ke zdvihání břemen za pomoci kolových nakladačů a bagrů na staveništích nebyly vybaveny pojistkou, která by bránila pádu zavěšeného břemene,
- textilní popruhy, ocelová vázací lana, řetězové vázací prostředky a permanentní břemenové magnety nebyly označeny tak, aby bylo možné určit charakteristiky podstatné pro jejich bezpečné použití (např. nosnost) a nebyly pravidelně kontrolovány dle provozní dokumentace anebo nebyly provozní dokumentací vůbec vybaveny,
- koše pro dopravu osob na staveništích nebyly vybaveny provozní dokumentací a nebyly označeny maximální nosností, přičemž také nebyly stanoveny termíny pro jejich pravidelnou kontrolu ve smyslu přílohy C k ČSN ISO 12480-1.

Nedostatky vzhledem k objektům

Objekt	Počet nedostatků	Počet kontrol
100 - Výrobní a provozní budovy	40	44
2070 - Výťahy	47	24
2071 - Výťahy pro dopravu osob	66	32
2150 - Jeřáby a jiná zdvihadla	124	58
2153 - Mostové jeřáby	36	18
2157 - Mobilní jeřáby	63	29
2160 - Jeřáby a jiná zdvihadla (BOZP)	142	66
2220 - Vrátky a navijáky	72	34
2250 - Prostředky pro vázání, zavěšení a uchopení břemen	64	32
3010 - Řízení péče a bezpečnost práce v organizacích	243	128
Ostatní: například pohyblivé schody a chodníky, věžové jeřáby (BOZP), pohyblivé pracovní plošiny, regálové zakladače, OOPP	118	44

Sankce

Zjištěnému počtu nedostatků odpovídají i sankční postihy. Bylo uloženo **21** pokut v celkové výši **399 000 Kč**.

Závěr

Úkol „Kontrola bezpečnosti práce při provozu zdvihacích zařízení na staveništích“ byl splněn, dle zadání a v plném rozsahu. Poznatky získané při plnění tohoto úkolu lze hodnotit jako velmi užitečné, a tudíž je nutné zdvihacím zařízením věnovat i nadále trvalou pozornost.

Zaměstnavatelé - provozovatelé opakovaně porušují zákoník práce, zákon č. 309/2006 Sb. a další související předpisy, které se vztahují k bezpečnému provozu zdvihacích zařízení (NV. č. 378/2001 Sb., NV č. 101/2005 Sb.).

Součástí každé kontroly, zejména u malých a středních provozovatelů, bylo i poskytnutí základních informací a poradenství týkajících se BOZP, zejména informace o změnách. U všech kontrolovaných subjektů bylo vydáno opatření k odstranění zjištěných závad a bylo také vyžadováno podání písemné zprávy o přijatých opatřeních a o způsobu odstranění závad.

Inspektoři pro vyhrazená technická zařízení - zdvihací zařízení doporučují v následujícím období zaměřit se na bezpečnost práce v oblasti provozu zdvihacích zařízení, bez rozdílu nosnosti, v oborech potravinářství, dále ve zpracovatelském průmyslu, opravárenství a zemědělství, kde lze z dostupných informací předpokládat provoz zdvihacích zařízení s vážnými technickými závadami, které mohou mít významný podíl na vzniku pracovního úrazu.

1.4.6. Kontrola dodržování bezpečnosti práce při provozu plynových spotřebičů

Úvod

V letech 2014 a 2015 byly provedeny kontroly dodržování bezpečnostních předpisů při provozu plynových zařízení v objektech, kde se pohybují děti a mladiství (zejména školy, školní jídelny), v roce 2016 kontroly provozu plynových zařízení v objektech pro přípravu pokrmů (restaurace, hotely, kempy, dětské tábory apod.). Při prováděných kontrolách bylo opakovaně zjištěno, že ne všude je provozu plynového zařízení věnována dostatečná pozornost. Z výše uvedeného důvodu bylo prospěšné provést kontrolu provozování plynových spotřebičů se jmenovitým výkonem jednotlivého spotřebiče min. 50 kW. Kontroly byly provedeny u subjektů, které provozují plynové kotle, plynové pece, plynové zářiče s výše uvedeným výkonem (kotelny, sklárny, porcelánky a další objekty, kde jsou používány jako medium zemní plyn, propan, butan, propan butan). Při nedodržování předpisů k zajištění bezpečného provozu plynových zařízení může za určitých okolností dojít k ohrožení zdraví osob, ale i ke značným materiálovým škodám.

Cíl

Prověřit stav a úroveň dodržování bezpečnostních předpisů při provozu plynových zařízení. Ověřit, jak je ze strany provozovatelů zajištěno bezpečné provozování plynového zařízení. Kontrola byla zaměřena především na provedení instalace zařízení z pohledu manipulačního prostoru a větrání, zajištění provádění pravidelných revizí, kontrol, servisu, včetně odstranění zjištěných nedostatků, vedení provozní dokumentace a na kvalifikaci obsluhy.

Zadání úkolu

Ke kontrole byly vybrány subjekty, které splňují výše uvedené parametry, tzn. jmenovitý výkon jednoho plynového spotřebiče je min. 50 kW. Kontroly provedli inspektoři se zaměřením na plynová zařízení.

Předmět kontroly byl zaměřen především:

- zda bylo provedeno vyhledání a vyhodnocení rizik při provozu plynových zařízení,
- zda byla zajištěna odborná a zdravotní způsobilost osob pověřených obsluhou a údržbou zařízení,
- zda byla vedena provozní dokumentace,
- zda byla stanovena opatření pro případ zdolávání mimořádných událostí spojených s provozem plynových zařízení,
- zda kontrolovaný subjekt zajišťuje bezpečný stav provozovaného plynového zařízení pravidelně prováděnými kontrolami, revizemi, údržbou a servisem,
- zda mají doklady z kontrol a revizí předepsané náležitosti a odpovídající odbornou úroveň,
- zda byl zajištěn bezpečný přístup pro pracovníky provádějící kontroly, revize, zkoušky, obsluhu a údržbu zařízení,
- zda bylo zařízení dostatečně chráněno proti vnějším vlivům,
- zda byl zabezpečen dostatečný přívod spalovacího a větracího vzduchu,
- zda bylo přívodní potrubí plynu vybaveno předepsanými armaturami, není používáno pro jiné účely, než pro které bylo určeno, zda byla provedena dostatečná protikorozní ochrana, značení protékajícího média, zda byly označeny uzávěry plynu a byl k nim zajištěn bezpečný přístup.

Zhodnocení kontrolní akce

V rámci plnění tohoto úkolu bylo inspektoráty provedeno celkem **591** kontrol, při kterých bylo zjištěno celkem **2 006** nedostatků. U **99** kontrol nebyly zjištěny nedostatky. Celkem bylo zkontrolováno **575** subjektů, z toho **525** právnických osob a **50** podnikajících fyzických osob.

Ukazatel	Inspektorát ⁶								Celkem
	3	4	5	6	7	8	9	10	
Počet kontrolovaných subjektů	32	110	36	31	58	120	66	122	575
Počet kontrol	42	112	36	31	60	121	66	123	591
Počet zjištěných nedostatků	59	153	97	18	143	513	194	829	2006
Počet nedostatků s násobností	61	232	107	18	230	730	279	1338	2995
Počet opatření	0	16	0	0	21	0	2	0	39
Počet technickoorg. opatření	0	13	25	43	88	1	0	7	177

Nejčastěji zjišťované nedostatky se týkaly nedodržování ustanovení zák. č. 309/2006 Sb. a zákoníku práce. Dále pak porušení požadavků NV č. 101/2005 Sb.

⁶ 3 - Praha; 4 – Středočeský kraj; 5 – Jihočeský kraj a Vysočina; 6 – Plzeňský a Karlovarský kraj; 7 – Ústecký a Liberecký kraj; 8 – Královéhradecký a Pardubický kraj; 9 – Jihomoravský a Zlínský kraj; 10 – Olomoucký a Moravskoslezský kraj

Přehled nejčastěji porušovaných předpisů

Předpis	Počet porušení	% ze zjištěných porušení předpisů
Zák. č. 309/2006 Sb.	987	35 %
Zákoník práce	609	21 %
NV č. 101/2005 Sb.	499	18 %
NV č. 378/2001 Sb.	254	9 %
Vyhl. č. 48/1982 Sb.	146	5 %
Vyhl. č. 91/1993 Sb.	112	4 %
Vyhl. č. 85/1978 Sb.	91	3 %
Vyhl. č. 21/1979 Sb.	75	3 %
Jiné technické předpisy a normy	57	2 %
Celkem	2 830	100 %

Přehled nejčastěji porušovaných ustanovení zák. č. 309/2006 Sb.

Porušená ustanovení	Popis nedostatku	Počet porušení
§ 4 odst. 1 písm. c)	Zaměstnavatel nedodržel požadavky na bezpečný provoz a používání strojů, technických zařízení, dopravních prostředků a náradí.	424
§ 2 odst. 1 písm. a)	Zaměstnavatel nezajistil, aby prostory určené pro práci, chodby, schodiště a jiné komunikace měly stanovené rozměry a povrch a byly vybaveny pro činnosti zde vykonávané.	235
§ 6 odst. 1	Zaměstnavatel nezajistil umístění bezpečnostních značek a značení a nezavedl signály, které poskytují informace.	91
Celkový počet porušení		750

Přehled nejčastěji porušovaných ustanovení zákoníku práce

Porušená ustanovení	Popis nedostatku	Počet porušení
§ 102	Zaměstnavatel nevytvořil bezpečné a zdraví neohrožující pracovní prostředí a pracovní podmínky vhodnou organizací bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a přijímáním opatření k předcházení rizikům.	450
§ 103	Zaměstnavatel nezajistil zaměstnancům řádné školení o právních a ostatních předpisech k zajištění BOZP, nevede řádně dokumentaci o provedeném školení, nesplnil povinnosti týkající se zdravotní způsobilosti zaměstnanců a výkonu práce.	114
Celkový počet porušení		564

Hodnocení výsledku kontrol podle oblastí zadání úkolu

Vyhledávání a hodnocení rizik

Dokumentace k vyhledání a hodnocení rizik byla předložena ve většině kontrolovaných subjektů. Problémem je, že velmi často je typizovanou dokumentací pracovníků OZO a je pouze minimálně upravena na konkrétní místní podmínky. Velmi často se jedná o externí pracovníky, kteří nejsou důkladně seznámeni s činností konkrétního subjektu, a proto jsou tyto dokumenty zpracovány hodně obecně. Není výjimkou, že se v této dokumentaci objevují rizika, která se na dané zařízení a provoz nevztahují a chybí vyhodnocení rizik týkající se provozu plynového zařízení. Velmi často není prováděna aktualizace tohoto dokumentu.

Při zpracování či aktualizaci dokumentace pro provoz plynových zařízení a k přijetí opatření k minimalizaci stávajících rizik často nedochází k zapracování skutečností plynoucích z technického stavu zařízení, zjištěného prováděnými revizemi, kontrolami, servisními prohlídkami a dalšími kontrolami.

Závěrem lze konstatovat, že vyhledávání rizik včetně stanovených opatření je velmi často prováděno pouze formálně a s dokumentací se již dále nepracuje. Problém byl mimo jiné zjištěn i při opravárenských a údržbářských činnostech prováděných externími společnostmi, kde chyběla vzájemná informovanost o rizicích mezi jednotlivými subjekty.

Odborná a zdravotní způsobilost osob pověřených obsluhou a údržbou zařízení

Ve většině kontrolovaných subjektů byly znalosti zaměstnanců pověřených obsluhou plynového zařízení ve stanovených termínech ověřeny přezkoušením. Seznamování zaměstnanců s ostatními předpisy z oblasti BOZP bylo prováděno v rámci nastaveného systému organizace školení. Školení ve většině případů (hlavně u malých subjektů, školek, škol atd.) zajišťovali externí pracovníci na základě osvědčení o odborné způsobilosti.

Přesto i v této oblasti byly v ojedinělých případech zjištěny nedostatky, např. u spotřebičů s výkonem pod 50 kW nebyla doložena zdravotní způsobilost, neseznámení s předpisy pro obsluhu a se souvisejícími bezpečnostními předpisy, s požárním řádem, poplachovými směrnicemi, neproškolení k obsluze těchto zařízení dle požadavků vyhl. č. 21/1979 Sb. Školení BOZP zaměstnanců bylo provedeno, ale písemná dokumentace o provedeném školení a ověření znalostí byla neúplná.

Dále pak v dokladech na provedení lékařské prohlídky nebyla v některých případech dostatečně specifikována vykonávaná činnost, na kterou je prohlídka požadována.

U provozovaných plynovodů v budovách byla sice ustanovena osoba odpovědná za provoz, ale nebyly jí předány potřebné dokumenty v souladu s platnými předpisy tak, aby mohla tuto činnost vykonávat odpovědně.

Vedení provozní dokumentace

Kontrola obsahu a rozsahu provozní dokumentace, zda je vedena v souladu s požadavky platných předpisů, návodů a pokynů výrobce, zda je v souladu s vyhodnocením rizik a odpovídá skutečnému stavu, byla vzhledem k rozmanitosti kontrolovaného zařízení sice časově náročná, ale získané poznatky znovu jednoznačně dokumentují skutečnost, že s ní není vždy pracováno tak, jak při jejím zpracování bylo zamýšleno. Nejsou prováděny aktualizace (např. při výměně

kotlů, technologie, změně provozovatele apod.), MPŘ není zpracován na konkrétní místní podmínky, nejsou vedeny revizní knihy, vedení provozního deníku neodpovídá požadavkům provozního řádu, není zpracován harmonogram revizí, kontrol nebo termíny kontrol zpracovány OZO neodpovídají termínům uvedených v MPŘ zpracovaných revizním technikem plynu. Do provozního řádu kotelny není např. zpracováno schéma rozvodu plynu, provozovaná velkokuchyňská zařízení, zejména staršího provedení, nejsou vybavena návody k obsluze ani zpracovaným MPBP. Dodavatelské organizace provádějící na plynovém zařízení provozní revize provádějí revize v rozporu s bezpečnostními předpisy (např. nejsou přezkušovány funkce bezpečnostních prvků a přitom je zařízení vyhodnocováno jako bezpečné a provozuschopné). Chybí doklady o kalibraci měřících a zabezpečovacích zařízení, regulátorů tlaku plynu a není prováděna kontrola funkčnosti zabezpečovacího zařízení.

V provozních řádech často chybí i základní informace, jako jsou pokyny pro zajištění bezpečného provozu zařízení, způsob a rozsah vedení zápisů do provozního deníku a způsob provádění jednotlivých požadovaných úkonů při obsluze zařízení např. při vzniku mimořádné události.

Opatření pro případ zdolávání mimořádných událostí

V této oblasti nebyly zjištěny nedostatky, opatření pro zdolávání mimořádných opatření bylo zapracováno do MPBP.

Zajištění bezpečného stavu provozovaného plynového zařízení pravidelně prováděnými kontrolami, revizemi, údržbou a servisem

Ve většině kontrolovaných subjektů jsou revize, servis a někdy i kontrola a běžná údržba plynového zařízení zajištěny dodavatelem způsobem. Úroveň prováděných kontrol, revizí i servisu je rozdílná, závislá je především na znalostech a zkušenostech provádějících pracovníků, zejména u zaměstnanců pověřených zaměstnavatelem.

Jako každý rok byly zjištěny nedostatky, zejména se týkaly nedodržení lhůt provádění revizí, kontrol a zkoušení a ověřování funkce stabilních detektorů úniku plynu ze strany zaměstnavatele.

Často chybí revize od hlavního uzávěru plynu v chodníku k uzávěru plynu v objektu, neboť provozovatel se mylně domnívá, že jeho hlavní uzávěr je až uvnitř objektu.

Revizní technici většinou nejsou vybaveni vhodným zařízením pro kontrolu plynovodů uložených v zemi a z jejich revizních zpráv není jasné, jakým způsobem vlastně plynovody kontrolovali, zda tato kontrola byla vůbec provedena. Někteří revizní technici uvádějí jako způsob ověření těchto plynovodů pochůzkovou cestu po trase plynovodu, provádění vpichů do země (a to i v těch případech, kdy je plynovod veden pod betonovým povrchem).

V několika případech nezajistil provozovatel provedení souvisejících revizí u elektrického zařízení, revizi instalovaných tlakových nádob a kontrolu spalinových cest.

Dále není vždy splněna povinnost zajišťovat servis a údržbu v souladu s požadavky technických podmínek výrobce zařízení a návodů k obsluze. Pravidelná údržba zařízení charakteru prevence není vždy prováděna v souladu s platnými předpisy, někdy se nejedná o údržbu, ale je provedena oprava zařízení. Údržba je prováděna jednak vlastními zaměstnanci, ale i dodavatelem způsobem. Kvalita je hodně závislá na výši finančních prostředků, které

subjekt do této činnosti hodlá investovat, a většinou je tak údržba omezena pouze na zajištění provozuschopnosti zařízení.

Doklady z kontrol a revizí - předepsané náležitosti a odpovídající odborná úroveň

Ne vždy jsou revizní zprávy vyhotoveny v souladu s požadavky platných předpisů (především vyhl. č. 85/1978 Sb.). Nebyly dostatečně popsány jednotlivé úkony, popis zařízení, druh a rozsah revize, chyběly informace o zemní části rozvodu plynu, nebyly uvedeny informace, zda byly provedeny související revize (tlakové nádoby, revize elektro, revize hromosvodů). V revizi bylo např. uvedeno, že provozní řád je zpracován v souladu s platnými předpisy, ale inspektoři při kontrole zjistili, že tomu tak není.

U zjištěných závad není přesná specifikace a identifikace pro provozovatele, aby pak mohl být vzniklý problém přiřazen ke konkrétnímu zařízení. Kontrolovaný subjekt byl upozorněn, že je nutné, aby se revize, nebo jiné kontroly zúčastnil odpovědný zástupce subjektu, který bude na zjištěný nedostatek upozorněn při jeho zjištění přímo na místě.

V některých případech bylo konstatováno neodstranění zjištěných závad. Provozovatel vzal za splnění své povinnosti pouhé provedení revize, a odstraněním závad se nezabýval. Revizní technik při další kontrole nebo revizi konstatuje opakovaně tutéž závadu, aniž by učinil nějaký konkrétní závěr.

V převážné části kontrolovaných subjektů jsou revize, kontroly a zkoušky plynového zařízení prováděny dodavatelským způsobem. Kvalitativní úroveň je rozdílná, závislá na znalostech provádějících pracovníků.

Zjištěné nedostatky v předložených revizích a kontrolách plynového zařízení:

- není přesně specifikován rozsah revidovaného zřízení,
- u závad není přesná specifikace a identifikace zjištěného nedostatku, pro provozovatele pak v některých případech je problém ztotožnit zařízení s popsáním nedostatkem. Proto je vhodné, aby se revize, kontroly účastnil i zástupce provozovatele, který bude na závadu upozorněn i verbálně přímo na místě,
- v některých zprávách o revizi nejsou uváděny odkazy na související revize (revize elektro, revize tlakových nádob), a to přesto, že byly v době provádění plynové revize již vydány a předány provozovateli, případně nebyly vůbec provedeny, ale v revizi plynových zařízení toto není uvedeno a výsledkem revize je konstatování schopnosti bezpečného provozu,
- nejčastěji se vyskytující závadou je neurčitý termín k odstranění závady, vyjádřený slovy „ihned“, „do další revize“ apod., přičemž v závěru je konstatována možnost bezpečného provozu zařízení.

Kontrola pracoviště - zajištění bezpečného přístupu pro pracovníky provádějící kontroly, revize, zkoušky, obsluhu a údržbu zařízení, zda je zařízení dostatečně chráněno proti vnějším vlivům, zda je zabezpečen dostatečný přívod spalovacího a větracího vzduchu, zda je přívodní potrubí plynu vybaveno předepsanými armaturami, není používáno pro jiné účely, než pro které je určeno, dostatečná protikorozní ochrana, značení protékajícího média, označení uzávěrů plynu a je k nim zajištěn bezpečný přístup

Kontrolovaná provozovaná plynová zařízení byla ve většině případů vybavena předepsanou a řádně funkční bezpečnostní výstrojí, armaturami a dalšími ochrannými zařízeními v souladu s platnými předpisy.

Zjištěné nedostatky:

- chybějící výpočty větrání v prostorech s instalovanými plynovými spotřebiči,
- chybějící návody k obsluze plynových spotřebičů,
- nedostatečná kvalifikace obsluhy,
- neoznačený prostor s instalovaným hlavním uzávěrem plynu, chybějící ovládací prvek,
- nedoložená kalibrace instalovaných detektorů a čidel na únik plynu v termínech dle návodu výrobce/dovozce,
- nejsou určeny povinnosti pro osobu odpovědnou za plynové zařízení,
- chybějící doklady o odstranění závad z provedených revizí a kontrol, případně doloženy pouze faktury,
- u nových obsluh v nízkotlakých kotelnách nebyl doložen doklad o provedení požadovaného týdenního zácviku, poškozený ochranný nátěr plynovodu, plynovod nebyl dostatečně chráněn proti korozi.
- uzávěry odběrného plynového zařízení nebyly viditelně označeny bezpečnostní tabulkou, nebyly přístupné, umístěny ve výšce 3 m,
- plynovod nebyl opatřen bezpečnostním značením dle druhu dopravované látky,
- do provozního deníku nebyly zapisovány údaje požadované vlastním MPŘ,
- nízkotlaká plynová kotelna nebyla vybavena v souladu s platnými předpisy, detektorem na kontrolu těsnosti spojů, detektorem na kontrolu přítomnosti oxidu uhelnatého, bateriovou svítilnou, samozavíračem dveří,
- bezpečnostní vypínání v plynové kotelně nebylo označeno bezpečnostní tabulkou,
- k hlavnímu uzávěru plynu pro kotelnu nebyla vyznačena přístupová cesta,
- chybějící vodivé spojení, uzemnění plynovodu,
- v MPŘ uvedeny neplatné legislativní předpisy,
- nedostatky na přístupových komunikacích k prostorům s umístěnými plynovými spotřebiči, poškozené schodiště, lokální výmoly na komunikaci,
- zjištěna netěsnost na plynovém zařízení,
- v kotelně skladován materiál nesouvisející s provozem kotelny,
- nedostatečný přívod vzduchu do kotelny uzavřenými nebo silně zanešenými větracími otvory,
- plynové spotřebiče měly být provozovány (podle doložené projektové dokumentace) jako spotřebiče typu C, ve skutečnosti byly provozovány jako spotřebiče typu B bez zajištění dostatečného přívodu vzduchu pro spalování,

- spalínová cesta nebyla těsná, řádně upevněná,
- při prostupu plynovodu stavební konstrukcí nebyly instalovány chráničky, v některých případech neměly chráničky dostatečný přesah, nebyly opatřeny ochranou proti korozi,
- plynovod v zemi nebyl značen v lomových bodech,
- na konci jednotlivých větví nebylo instalováno zařízení na odvodušnění nebo odplynění plynovodu,
- jednotlivé větve plynovodu nebyly uzavíratelné,
- uzavírací armatury nebyly schváleny pro použití na plynná paliva,
- nebyla zajištěna dostatečná vzdálenost plynovodu od elektrického zařízení,
- za hlavním uzávěrem pro kotelnu byla provedena odbočka plynovodu do laboratoře,
- v kotelně zjištěny trubičky pro zjišťování přítomnosti CO v ovzduší s prošlou dobou použitelnosti,
- lékárníčka obsahovala léčiva s prošlou dobou expirace,
- nebyly prováděny kontroly spalínových cest, u nových zařízení chyběly revize spalínové cesty,
- nebyly prokazatelně prováděny kontroly pojistných ventilů a nulování manometrů ve stanovených termínech, včetně provedení zápisu do provozního deníku,
- zjištěny poškozené přípojovací hadice u plynových spotřebičů v kuchyních,
- nebyla provedena izolace povrchů teplejších než 60° C.

Sankce

Právním subjektům bylo k 31. 12. 2017 uloženo **18** pokut v celkové výši **440 000** Kč.

Závěr

V souladu se zadáním byly kontroly provedeny v celém rozsahu u všech zařízení, uvedených v úkolu, a to tak, aby se v rámci prevence pokud možno snížilo riziko při provozu plynových zařízení. V případech, že při kontrole byly zjištěny i spotřebiče s výkonem pod 50 kW, byla provedena kontrola dodržování bezpečnostních předpisů i u těchto zařízení.

Součástí každé kontroly byla osvěta a poradenská činnost, týkající se především pomoci při orientaci v oblasti bezpečnostních i pracovně právních předpisů.

Výsledky kontrol prokázaly, že jsou pro kontrolované subjekty přínosem zejména v tom, že ukazují aktuální stav a účelnost přijatých opatření v prevenci rizik. Dalším přínosem prováděných kontrol je skutečnost, že zaměstnavatelé byli upozorněni na plnění povinností souvisejících s provozem plynových zařízení. Plnění těchto povinností by mělo vést k odpovědnějšímu přístupu při zajištění bezpečného a spolehlivého provozu těchto zařízení a tím i ke snížení rizika možného ohrožení zdraví osob.

U všech kontrolovaných subjektů lze konstatovat, že většina nedostatků je zaviněna nedostatečnou kontrolou a péčí ze strany provozovatelů bez rozdílu, zda se jedná o nově instalovaná zařízení nebo o zařízení, jejichž technický stav je ovlivněn stářím.

Mezi nejzávažnější zjištění patří nedostatečná údržba zařízení, nedodržování termínu revizí a kontrol, neodstraňování závad zjištěných při pravidelných revizích a nedostatečně kvalifikovaná obsluha.

Ve většině kontrolovaných subjektů jsou služby spojené s problematikou bezpečnosti práce zajišťovány externími pracovníky, či erudovanými společnostmi zabývajícími se BOZP, které však problematiku vyhrazených zařízení ve většině případů neřeší. Úroveň prováděných kontrol a revizí je rozdílná, závislá na znalostech a zkušenostech provádějících pracovníků.

Kontrolami byla v některých případech zjištěna opětovná absence vyhledávání a vyhodnocování rizik spojených s provozem plynových zařízení.

Stále problematickou oblastí zůstává kvalita zpracování jednotlivých dokumentů, a to jak co do jejich konkrétnosti tak i aktualizace.

V některých případech kontrolované subjekty řeší problematiku provozu plynových kotelen tak, že tyto prostory pronajímají jiným odborným subjektům s praxí a kvalifikovanou obsluhou a od nich pak nakupují teplo a teplou vodu. Přímá odpovědnost majitele zařízení na zajištění požadavků předpisů je pak přenášena na další subjekty a reálné zajišťování pravidelných činností kompetentními osobami může být sporné a ne vždy je tato problematika dostatečně řešena ve smlouvě mezi majitelem a nájemcem.

Byl shledán kladný přístup k průběhu kontrol a snaha subjektů k odstranění zjištěných nedostatků. Lze tedy usuzovat, že provedené kontroly přispěly ke zlepšení technického stavu plynového zařízení, a konstatovat, že kontroly splnily zadaný cíl.

U plynového zařízení je možno na základě zjištěných poznatků konstatovat, že provozovatelé si ve většině případů uvědomují možná rizika ohrožení zdraví, jak vlastních zaměstnanců, tak i veřejnosti, ale ne vždy k tomu zaujmou takové stanovisko, které by vyloučilo možnost vzniku mimořádné situace.

Při kontrolách bylo inspektory navrženo **177 doporučení** ke zlepšení stavu na úseku bezpečnosti práce a bezpečnosti technických zařízení, např. úprava harmonogramů revizí tak, aby zde byla podchycena všechna provozovaná plynová zařízení, úprava náležitostí MPŘ, pravidel pro psaní zápisů do provozního deníku, časový plán obnovy nátěrů a úprava osnov školení.

1.4.7. Kontrola dodržování povinností vyplývajících z právních předpisů o bezpečnosti provozu vyhrazených tlakových zařízení jako jsou kotle a tlakové nádoby

Úvod

V prvé řadě se prováděla kontrolní činnost v případě provozu tlakových zařízení nízkotlakých kotelen, jejichž prověření se samostatně již delší dobu ze strany inspektorátu neprovádělo. Potřeba kontroly vychází ze značné rizikovosti těchto zařízení, kde při selhání obsluhy nebo bezpečnostní výstroje může při ztrátě integrity zařízení dojít k výbuchu expandujících par vroucí kapaliny - vody tzv. BLEVE efekt. Dalším důvodem je vydání nových technických norem třídy 06 pro tato zařízení (rok 2014). Jedná se o základní bezpečnostní normy pro otopné

soustavy a jejich zdroje včetně systémů klimatizace, solárních systémů a tepelných čerpadel. Jejich bezpečnost je nutné v praxi prověřit. Na problematiku bezpečnosti při provozu nízkotlakých kotelen navazuje problematika bezpečnosti při provozu předávacích stanic centrálních tepelných zdrojů a tepelných sítí se stejným rizikem výbuchu expandující vodní páry. Výměníkové předávací stanice pracují rovněž se stejnou pracovní látkou, horkou vodou nebo vodní párou, jako primárním topným médiem a také pro ně platí výše uvedené nové bezpečnostní normy.

Výsledky kontrol posledních let opakovaně potvrzují, že velmi malá pozornost ze strany provozovatelů tlakových systémů průmyslového chlazení je věnována dodržování bezpečnostních předpisů platných pro provoz těchto zařízení. Příčinou byla mnohdy neznalost těchto předpisů, popř. mylný výklad ustanovení předpisů, která se týkají i tlakových zařízení těchto systémů, nedostatek finančních prostředků na modernizaci zařízení, ale též na nutnou preventivní údržbu a provádění revizí jako její součásti. Provoz chladicích zařízení je oblastí se zvýšeným rizikem ohrožení života a zdraví jak obsluhy, tak veřejnosti, především s ohledem na používané médium jako je čpavek a v mnohých případech s ohledem i na stáří zařízení. Řada provozovaných zařízení je umístěna v blízkosti míst, kam má přístup veřejnost (např. zimní stadiony) nebo v blízkosti obytných objektů. Také řada průmyslových a potravinářských podniků, kde je též používáno chladicí zařízení, nebylo dosud předmětem kontroly orgánů inspekce práce.

Jednotlivé inspektoráty vybíraly ke kontrole subjekty provozující výše uvedená zařízení kategorie nízkotlakých kotelen, průmyslových chlazení a tlakových nádob. Kontrolu provedli inspektoři inspektorátu se specializací na tlaková zařízení. Počty kontrol nebyly pro jednotlivé inspektoráty stanoveny.

Cíl úkolu

Prověřit stav a úroveň dodržování bezpečnostních předpisů při provozu vyhrazených tlakových zařízení. Ověřit, jak je ze strany provozovatelů zajištěno bezpečné provozování tlakových zařízení a jejich bezpečnostních systémů především prováděním pravidelných revizí, kontrol, servisu, řádnou instalací zařízení, vedení provozní dokumentace a zajišťováním řádné kvalifikace obsluhy. Ve svém důsledku kontroly orgánů inspekce práce potom přispějí ke zvýšení bezpečnosti provozu shora uvedených zařízení především snížením bezpečnostních rizik ohrožení zdraví a života zaměstnanců i veřejnosti a k zamezení velkých materiálních škod.

Zadání úkolu

Předmět kontroly byl zaměřen především:

- zda je vedena provozní dokumentace např. provozní řády a provozní předpisy, provozní záznamy, zápisy o zkouškách bezpečnostní výstroje, předepsaná průvodní dokumentace, popř. pasporty vyhrazených tlakových nádob stabilních, provozní předpisy výrobců apod.,
- zda je provedeno vyhledání a vyhodnocení rizik při provozu tlakových zařízení,
- zda jsou stanovena opatření pro případ zdolávání mimořádných událostí spojených s provozem strojoven chlazení a tlakových zařízení,

- zda kontrolovaný subjekt zajišťuje bezpečný stav provozovaného tlakového zařízení pravidelně prováděnými kontrolami, revizemi, údržbou a servisem, zda má zpracované plány revizí, zda jsou jmenovány osoby odpovědné za provoz a údržbu, zda mají doklady z kontrol a revizí předepsané náležitosti a odpovídající odbornou úroveň,
- zda je zajištěna odborná a zdravotní způsobilost osob, pověřených obsluhou a opravami tlakových zařízení jako jsou topiči kotlů a obsluha tlakových nádob, a pracovníků firem provádějících opravy a údržbu,
- zda organizace, provádějící revize dodavatelským způsobem a opravující tlaková zařízení, mají platné oprávnění a zda jejich činnost je na odpovídající úrovni,
- zda je zajištěn bezpečný přístup pro pracovníky provádějící kontroly, revize, zkoušky, obsluhu a údržbu zařízení,
- zda je zařízení dostatečně chráněno proti vnějším vlivům, např. korozi, povětrnosti a nízkým teplotám apod.,
- zda je zabezpečen dostatečný přívod spalovacího a větracího vzduchu v kotelnách,
- zda je tlakové zařízení vybaveno předepsanými armaturami a bezpečnostní výstrojí, není používáno pro jiné účely, než pro které je určeno, zda je provedena dostatečná protikorozní ochrana, značení směru a druhu protékajícího média, zda jsou označeny uzávěry - armatury a je k nim zajištěn bezpečný přístup a zda je zajišťována kvalita kotelní, napájecí popř. oběhové vody.

Zhodnocení kontrolní akce

V roce 2017 bylo celkem **461** kontrol. Při kontrolách bylo zjištěno celkem **1000** nedostatků. Násobnost zjištěných nedostatků byla 1582.

Celkem 82 nedostatků bylo uloženo odstranit v termínech v rámci 36 opatření, což se jeví při 461 kontrolách, resp. 390 kontrolách se závadami jako velmi nízký počet. Dále bylo navrženo **136** technickoorganizačních opatření.

Z celkového počtu zjištěných nedostatků bylo inspektory inspektorátu ve 36 případech uloženo, podle § 7 odst. 1 písm. k) zákona o inspekci práce, opatření k odstranění zjištěných nedostatků. U 918 zjištěných nedostatků nebylo opatření vydáno, protože nedostatky byly odstraněny již v průběhu kontroly nebo existovala záruka odstranění závad.

Ukazatel	Inspektorát ⁷								Celkem
	03	04	05	06	07	08	09	10	
Počet kontrolovaných subjektů	35	44	52	82	33	52	73	86	457
Počet kontrol	35	44	52	82	36	53	73	86	461
Počet zjištěných nedostatků	25	93	97	93	69	84	148	391	1000
Počet opatření	0	1	12	0	17	0	0	6	36

⁷ 3 - Praha; 4 – Středočeský kraj; 5 – Jihočeský kraj a Vysočina; 6 – Plzeňský a Karlovarský kraj; 7 – Ústecký a Liberecký kraj; 8 – Královehradecký a Pardubický kraj; 9 – Jihomoravský a Zlínský kraj; 10 – Olomoucký a Moravskoslezský kraj

Nejčastěji byl kontrolovanými subjekty porušován zák. č. 309/2006 Sb. a zákoník práce, dále pak NV č. 101/2005 Sb. a NV č. 378/2001 Sb.

Přehled nejčastěji porušovaných předpisů

Právní předpis	Počet porušení	% ze zjištěných porušení předpisů
Zák. č. 309/2006 Sb.	452	35 %
Zákoník práce	440	35 %
NV č. 101/2005 Sb.	178	14 %
NV č. 378/2001 Sb.	155	12 %
Vyhl. č. 91/1993 Sb.	25	2 %
Vyhl. č. 48/1982 Sb.	2	1 %
Vyhl. č. 85/1978 Sb.	2	1 %
Celkem	1 254	100 %

Přehled nejčastějších porušení předpisů

Porušení zák. č. 309/2006 Sb.

Porušená ustanovení	Popis nedostatku	Počet porušení
§ 4 odst. 1 písm. c)	Zaměstnavatel neprováděl pravidelné a řádné údržby, kontroly nebo revize. Stroje, technická zařízení, dopravní prostředky a nářadí nebyly vybaveny ochrannými zařízeními, která chrání život a zdraví zaměstnanců.	259
§ 2 odst. 1 písm. a)	Zaměstnavatel nezajistil, aby pracoviště byla prostorově a konstrukčně uspořádána a vybavena tak, aby pracovní podmínky pro zaměstnance z hlediska bezpečnosti a ochrany zdraví při práci odpovídaly bezpečnostním a hygienickým požadavkům na pracovní prostředí a pracoviště, aby prostory určené pro práci, chodby, schodiště a jiné komunikace měly stanovené rozměry a povrch a byly vybaveny pro činnosti zde vykonávané.	51
Celkový počet porušení		310

Porušení zákoníku práce

Porušená ustanovení	Popis nedostatku	Počet porušení
§ 102 odst. 1	Zaměstnavatel nevytvořil bezpečné a zdraví neohrožující pracovní prostředí a pracovní podmínky vhodnou organizací bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a přijímáním opatření k předcházení rizikům.	655
§ 102 odst. 3	Zaměstnavatel soustavně nevyhledával nebezpečné činitele a procesy pracovního prostředí a pracovních podmínek, nezjišťoval jejich příčiny a zdroje.	37
Celkový počet porušení		692

Největší počet nedostatků byl zjištěn ve vztahu k tlakovým nádobám stabilním, kotelnám a řízení BOZP v organizacích. Nejčastěji porušenou technickou normou byla ČSN 69 0012 - Tlakové nádoby stabilní - provozní požadavky.

Hodnocení výsledku kontrol podle oblastí zadání úkolu

Prevence rizik

Při kontrolách bezpečnosti provozu výměňkových předávacích stanic centrálních tepelných zdrojů a tepelných sítí bylo zjištěna dobrá úroveň, jak modernizovaných zařízení, tak i péče o již provozovaná zařízení. Jak ale ukazuje dnešní ekonomický vývoj, tak se velká část rizik u těchto zařízení přesouvá do oblasti provádění údržby a oprav tlakových zařízení.

Zde je velké riziko, neboť opravy a bezpečnost provozu těchto stanic určuje nejen spolehlivou dodávku tepla obyvatelstvu, ale především jeho bezpečnost, protože stanice jsou umístěny v zastavěném území a mnohdy přímo i v obytných domech, kde se často opravy provádějí. Nedodržování předpisů k zajištění bezpečnosti práce při opravách tlakových zařízení může být zdrojem nebo příčinou ohrožení života a zdraví jak zaměstnanců, tak i obyvatel v okolí a může vést i ke značným materiálním škodám.

Během provádění kontrol bylo zjištěno, že u některých, hlavně nevýrobních subjektů je péče zejména o nízkotlaké plynové kotelny velmi nízká. Zařízení provozuje obsluha s nedostatečnými znalostmi, velmi často jen na částečný pracovní úvazek. Prevence a údržba je také z titulu statutárních orgánů nízká nebo neochotně prováděna, i když je ze strany revizních techniků na tento stav upozorňováno. Velmi často je argumentováno, že zařízení je před rekonstrukcí nebo před vyřazením z provozu. Podceňuje se tak stav, kdy se do zařízení již neinvestuje, ale je stále v provozu. U nových zařízení bylo zjištěno, že firmy provádějící instalace o vydání nových technických norem třídy 06, jako základní bezpečnostní normy pro otopné soustavy a jejich zdroje pro tato zařízení, vědí a respektují je.

Vyhledání a vyhodnocení rizik při provozu tlakových zařízení nebylo u některých subjektů provedeno vůbec, případně nebylo dostatečné, a to i přesto, že je prováděly zpravidla odborně způsobilé osoby s platnými certifikáty. Tato pochybení, která byla jako nedostatek hodnocena u většiny subjektů, neměla však prakticky žádné dopady na činnosti, související s provozem tlakových zařízení a to z toho důvodu, že tato rizika a příslušná opatření k nim jsou dostatečně řešena ustanoveními tradičních ČSN pro tlaková zařízení, resp. požadavky, plynoucími z provozní dokumentace jednotlivých zařízení.

Formálnost přístupu odborně způsobilých osob je ovšem i při provedeném vyhledání rizik zřejmá např. z toho, že přenesení požadavků z dokumentace dodavatelů zařízení je zejména u menších subjektů spíše výjimečné, což by mohlo vést mj. k neúplnému vybavení obsluhy požadovanými OOPP (např. v případech, kdy výrobce netypicky předepíše pro zkoušení pojistného ventilu ochranu zraku). K drobným nesrovnalostem v dokumentaci vyhledání a vyhodnocení rizik, např. u hodnocení rizik pro zařízení, které již není (anebo ani nikdy nebylo) provozováno, byla vydána doporučení, jedno potom k souvisejícímu seznamu OOPP. Některé předložené doklady vyhledaných rizik neobsahují rizika tlakových nádob vůbec. Jedná se zejména o případy, kdy odborně způsobilá osoba dodala pouze obecný registr rizik bez jakékoli informace o rizicích vyhrazených technických zařízení jako celku. V některých přehledech vyhodnocených rizik tlakových zařízení je uvedeno pouze riziko destrukce a jako eliminace je nutno dle směrnice provádět pouze revizi, což samo o sobě ještě nezaručuje bezpečný provoz.

Z hlediska vyhledaných rizik pro profese často chybí samostatná profese topič, kdy tato je ve většině případů jako kumulovaná funkce např. u údržbáře, nebo je řešena dohodou o provedení práce. Některá vyhodnocení rizik obsahují rizika kotelny, případně rizika tlakových zařízení v kotelně a následně rizika plynových zařízení v kotelně. Ve smyslu školení zaměstnanců bylo zjištěno neseznámení obsluh jak tlakových nádob stabilních, tak i obsluh kotel s vyhledanými riziky. V jednom případě byla např. předložena vyhledaná rizika při skladování a dopravě uhlí do kotelny na tuhá paliva, přičemž kontrolou kotelny bylo zjištěno, že jsou používány k topení pouze piliny.

Závady na bezpečnostní výstroji nádob a kotlů

Nejčastějším nedostatkem jsou závady v oblasti tlakových nádob stabilních týkající se údržby zařízení, a to zejména údržby její bezpečnostní výstroje. Typickým představitelem závady je např. neupevněný odfuk u pojistného ventilu. Tato závada byla velice častá u velké většiny provozovatelů. Dále nefunkční manometry, provozní poškození různých částí výstroje, koroze a nefunkčnost. Nejvíce závad bylo zjištěno u zabezpečovacích zařízení proti tlaku - pojistných ventilů. Některé závady se týkaly i přírodního potrubí k pojistným ventilům, vyústění do sběrného potrubí, které je pro chemické provozy typické a mnoha případech nebylo správně navrženo, provedeno ani kontrolováno. Ohledně stavu bezpečnostní výstroje byly zjištěny nedostatky různé závažnosti. Pro příklad byla předložena zpráva o revizi tlakového zařízení, kdy měla být provedena kontrola pojistného ventilu, avšak reálný stav byl jiný.

Byl zjištěn velký počet závad týkajících se kontrol průchodnosti pojistných ventilů a nulování manometrů a jejich provádění obsluhou zařízení. Kontroly se v některých případech nedělají vůbec, chybí též provozní deníky se zápisem o kontrolách. Nejčastější provozní závady zjištěné při kontrolních prohlídkách:

- provozování zařízení s netěsnostmi na ventilech a potrubních dílech,
- nedostatečná údržba a koroze zařízení, chybějící nátěry a tepelné izolace,
- konstrukční závady u provedení odfuků i přírodního potrubí k pojistným ventilům, vyústění do sběrného potrubí, chybějící kryty u rotačních součástí, nezajištěný bezpečný přístup obsluhy k zařízení a bezpečnostní výstroji,
- poškození částí zařízení neodbornou obsluhou nebo manipulací s předměty,
- nefunkčnost výstroje, netěsnosti, nefunkční manometry, provozní poškození různých částí výstroje, koroze a nefunkčnost částí výstroje.

Závady v oblasti provozní dokumentace tlakových zařízení

V průvodní dokumentaci, tj. v pasportech, v plánech revizí a zápisech v provozním deníku nádob, provozních předpisech a řádech byly zjištěny zejména absence plánů revizí tlakových zařízení. Ve většině případů jsou využívány služby externích revizních techniků, kdy tyto buď plány revizí provozovateli nepředávají a vedou si je sami, nebo není plán revizí vůbec řešen, a provedené revize se opírají jen o objednávku ze strany provozovatele. V některých případech je plánování zajištěno počítačovým programem. Díky tomuto způsobu je tak možno zjistit, kdy a jaká konkrétní revize byla provedena a kdy se provádí další. Bylo však zjištěno, že plány nejsou aktualizovány ani doplňovány o všechny provedené revize. Smlouva s dodavatelem služby stanoví v ceně dodání počítačovou evidenci revidovaných zařízení, avšak její aktualizaci

nechává na provozovateli, který mnohdy při své výrobní činnosti zejména v malých a středních podnicích nemá dostatečný časový prostor udržovat tento plán aktualizovaný.

Údržba a servis jednotlivých tlakových a kotelních zařízení nejsou v mnoha případech po stránce dokumentace nijak řešeny. V některých případech, zejména tam, kde jsou vypracovány např. Místní předpisy pro obsluhu tlakových zařízení, jsou uvedeny možnosti vlastní nebo externí údržby. Případně je údržba řešena generálním dodavatelem celé technologie, případně výrobcem zařízení. Zejména při provozu chladicích zařízení je údržba řešena vždy externí chladírenskou firmou, zajišťující non stop servis. Např. bylo kontrolou zjištěno, že není externí chladírenskou firmou u kontrolovaného chladicího zařízení ve smyslu čl. 6.4.3.5. bod f) ČSN EN 378-2 A2 zapsán v provozním deníku chladicího zařízení výsledek prováděné periodické zkoušky úniku chladiva, tj. 1x ročně, ačkoli dle sdělení obsluhy a dohledaného platebního dokladu byla zkouška již provedena.

Provozní záznamy a zápisy o zkouškách bezpečnostní výstroje jsou u některých subjektů stále problémem, který se nedaří přes jeho jednoduchost vyhovujícím způsobem vyřešit, takže úplně chybějící záznamy o zkouškách bezpečnostní výstroje byly jako nedostatek hodnoceny pětkrát a doporučení k zlepšení vedení těchto záznamů, případně k jejich upřesnění bylo vydáno sedmkrát.

Předepsaná průvodní dokumentace, popř. pasporyty vyhrazených tlakových nádob stabilních, provozní předpisy výrobců apod. zcela chyběly u řady subjektů a také byl zjištěn jejich nedostatečný obsah, což bylo v jednom případě uvedeno v protokolu jako nedostatek a v dalších případech bylo vydáno doporučení k doplnění. Ve všech případech se jednalo o ztracené pasporyty u starších tlakových nádob stabilních a dodavateli nepředaná nebo příslušným předpisům zcela nevyhovující prohlášení o shodě u nádob novějších.

Z toho je mj. zřejmé, že revizní technici v mnoha případech nevyžadují dokumentaci nádob při každém prováděném úkonu.

Odborná a zdravotní způsobilost pro výkon obsluhy a údržby

Kontrolou zdravotní způsobilosti obsluh tlakových zařízení bylo zjištěno, že tato je zajišťována poskytovatelem v oboru všeobecné praktické lékařství (ošetřující lékař) nebo poskytovatelem v oboru pracovního lékařství. Pokud je správně nastaven systém lékařských prohlídek, včetně informací o pracovním zařazení obsluhy jednotlivých vyhrazených zařízení, tak nejsou shledány nedostatky.

V případech kumulovaných funkcí bylo mnohdy zjištěno, že provozovatelé tlakových zařízení opomenou u obsluh těchto zařízení uvést požadavek na odbornou zdravotní způsobilost pro tlaková zařízení a řídí se tak jen termíny uvedenými v dokumentu Rozhodnutí KHS o zařazení prací do kategorií, kdy v několika případech, zejména u pracovníků nad 50 let lékařská prohlídka v době kontroly již pozbyla platnosti. Byl zjištěn i případ, kdy lékař neuvedl datum provedení lékařské prohlídky

Odborná způsobilost osob, pověřených obsluhou a opravami tlakových zařízení, jako jsou topiči kotlů, obsluhy tlakových nádob a pracovníci oprávněných firem provádějících údržbu a opravy je zajišťována většinou personalistou, případně obsluhou odpovědnou za bezpečný a hospodárný provoz tlakových zařízení. Z hlediska školení nebylo shledáno zásadních

nedostatků, vyskytly se případy chybějícího zkušebního testu u provozovatele a chybějícího poučení pracovníků, manipulujících s tlakovými lahvemi na plyny.

Sankce

Zjištěnému počtu závad odpovídají i sankční postihy, které inspektoráty uplatnily ve smyslu zákona o inspekci práce. Inspektoráty uložily v rámci plnění tohoto úkolu **4** pokuty v celkové částce **73 000 Kč**.

Závěr

Vyhodnocení tohoto úkolu ukázalo, že stav provozní dokumentace u vyhrazených tlakových zařízení, kotlů a tlakových nádob systémů chladicího zařízení není vždy na odpovídající úrovni, a to zejména ve smyslu vyhledávání a vyhodnocování rizik. Je třeba, zejména u menších zaměstnavatelů, apelovat na zavedení propracovanějšího systému v prevenci rizik, a to nejen na vyhrazená tlaková zařízení jako taková. Je potřeba zlepšit systém jak vnitřního řízení bezpečnosti práce po stránce odpovědnosti zainteresovaných pracovníků za správnost prováděných vnitřních kontrol a předkládaných dokladů o nich, tak i za doklady, které jsou přebírány od externích dodavatelů, a eliminovat další případná rizika spojená např. s chybějícím systémem odstraňování nedostatků. Je potřeba klást vyšší důraz nejen na zabezpečení systému bezpečnosti práce při provozu, ale také při údržbě a opravách tlakových zařízení.

V souladu se zadáním úkolu byla kontrola provedena v celém rozsahu provozovaných zařízení a v širším spektru oborů tak, aby bylo prověřeno dodržování bezpečnostních předpisů při provozu, údržbě a opravách tlakových nádob stabilních a dalších tlakových zařízení v průmyslu, službách a u dalších provozovatelů. Při kontrolách bylo vždy velmi kladně hodnoceno poskytování konzultací inspektory přímo na pracovištích organizací, což přispělo i ke zvýšení úrovně BOZP u kontrolovaných subjektů.

Vzhledem k často se měnícím vlastníkům zařízení je nutné neustále provozovatelům připomínat jejich povinnosti vyplývající z platných právních a technických předpisů se zaměřením na bezpečnost provozu těchto zařízení.

Vzhledem k vysoké rizikovosti těchto zařízení navrhují orgány inspekce práce věnovat této oblasti i nadále trvalou péči. Součástí každé kontroly je osvěta a poradenská činnost.

Mezi nejzávažnější zjištění patří nedostatečná údržba zařízení, nedodržování termínů revizí a kontrol, neodstraňování závad zjištěných při pravidelných revizích a kontrolách a závady v oblasti kontrol výstroje a zápisů do provozních deníků.

U velké části provozovatelů byly zjištěny též závady na pronajatém nebo smluvně poskytnutém zařízení, např. vyhrazených tlakových a plynových zařízení odpařovacích stanic zkapalněných technických plynů, které nejsou v majetku provozovatele, ale jsou jím provozovány. V budoucnu by bylo vhodné zaměřit se i na tyto poskytovatele služeb a přispět tak k zvýšení bezpečnosti provozování těchto druhů vyhrazených zařízení.

1.4.8. Kontrola plnění úkolů zadavatele stavby a koordinátora BOZP na staveništi

Úvod

Zadáním úkolu bylo provádět kontroly plnění povinností zadavatelů staveb a koordinátorů BOZP na staveništi, kde současně působí zaměstnanci více než jednoho zhotovitele, a dále v případech, kdy celková předpokládaná doba trvání prací a činností přesáhla dobu určenou v § 15 zák. č. 309/2006 Sb., a na stavbách, kde byly vykonávány práce a činnosti vystavující fyzickou osobu zvýšenému ohrožení života nebo zdraví.

Výběr kontrol zadavatelů staveb vycházel z místních znalostí inspektorů, z poznatků o stavbách v regionu a jejich zhotovitelích v rámci přípravy na kontroly a z přehledu oznámení o zahájení prací zasílaných na inspektoráty.

Cíl úkolu

Cílem úkolu bylo vyžadovat plnění povinností zadavatele stavby a koordinátora BOZP na staveništi, a tím prosazovat zvyšování úrovně bezpečnosti práce na stavbách a kontrolovat, zda zadavatelé stavby plní podmínky dané zák. č. 309/2006 Sb. a zda koordinátoři pracují v souladu s předpisy, zejména se zák. č. 309/2006 Sb. a NV č. 591/2006 Sb., a prosazují zvyšování úrovně bezpečnosti práce na stavbách a tím působí na snižování pracovní úrazovosti, způsobené nedostatečnou informovaností jednotlivých zhotovitelů o možných rizicích a úkolech prováděných jednotlivými zaměstnanci pro bezpečný výkon práce.

Předmět kontroly

Kontroly byly zaměřeny na otázky:

- zda zadavatel stavby doručil oznámení o zahájení prací na inspektorát, zda oznámení splňuje náležitosti přílohy č. 4 k NV č. 591/2006 Sb. a zda je zajištěno jeho vyvěšení na staveništi,
- zda zadavatel stavby zajistil, aby byl před zahájením prací na staveništi zpracován plán bezpečnosti a ochrany zdraví,
- zda na staveništi, kde působí zaměstnanci více než jednoho zhotovitele, zadavatel určil potřebný počet koordinátorů BOZP,
- zda zadavatel zavazuje zhotovitele stavby k součinnosti s koordinátorem BOZP,
- zda koordinátor plní povinnosti dané § 18 zák. č. 309/2006 Sb. a § 7 a 8 NV č. 591/2006 Sb.

Zhodnocení kontrolní akce

V rámci úkolu bylo provedeno 307 kontrol.

Z celkového počtu 365 zjištěných nedostatků bylo v 10 případech uloženo opatření k odstranění zjištěných nedostatků. V 5 případech porušení bezpečnostních předpisů nebylo vydáno opatření, protože závady byly odstraněny v průběhu kontroly.

Ukazatel	Inspektorát ⁸								Celkem
	3	4	5	6	7	8	9	10	
Počet kontrolovaných subjektů	51	32	32	18	37	56	36	31	293
Počet kontrol	61	32	34	18	37	56	37	32	307
Počet zjištěných nedostatků	13	46	61	38	55	30	50	72	365
Počet opatření	0	3	3	0	1	0	2	1	10

Přehled nejčastěji porušovaných předpisů

Předpis	počet porušení	počet subjektů	% ze zjištěných porušení
Zák. č. 309/2006 Sb.	358	304	76 %
NV č. 591/2006 Sb.	107	101	23 %
Zákoník práce	3	3	1 %
NV č. 362/2005 Sb.	1	1	0 %
Celkem	469	409	100 %

Kontrolní část

Zaslání oznámení o zahájení prací

Splnění této povinnosti není pro zadavatele staveb nijak náročné a oznámení bývá zasíláno často i tehdy, kdy povinnost podle zákona nevznikla, a to především z důvodu neznalosti. Stává se, že zadavatelé nedodrží termín doručení oznámení inspektorátu, přičemž jej ale doručí stále ještě před termínem předání staveniště prvnímu zhotoviteli, často z objektivních důvodů spojených s komplikacemi před samotným zahájením prací. Oznámení často nebývá vyvěšeno na viditelném místě u vstupu na staveniště. Dalším nedostatkem bývá chybějící podpis zadavatele stavby nebo osoby oprávněné za ni jednat. Vypracování oznámení a jeho zaslání je často řešeno mezi zadavatelem stavby a koordinátorem pouze ústní dohodou, a není předmětem obchodního vztahu nebo pověření mezi subjekty. V takovém případě není koordinátor osobou oprávněnou jednat jménem zadavatele.

Plán BOZP na staveništi

Povinnost zajistit zpracování dokumentu „Plán BOZP na staveništi“ je převážně plněna. Většina kontrolovaných plánů však nenaplnila cíle, pro které byl plán zpracován. Za plány jsou vydávány dokumenty s obsáhlými souhrny povinností vyplývajících z právních předpisů pro výkon stavebních a montážních prací, včetně přehledů rizik na staveništi a někdy i na jiných pracovištích, která se na staveništi vůbec nevyskytují. Tento dokument má často univerzální podobu, BOZP na staveništi je řešena jen obecnými tezemi a citacemi z právních předpisů. Součástí plánu bývají různé další nadbytečné plány, chybí opatření odpovídající zvýšenému ohrožení života a poškození zdraví na staveništích. Nekonkrétnost, univerzálnost a objemová rozsáhlost plánů BOZP je nejzávažnějším problémem předkládaných plánů. Tuto situaci by

⁸ 3 - Praha; 4 – Středočeský kraj; 5 – Jihočeský kraj a Vysočina; 6 – Plzeňský a Karlovarský kraj; 7 – Ústecký a Liberecký kraj; 8 – Královéhradecký a Pardubický kraj; 9 – Jihomoravský a Zlínský kraj; 10 – Olomoucký a Moravskoslezský kraj

podstatným způsobem měla změnit novela prováděcího předpisu NV č. 591/2006 Sb., kde v příloze č. 6 jsou vyjmenovány náležitosti plánu BOZP.

Určení potřebného počtu koordinátorů na staveništi

I přes novelu právních předpisů a skutečnost, že Plán BOZP na staveništi zpracovává koordinátor pro přípravu stavby, zadavatelé nadále určují koordinátora BOZP převážně jen pro realizaci stavby. Důvodem bývá často neobeznámenost s touto povinností nebo příprava projektů tzv. do šplíku s nejistotou realizace a na základě toho odkládání určení koordinátora. Častým argumentem zadavatelů je, že je v rámci stavebního řízení nikdo na toto neupozornil, ať již zpracovatelé projektové dokumentace nebo samotné stavební úřady. Jednoznačnému posouzení potřeby koordinátora, jako povinné položce v projektové dokumentaci pro stavební povolení, se projektanti vyhýbají např. větou: „Účast koordinátora je předpokládána“, popř. ocitují § 14 zák. č. 309/2006 Sb. Další problematickou oblastí je samotné určení koordinátora a snaha převést na něj nebo na zhotovitele povinnosti zadavatele stavby. Takto řešené stavby jsou odsouzeny k nefunkčnosti řešení bezpečnosti práce již ve svém počátku. Bez provázanosti trojúhelníku zadavatel stavby – koordinátor – zhotovitelé nelze povinnosti plnit ani jednou stranou správně.

Povinnosti zadavatele ke koordinátorovi

V § 14 odst. 4 zákona č. 309/2006 Sb. je ustanovení, které zadavateli stavby ukládá povinnost zavázat všechny zhotovitele ke spolupráci s koordinátorem BOZP. V praxi je toto ustanovení opomíjeno nebo mylně vykládáno. Zadavatelé uzavírají se zhotoviteli obchodní smlouvy, do kterých problematika spolupráce s koordinátorem nebývá běžně zapracována. Ve smlouvě je maximálně uvedeno, že provádět činnosti je nutno v souladu s požadavky BOZP a smluvní sankce za neplnění. Povinnost součinnosti s koordinátorem není smluvně dostatečně zajištěna, případně není stanovena vůbec. Časté je řetězení zhotovitelů, kdy si subdodavatel přizve k realizaci svého dalšího dílčího subdodavatele, se kterým uzavře smlouvu, ale již neuvede povinnost spolupráce s koordinátorem. Investor o dílčích zhotovitelích neví, a tak ani nejsou zavazováni k součinnosti s koordinátorem nebo je smluvní zavázání zhotovitelů k součinnosti s koordinátorem řešeno pouze formálně.

Především u podnikajících fyzických osob jako posledního článku řetězce dochází ke stále častějšímu porušování platných předpisů BOZP a pracovním úrazům, a to i smrtelným.

Smluvní zavázání všech zhotovitelů k součinnosti s koordinátorem je v mnoha případech řešeno pouze formálně, bez možnosti jakéhokoliv opatření.

Povinnosti koordinátorů bezpečnosti a ochrany zdraví při práci na staveništi

Kontroly byly prováděny u právnických osob i osob samostatně výdělečně činných. Stále existuje velký počet koordinátorů, kteří plní požadavky vyplývající koordinátorům ze zák. č. 309/2006 Sb. a prováděcího předpisu NV č. 591/2006 Sb. spíše formálně. Zdůvodněním takového výkonu činnosti je často cena sjednaná ve smlouvě. Kontrolních dnů se zúčastňují většinou pouze zástupci zadavatele stavby a prvního zhotovitele. Neúčastní se však zástupci všech dotčených zhotovitelů nebo osoby jimi pověřené, jak požaduje § 8 odst. 2 NV č. 591/2006 Sb.

Současný trh je koordinátory přesycen a vyskytují se mezi nimi také málo odborně vzdělaní lidé. Nejčastěji porušovanou povinností u koordinátorů BOZP je nesledování provádění

rizikových prací a neupozorňování na nedostatky, nevyžadování bezodkladné nápravy, nekontrolování dodržování plánu BOZP a nekontrolování zajištění obvodu staveniště. Uvedené nedostatky jsou způsobeny i neprůkaznou činností koordinátora BOZP, kdy o své činnosti nevedou žádné zápisy, prokazatelně neupozorňují zhotovitele na zjištěné nedostatky apod. Nově koordinátorům přibyla povinnost nechat odsouhlasit a podepsat plán všemi zhotoviteli, pokud jsou v době zpracování plánu známi, popř. po jeho aktualizaci. O této povinnosti však koordinátoři zřejmě neví, protože ani v jednom případě nebyla splněna. Dále pak koordinátoři BOZP při své činnosti opomíjejí ustanovení § 18 odst. 2 písm. a) bodu 2. zákona č. 309/2006 Sb., který jim ukládá povinnost oznámit zadavateli stavby nedostatky, které nebyly napraveny.

Sankce

V rámci kontrol tohoto úkolu bylo uloženo celkem **21** pokut v celkové výši **584 000** Kč.

Závěr

V porovnání s předchozím rokem bylo zjištěno zlepšení v oblasti plnění povinností zadavatelů staveb ve smyslu určení koordinátora BOZP, zajištění zpracování plánu BOZP a zaslání oznámení na příslušný inspektorát. Zlepšení bylo zjištěno též v koordinaci činností na stavbě ze strany koordinátorů BOZP, naopak zhoršení při provádění zápisů o zjištěných nedostatecích v BOZP na staveništi, chybějící údaje o tom, zda a jakým způsobem byly nedostatky odstraněny, v zápisech z kontrolních dní. Dále bylo zjištěno zhoršení při upozorňování zhotovitelů na nedostatky na staveništi a zjednání jejich nápravy.

Plány BOZP i nadále vykazují nedostatky v konkrétnosti týkající se dané stavby, jsou často opatřeny zbytečným výčtem všech možných rizikových prací, citacemi z platné legislativy a nejsou zpracovány dle zásad stanovených v příloze č. 6 nařízení vlády č. 591/2006 Sb.

Novelizace zákona č. 309/2006 Sb. a nařízení vlády č. 591/2006 Sb., zejména určení obsahu plánu BOZP podle zásad stanovených v příloze č. 6 tohoto nařízení, zpřesnění výčtu povinností a lepší vymezení pojmů mohou napomoci ke zkvalitnění činnosti koordinátorů BOZP na staveništi, zvýšení úrovně BOZP a snížení pracovní úrazovosti při činnosti zaměstnanců zhotovitelů i jiných fyzických osob na realizovaných stavbách.

1.4.9. Prevence BOZP při přípravě a provádění staveb

Úvod

Inspektoráty se jako dotčené orgány státní správy vyjadřují k projektovým dokumentacím staveb, k jejich změnám a změnám v užívání staveb. Projektové dokumentace jsou vybírány k posouzení v souladu s vnitřním předpisem úřadu. Ve svých vyjádřeních ke kontrolovaným projektovým dokumentacím inspektoráty upozorňují předkladatele na nedostatky v naplňování právních předpisů k zajištění bezpečnosti práce a technických zařízení a předcházejí touto činností možným pracovním úrazům. Účastí na řízeních k povolení užívání staveb lze podchytit řadu nedostatků vzniklých při provádění staveb, které by později během provozu a užívání staveb mohly vést ke vzniku mimořádných událostí, úrazům, haváriím nebo ohrožení veřejnosti.

Kontrola projektových dokumentací a účast na řízeních k povolení užívání staveb přispívá k prevenci v oblasti bezpečnosti práce a bezpečnosti technických zařízení z hlediska budoucího provozu.

Cíl úkolu

Cílem kontrol bylo prověřit plnění podmínek vyplývajících z právních a ostatních předpisů k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci již ve fázi přípravy staveb a během řízení k povolení užívání staveb.

Zadání úkolu

Úkol je rozdělen na dvě části:

- kontrola projektových dokumentací,
- účast na řízeních k povolení užívání staveb.

Kontroly byly zaměřeny zvláště na obsahovou stránku předkládaných projektových dokumentací z hlediska zajištění BOZP a účast na kolaudačních řízeních se zaměřila na podchycení nedostatků BOZP při užívání staveb.

Kontroly a účast na řízení k povolení užívání staveb byly prováděny zejména u staveb:

- určených pro výrobu a skladování, ve kterých bude zaměstnáno více než 20 osob,
- určených pro zaměstnávání osob s omezenou schopností pohybu a orientace,
- určených pro shromažďování více než 200 osob a dále u staveb, ve kterých se nachází prostor určený k shromažďování osob, v němž počet a hustota osob převyšují mezní normové hodnoty a je určena ke kulturním, sportovním a obdobným účelům (ve smyslu § 3 písm. b) vyhlášky MMR č. 268/2009 Sb.),
- určených pro výrobu a skladování nebezpečných chemických látek (zákon č. 350/2011 Sb., ve znění pozdějších předpisů) s výjimkou skladů a výroben výbušnin,
- hromadných garáží - vícepodlažních (ČSN 73 6058 Třídění, odst. 4. Podle stavebního (dispozičního) řešení, písmeno b) a podzemních garáží ČSN 73 6058 Třídění, odst. 5. Podle vztahu podlahy nejnižšího podlaží k úrovni přilehlého terénu),
- jaderných elektráren,
- kotelen I. a II. kategorie (Vyhl. č. 91/1993 Sb.) a dále kotelen s parními a kapalinovými kotli (vyhrazeným tlakovým zařízením) ve smyslu § 2 odst. 1 písm. a) Vyhl. č. 18/1979 Sb., v platném znění, dále jen „Vyhl. č. 18/1979“)
- čerpacích stanic LPG/CNG,
- bioplynových stanic.

V několika případech byly vybrány k posouzení i projektové dokumentace, které byly nad rámec limitů daných výše uvedeným vnitřním předpisem úřadu, a to se zřetelem na rizika vyplývající z plánované provozované činnosti zadavatele stavby.

Projektová dokumentace

Kontroly projektových dokumentací se zaměřovaly zvláště na obsahovou stránku předkládaných projektových dokumentací z hlediska zajištění BOZP.

Dokumentace byly posuzovány z hlediska způsobu zajištění bezpečnosti práce a technických zařízení pro výstavbu a budoucí provoz. Při posuzování projektové dokumentace staveb se prověřovalo, zda jsou vyloučena nebo na nejnižší dosažitelnou míru snížena rizika možného ohrožení zdraví a života osob, tj. zda tato řešení splňují bezpečnostní požadavky, které se vztahují na danou stavbu, zvláště pak:

- zda projektová dokumentace obsahuje náležitosti dané Vyhl. č. 499/2006 Sb. pro oblast zajištění BOZP zvláště plán BOZP při práci na staveništi,
- zda projektová dokumentace obsahuje i řešení k zajištění BOZP při údržbě objektů,
- zda projektová dokumentace obsahuje informace ohledně instalovaných zařízení elektrických, plynových, zdvihacích, tlakových a dalších a informace o instalovaných výrobních zařízeních a výrobních technologiích a jejich řešení z hlediska BOZP.

Řízení k vydání kolaudačního souhlasu

Při řízení k vydání kolaudačního souhlasu uplatňovali inspektoři inspektorátu požadavky právních a ostatních předpisů k zajištění bezpečnosti práce, a to zejména zda:

- byly odstraněny nedostatky zjištěné při posouzení projektové dokumentace stavby,
- byly odstraněny nedostatky vyplývající ze změn realizovaných v průběhu výstavby,
- stavba je provedena podle schváleného projektu a případné změny jsou vyznačeny v původní projektové dokumentaci,
- provedení stavby odpovídá požadavkům právních a ostatních předpisů k zajištění bezpečnosti práce,
- umístění a prostorové uspořádání strojů a zařízení, popř. jejich souborů, včetně dopravních a manipulačních ploch a ploch pro obsluhu a údržbu, odpovídá požadavkům právních a ostatních předpisů k zajištění bezpečnosti práce,
- jsou realizována opatření k zajištění bezpečnosti práce, stanovené na základě zhodnocení všech předvídatelných rizik možného ohrožení zaměstnanců, popř. jiných osob či majetku,
- jsou realizována konstrukční řešení, popř. opatření umožňující bezpečnou obsluhu, údržbu
a opravu stavby nebo její části po dobu jejího užívání,
- jsou funkční ochranná zařízení,
- jsou provedeny všechny příslušné revize a zkoušky instalovaného zařízení.

Zhodnocení kontrolní akce

Celkem bylo posouzeno 2374 projektových dokumentací ke stavebnímu řízení a vykonáno 1264 kontrol v rámci kolaudačních řízení.

Ukazatel	Inspektorát ⁹								Celkem
	3	4	5	6	7	8	9	10	
Počet kontrolovaných projektových dokumentací	100	392	371	168	569	120	411	243	2 374
Počet kontrol při kolaudačním řízení	3	118	380	155	347	129	123	9	1 264

Kontrolní část

Projektové dokumentace

Při posuzování projektové dokumentace byla náležitá pozornost věnována nejen posouzení podmínek pro provádění staveb z hlediska BOZP, ale i pro budoucí bezpečný provoz staveb, včetně zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví zaměstnanců, kteří provádějí údržby, opravy a revize stavebních konstrukcí, strojů a zařízení. Na posuzování projektových dokumentací se podíleli i inspektoři specialisté na vyhrazená technická zařízení.

Předkládané dokumentace v mnoha případech neměly dostatečnou vypovídací schopnost o řešení rizik při výstavbě i budoucím provozu a až na výjimky přetrvávala snaha předkládat dokumentace jen v minimálním rozsahu. V technických zprávách byly odkazy na neplatné předpisy a technické normy (např.: již neplatná ustanovení Vyhl. č. 48/1982 Sb., Vyhl. č. 324/1990 Sb., neplatných elektrotechnických norem, apod.).

Neúplné projektové dokumentace byly vráceny k doplnění a opětovnému předložení k posouzení.

Nejčastější důvody vrácení projektových dokumentací staveb k doplnění:

- dokumentace neodpovídaly z hlediska BOZP svým rozsahem a obsahem Vyhl. č. 499/2006 Sb. o dokumentaci staveb,
- projekty dostatečně neřešily způsob zajištění BOZP při výstavbě a při užívání,
- dokumentace neobsahovaly část E. Zásady organizace výstavby,
- chybí dokumentace výtahu, dispozice výtahové šachty a projekt elektrického zařízení,
- v projektu „elektro“ nebyly doloženy protokoly o stanovení vnějších vlivů z hlediska elektrického zařízení,
- dokumentace nerespektovala požadavky na ochranu před bleskem, stanovení přípustného rizika, třídy ochrany před bleskem, vnější a vnitřní ochrany apod.,
- chyběla technologická část projektu týkající se výroby a skladování včetně vnitřní dopravy.

⁹ 3 - Praha; 4 – Středočeský kraj; 5 – Jihočeský kraj a Vysočina; 6 – Plzeňský a Karlovarský kraj; 7 – Ústecký a Liberecký kraj; 8 – Královehradecký a Pardubický kraj; 9 – Jihomoravský a Zlínský kraj; 10 – Olomoucký a Moravskoslezský kraj

Předkládané projektové dokumentace v některých případech upřednostňovaly architektonické a technické řešení a méně se zabývaly bezpečností a ochranou zdraví při provádění, užívání a udržování staveb včetně působení předvídatelných vlivů. Vzhledem k závažnosti je této problematice věnována odpovídající stálá pozornost. V rámci prováděného poradenství jsou často vyřešeny nedostatky ještě před podáním žádostí o posouzení dokumentací.

Řízení k vydání kolaudačního souhlasu

Při výběru a zvažování účasti inspektora na řízení k vydání kolaudačního souhlasu byly upřednostňovány stavby většího rozsahu a stavby se zvýšenými riziky možného vzniku úrazů dle metodiky úřadu, stavby s provozem výrobního a skladového charakteru a stavby, u kterých byla posuzována projektová dokumentace. V těchto případech se také zjišťovalo, zda byly odstraněny závady, na které bylo upozorněno již při posuzování projektové dokumentace.

Nejčastější závady zjištěné při řízení k vydání kolaudačního souhlasu:

- ve skladech a výrobních halách nejsou označeny zúžené průchozí a průjezdné komunikace, prostory pro skladování,
- nejsou označeny spodní hrany zdvižných mechanicky ovládaných vrat,
- není dodržena podchodná výška,
- neprovedené výchozí revize elektrických zařízení,
- plynové rozvody bez ochranného nátěru,
- neodlišené nástupní a výstupní schodišťové stupně,
- neodlišené komunikace od ostatních ploch uvnitř staveb,
- neoznačené prosklené dveře a stěny ve výšce 1,1 m až 1,6 m,
- nevyznačená maximální přípustná nosnost podlahy ve skladech,
- regály neoznačené nosností buňky a max. počtem buněk ve sloupci,
- nestanovené vnější vlivy ve vztahu k provozovaným elektrickým zařízením,
- neodstraněné nedostatky uvedené ve výchozích revizích,
- ochrana před bleskem a ochrana před účinky statické elektřiny není provedena odpovídajícím způsobem.

Ve většině případů nebyly zjištěny závady, které by bránily uvedení stavby do užívání. Některé stavby byly dobře připraveny k závěrečným kontrolním prohlídkám a některé zjištěné drobné nedostatky byly odstraněny během řízení. V případě požadavků na odstranění větších závad byly stanoveny lhůty pro jejich odstranění. V několika případech nebyl vydán souhlas s uvedením stavby do provozu nebo byl souhlas podmíněn odstraněním nedostatků před uvedením stavby do provozu. Nesouhlasné a podmíněné souhlasy pro uvedení stavby do provozu se ve většině případů týkaly plynových a elektrických zařízení.

Ke zlepšení připravenosti staveb přispěla i skutečnost, že někteří investoři, respektive projektanti si vyžádali konzultaci před kolaudačním řízením, aby případné závady mohli odstranit.

Závěr

Positivní vliv účasti inspektorů při schvalování projektové dokumentace a při povolování staveb v rámci závěrečných kontrolních prohlídek za účelem vydání kolaudačního souhlasu na

celkovou prevencí v oblasti BOZP, včetně vyhrazených technických zařízení je nezpochybnitelný. Je to nejúčinnější nástroj, který vítají investoři a provozovatelé, protože je možno odstranit velké množství nedostatků v oblasti bezpečnosti práce a vyhrazených technických zařízení, a to většinou na náklady zhotovitele. Zhotovitel je těmito kontrolami nucen provádět stavby kvalitněji, tak aby byly bezpečnější. Odstranění zjištěných závad má většinou efekt násobnosti odstraňování závad, protože si zhotovitel již málokdy dovolí opakovat závady zjištěné při kolaudačních řízeních.

Inspektoři se zaměřují v průběhu kolaudačních řízení na podchycení nedostatků, které by mohly negativně ovlivňovat BOZP při užívání staveb. Jedná se většinou o stavby, kde by v případě vydání kolaudačního souhlasu nebo povolení užívání stavby bez přítomnosti inspektorů inspektorátu a tedy nezjištění případných závad, mohlo s velkou pravděpodobností dojít ke vzniku mimořádných událostí, jako jsou úrazy, havárie, ohrožení veřejnosti a podobně.

1.4.10. Kontrola bezpečnosti práce v zemědělské prvovýrobě se zaměřením na chov zvířat

Úvod

Protože činnosti v zemědělství patří stále mezi činnosti se zvýšenou mírou rizika a za poslední rok došlo k navýšení počtu smrtelných a závažných pracovních úrazů spojených s chovem zvířat, bylo žádoucí, aby u subjektů zabývajících se zemědělskou prvovýrobou bylo prověřeno, jak zajišťují BOZP ve vztahu k předcházení ohrožení života a zdraví při práci. Protože převážná většina těchto pracovních úrazů byla způsobena zejména při práci se zvířaty, především při styku se skotem, byly kontroly zaměřeny na vyhodnocení rizik při chovu zvířat a na zpracování pracovních postupů při chovu zvířat, zejm. se zaměřením na pohyb zaměstnanců mezi zvířaty ve stáji a na pastvě a při manipulaci se zvířaty. Dále bylo kontrolováno, zda zaměstnavatelé mají vyhodnocena rizika pro práci, obsluhu, údržbu a opravy technologických zařízení používaných v živočišné výrobě. Rovněž i seznámení zaměstnanců s bezpečnostními listy nebezpečných látek, používaných při sanitaci a dezinfekci technologií při získávání a uchovávání mléka, bylo součástí kontroly, stejně tak i poskytování a používání OOPP. Kontrola byla zaměřena i na skladování objemných krmiv a steliva.

Cíl úkolu

U subjektů zabývajících se zemědělskou prvovýrobou se zaměřením na chov zvířat prověřit, zda zaměstnavatelé zajišťují BOZP zaměstnanců při práci s ohledem na rizika možného ohrožení jejich života a zdraví, vytvářejí bezpečné a zdravé neohrožující pracovní prostředí a pracovní podmínky a přijímají opatření k předcházení rizikům. Cílem úkolu bylo především preventivní působení v oblasti pracovní úrazovosti.

Zadání úkolu

Každý inspektorát provedl kontrolu u subjektů zabývajících se zemědělskou prvovýrobou se zaměřením na chov zvířat, bez ohledu na jejich velikost. Kontroly byly přednostně prováděny inspektory práce se specializací na zemědělství. Při kontrolách inspektoři vycházeli ze zkušeností získaných z kontrolní činnosti z předchozích let.

Předmětem kontroly byla jednak kontrola dokumentace, jednak fyzická kontrola pracovišť.

Kontrola dokumentace se týkala:

- vyhodnocení rizik při chovu zvířat a práci, obsluze, údržbě a opravách technologických zařízení (např. zásobníky sypkých hmot, dopravníky, včetně technologie a techniky návozu objemných krmiv a odklizení chlévské mrvy); seznámení zaměstnanců s těmito riziky a s opatřeními na ochranu před jejich působením,
- zpracování pracovních postupů při chovu zvířat, se zaměřením na pohyb zaměstnanců mezi zvířaty ve stáji a na pastvě a při manipulaci se zvířaty,
- seznámení s bezpečnostními listy nebezpečných látek používaných při sanitaci a dezinfekci technologií při získávání a uchovávání mléka,
- vlastního seznamu poskytovaných OOPP zpracovaného na základě vyhodnocení rizik a jejich vlastní poskytování,
- skladování objemných krmiv a steliva.

Fyzická kontrola pracovišť obsahovala:

- kontrolu stavu ochranných zařízení a zabezpečovacích prvků včetně jejich funkčnosti u strojních zařízení používaných při chovu zvířat,
- kontrolu používání OOPP zaměstnanci při chovu zvířat,
- kontrolu vybavení a používání potřebných pracovních pomůcek při manipulaci se zvířaty,
- kontrolu skladování objemných krmiv a steliva.

Zhodnocení kontrolní akce

V rámci plnění tohoto úkolu bylo provedeno celkem 249 kontrol, při nichž bylo zjištěno 1 014 nedostatků. Z celkového počtu provedených kontrol pouze u 36 kontrol nebyly zjištěny nedostatky.

Ukazatel	Inspektorát ¹⁰								Celkem
	3	4	5	6	7	8	9	10	
Počet kontrolovaných subjektů	0	2	34	38	46	51	29	35	235
Počet kontrol	0	2	35	50	46	51	30	35	249
Počet zjištěných nedostatků	0	8	96	92	174	382	141	121	1014
Počet opatření	0	0	0	0	0	11	0	0	11

V další tabulce je uveden přehled nejčastěji porušovaných právních předpisů. Nejčastěji zjišťované nedostatky se týkaly nedodržování ustanovení zák. č. 309/2006 Sb. Dále pak téměř

¹⁰ 3 - Praha; 4 – Středočeský kraj; 5 – Jihočeský kraj a Vysočina; 6 – Plzeňský a Karlovarský kraj; 7 – Ústecký a Liberecký kraj; 8 – Královehradecký a Pardubický kraj; 9 – Jihomoravský a Zlínský kraj; 10 – Olomoucký a Moravskoslezský kraj

stejný počet porušení byl zjištěn u NV č. 101/2005 Sb. a u zákoníku práce. Z následující tabulky a grafu je zřejmé zastoupení zjištěných porušení jednotlivých právních předpisů.

Přehled nejčastěji porušovaných předpisů

Předpis	Počet porušení	% ze zjištěných porušení předpisů
Zák. č. 309/2006 Sb.	613	41 %
NV č. 101/2005 Sb.	310	21 %
Zákoník práce	308	21 %
NV č. 378/2001 Sb.	165	11 %
NV č. 27/2002 Sb.	31	2 %
Ostatní	66	4 %
Celkem	1 493	100 %

Přehled nejčastěji porušovaných ustanovení zák. č. 309/2006 Sb.

Porušená ustanovení	Popis nedostatku	Počet porušení
§ 4 odst. písm. c)	Zaměstnavatel nezajistil, aby stroje, technická zařízení, dopravní prostředky a nářadí byly z hlediska BOZP vhodné pro práci, při které budou používány. Stroje, technická zařízení, dopravní prostředky a nářadí nebyly pravidelně a řádně udržovány, kontrolovány a revidovány.	124
§ 2 odst. 2	Zaměstnavatel nezajistil dodržování bližších požadavků na pracoviště a pracovní prostředí stanovených v prováděcím právním předpise.	121
§ 4 odst. 2	Zaměstnavatel nezajistil dodržování bližších požadavků na bezpečný provoz a používání strojů, technických zařízení, dopravních prostředků a nářadí stanovených v prováděcím právním předpise.	79
Celkový počet porušení		324

Přehled nejčastěji porušovaných ustanovení NV č. 101/2005 Sb.

Porušená ustanovení	Popis nedostatku	Počet porušení
§ 4 odst. 1	Zaměstnavatel nezajistil, aby pracoviště a pracovní prostředí splňovalo další podrobnější požadavky, které jsou stanoveny v příloze k tomuto nařízení.	272
§ 3 odst. 4 písm. a)	Zaměstnavatel nezajistil stanovení termínů, lhůt a rozsahu kontrol, zkoušek, revizí, termínů údržby, oprav a rekonstrukce technického vybavení pracoviště, včetně výrobních a pracovních prostředků a zařízení.	10

§ 3 odst. 1	Pracoviště zaměstnavatele nejsou po dobu provozu udržována potřebnými technickými a organizačními opatřeními ve stavu, který neohrožuje bezpečnost a zdraví osob.	8
Celkový počet porušení		290

Hodnocení výsledků kontrol podle oblastí zadání úkolu

Vyhodnocení rizik při chovu zvířat a práci, obsluze, údržbě a opravách technologických zařízení (např. zásobníky sypkých hmot, dopravníky, včetně technologie a techniky návozu objemných krmiv a odklizení chlévské mrvy); seznámení zaměstnanců s těmito riziky a s opatřeními na ochranu před jejich působením

Vzhledem ke skutečnosti, že téměř u všech kontrolovaných subjektů byla zajišťována oblast BOZP prostřednictvím osoby odborně způsobilé v oblasti rizik, bylo vyhledání a vyhodnocení rizik, včetně navržených opatření, vždy provedeno. Kvalita zpracování rizik u kontrolovaných osob však nebyla stejná. Zde se již projevovala odborná úroveň osob, které vyhledávání a vyhodnocování rizik prováděly. Mnohdy byla rizika zpracována formálním způsobem programovou aplikací, bez identifikace konkrétních rizik, reagující na místní specifické podmínky a konkrétní prováděné činnosti a pracovní postupy a stav provozu a provozovaného technického zařízení. Dokumentace o vyhledávání a vyhodnocení rizik byla často ponechávána v původním stavu, aniž by byla aktualizována. Pak docházelo k situacím, které zejména v chovu hospodářských zvířat neodpovídaly novým trendům v ustájení zvířat a novým technologiím, které s chovem zvířat souvisí. Školení o právních a ostatních předpisech k zajištění BOZP, jehož součástí je i seznamování s riziky a s opatřeními k předcházení těmto rizikům, bylo u většiny kontrolovaných subjektů pravidelně prováděno a byla k tomu vedena i dokumentace.

Zpracování pracovních postupů při chovu zvířat se zaměřením na pohyb zaměstnanců mezi zvířaty ve stáji a na pastvě a při manipulaci se zvířaty

Většina kontrolovaných osob měla zpracovány pracovní postupy při chovu zvířat, ale jen ve všeobecné rovině. Při kontrolách bylo často předkládáno pouze opsané NV č. 27/2002 Sb., kterým se stanoví způsob organizace práce a pracovních postupů, které je zaměstnavatel povinen zajistit při práci související s chovem zvířat. Konkrétní pracovní postupy pro jednotlivé kategorie zvířat a jednotlivé stáje měly kontrolované osoby často vypracovány nedostatečně, např. jen pro jeden druh zvířat nebo jen pro jednu stáj. Konkrétní pracovní postupy pro jednotlivé pracovní činnosti, které jsou během chovu hospodářských zvířat prováděny, nebyly kontrolovanými osobami zpracovány. Nestanovení pracovních postupů vyplývá zejména z neznalosti předpisů nejen kontrolovaných subjektů, ale i odborně způsobilých osob v prevenci rizik, které zajišťují BOZP u kontrolovaných osob. V mnoha případech byly při kontrolách předkládány pracovní náplně nebo časové snímky práce zaměstnanců v kombinaci s opsaným NV č. 27/2002 Sb., v několika případech příslušné osoby o něm vůbec nevěděly. Při práci se zvířaty vycházejí z dlouholeté praxe a vytváření písemných dokumentů je pro ně přítěží.

Seznámení s bezpečnostními listy nebezpečných látek používaných při sanitaci a dezinfekci technologií při získávání a uchovávání mléka

Kontrolami bylo zjištěno, že v převážné většině kontrolované osoby své zaměstnance seznamují s bezpečnostními listy nebezpečných látek. Nové technologie sanitace a dezinfekce při získávání a uchovávání mléka už minimalizují možnost přímého styku zaměstnance s nebezpečnou látkou. Bezpečnostní listy, kontrolované osoby archivují nebo je mají uloženy v počítači. Tyto povinnosti kontrolují i hygienické stanice. V některých případech bylo ale zjištěno, že při používání přípravků k provádění sanitace a dezinfekce jak pracovního prostředí, tak technologií při získávání a uchovávání mléka, kontrolované osoby doložily doklad o seznámení zaměstnanců, obsahující pouze informaci, že zaměstnanci byli seznámeni s bezpečnostními listy, ale údaje o tom, o jaké nebezpečné chemické látky se jednalo, zde uvedeny nebyly.

Kontrola vlastního seznamu poskytovaných OOPP zpracovaného na základě vyhodnocení rizik a jejich vlastní poskytování

Při kontrole seznamů poskytovaných OOPP bylo v některých případech zjištěno, že pro určité pracovní profese, které se vztahují k zajištění provozu živočišné výroby, nebyla zhodnocena rizika a v návaznosti na tuto skutečnost nebyly zpracovány ani seznamy poskytovaných OOPP. Ve velké části hodnocení rizik pro účely poskytování OOPP byla opomíjena pracovní činnost při manipulaci s dezinfekčními a sanitačními prostředky, což mělo za následek, že v seznamech chyběly OOPP potřebné pro tuto pracovní činnost. V případě kontroly, jakým způsobem kontrolovaná osoba udržuje poskytované OOPP v použitelném stavu, nebyly ve většině případů tyto údaje v dokumentech uvedeny.

Skladování objemných krmiv a steliva

Kontrolované osoby předkládaly inspektorům při kontrolách zpracované místní řady skladů pro skladování velkoobjemových balíků (seno, sláma, senáž), které jim zpracovaly odborně způsobilé osoby. Tyto místní řady skladů často obsahovaly jednotlivé články z technické normy ČSN 26 9030 Manipulační jednotky – Zásady pro tvorbu, bezpečnou manipulaci a skladování (např. stoh manipulačních jednotek nesmí vykazovat vychýlení od vvislice větší než 2 %). Tato dokumentace pro skladování objemných krmiv a steliva je pro praktické účely nepoužitelná. Požadavky kladené takto zpracovanou dokumentací nebylo v praxi možno dodržet, a to zejména z pohledu změny tvaru uložených hmot ve velkoobjemových balících, díky čemuž docházelo časem k porušení stability stohu a riziku pádu balíků.

Převážná většina kontrolovaných osob neměla v místních řadách skladů ani v jiných MPBP popsanou manipulaci s velkoobjemovými balíky přímo při nakládce a odvozu z polí, včetně převozu z pole na místo skladování a neměla popsanou manipulaci při rozebírání stohů. Při kontrolách bylo rovněž zjištěno, že některé kontrolované osoby neměly pro skladování objemných krmiv a steliva zpracovaný žádný předpis. Pouze v několika případech byla dokumentace pro skladování, naskladňování a vyskladňování zpracována včetně konkrétních pracovních postupů pro tyto činnosti. Pro skladování objemných krmiv v silážních jámách nebo v plastových vacích nebyly často vytvořeny žádné pracovní postupy ani opatření k zajištění bezpečnosti práce pro tento způsob skladování. Při některých kontrolách byla předložena dokumentace, která však pojednávala spíše o skladování jiných komodit, než jsou krmiva a steliva. Dokumentace o vyhledání a vyhodnocení rizik v souvislosti se skladováním objemných

krmiv a steliva nebyla často aktualizována. Docházelo tak k situacím, že při skladování velkoobjemových balíků neodpovídala tato dokumentace novým technologiím.

Kontrola stavu ochranných zařízení a zabezpečovacích prvků včetně jejich funkčnosti u strojních zařízení používaných při chovu zvířat

Při kontrolách stavu ochranných zařízení a zabezpečovacích prvků u strojních zařízení používaných při chovu zvířat bylo zjištěno nejvíce nedostatků, a to jak u podnikajících fyzických osob, tak i u právnických osob. Velmi často bylo zjišťováno, že stroje a strojní zařízení nejsou vybaveny ochrannými kryty nebo jsou vybaveny poškozenými kryty a existuje zde riziko kontaktu nebo zachycení zaměstnance pohybujícími se částmi pracovního zařízení. Nejčastějšími nedostatky byly chybějící kryty na kloubových náhonových hřídelích mezi traktorem a míchacím krmným vozem, chybějící kryty sbíhavých míst u pohonů oběžných shrnovačů a vynašečů chlévské mrvy, chybějící kryty rotujících lopatkových kol u ventilátorů a chybějící kryty sbíhavých míst vývěv dojení. Častým nedostatkem v zemědělských provozech byla také absence ochranných zařízení proti pádu osob (např. schodiště bez zábradlí, nezakryté nádrže bez vhodného ohrazení a neohrazené neprechodné jímky).

Při kontrole objektů, kde jsou ustájena hospodářská zvířata, bylo nejčastěji zjišťováno, že stav a konstrukční uspořádání jednotlivých stání neodpovídal požadavkům pro zajištění bezpečné práce se zvířaty. Většina stání v objektech byla zbudována na základě změny druhu ustájení zvířat, kdy objekt, který byl dříve využíván například jako výkrmna prasat, se nyní využívá jako stáj pro chov jednotlivých kategorií skotu. U takto vybudovaných stání většinou nebylo možné dodržet požadavek, aby bylo přehánění zvířat prováděno za ohrazením a zábranou. Rovněž stanovení ústupových cest bylo vzhledem k nevhodné konstrukci a uspořádání jednotlivých stání prakticky nemožné. Dále bylo často zjišťováno, že ohrazení stání jsou zbudována tak, že při přesouvání zvířat je nutné vstoupit mezi volně se pohybující zvířata, a tím jsou ošetřovatelé vystavováni riziku napadení zvířetem. Celý tento problém byl způsoben změnou ustájení velkých kusů hospodářských zvířat, kdy se z vazného ustájení přešlo k volnému ustájení zvířat z důvodu vyšší efektivity chovu. Při těchto konstrukčních změnách starých objektů nebyly respektovány požadavky k zajištění bezpečnosti osob zajišťujících ošetřování chovaných zvířat ve volném ustájení. S tím je také spojen další problém při sestavování skupin zvířat, která jsou v jednotlivých stáních ustájena. Jde zejména o počet ustájených zvířat, kde stání s větším počtem zvířat zvyšuje riziko přitlačení, naražení či napadení ošetřovatele zvířetem. Lepší stav zajištění bezpečnosti ošetřovatelů zvířat byl zjištěn v prostorách dojíren a na ně navazujících prostor. Tato skutečnost vyplývá zejména z toho, že tyto prostory byly z velké části zrekonstruovány, a tak zde byla již zabudována vhodná zařízení pro ochranu ošetřovatelů.

Při chovu zvířat na pastvinách bylo zjištěno, že chovatelé většinou měli k dispozici potřebná bezpečnostní zařízení sloužící pro zajištění veterinárních úkonů, převážení apod. na vyšší technické úrovni. Pro tyto činnosti byla většinou umístěna na pastvinách mobilní ohrazení, která umožňovala ošetřovatelům manipulovat se zvířaty za zábranou.

Kontrola používání OOPP zaměstnanci při chovu zvířat

Při kontrole používání OOPP při chovu zvířat, nebyly, až na ojedinělé případy, zjištěny nedostatky. Na některých pracovištích neměli zaměstnanci k dispozici OOPP pro zacházení s nebezpečnými chemickými látkami, používanými např. při sanitaci dojíren (ochranné brýle či

štit, chemicky odolné rukavice), ač tak bylo stanoveno v MPBP a v bezpečnostních listech používaných nebezpečných chemických látek. Také se vyskytly případy, že byly zaměstnancům poskytnuty takové OOPP, které neměly potřebné vlastnosti, aby ochránily zdraví zaměstnanců při manipulaci s dezinfekčními přípravky.

Kontrola vybavení a používání potřebných pracovních pomůcek při manipulaci se zvířaty

Při těchto kontrolách, kromě dvou kontrolovaných právnických osob, nebyly zjištěny nedostatky při používání pracovních pomůcek při manipulaci se zvířaty. Pro manipulaci se zvířaty zaměstnanci měli k dispozici potřebné pracovní pomůcky, jako jsou elektrické pohaněče či elektrické biče. Bylo zjištěno, že pro manipulaci se zvířaty, která byla ustájena ve volných stáních, zaměstnanci často neměli k dispozici přenosné zábrany. Ty byly používány pouze při vykládce a nakládce zvířat na dopravní prostředky.

Kontrola skladování objemných krmiv a steliva

U kontrolovaných osob se skladovaly velkoobjemové balíky buď v senicích a jiných zemědělských objektech přebudovaných na sklady, nebo přímo na zemědělsky obhospodařovaných pozemcích. Při skladování velkoobjemových balíků jak slámy, tak i sena či siláže bylo ve většině případů zjištěno nesprávné uložení balíků. Pokud byly balíky uloženy v uzavřených objektech, často se opíraly o obvodové stěny objektů. Velkoobjemové balíky slámy (sena) jsou vysoké cca 1,20 m až 1,30 m a při naskladňování balíků v senicích do čtyř až pěti vrstev na sebe vzniká cca 6 m vysoký, velmi vratký sloupec. Tyto vratké sloupce balíků slámy (sena) se velmi často o sebe opíraly a při jejich odebírání hrozilo sesunutí jednotlivých balíků.

Pokud byly balíky uloženy na venkovním prostranství, bylo mnohdy zjištěno, že uložení a zajištění stability stohu nebylo bezpečné. Zde se projevoval vliv podloží, na kterém byl stoh uložen, a působení povětrnostních podmínek, jejichž následkem docházelo k objemovým změnám balíků. Rovněž docházelo ke změnám polohy jednotlivých sloupců balíků, které nebyly provázány a zajištěny tak proti pádu. Dalším problémem bylo skladování kulatých a hranatých balíků v jednom stohu. Na zemědělsky obhospodařovaných pozemcích byly kulaté balíky slámy (sena) skladovány většinou systémem „pyramida (6-5-4-3-2-1)“, ale často se nedodržovala zásada odebírání balíků shora.

V případě ukládání krmiva v umělohmotných plastových vacích nedostatky nebyly zjištěny. Při uložení krmiva v silážních jámách bylo ve většině případů zjištěno, že silážní jámy nejsou zajištěny proti pádu osob z výšky. Tyto případy byly zjištěny u nadzemních silážních jam, kde riziko pádu hrozilo, zejména pokud byly tyto jámy naplněny až po její horní hranu, a pak u silážních jam, které jsou zabudovány v zemi a byly prázdné.

Sankce

Při kontrolní činnosti nedošlo k žádnému vydání zákazu používání objektů, pracovišť, resp. k zákazu práce přesčas či v noci. Kontroly byly ve většině případů ukončeny vydáním písemného opatření k odstranění zjištěných nedostatků, včetně přiměřených lhůt. Kontrolovaným osobám bylo k 31. 12. 2017 uloženo **31** pokut v celkové výši **1 003 000 Kč**.

Závěr

Lze konstatovat, že zaměření a cíl hlavního úkolu byl splněn. Ze zjištěných skutečností vyplývá, že kontroly bezpečnosti práce v zemědělské prvovýrobě se zaměřením na chov zvířat mají své opodstatnění, protože BOZP v zemědělství stále nedosahuje takové úrovně, kterou požadují právní předpisy. Vzhledem k vysoké úrazovosti při práci se zvířaty je nutno věnovat této oblasti nadále velkou pozornost. K úrazům dochází zejména z důvodu podcenění rizika, a to buď z důvodu nízké míry zkušeností zaměstnanců, či naopak rutinního přístupu k práci u zaměstnanců zkušených. Zaměstnavatelé často využívají služeb odborně způsobilých osob, které o problematice chovu zvířat mají malé znalosti.

Úroveň BOZP u zemědělských subjektů ve vztahu k chovu zvířat se jeví jako problematická. To ukazují zjištěné nedostatky zejména v oblasti stanovování pracovních postupů a další, níže uvedené, nedostatky. Tato zjištění nelze však zevšeobecňovat pro všechny kontrolované subjekty, neboť u řady z nich je zajišťování BOZP v živočišné výrobě na dobré úrovni. Méně problematická situace je u subjektů, které nechovají skot se zaměřením na produkci mléka, ale především za účelem spásání trav v horských oblastech.

Nutno konstatovat, že jen polovina z celkového počtu zjištěných nedostatků byla zjištěna v úkolem požadovaných oblastech. Další zjištěné nedostatky se týkaly např.: neprovádění pravidelných revizí elektrického zařízení u výrobních a skladovacích objektů včetně neodstraňování závad uvedených v revizních zprávách ve stanovených termínech, a to téměř u všech VTZ; nezajištění šachet, kanalizačních vpustí, nádrží, nepřejízdných a nepřechodných jímek poklopy, mřížemi, zábradlím apod.; nezajištění nakládacích a vykládacích ramp převyšujících okolní podlahu o více než 0,5 m, které slouží také pro pěší, vhodným ochranným zařízením proti pádu podél jejich volného okraje; neprovozování elektrických zařízení a zařízení pro vnitřní a venkovní rozvody elektrické energie tak, aby byli zaměstnanci chráněni před nebezpečím úrazu elektrickým proudem; mechanicky neupevněné rozvody elektrické instalace; nezajištění křídel vrat vedoucích do venkovního prostoru, bez možnosti provedení jejich aretace v krajní poloze apod.

S ohledem na náročnost a složitost práce v zemědělství, zvláště v živočišné výrobě při chovu zvířat, je zapotřebí tomuto odvětví nadále věnovat zvýšenou pozornost. Proto i v roce 2018 se budou v této oblasti provádět kontroly.

1.4.11. Kontrola organizace práce a pracovních postupů při práci v lese a na pracovištích obdobného charakteru

Úvod

Lesnictví je odvětví, které se z hlediska rizikovosti práce trvale řadí na jedno z předních míst. Důvodem je, že většina prací v lesním hospodářství probíhá téměř po celý rok ve vnějším prostředí za měnících se podmínek (zejména klimatických a podmínek daného pracoviště) a jsou do jisté míry ovlivňovány i na ně navazujícími činnostmi. Tato práce je velmi fyzicky namáhavá, vyžadující zdravotní a fyziologické předpoklady, předvídatost apod. Těžební činnost patří v celosvětovém měřítku k nejrizikovějším aktivitám v lesním hospodářství s nejvyšším podílem smrtelných úrazů. Častá jsou rovněž onemocnění související s výkonem práce nebo kontaktem s živými organismy. Na tyto rizikové oblasti je tedy nutno se zaměřit.

Úřad provádí kontroly dodržování požadavků na bezpečnost pracovních postupů v lesnictví od roku 2011. Každoročně je tento hlavní úkol koncipován s určitým specifickým zaměřením, především s přihlédnutím k výsledkům provedených kontrol a k vývoji pracovní úrazovosti.

Úkol na rok 2017 byl volen záměrně se širším a blíže nespecifikovaným zadáním tak, aby umožnil provádět kontrolu i u těch subjektů, kteří provádějí činnosti na pracovištích obdobného charakteru. Tedy práce prováděné na lesních a nelesních pozemcích při údržbě lesů, parků, sadů, břehových porostů, doprovodné zeleně vodních toků, pozemních komunikací a železniční dopravní cesty a porostů v ochranných pásmech zařízení elektrizační soustavy.

Kontrolní činnost byla především zaměřena na dodržování zaměstnavatelem stanovených bezpečných pracovních postupů s ohledem na konkrétní podmínky a činnosti představující závažná rizika pro život a zdraví lidí. Dále se kontroly zaměřily na bezpečné používání strojů a technických zařízení, funkčnost ovládacích a bezpečnostních prvků a systémů strojů a zařízení a bezpečnost práce při skladování a manipulaci s vytěženým dřívím.

Cíl úkolu

Cílem úkolu bylo prověřit stav a úroveň dodržování bezpečnostních předpisů při práci v lese a na pracovištích obdobného charakteru, a to nejen u velkých subjektů, ale také u osob samostatně výdělečně činných. Ověřit jak tyto subjekty zajišťují BOZP s ohledem na rizika možného ohrožení jejich života a zdraví, jak vytvářejí bezpečné a zdravé neohrožující pracovní prostředí a pracovní podmínky a přijímají opatření k předcházení rizikům. Cílem úkolu bylo především preventivní působení v oblasti pracovní úrazovosti.

Zadání úkolu

Inspektoráty vybraly ke kontrole subjekty, které vykazovaly zvýšenou pracovní úrazovost, a subjekty, kde se předpokládaly problémy s dodržováním bezpečnosti práce při práci v lese a na pracovištích obdobného charakteru. Kontrolu prováděli inspektoři se specializací lesnictví a dřevozpracující průmysl.

Předmětem kontroly byla bezpečnost práce při těžbě a při soustředování dříví v lese se zaměřením na:

- školení a přípravu k výkonu práce,
- poskytování a používání OOPP,
- obsah provozní a průvodní dokumentace strojů a technických zařízení (např.: návod k obsluze od výrobce nebo dodavatele; provádění údržby a oprav strojů a zařízení),
- provádění předepsaných kontrol strojů a technických zařízení,
- funkčnost ovládacích a bezpečnostních prvků a systémů strojů a zařízení (např.: spuštění stroje; normální a nouzové zastavení; blokování nahodilého chodu pojezdu a hydraulických systémů; varovné upozornění, signalizace; zákaz vstupu do zakázaných prostor pracujícího stroje a pod manipulované dříví),
- dodržování bezpečných pracovních postupů; dokumentace se vztahem k vyhledání rizik na pracovišti (např.: předání pracoviště; upozornění na možná rizika; vzájemná informovanost),

- bezpečné skladování a manipulace s vytěženým dřívím.

Zhodnocení kontrolní akce

V roce 2017 bylo provedeno celkem **226** kontrol u **216** subjektů. Při kontrolách bylo zjištěno celkem **392** nedostatků. V 57 případech nebyly zjištěny nedostatky.

V 11 případech bylo uloženo opatření k odstranění zjištěných nedostatků, a ani v jednom případě nebylo nařízeno vyřazení strojů a zařízení z provozu.

Ukazatel	Inspektorát ¹¹								Celkem
	3	4	5	6	7	8	9	10	
Počet kontrolovaných subjektů	17	5	34	22	11	47	25	60	216
Počet kontrol	18	5	34	22	12	48	25	62	226
Počet zjištěných nedostatků	12	6	105	25	15	61	30	138	392
Počet opatření	3	0	8	0	0	0	0	0	11

Nejčastěji porušovaným právním předpisem byl zák. č. 309/2006 Sb., dále zákoník práce, NV č. 28/2002 Sb., NV č. 101/20025 Sb. a NV č. 378/2001 Sb.

Přehled nejčastěji porušovaných předpisů

Předpis	Počet porušení	% ze zjištěných porušení předpisů
zák. č. 309/2006 Sb.	275	43 %
zákoník práce	205	32 %
NV č. 28/2002 Sb.	67	10 %
NV č. 101/2005 Sb.	38	6 %
NV č. 378/2001 Sb.	35	5 %
Ostatní	23	4 %
Celkem	643	100 %

Přehled nejčastěji porušovaných ustanovení zák. č. 309/2006 Sb.

Porušená ustanovení	Popis nedostatku	Počet porušení
§ 2	Zaměstnavatel nevytvořil takové pracoviště, aby odpovídalo bezpečnostním a hygienickým požadavkům na pracovní prostředí a pracoviště.	28
§ 4	Zaměstnavatel nedodržel požadavky na bezpečný provoz a používání strojů, technických zařízení, dopravních prostředků a náradí.	109

¹¹ 3 - Praha; 4 – Středočeský kraj; 5 – Jihočeský kraj a Vysočina; 6 – Plzeňský a Karlovarský kraj; 7 – Ústecký a Liberecký kraj; 8 – Královehradecký a Pardubický kraj; 9 – Jihomoravský a Zlínský kraj; 10 – Olomoucký a Moravskoslezský kraj

§ 5	Zaměstnavatel neorganizoval zaměstnancům práci a nestanovil pracovní postupy tak, aby byly dodržovány zásady bezpečné práce.	39
Celkový počet porušení		176

Přehled nejčastěji porušovaných ustanovení zákoníku práce

Porušená ustanovení	Popis nedostatku	Počet porušení
§ 101	Zaměstnavatel nezajistil bezpečnost a ochranu zdraví zaměstnanců při práci s ohledem na rizika možného ohrožení zaměstnanců, které se týkají výkonu práce.	35
§ 102	Zaměstnavatel nevytvořil bezpečné a zdraví neohrožující pracovní prostředí a pracovní podmínky vhodnou organizací bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a přijímáním opatření k předcházení rizikům.	90
§ 103	Zaměstnavatel nezajistil zaměstnancům řádné školení o právních a ostatních předpisech k zajištění BOZP, nevede řádně dokumentaci o provedeném školení, nesplnil povinnosti týkající se zdravotní způsobilosti zaměstnanců k výkonu práce.	38
§ 104	Zaměstnavatel neposkytuje řádně zaměstnancům osobní ochranné pracovní prostředky a nekontroluje jejich používání.	36
Celkový počet porušení		199

Hodnocení výsledků kontrol podle oblastí zadání úkolu

Školení a příprava k výkonu práce

V oblasti školení a přípravy k výkonu práce se vyskytlo minimum nedostatků (např.: nejasně formulované náplně školení, neuvedení konkrétních předpisů a pracovních postupů). Ve většině případů zaměstnavatelé zajistili dostatečné vyhodnocení rizik na pracovištích a seznámili s nimi formou pravidelných školení své zaměstnance, případně proškolili i ostatní osoby, které se s jejich vědomím na těchto pracovištích zdržovaly. Zadavatelé prací většinou školení BOZP zajišťovali hromadně jak pro své zaměstnance, tak i pro OSVČ, kteří na jejich pracovištích pracovali. Školení byla většinou pořádána ve spolupráci se subjekty, se kterými byla sepsána smlouva o provedení práce. Dotazováním dřevorubců – OSVČ při manuální těžbě dřeva bylo zjištěno, že zpravidla disponují dostatečnými znalostmi o bezpečných pracovních postupech při kácení stromů, které získávají při absolvování kurzů pro těžáře s následným vydáním průkazu. Průkaz ovšem neobsahuje osnovu školení, proto nelze objektivně zhodnotit kvalitu školení a praktických dovedností, kterými prošli v průběhu kurzu.

Poskytování a používání OOPP

V průběhu kontrol bylo zjišťováno, že někteří dřevorubci (zejména OSVČ) nebyli při provádění těžby vybaveni ob vazovým balíčkem, což bylo hodnoceno jako velmi závažné porušení primárních zásad BOZP. Jako nedostačující byl rovněž hodnocen stav, kdy ob vazový balíček byl zanechán v motorovém vozidle. V některých případech bylo zjišťováno, že při soustředování dříví, v přímé návaznosti na provedenou těžbu, nebyla používána ochranná přilba a pracovní oděv postrádal výstražné prvky. Jak u ob vazového balíčku, tak u ochranných

přileb byla zjišťována prošlá doba expirace. Tento nedostatek pravděpodobně souvisí s vyššími náklady na pořízení nové ochranné přilby a také s faktem, že dřevorubci (zejména OSVČ) nejsou o omezení životnosti ochranné přilby informováni (např. prodejcem). Dřevorubci ve většině případů používali „normální“ pracovní pětiprsté rukavice, přestože některé návody k obsluze motorových řetězových pil vyžadovaly používání antivibračních rukavic. U prostředků pro ochranu sluchu nebyly zjištěny nedostatky (expirace mušlových chráničů sluchu zpravidla není výrobcem stanovena). Dřevorubci byli vybaveni mobilními telefony pro případ potřeby zavolání rychlé lékařské pomoci.

Obsah provozní a průvodní dokumentace strojů a technických zařízení (např. návod k obsluze výrobce nebo dodavatele; provádění údržby a oprav strojů a zařízení)

V oblasti obsahu provozní a průvodní dokumentace strojů a technických zařízení nebyly kontrolou zjištěny zásadní nedostatky. Kontrolované právnické osoby doložily při kontrole požadované návody k obsluze jednotlivých strojů a zařízení. Výjimkou byl překvapivě podnik městských technických služeb, kde z kontrolní činnosti vyplynulo, že u málo používané mechanizace byla tato oblast silně zanedbaná. Dále bylo zjištěno, že při vedení provozní dokumentace, jsou při vyplňování dokumentace používány způsoby, kdy si tuto činnost odpovědné osoby zkracují a nelze pak z provozního deníku vyčíst, jaká kontrola byla provedena a v jakém rozsahu. U kontrolovaných fyzických osob (OSVČ) nebylo předloženo návodů k obsluze strojů vyžadováno. Lze však konstatovat, že dřevorubci pracující jako OSVČ u sebe návod k obsluze motorové pily nemají, ale mají ho uschován doma nebo u zadavatele prací.

Provádění předepsaných kontrol strojů a technických zařízení

Stroje a technická zařízení musí během celé své doby provozu plně odpovídat všem požadavkům na bezpečnost práce. Kontrolované stroje a technická zařízení byly provozovány s platnými předepsanými kontrolami a potřebnými revizními zprávami. Nedostatky byly zjišťovány při kontrolách motorových pil, kdy kontrolované osoby zpravidla nevedou evidenci o provozu motorové pily.

Funkčnost ovládacích a bezpečnostních prvků a systémů strojů a zařízení (např. spuštění stroje; normální a nouzové zastavení; blokování nahodilého chodu pojezdu a hydraulických systémů; varovné upozornění, signalizace; zákaz vstupu do zakázaných prostor pracujícího stroje a pod manipulované dříví)

Při kontrole bylo sledováno, zda jsou stroje a technická zařízení udržována ve stavu neohrožujícím bezpečnost a zdraví zaměstnanců. Všechny bezpečnostní prvky kontrolovaných strojů byly bez závad a plnily svou funkci. Funkčnost ovládacích a bezpečnostních prvků a systémů strojů a zařízení byla většinou bez závad.

Kontrola byla zaměřena také na bezpečnostní prvky motorových pil. Byla kontrolována funkčnost brzdy řetězu, funkčnost pojistky plynové páky a také funkčnost vypínače zapalování. Nedostatky byly zjištěny v případech, kdy byl u motorových pil poškozen zachycovač prasklého řetězu. Posouzení funkčnosti tlumičů vibrací a tlumičů výfuku je bez použití měřících přístrojů v podstatě nemožné. Evidentní poškození tlumičů vibrací ani tlumičů výfuku nebylo zjištěno. Bylo kontrolováno i opotřebení řezacího řetězu motorových pil, bez nálezu. Zjištěné nedostatky byly odstraněny v průběhu kontroly nebo návštěvou servisu.

Dodržování bezpečných pracovních postupů; dokumentace se vztahem k vyhledání rizik na pracovišti (např. předání pracoviště; upozornění na možná rizika; vzájemná informovanost)

Nejvíce nedostatků bylo zjištěno v oblasti dodržování bezpečných pracovních postupů. Přístup některých subjektů k vytvoření pracovních postupů lze označit jako laxní. Jednalo se především o podniky technických služeb, kde byly požadavky dané NV č. 28/2002 Sb. ignorovány. Pracovní postupy jsou často vypracovány velmi obecně a nereflektují podmínky, které reálně panují na daném pracovišti.

Při fyzické kontrole pracoviště je nutno počítat s tím, že dřevorubec v přítomnosti inspektora inspektorátu práci přeruší. Požadovat po dřevorubci, aby inspektorovi inspektorátu předvedl, jak dodržuje stanovené bezpečné pracovní postupy, by nebylo při běžné kontrole vhodné. Usuzovat, zda jsou dodržovány pracovní postupy při práci v lese a na pracovištích obdobného charakteru, lze jen dle stavu samotného pracoviště po provedení těžby, případně soustředování dříví. Na pracovišti by mohly být zjištěny např. neodstraněné zavěšené stromy nebo stopy po odstraňování zavěšených stromů nedovoleným způsobem (například tzv. špalkováním).

Kontrolou byly u všech dřevorubců zjištěny nedostatky stejného charakteru. Jsou to následující nedostatky: nedodržení nedořezu; úmyslné přerézávání nedořezu v průběhu pádu stromu, kdy má dřevorubec ustupovat do předem upravené bezpečné vzdálenosti a má sledovat pád stromu na zem; hloubka zářezu; výška vedení hlavního řezu; nepoužívání klínů při těžbě silných stromů a nedostatečně vyklizená ústupová cesta.

Dalšími nedostatky byly nedodržení bezpečné vzdálenosti od káceného stromu, nedodržení vzdálenosti zaměstnanců pracujících na jednom pracovišti při odvětvování stromů a dále také nesprávně či neúplně vypracované místní provozní bezpečnostní předpisy pro provozované činnosti.

U předávání pracoviště nebyly při kontrole zjištěny závažné nedostatky. Právníkové osoby předávají svým zaměstnancům pracoviště např. zápisem ve služebním deníku mistra, kde je zaměstnanec upozorněn na rizika a na specifika pracoviště. OSVČ mají uzavřenou s dodavatelem práce „Smlouvu o dílo“ většinou na jeden rok a pracoviště je předáváno zodpovědným mistrem lesní výroby formou „Záznamu o předání a převzetí pracoviště“ nebo „Zadávacím listem“, kde je uveden lesní porost, rizika, specifika pracoviště (tj. svah, terén, buřeň atd.). Všichni kontrolovaní dřevorubci (OSVČ) byli dobře informováni o rizicích spojených s vykonávanou činností a většinou měli doklad o předání nebo převzetí pracoviště přímo u sebe.

Bezpečné skladování a manipulace s vytěženým dřívím

Vzhledem k přetrvávajícím problémům s kůrovcovou kalamitou a několika větrným kalamitám rapidně vzrostla těžba dřeva v lese. Uskladnění dřeva na odvozních místech je závislé na použitém přibližovacím prostředku. Vyvážecí soupravy skladují dřevo pomocí hydraulické ruky do větší výšky, čímž je riziko větší než u skládek, na které je dříví přiblíženo pomocí kolových traktorů nebo koňskými potahy. Při kalamitách dosahuje výška hromad dřeva v lesích i několika metrů.

V oblasti bezpečného skladování a manipulace s vytěženým dřevem bylo zjištěno, že skládky v lese podél lesních cest nejsou často řádně zajištěny proti samovolnému rozkulení hromady

dřeva zajišťovacím klínem. Vzhledem k pohybu veřejnosti v lesích a na lesních cestách je nutné vyžadovat při kontrolách, aby bylo dřevo důsledně správně uskladněno a zajištěno. Informační tabule se zákazem vstupu na uskladněné dřevo jsou z hlediska bezpečnosti nedostatečné.

Sankce

V rámci plnění tohoto úkolu bylo uloženo celkem **6** pokut v celkové výši **128 000 Kč**. Při plnění úkolu nedošlo k žádnému vydání zákazu používání nářadí, stroje a pracoviště, resp. pracovního postupu. Kontroly byly ve většině případů ukončeny vydáním písemného opatření k odstranění zjištěných nedostatků, včetně přiměřených lhůt k jejich odstranění.

Závěr

V souladu se zadáním úkolu „Kontrola organizace práce a pracovních postupů při práci v lese a na pracovištích obdobného charakteru“ pro rok 2017 byla kontrola provedena v celém rozsahu jak u fyzických, tak u právnických osob, a to včetně poradenské činnosti. V rámci úkolu bylo stanoveno, že inspektoři se specializací lesnictví a dřevozpracující průmysl provedou kontrolu u těch subjektů, které vykazují zvýšenou pracovní úrazovost, nebo u subjektů, kde se předpokládají problémy s dodržováním bezpečnosti práce při práci v lese a na pracovištích obdobného charakteru. Plán kontrol byl splněn v plném rozsahu.

Tak jako v předchozím roce, tak i v roce 2017 pokračovala v lesích kůrovcová kalamita, ke které se přidalo několik větrných kalamit. Objem tohoto kalamitního dřeva vysoce převyšuje reálné možnosti tuzemských zpracovatelů dřeva, a proto vydalo Ministerstvo zemědělství na podzim letošního roku plošný zákaz mýtní úmyslné těžby dřeva smrku a borovice všem vlastníkům lesa na území ČR. Vydané opatření mělo vést k přednostnímu zpracování právě dřeva z větrných kalamit a dřeva napadaného kůrovcem ve všech postižených lesích ČR. Lesnické firmy musely reagovat na nastalou situaci, a proto byla plánovaná mýtní úmyslná těžba smrku a borovice zastavena. Od podzimu 2017 je prováděna pouze nahodilá těžba dřeva z větrných kalamit a také těžba kůrovcového dřeva.

Vzhledem k tomu, že se při těžbě dřeva z větrných kalamit a při těžbě kůrovcového dřeva nedají často příliš dobře uplatnit těžebně-dopravní prostředky pro práci v lese, je těžba napadených stromů realizována ručně pomocí motorové pily. Poslední dobou je trendem najímat si na činnosti spojené s těžbou a soustředováním dřeva OSVČ na základě různých dohod a předávacích protokolů. Takto se lesnické firmy zbaví odpovědnosti za bezpečnost práce těžářů, OSVČ. Bohužel má těžba kalamitního dřeva stejně jako nahodilá kůrovcová těžba svoje specifické znaky, které se snadno mohou stát příčinou vzniku pracovního úrazu. Mezi specifika kalamitní těžby dřeva patří zejména zpracování vývratů, polovývratů, polomů, napružených stromů, přičemž práce je vykonávána ve velmi obtížných pracovních podmínkách. Specifické znaky nahodilé kůrovcové těžby jsou rozptýlenost napadených stromů, jejich nižší hmotnost a často i těžko přístupný terén. Lze předpokládat, že i přes stále se zvyšující podíl mechanizované těžby prováděné těžebními prostředky, především harvestory, bude i na dále převážná část těžby prováděna manuálně pomocí motorové pily. Ta se nejčastěji využije právě při zpracování kalamitního dřeva a při nahodilé těžbě stromů napadených kůrovcem, dále při těžbě v terénu nepřístupném pro kácecí stroj, při těžbě stromů, které jsou svou velikostí nad rámec možností kácecího stroje, a také při výchovné těžbě (prořezávky a probírky). Lze předpokládat, že

manuální těžba dřeva motorovou pilou bude i nadále prováděna v těch nejobtížnějších podmínkách a manuálně budou káceny stromy rozptýlené, mimořádně rostlé a špatně přístupné.

V roce 2017 stejně jako v letech minulých bylo na území ČR několik případů závažných a smrtelných pracovních úrazů dřevorubců (i OSVČ) provádějících nahodilou těžbu kůrovcového dřeva nebo výchovnou těžbu v lesním porostu.

Riziko vzniku pracovního úrazu dřevorubce při těžbě dřeva nelze nikdy zcela vyloučit, což dokládá i to, že u několika šetřených pracovních úrazů nebylo shledáno žádné porušení předpisů upravujících BOZP. Cílem úřadu proto musí i nadále zůstat snaha o prevenci a osvětu mezi OSVČ, protože jedině tímto způsobem lze alespoň částečně minimalizovat rizika této velmi nebezpečné činnosti.

1.4.12. Mimořádný úkol - Kontrola bezpečnosti provozovaných elektrických zařízení v dětských letních táborech

Úvod

Přestože byl MPSV pro rok 2017 schválen hlavní úkol v oblasti elektrických zařízení, byl ze strany úřadu stanoven mimořádný kontrolní úkol v oblasti bezpečného provozu elektrických zařízení v dětských letních táborech. Jedním z důvodů byla skutečnost, že v minulých letech došlo k nehodovým událostem při provozu rekreačních zařízení. Jednalo se například o zasažení dětí elektrickým proudem u bazénu, provozovaného v kempu, kde děti byly na letním táboře. Následná kontrola ukázala, že provozovaná zařízení nebyla v dobrém technickém stavu a ani nebyly prováděny pravidelné kontroly a revize elektroinstalace. Dále nebyl zpracován protokol o určení vnějších vlivů, nebyla prováděna pravidelná údržba elektroinstalace (neupevněné odbočovací krabice, nezakrytované osvětlovací těleso apod.) a další nedostatky byly v oblasti školení zaměstnanců. Všechny tyto nedostatky, které ohrožují zaměstnance, jsou umocněny tím, že přímo ohrožují rovněž děti.

Cíl úkolu

Kontrola plnění povinností zaměstnavatele vyhledávat, vyhodnocovat rizika a přijímat opatření jako součást prevence rizik z hlediska bezpečného provozu elektrických zařízení v souvislosti s provozem dětských letních táborů. Upozornit provozovatele rekreačních zařízení na povinnosti spojené s bezpečným provozem elektrických zařízení.

Zadání úkolu

Inspektoráty měly vybrat ke kontrolám subjekty, které ve svém rekreačním zařízení provozují dětské letní tábory. Zejména se mělo jednat o rekreační zařízení, které provozuje budovu či budovy pro ubytování, stravování, sociální zařízení, dřevěné chatky a bazén, kdy kontroly měly být zaměřeny na bezpečnost v nich provozovaných elektrických zařízení.

Každý inspektor se specializací na elektrická zařízení měl provést kontrolu alespoň u dvou subjektů.

Předmětem kontroly byly oblasti:

- školení BOZP, seznamování s předpisy,
- zpracování vlastního seznamu pro poskytování OOPP na základě vyhodnocení rizik,
- kontrola plnění povinností vyplývajících z právních a ostatních předpisů k zajištění BOZP v souvislosti s provozem, údržbou, opravami, kontrolami a revizemi elektrických zařízení v letních dětských táborech.

Zhodnocení kontrolní akce

V rámci tohoto úkolu bylo v roce 2017 **provedeno 43 kontrol**. Při kontrolách bylo zjištěno 152 nedostatků představujících 221 porušení závazných právních předpisů. V rámci kontrol bylo navrženo 9 technickoorganizačních opatření.

Na základě 5 kontrol bylo uloženo v 38 případech opatření k odstranění zjištěných nedostatků. Ve 114 případech nedostatků, představujících porušení bezpečnostních předpisů, nebylo vydáno opatření, protože nedostatky byly odstraněny v průběhu kontroly.

Ukazatel	Inspektorát ¹²								Celkem
	3	4	5	6	7	8	9	10	
Počet kontrolovaných subjektů	4	5	5	4	5	2	7	10	42
Počet kontrol	4	5	5	4	5	2	8	10	43
Počet zjištěných nedostatků	0	7	10	22	16	7	20	70	152
Počet kontrol s opatřením	0	0	1	1	0	0	0	3	5

Nejčastěji byl kontrolovanými subjekty porušován zákoník práce v části páté, zák. č. 309/2006 Sb., Vyhl. č. 48/1982 Sb., NV č. 101/2005 Sb., a NV č. 378/2001 Sb.

Přehled nejčastěji porušovaných předpisů

Právní předpis	Počet porušení	% ze zjištěných porušení předpisů
Zákoník práce	76	34 %
Zák. č. 309/2006 Sb.	66	30 %
Vyhl. č. 48/1982 Sb.	39	18 %
NV č. 101/2005 Sb.	19	9 %
NV č. 378/2001 Sb.	16	7 %
Ostatní předpisy	5	2 %
Celkem	221	100 %

¹² 3 - Praha; 4 – Středočeský kraj; 5 – Jihočeský kraj a Vysočina; 6 – Plzeňský a Karlovarský kraj; 7 – Ústecký a Liberecký kraj; 8 – Královehradecký a Pardubický kraj; 9 – Jihomoravský a Zlínský kraj; 10 – Olomoucký a Moravskoslezský kraj

Přehled nejčastějších porušení závazných právních předpisů

Porušená ustanovení	Popis nedostatku	Počet porušení
§ 102 odst. 1, zákoníku práce	Zaměstnavatel nevytvořil bezpečné a zdraví neohrožující pracovní prostředí a pracovní podmínky vhodnou organizací bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a přijímáním opatření k předcházení rizikům.	58
§ 4 odst. 1 písm. c), zák. č. 309/2006 Sb.	Zaměstnavatel neprováděl pravidelné a řádné údržby, kontroly nebo revize. Stroje, technická zařízení, dopravní prostředky a nářadí nebyly vybaveny ochrannými zařízeními, která chrání život a zdraví zaměstnanců.	46
§ 199 písm. a, b, f), Vyhl. č. 48/1982 Sb.	Kontrolovaný subjekt nezajistil, aby elektrická zařízení byla ve všech svých částech konstruována, vyrobena, montována a provozována s přihlédnutím k provoznímu napětí tak, aby nebyla při obvyklém používání zdrojem úrazu, požáru nebo výbuchu.	21
§ 4 odst. 1, NV č. 101/2005 Sb.	Pracoviště a pracovní prostředí nesplňovala další podrobnější požadavky, které jsou stanoveny v příloze k tomuto nařízení, a to zejména v bodech 2.1 elektrické instalace a 10 skladování a manipulace s materiálem.	11
§ 3 odst. písm. f), NV č. 378/2001 Sb.	Kontrolovaný subjekt nezajistil ochranu zaměstnance proti nebezpečnému dotyku u zařízení pod napětím a před jevy vyvolanými účinky elektřiny.	5
Celkový počet porušení		141

Hodnocení výsledku kontrol podle oblastí zadání úkolu

Školení BOZP

V této kontrolní oblasti byly zaznamenány nedostatky ve školení o právních a ostatních předpisech k zajištění BOZP zaměstnanců, zejména se jednalo o neseznámení zaměstnanců s provozní dokumentací elektrických zařízení.

Značným недостатkem v této oblasti bylo, že zaměstnavatelé neměli k dispozici pro poskytované elektrické zařízení provozní dokumentaci (návody k obsluze, údržbě a opravám), a nemohli tak vytvořit odpovídající podmínky pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci. Kontrolované subjekty pak nepřijímaly opatření k předcházení rizikům, zaměstnanci nebyli proškoleni a seznámeni s návody k obsluze přidělených elektrických strojů, přístrojů a zařízení.

OOPP

Kontrolované subjekty nezajistily vypracování nebo aktualizaci vlastního seznamu pro poskytování OOPP. Nedostatky byly dále zjištěny v oblasti evidence OOPP a návazně v jejich prokazatelném přidělování. Kontrolované subjekty nekontrolují, zda zaměstnanci přidělené OOPP používají a zda tyto OOPP vyhovují z hlediska jejich technického a funkčního stavu.

Kontrola plnění povinností vyplývajících z právních a ostatních předpisů k zajištění BOZP v souvislosti s provozem, údržbou, opravami, kontrolami a revizemi elektrických zařízení technologických celků

V této oblasti byly nedostatky nejčastěji zjišťovány při kontrole plnění bezpečnostních předpisů, týkajících se provozu elektrických zařízení. Jednalo se zejména o neprovádění předepsaných kontrol a revizí, dále pak byly zjišťovány nedostatky ve vedení provozní dokumentace a stavu konkrétních pracovišť včetně instalovaných elektrických zařízení. V mnoha případech kontrolované subjekty neprovedly odstranění závad uvedených v revizních zprávách k daným zařízením a spokojily se pouze se skutečností, že revizní zpráva je vyhotovena.

Konkrétně se jednalo například o chybějící ochranné kryty svítidel, stav provozovaných prodlužovacích kabelů, utržené svody hromosvodů, elektrické instalace nebyly vždy mechanicky pevné a spolehlivě upevněné, nezabezpečené rozvaděče, neoznačené jistící prvky, volně přístupné živé části apod.

V případě kontrol zaměřených na provozované bazény nejčastěji stav elektroinstalace neodpovídal požadavkům normy na bazény. Zpravidla se jednalo o chybějící proudové chrániče u zařízení v zónách.

Při kontrole provozních dokumentací elektrických zařízení byly zjišťovány nedostatky zejména v oblasti stanovování prostředí a vnějších vlivů pro daná elektrická zařízení. Dokumentace v mnoha případech neodpovídala skutečnému stavu. Z pohledu organizace práce bylo nejčastějším porušením nestanovení osoby odpovědné za bezpečný provoz elektrického zařízení.

Sankce

Inspektoráty uložily v rámci plnění tohoto úkolu jednu pokutu ve výši **10 000 Kč**. Počet pokut a částka plně koresponduje se zaměřením a cílem úkolu, protože primárním zájmem bylo působit na kontrolované osoby zejména preventivně.

Závěr

Areály, v nichž jsou organizovány letní dětské tábory, bývají vlastněny zájmovými sdruženími, spolkem nebo podnikatelským subjektem a pronajímány dalším subjektům, často bez vyjasněných právních závazků. Zásadním faktorem pro stav provozovaných elektrických zařízení je jejich stáří a způsob jejich pravidelné údržby. Pokud jsou prováděny rekonstrukce, tak jsou zejména modernizovány umývárny se sprchami a sociálním zařízením, včetně elektroinstalace. Provozovatelé letních dětských táborů velice často nezajistili dostatečné vypracování místních provozních řádů, místních provozních bezpečnostních předpisů a harmonogramů pravidelné údržby, kontrol a revizí elektrického zařízení, a zanedbali tak prevenci rizik spojených s provozem elektrických zařízení.

V mnoha případech měli provozovatelé těchto zařízení nízké povědomí o legislativních požadavcích v oblasti BOZP, což se v rámci kontrol podařilo alespoň částečně vylepšit. Činnost inspekce práce přispěla k větší bezpečnosti provozovaných elektrických zařízení, jež jsou používána nejen zaměstnanci, ale také malými dětmi.

1.4.13. Integrovaná inspekce podle zákona č. 224/2015 Sb., o prevenci závažných havárií

Úvod

Zákon č. 224/2015 Sb., o prevenci závažných havárií stanoví systém prevence závažných havárií pro objekty, ve kterých je umístěna nebezpečná látka, s cílem snížit pravděpodobnost vzniku a omezit následky závažných havárií na životy a zdraví lidí a zvířat, životní prostředí a majetek v těchto objektech a v jejich okolí.

Kontrolu dodržování povinností stanovených tímto zákonem vykonávají kromě orgánů inspekce práce také Český báňský úřad a obvodní báňské úřady, krajské hygienické stanice a hasičské záchranné sbory krajů jako orgány integrované inspekce, a dále také krajské úřady a Česká inspekce životního prostředí.

Společné kontroly jsou prováděny u subjektů zařazených do skupiny B každoročně a u subjektů zařazených do skupiny A zpravidla jednou za tři roky. Výběr právních subjektů ke kontrole a stanovení termínu provedení kontroly je upřesněn ve schváleném plánu kontrol.

Zařazení do skupin A nebo B se řídí druhem a množstvím nebezpečných látek umístěných v objektech provozovatele (subjektu), přičemž o zařazení do určité skupiny rozhoduje místně příslušný krajský úřad na základě návrhu na zařazení, který je předložen provozovatelem. Zařazeným subjektům vyplývají ze zákona č. 224/2015 Sb. také různé další povinnosti, které jsou u subjektů zařazených do skupiny B obsáhlejší než u skupiny A, jelikož nakládají s větším množstvím nebezpečných látek.

Cíl úkolu

Integrovaná inspekce má za cíl provést společnou kontrolu podle zpracovaného a schváleného plánu kontrol v souladu s požadavky zákona o prevenci závažných havárií. Přijatá opatření a odstranění nedostatků zjištěných v předchozích kontrolách přispívají ke zlepšení reálného stavu na pracovištích zařazených subjektů a především ke snížení rizika vzniku závažných havárií.

Každá kontrola je zakončena protokolem o kontrole a informací o výsledku kontroly zasílanou místně příslušnému inspektorátu ČIŽP.

Zadání úkolu

Kontroly byly zaměřeny především na následující oblasti:

- péče o zaměstnance, především odborná a zdravotní způsobilost, školení zaměstnanců o předpisech k zajištění bezpečnosti práce, rizicích práce s nebezpečnými látkami a opatřeními k jejich eliminaci,
- ověření znalostí a dodržování předpisů a pokynů,
- poskytování OOPP na základě hodnocení rizik, jejich stav a používání zaměstnanci,
- stav pracovišť včetně značení,
- průvodní a provozní dokumentace,
- pracovní a technologické postupy,

- posouzení stavu technického zařízení uvedeného v dokumentaci vzhledem k reálnému stavu, včetně revizí zařízení, stavu elektroinstalace, tlakových, plynových a zdvihacích zařízení,
- skladování a manipulace s nebezpečnými chemickými látkami, včetně značení zásobníků a skladů s nebezpečnými chemickými látkami, stav únikových cest,
- opatření na ochranu proti výbuchu,
- pracovní podmínky, zejména pracovní režim zaměstnanců a zaměstnávání žen a mladistvých.

Zhodnocení kontrolní akce

Kontroly bezpečnostní dokumentace

Zařazené kontrolované subjekty předkládají krajským úřadům zpracovanou bezpečnostní dokumentaci takto: pro skupinu A bezpečnostní program prevence závažné havárie ve smyslu ustanovení § 10 a § 11 zákona o prevenci závažných havárií a pro skupinu B bezpečnostní zprávu ve smyslu ustanovení § 12 zákona o prevenci závažných havárií. Inspektoráty v postavení dotčeného orgánu státní správy mají k těmto bezpečnostním programům či zprávám možnost se v rámci svých kompetencí vyjádřit.

Inspektoři inspektorátu v roce 2017 měli možnost dát připomínky k celkem 28 bezpečnostním dokumentacím v oblasti prevence závažných havárií, včetně jejich aktualizací.

Počet kontrol bezpečnostní dokumentace

Inspektorát ¹³	3	4	5	6	7	8	9	10	Celkem
Počet kontrol	0	0	4	2	7	4	9	2	28

Mezi nejčastější připomínky inspektorů patřila zejména neaktuálnost předpisů týkajících se zajištění BOZP. Ve většině bezpečnostní dokumentace je uveden odkaz na další dokumenty, které nemá inspektorát k dispozici, a tudíž nemůže posoudit, zda jsou skutečnosti uvedené v bezpečnostní dokumentaci řešeny dostatečně. Vlastní kontrola souladu dokumentace s provozem probíhá zejména až při integrované inspekci.

Integrované inspekce

Kontrolní orgány krajských úřadů (a částečně i ČIŽP) se zaměřují na kontrolu požadavků dle zák. č. 224/2015 Sb. Ostatní kontrolní orgány provádějí kontrolu v rámci svých kompetencí. Inspektoři inspektorátu prováděli kontrolu podle zákona o inspekci práce. U většiny kontrolovaných subjektů byla provedena i kontrola odstranění nedostatků z kontroly předchozí, a to s kladným výsledkem, kdy subjekty nedostatky odstranily a zlepšily tak svůj stav BOZP.

¹³ 3 - Praha; 4 - Středočeský kraj; 5 - Jihočeský kraj a Vysočina; 6 - Plzeňský a Karlovarský kraj; 7 - Ústecký a Liberecký kraj; 8 - Královehradecký a Pardubický kraj; 9 - Jihomoravský a Zlínský kraj; 10 - Olomoucký a Moravskoslezský kraj

Při žádné skutečně provedené kontrole nebylo nutné vydat rozhodnutí o zákazu používání zařízení nebo pracoviště.

V rámci úkolu bylo zkontrolováno celkem 94 právních subjektů, z toho 93 právnických osob a 1 fyzická osoba. U těchto subjektů bylo provedeno celkem 162 kontrol, a to nejen v oblasti bezpečnosti práce, ale i v oblasti vyhrazených technických zařízení.

Inspektorát¹⁴	3	4	5	6	7	8	9	10	Celkem
Počet kontrolovaných subjektů	4	22	8	6	16	12	11	15	94
Počet kontrol	4	32	12	8	18	21	14	53	162

Zjištěné nedostatky

Celkový počet zjištěných nedostatků v roce 2017 činil 127, což potvrzuje význam kontrol. Bez vydaného opatření bylo celkem 102 nedostatků, což vypovídá především o méně závažných nedostacích v oblasti bezpečnosti práce a vyhrazených technických zařízeních, které většinou byly subjekty schopny odstranit v průběhu kontroly. Subjekty si uvědomují rizika vyplývající z jejich činnosti, což lze interpretovat zvyšujícím se tlakem na prevenci rizik, která je podpořena platnou legislativou. V rámci svých pravomocí inspektoři během kontrol vydali celkem 74 technicko - organizačních opatření (TOO).

Inspektorát¹⁴	3	4	5	6	7	8	9	10	Celkem
Počet zjištěných nedostatků	4	8	3	2	24	28	10	48	127
Počet TOO	3	12	2	23	15	0	9	10	74

Od doby zavedení integrovaných kontrol se většina právních subjektů dostala na velmi dobrou úroveň v oblasti BOZP a s tím související nízkou mírou pracovní úrazovosti. Zjišťované nedostatky zpravidla nebývají závažné tak, aby mohly ohrožovat život a zdraví zaměstnanců, a vydaná opatření jsou ze stran právních subjektů respektována a plněna.

Porušená ustanovení	Počet porušení
Zákoník práce	49
NV č. 101/2005 Sb.	42
Zák. č. 309/2006 Sb.	41
Vyhl. č. 48/1982 Sb.	17
NV č. 378/2001 Sb.	11
NV č. 11/2002 Sb.	3
NV č. 406/2004 Sb.	3
NV č. 362/2005 Sb.	2
Vyhl. č. 50/1978 Sb.	1

Mezi nedostatky, které se vyskytly pouze jedenkrát, jsou tyto objekty: komunikace mezi výrobními a provozními budovami, průmyslové rozvody a vedení, vrtačky, práce ve výškách, tlakové nádoby stabilní, tlakové nádoby k dopravě plynů (BOZP), zařízení pro skladování plynů

¹⁴ 3 - Praha; 4 – Středočeský kraj; 5 – Jihočeský kraj a Vysočina; 6 – Plzeňský a Karlovarský kraj; 7 – Ústecký a Liberecký kraj; 8 – Královéhradecký a Pardubický kraj; 9 – Jihomoravský a Zlínský kraj; 10 – Olomoucký a Moravskoslezský kraj

(BOZP), zařízení pro rozvod plynů, žebříky, osobní ochranné pracovní prostředky, chemické laboratoře, silová el. vedení, kabelové prostory, kanály a lávky a odborná způsobilost organizací k provádění montáží a oprav plynových zařízení.

Mezi konkrétní nedostatky zjištěné při kontrolách v roce 2017 patřily například následující:

- neprovádění revizí ocelových konstrukcí či revizí elektrických instalací,
- poškozené výstražné značení,
- nerovnosti na vnitropodnikových komunikacích,
- nezajištění ochrany před nebezpečím úrazu elektrickým proudem,
- chybně provedené uzemnění,
- nevhodné skladování společně reagujících chemických látek,
- neaktuální dokumentace o ochraně před výbuchem, chybné značení výbušného prostředí, nedodržení stanoveného krytí el. instalace v prostředí s nebezpečím výbuchu, nevydání „Příkazu V“ v prostoru s nebezpečím výbuchu,
- nedostatečně vyhodnocená rizika při práci s chemickými látkami, nedostatečná či žádná práce s bezpečnostními listy, nevhodné OOPP,
- nedostatečná ochrana proti pádu, nezakryté jímky,
- neuchovávání provozní dokumentace,
- neoznačené a nerozpoznatelné ovládací prvky na zásobníku chlóru.

Technická a jiná opatření k odstranění rizik, doporučení

Technická a jiná opatření k odstranění rizik navržená inspektory dle ust. § 7 odst. 1 písm. g) zákona o inspekci práce v roce 2017 a doporučení inspektorů se týkala následujících oblastí:

- aktualizace dokumentace o ochraně před výbuchem, místního řádu skladu a jiných dokumentů,
- zvýšení ochrany vyhrazených technických zařízení před mechanickým poškozením či působením vnějších vlivů,
- zajištění dokladů o odstranění nedostatků (z revizních zpráv, protokolů atd.),
- obnova nátěru venkovních rozvodů,
- zpracování MPBP pro rozvodny.

Spolupráce s ostatními orgány státní správy

Kontroly probíhají na základě pozvánky zasláné inspektoráty ČIŽP, kterým je po každé kontrole podávána informace o výsledku kontroly dle ust. § 41 odst. 1 zákona č. 224/2015 Sb. Inspektoři neshledali nedostatky při koordinaci kontrol a při spolupráci s ČIŽP, popřípadě s ostatními orgány integrované inspekce. Spolupráce mezi kontrolními orgány probíhá i v případě potřeby kontroly mimořádné.

Sankce

V roce 2017 byla v rámci úkolu uložena jedna sankce, a to ve výši **20 000 Kč** za nedostatky v oblasti nakládání s tlakovými láhvemi, skladování a revizí ocelových konstrukcí. Další dvě pokuty, které v roce 2017 nabyly právní moci, byly ve výši **30 000 Kč** (poškozený el. rozvaděč

bez revizí) a **100 000 Kč** (kumulace více závažných nedostatků s rizikem vzniku nehodových událostí jako jsou výbuch, požár, závažný nebo smrtelný pracovní úraz).

Závěr

Cíl úkolu byl splněn. Integrovaná inspekce trvale zlepšuje stav na úseku bezpečnosti práce a bezpečnosti technických zařízení ve vybraných kontrolovaných subjektech, a to zejména v subjektech zařazených do skupiny B, kde probíhá každoroční kontrola.

Kontrolované právní subjekty bývají na kontroly dobře připraveny, jelikož tyto probíhají na základě předem stanoveného a schváleného plánu. V rámci integrované kontroly nechybí ani vstupní instruktáž kontrolních pracovníků ve vztahu k možným rizikům při samotné kontrole, zejména ve vztahu k nebezpečným látkám a nebezpečnému prostředí.

Zajímavou skutečností je, že subjekty důsledněji a rychleji odstraňují nedostatky zjištěné inspektorátem, nežli závady zjištěné například revizními technikami.

Spolupráce s inspektory - specialisty na vyhrazená technická zařízení je rovněž kvitována jako velmi nápomocná v prevenci závažných havárií nejen kontrolními orgány, ale i samotnými subjekty.

1.4.14. Program *Bezpečný podnik*

Úvod

Program *Bezpečný podnik* je dlouhodobě zařazován mezi hlavní úkoly Státního úřadu inspekce práce jako jeden z cílů Národní politiky BOZP. Realizací programu lze dosáhnout nejen funkčního zavedení systému řízení BOZP, který reálně funguje v celém provozu právního subjektu a nejen v dokumentaci, ale především lze dosáhnout zvýšení úrovně bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, která vede ke snížení pracovní úrazovosti, a tedy i ke snížení nákladů spojených s pracovními úrazy.

Držitelé osvědčení programu, kteří prokazují, že se systému řízení BOZP věnují v mnohých případech i nad zákonné požadavky, jsou lépe vnímáni nejen odbornou veřejností, ale zejména i svými zaměstnanci.

Cíl úkolu

Cílem programu je podpora zavedení komplexního, efektivního a neustále se zlepšujícího systému řízení BOZP, který vede k dosažení vyšší úrovně BOZP a ochrany životního prostředí u jednotlivých právních subjektů. Z hlediska prevence je cílem programu především vytvoření podmínek pro předcházení vzniku mimořádných událostí, zejména pracovních úrazů. Jedním z cílů je také vyžadování systémového přístupu k řízení BOZP také u dodavatelů a ostatních spolupracujících subjektů, na které jsou kladeny vyšší nároky.

Zadání úkolu

Prověra plnění požadavků programu se provádí jako průběžný úkol všemi inspektoráty na základě žádosti právního subjektu o ověření shody zavedeného systému řízení BOZP s

požadavky programu. Spolu se žádostí musí právní subjekt doložit i další dokumenty, např. zprávu z auditu, vyplněný seznam kontrolních otázek a zejména stanoviska dotčených orgánů státní správy v oblasti požární ochrany (stanovisko hasičského záchranného sboru), hygienických požadavků (stanovisko krajské hygienické stanice), ochrany životního prostředí (platný certifikát systému řízení ochrany životního prostředí nebo vyjádření ČIŽP) a případně stanovisko báňského úřadu.

Při prověření se ověřuje plnění všech požadavků programu, které se na daný subjekt vztahují a inspektor postupuje v souladu s příslušnou metodikou a příručkou programu. Před zahájením prověrky se pověřený inspektor seznamuje s údaji týkajícími se daného právního subjektu a informuje o nich členy kontrolního týmu (s procesy a činnostmi, údaji o pracovní úrazovosti, o haváriích, o porušování předpisů zjištěném při předchozích kontrolách či prověrkách a o vydaných rozhodnutích týkajících se vyřazení strojů a zařízení z provozu, zákazu činnosti).

V případě, že se u prověřovaného právního subjektu nebo na jeho pracovišti vyskytují další právní subjekty (dodavatelé, spolupracující firmy), ověřuje kontrolní tým inspektorů zejména zajištění součinnosti na úseku prevence rizik a vzájemnou informovanost o rizicích mezi jednotlivými právními subjekty. Při provádění průběžné prověrky právního subjektu, který získal osvědčení Bezpečný podnik, inspektorát ověřuje, zda údaje, uvedené právním subjektem v přehledu indikátorů zlepšování, odpovídají skutečnosti, tj. zda plní požadavek neustálého zlepšování.

Zhodnocení kontrolní akce

Právní subjekty, které již mají určité znalosti a povědomí o programu, podávají po zavedení systému řízení BOZP ve svém podniku na místně příslušný inspektorát žádost o ověření zavedeného systému řízení BOZP spolu se stanovenými dokumenty, které jsou uvedeny ve veřejně přístupné příručce. V případě jakýchkoli nedostatků v dokumentaci žádosti inspektorát informuje právní subjekt a pomáhá mu v nápravě. Po kontrole všech dokumentů inspektorem – garantem na inspektorátu i úřad přichází na řadu sestavení harmonogramu prověrky a následně samotná prověrka.

Prověrka systému řízení BOZP probíhá v závislosti na procesech a činnostech subjektu, a to v těchto oblastech:

- vyhrazená technická zařízení
- pracovní podmínky
- doprava
- nebezpečné látky a havárie
- stavební činnost
- výrobní a provozní zařízení
- systém řízení BOZP

V roce 2017 provedli inspektoré inspektorátu prověrku celkem **40** právních subjektů, ve kterých realizovali **283** prověrek systému řízení BOZP. Jednalo se nejen o prověrky právních subjektů nově zapojených do programu, u kterých byl zavedený systém řízení BOZP ověřován poprvé, ale i o průběžné prověrky držitelů platných osvědčení v průběhu tří let platnosti osvědčení a

také o prověrky po třech letech, kdy právní subjekty mají i nadále zájem v programu pokračovat a získat tak osvědčení platné pro další tři roky.

Inspektorát¹⁵	3	4	5	6	7	8	9	10	Celkem
Počet prověřených subjektů	2	5	9	3	4	2	8	7	40
Počet prověrek	9	11	86	20	28	15	55	59	283

V případě zjištění nedostatků či neshod s programem v zavedeném systému řízení BOZP v prověřovaných subjektech byly tyto projednány se zástupci vedení a odstraněny v termínu do konce prověrek. Nedostatky, které vyžadovaly delší termín k odstranění, byly odstraněny ve velmi krátké době po ukončení prověrek a tato skutečnost byla na inspektorát písemně doložena. Počet nedostatků/neshod a počet doporučení daných inspektory pro zlepšení systému řízení BOZP v subjektech uvádí následující tabulka.

Inspektorát¹⁵	3	4	5	6	7	8	9	10	Celkem
Počet zjištěných nedostatků/neshod	4	35	36	0	84	36	126	23	344
Počet doporučení	1	32	100	17	55	4	7	81	297

Mezi zjištěnými nedostatky a neshodami se většinou vyskytují takové, které lze odstranit do konce prověrky, jako například:

- vzájemné neinformování se o rizicích a přijatých opatřeních mezi více subjekty působícími na jednom pracovišti,
- neurčení osoby odpovědné za provoz el. zařízení,
- nevypracování osnovy školení o právních a ostatních předpisech k zajištění BOZP,
- neaktuální dopravní řád,
- chybějící průvodní dokumentace ke starším strojům, např. ke stojanové vrtačce, bruslám,
- nevybavení schodišťových ramen madlem alespoň na jedné straně,
- vystavení potrubního vedení plynu mechanickému namáhání opřením nástrojů,
- špatně viditelné značení ovládacích prvků strojů a zařízení či bezpečnostních značek,
- nepřístupný hlavní uzávěr tlakového rozvodu vzduchu,
- chybějící revize zařízení, chybějící dokumenty o odstranění nedostatků z revizních zpráv,
- prošlý obsah lékárniček na pracovištích,
- nevybavení pracovišť s chemickými látkami asanačními prostředky, nevhodné skladování chemických látek,
- nestanovení opatření proti opakování pracovních úrazů,
- nezaslání indikátorů zlepšování.

Velmi důležité je rozlišování mezi nedostatkem a neshodou, kdy nedostatek je většinou způsobený selháním jednotlivce, avšak za neshodu se považuje systémová chyba. Typickým příkladem nedostatku je chybějící revize u jednoho zařízení, zatímco typ příkladem neshody jsou žádné revize u žádného zařízení.

¹⁵ 3 - Praha; 4 – Středočeský kraj; 5 – Jihočeský kraj a Vysočina; 6 – Plzeňský a Karlovarský kraj; 7 – Ústecký a Liberecký kraj; 8 – Královehradecký a Pardubický kraj; 9 – Jihomoravský a Zlínský kraj; 10 – Olomoucký a Moravskoslezský kraj

Závažné nedostatky či neshody vyžadující vydání opatření nebyly zjištěny ani v roce 2017. Pouze u jednoho prověřovaného subjektu byl počet zjištěných nedostatků tak vysoký (celkem 64), že inspektorát nedoporučil tomuto subjektu vydat osvědčení Bezpečný podnik.

U vydaných doporučení na úpravu systému řízení BOZP, kterých bylo v roce 2017 celkem **297**, se jednalo především o doplnění, úpravu nepřesností a aktualizaci dokumentace a dalších zavedených směrnic tak, aby odpovídaly fyzickému stavu na pracovišti a aby nechyběla vzájemná provázanost těchto dokumentů. Doporučení vychází především ze znalostí a zkušeností inspektorů inspektorátu, kteří napomáhají ke zlepšování systému řízení BOZP v právních subjektech.

Jako další doporučení vydaná v roce 2017 lze zmínit například:

- v záznamech o revizích uvádět skutečné naměřené hodnoty, ne jen celkové zhodnocení či mezní hodnoty,
- doplnit vynechanou ochrannou lištu v technických prostorách,
- aktualizovat analýzu rizik, aby neobsahovala již nepoužívané stroje a zařízení,
- prověřit všechny dopravníky z hlediska zakrytí sbíhavých míst a funkčnosti krytů,
- zajistit provoz strojů v souladu s návodem výrobce,
- obnovovat barevné značení komunikací,
- pravidelně aktualizovat protokoly o určení vnějších vlivů,
- zajistit lepší prokazatelnost dodržování přestávek na jídlo a oddech a bezpečnostních přestávek,
- informace o rizicích a opatřeních uvádět konkrétně,
- doplnit směrnici BOZP o určení odpovědnosti zaměstnanců za plnění jednotlivých povinností,
- zpřehlednit evidenci poskytování OOPP zaměstnancům.

Klíčovým faktorem při prověrkách plnění programu je i ověřování indikátorů zlepšování, které právní subjekty každoročně zasílají začátkem roku na příslušný inspektorát. Mezi nejdůležitější indikátor zlepšování patří vývoj pracovní úrazovosti, který má u právních subjektů nosících titul Bezpečný podnik stále klesající tendenci v důsledku zlepšování pracovních podmínek a pracovního prostředí.

Získání osvědčení Bezpečný podnik je mezi právními subjekty prestižní záležitostí a i v roce 2017 měly o tento program subjekty velký zájem, i když některé právní subjekty musely od zapojení do programu zcela ustoupit či posunout termín podání žádosti, a to zejména z důvodu nepřipravenosti, chybějících stanovisek dotčených orgánů či nesplnění podmínek programu.

V roce 2017 prošlo náročnými podmínkami programu celkem 31 právních subjektů. Květnového předávání osvědčení v Opavě se účastnilo 12 právních subjektů a při říjnovém předávání v Praze 19 právních subjektů.

Nadále však platí, že lze právnímu subjektu osvědčení odejmout v případech, kdy dojde k pracovnímu úrazu způsobenému jednoznačným porušením ze strany právního subjektu.

Důležitou roli v propagaci programu mají všichni inspektoři, kteří jej prezentují u vrcholového managementu právních subjektů. Inspektoráty v roce 2017 kontaktovalo celkem **9** právních

subjektů, které projevíly zájem zapojit se do programu a kterým je ze strany inspektorátů poskytováno poradenství. Poradenství je také poskytováno subjektům, které již osvědčení získaly.

Počet subjektů, které projevíly zájem zapojit se do programu

Inspektorát¹⁶	3	4	5	6	7	8	9	10	Celkem
Počet subjektů	3	0	0	0	1	3	2	0	9

Poznátky z realizace programu

U právních subjektů zapojujících se do programu je potřeba neustále zdůrazňovat, že samotný program a jeho příprava nespočívá v pouhém opisování legislativy a normových hodnot. Hlavním účelem je popis skutečného stavu a procesů tak, jak u právního subjektu probíhají v praxi. Právním subjektům jsou navrhována potřebná technická a jiná opatření k odstranění rizik, a to formou doporučení.

Příznivým zjištěním bývá znalost zaměstnanců o práci se „skoronehodami“ jako jedním z efektivních prostředků prevence úrazů a havárií.

Seznam subjektů, které převzaly osvědčení v měsíci květnu 2017

Pražská energetika, a.s.	Oblastní inspektorát práce pro hl. město Prahu
PREdistribuce, a.s.	
KOPOS KOLÍN a.s.	Oblastní inspektorát práce pro Středočeský kraj
Kovohutě Příbram nástupnická, a.s.	
Synthomer a.s.	Oblastní inspektorát práce pro Plzeňský kraj a Karlovarský kraj
ŠKODA MACHINE TOOL a.s.	
Lovochemie, a.s.	Oblastní inspektorát práce pro Ústecký kraj a Liberecký kraj
BLOCK a.s.	Oblastní inspektorát práce pro Jihomoravský kraj a Zlínský kraj
Nestlé Česko s.r.o., závod SFINX Holešov	
BorsodChem MCHZ, s.r.o.	Oblastní inspektorát práce pro Moravskoslezský kraj a Olomoucký kraj
MONTIX, a.s.	
Siemens, s.r.o., o. z. Elektromotory Mohelnice	

¹⁶ 3 - Praha; 4 – Středočeský kraj; 5 – Jihočeský kraj a Vysočina; 6 – Plzeňský a Karlovarský kraj; 7 – Ústecký a Liberecký kraj; 8 – Královehradecký a Pardubický kraj; 9 – Jihomoravský a Zlínský kraj; 10 – Olomoucký a Moravskoslezský kraj

Seznam subjektů, které převzaly osvědčení v měsíci říjnu 2017

Ferring-Léčiva, a.s.	Oblastní inspektorát práce pro Středočeský kraj
BOSCH DIESEL s.r.o.	Oblastní inspektorát práce pro Jihočeský kraj a Vysočinu Oblastní inspektorát práce pro Jihočeský kraj a Vysočinu
ČEZ, a. s., Jaderná elektrárna Dukovany	
ČEZ, a. s., Jaderná elektrárna Temelín	
ČZ a.s.	
ČZ Řetězy, s.r.o.	
ČZ Strojírna, s.r.o.	
HOCHTIEF CZ a. s.	
Robert Bosch, spol. s r.o.	
THK RHYTHM AUTOMOTIVE CZECH a.s.	
KDYNIMUM a. s.	
Festool s.r.o.	Oblastní inspektorát práce pro Ústecký kraj a Liberecký kraj
TRCZ s.r.o.	
ASSA ABLOY Czech & Slovakia s.r.o.; divize Stavební zámky	Oblastní inspektorát práce pro Královéhradecký kraj a Pardubický kraj
Bühler Motor s.r.o.	
Chropynská strojírna, a.s.	Oblastní inspektorát práce pro Jihomoravský kraj a Zlínský kraj
Koyo Bearings Česká republika s.r.o.	Oblastní inspektorát práce pro Moravskoslezský kraj a Olomoucký kraj
Martin Knappe, Pekařství - Cukrářství	
VESUVIUS ČESKÁ REPUBLIKA, a.s.	

Sankce

V rámci prověrek programu *Bezpečný podnik* nebyly uloženy žádné sankce.

Závěr

Inspektoráty prováděly v roce 2017 prověrky právních subjektů, které podaly žádost o ověření shody zavedeného systému řízení BOZP s požadavky programu, a také průběžné prověrky právních subjektů již vlastníci osvědčení ohledně souladu s vnitřními akty řízení.

Inspektoři inspektorátů také poskytovali právním subjektům, které projeví zájem o účast v programu, poradenství vyplývající ze zákona o inspekci práce. Právní subjekty, které již vlastní osvědčení *Bezpečný podnik*, ve většině případů vyžadují systémový přístup k řešení problematiky BOZP i od svých dodavatelů a dalších spolupracujících subjektů. Velice kladně bývá inspektory hodnocen i přístup právních subjektů a organizační zajištění průběhu prověrky. Neméně důležitý je i fakt, že program je plně podporován vedením právních subjektů a je chápán jako nástroj pro zlepšení pracovních podmínek nejen jimi, ale i řadovými zaměstnanci.

Na základě splnění stanovených podmínek bylo v roce 2017 předáno osvědčení Bezpečný podnik celkem 31 právním subjektům. Velice pozitivní je i skutečnost, že u všech těchto subjektů je vidět snaha o neustálé zlepšování systému řízení BOZP, který má za následek i snížení pracovní úrazovosti. Platné osvědčení ke dni vydání této zprávy vlastní celkem **85** právních subjektů.

Seznam použitých zkratek

BOZP	bezpečnost a ochrana zdraví při práci
BPS	bioplynové stanice
CNG	stlačený zemní plyn
ČIŽP	Česká inspekce životního prostředí
ČOV	čistírna odpadních vod
ČSN	česká technická norma
ČSSZ	Česká správa sociálního zabezpečení
CSPSD	Centrum služeb pro silniční dopravu
ČSÚ	Český statistický úřad
ČÚBP	Český úřad bezpečnosti práce
DOPV	dokumentace o ochraně před výbuchem
DPČ	dohoda o pracovní činnosti
DPP	dohoda o provedení práce
EN	evropská norma
ES	Evropské společenství
EU	Evropská unie
EZ	elektrické zařízení
GPS	Globální polohový systém
GŘ ÚP ČR	Generální ředitelství Úřadu práce České republiky
HÚ	hlavní úkol
IS	informační systém
LPG	zkapalněný ropný plyn
MMR	Ministerstvo pro místní rozvoj
MPBP	místní provozní bezpečnostní předpis
MPŘ	místní provozní řád
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
NLZ	nelegální zaměstnávání
NV	nařízení vlády
OIP	Oblastní inspektorát práce
OOPP	osobní ochranné pracovní prostředky
OP LZZ	Operační program Lidské zdroje a zaměstnanost 194
OSVČ	osoba samostatně výdělečně činná
OZO	odborné způsobilá osoba k zajišťování úkolů v prevenci rizik
OZP	osoba se zdravotním postižením
PČR	Policie České republiky

PD	Pracovní doba
PŘP	přenosné řetězové pily
PVP	pracovní vztahy a podmínky
PZH	prevence závažných havárií
SBP	system bezpečné práce
SÚIP	Státní úřad inspekce práce
TIČR	Technická inspekce České republiky
TOO	Technicko-organizační opatření
ÚOOÚ	Úřad pro ochranu osobních údajů
ÚP ČR	Úřad práce České republiky
VTZ – ZZ	vyhrazená technická zařízení – zdvihací zařízení
VTZ	vyhrazená technická zařízení
vyhl. č.	vyhláška číslo
zák. č.	zákon číslo
ZoZ	zákon o zaměstnanosti
ZP	zákoník práce